

Η ΑΠΕΙΡΟΣ

ΛΕΥΚΩΜΑ ΕΤΗΣΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Μ. ΜΑΥΡΟΤΟΡΔΑΤΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τυπογραφικά Καταστήματα «Η ΑΝΑΤΟΛΗ» — Πέραν

Ὁδὸς Γεμενιτζί, Ἄριθ. 29.

—
1910

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

223508

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

*Τῇ μακαρίᾳ σκιᾷ τοῦ ἀειμνήστου, σεβαστοῦ καὶ
πεφιλημένου πατρός μου*

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΑΓΗ

Καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

111902

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΔΑΜ

20-0-10

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ ἀνὰ χεῖρας «Λευκώμα» παρουσιάζει τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ εὐελπι καὶ θαρροῦν εἰς τοὺς συμπαθεῖς φίλους καὶ εἰλικρινεῖς ὑποστηρικτὰς αὐτοῦ.

Εἰς δυσβαστάκτους ὑποχρεώσεις ὑπὸ τῆς τύχης ριφθεῖσα καὶ εἰς νύκτα συμφορᾶς, κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάρρους καὶ πεποιθήσεως ἀναλαμβάνω τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀγῶνα ἐρειδομένη εἰς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ τὴν πρόθυμον σύμπραξιν τῶν ἀξιοτίμων συνεργατῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἑαυτῶν πολυτίμου ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς συμπράξεως γλυκὴν παραμυθίαν καὶ ἀνακουφίσεως βάλαμον ἐμοὶ τε καὶ τοῖς μικροῖς τέκνοις μου προσφέρουσιν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ σπεύδω νὰ εὐχαριστήσω ἐγκαρδίως τοὺς ἀπανταχοῦ συνδρομητὰς καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μου εἰς τοὺς διακεκριμένους συνεργάτας τοῦ «Λευκώματος».

Ἡ ἐκδότις

ΕΛΠΙΝΙΚΗ ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΥ

Τῆς εὐτυχίας τῶναιρο σὰν ἀστραπὴ διαβαίνει
Κι' ἀφίνει μιά πικρὴ βαφὴ σὲ πονεμένα στήθια·
Ἄλλα φαντάσματα στὴ γῆ, ἓνα καὶ μόνο μένει,
Ἐνα δὲν εἶνε φάντασμα, τῆς συμφορᾶς ἡ ἀλήθεια.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΑΓΗ

Ἀπόλεια βαρεία διὰ τὰ Ἑλληνικά γράμματα. Ὁ διαπρεπέστατος Ἑλληνιστής, ὁ σοφὸς καθηγητής, ὁ τόσον βαθῶς εισδύσας εἰς τε τὸν μηχανισμόν τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὁ ἀκάματος καὶ χαλκέντερος καὶ πλήρης ζήλου ἐνθουσιώδους εἰς τὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας αὐτοῦ, ὁ ἔχων τὸ δξυδερκέστατον καὶ παρατηρητικώτατον ἐκεῖνο ὄμμα, ὅπερ τόσας πολυτίμους ἀναδιφήσεις ἐπετέλεσε καὶ τόσας ἀκτίνας φαινῶς ἀπειροστάλλωσεν ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἢ σοφῇ ἐκεῖνη χεῖρ, ἣτις τόσον σθεναρῶς, ἐχειρῖζετο τὸν κάλαμον ἐν τῇ ἀθανάτῳ γλώσσῃ, τὸ ἀκτινοβόλον ἐκεῖνο πνεῦμα, ὅπερ εἰς τόσας ἐκδηλώσεις ἐκπληκτικὰς ἐξέλαμψεν.

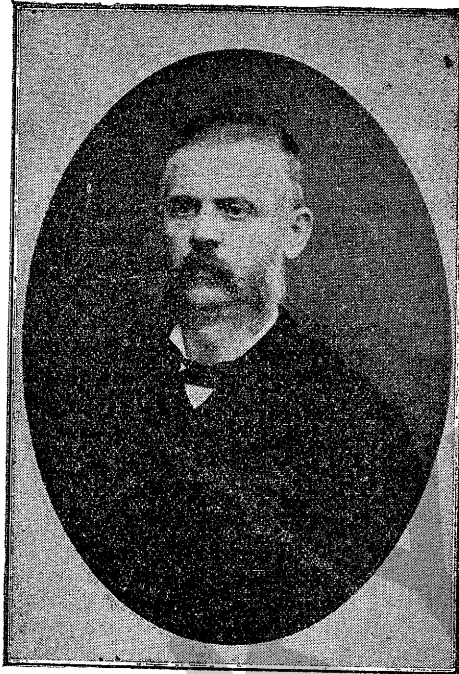
Οὐδεὶς ἢ ὀλίγιστοι εἶναι οἱ γράφοντες, ὡς ἔγραφεν Ἀναστάσιος ὁ Τάγης τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἣ δὲ συμπλήρωσις τῶν κενῶν τοῦ Ὑμνου τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ πολυκρότου ἐκείνου εὐρήματος τῶν Δελφῶν, ὅπερ ἔφεραν εἰς φῶς οἱ τελευταῖοι χρόνοι, θὰ παραμείνῃ ὡς ἔσοχον τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ ἔργον, ὅπερ μεγάλῃ ἐντύπῳσιν παρήγαγε καὶ παρὰ τοῖς σοφοῖς τῆς Ἑσπερίας.

Τὸ ὄνομα τοῦ διαπρεποῦς Ἡπειρώτου καθηγητοῦ κατέχει μέγα καὶ σπουδαῖον κεφάλαιον ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἦτο ἐν ἐκ τῶν σεμνωμάτων καὶ ἐν τοῖς φιλολογικαῖς ἐν γένει κύκλοις. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπῆρξε μετὰ τῆς πλειάδος ἐκείνης τῶν ἐκ τῆς εὐάνδρου Ἡπειροῦ λογίων ὁ πατὴρ τῶν ἰδιωτικῶν ἐνταῦθα ἐκπαιδευτηρίων, τὰ ὅποια τοσοῦτον συνέβαλον εἰς τὸ μορφωτικὸν παρ' ἡμῶν ἔργον μὲ τὸν ἰδιαίτερον ἐκεῖνον ἐν αὐτοῖς βίον, τὸν διαπνεόμενον ὑπὸ πνεύματος ἐλευθερωτέρου καὶ μὴ δεσμεύοντος τὸν νοῦν τοῦ μαθητοῦ διὰ τῆς πληκτικῆς μηχανικῆς ὑποταγῆς, ὑπὸ τοῦ ἀρώματος λεπτοτέρας ἀγωγῆς καὶ ὑπὸ ἀτμοσφαιρας αὐτόχρημα οἰκογενεακῆς ζωῆς μεταξὺ τῶν τροφίμων αὐτῶν, ἐξερχομένων ἐν τέλει εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ αἰσθήματα ἀδελφικά.

Ἡ Ἥπειρος

Μετριόφρων και ἀποφεύγων τὰς διαφημῆσεις και ἐπιδείξεις δὲν ἠγάπα νὰ παρουσιάζηται εἰς τὸ δημόσιον· εὐκαιρία ὅμως παρουσιάζεται ἥτις τὸν φέρει εἰς τὸ μέσον. Ὁ καθηγητὴς Κόντος, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε συνεργασθῆ ἐν Σάμῳ, και μεθ' οὗ οὐχ ἅπαξ εἶχε συζητήσει,

Ἀναστάσιος Τάγης

περὶ τὴν ἐρμηνεῖαν τῶν λέξεων, ἔγραψεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν συλλυπητήριον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου Ἑλληνιστοῦ Κόβητ και ἐδημοσίευσεν· ὁ Ἀναστάσιος Τάγης λαβὼν γνῶσιν ἐδημοσίευσεν εἰς ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦτ' αὐτὸ Λουκιάνειον ἀπάντησιν, ἥτις

Ἡ Ἥπειρος

και ἐνταῦθα και ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν γλῶσσαν και τὸ περιεχόμενον ἐθαυμάσθη· οὕτω ἐν τῷ προσώπῳ του ἀνίσταντο οἱ παλαιοὶ τῆς δουλείας διδάσκαλοι.

Τὸ σημερινὸν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐλλογίμου κ. Χατζηχρήστου Λύκειον εἶναι δημιούργημα τοῦ Ἀναστασίου Τάγης, τῆ συνεργασίᾳ τῶν λογίων Ἡπειρωτῶν Μιλτιάδου Πανταζῆ, Γεωργίου Χασιώτη και Χρήστου Καλωταίου. Τοῦ Σταυροδρομίου στερουμένου τελείου Ἑλληνικοῦ Λυκείου, οὗτοι συνέστησαν τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν Λύκειον ἐν Πέρᾳ τῷ 1869 κατὰ τὸ τελειότερον τῆς ἐποχῆς κλασικὸν πρόγραμμα μετὰ τῆς τουρκικῆς και γαλλικῆς γλώσσης.

Τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Ἑλλάδος ἀνεγνώρισεν αὐτό, οἱ δὲ ἀπόφοιτοι αὐτοῦ ἐγένοντο δεκτοὶ ἄνευ ἐξετάσεων ἐπὶ παρουσιάζοντες τὰ ἀποφοιτηριά των.

Τὸ Λύκειον κείμενον ὀπισθεν τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀσλάν, ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς κατὰ τὴν φοβερὰν πυρκαϊάν τοῦ Πέρα τοῦ 1870, ἀλλ' οἱ ἰδρυταὶ πολλὰ ὑποστάντες δὲν ἀπεθαρρύνθησαν και ἐνοχίασαν κατὰλληλον οἶκημα πλησίον τῆς οἰκίας Devaux και μετὰ ταῦτα εἰς τὴν οἰκίαν Γκλαβάνη.

Τῷ 1875 τοῦ κ. Γ. Χασιώτη ἀπελθόντος εἰς Εὐρώπην και τῶν κ. Μ. Πανταζῆ και Χ. Καλωταίου ἀποχωρησάντων, ὁ Ἄν. Τάγης μετὰ τῶν καλλιτέρων καθηγητῶν ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον. Καὶ τὸ Λύκειον ἐλειτούργει καλῶς ἀποδίδον κατ' ἔτος ἀποφοίτους ἀριστα κατηρητισμένους. Ὁ Ἀναστάσιος Τάγης ὡς ἰδρυτῆς τοῦ ἐν λόγῳ Λυκείου και διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς παιδεύσεως ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ ἐπαρασημοφορήθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὸν ἀργυρῶν Σταυρὸν τῶν ἱπποτῶν τοῦ Βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος τῷ 1888.

Κατάκοπος και πεπονημένος ἡθικῶς και σωματικῶς συνεννοεῖται μετὰ τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ὃν εἶχε παραλάβει καθηγητὴν ἐν τῷ Λυκείῳ και παραχωρεῖ τοῦτο αὐτῷ διὰ συμβολαίου κρατήσεως τὴν τοῦ καθηγητοῦ θέσιν. Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστος κατέχει αὐτὸ ἔκτοτε μέχρι σήμερον μετατρέψας εἰς Ἑλληνογαλλικὸν Λύκειον και μεταρρυθμίσας και βελτιώσας τὴν ἐν αὐτῷ παιδευσιν, οὕτω δὲ σπουδαίως συνδεθεὶς μετὰ τὴν Alliance Française.

Ὁ Ἀναστάσιος Τάγης τῶν Ἑλληνικῶν και Λατινικῶν γραμμάτων και τῶν φιλοσοφικῶν ἀριστος γνώστης, ἐδίδασκεν αὐτὰ μέχρι τοῦ θανάτου εὐδοκίμως και μεθοδικῶς μεθ' ὄλου τοῦ ζήλου και τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος, ἀποβάς ἀντάξιως ὁπαδὸς και ὁ ἀριστος τῶν

Ἡ Ἡπειρος

παλαιῶν διδασκάλων, καὶ διαπρεπῶν λογίων, τῶν χειριζομένων τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Ἄπαντες δὲ οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν ἀνομολογοῦσιν ὅτι ὁ Τάγης δὲν ἦτο ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλληνιστῶν τῆς ἐποχῆς του, ὑπερτερῶν πολλῶν τῆς ἐσπερίας ὁμοτέχνων του κορυφῶν, ἐν τῷ κλάδῳ δικαίως θεωρουμένων, καὶ κατὰ τὸ πλεονέκτημα περυσικῶς ἔχει ὁ μελετῶν μίαν γλῶσσαν, ἣτις εἶναι μητρικὴ του, ἀπὸ τὸν σπουδάζοντα αὐτὴν ὡς ξένην.

Δυστυχῶς ὅμως ἐκτὸς τῶν μαθητῶν καὶ φίλων τοῦ Τάγῃ οὐδεὶς ἄλλος ἠδυνήθη οὐδὲ δύναται ν' ἀνέλθῃ ἐκ τοῦ πολυτίμου ἐκείνου θησαυροῦ, ὅσος ἦτο ἡ ἐπιστήμη του, διότι δὲν ἔγραψεν εἰμὴ ὀλίγιστα ἔργα, τὰ ἐξῆς : Ἐρμηνεῖα τοῦ Ἀριστοτελείου τῆς τραγῳδίας ὄρισμοῦ, ἐλεγεία εἰς Κωνσταντῖνον Ζάπταν, Πινδαρική φῶδι εἰς Ἀβέρωφ, συμπλήρωσις ὕμνου Ἀπόλλωνος, φῶδι Πινδαρική εἰς Κρήτην, φῶδι Πινδαρική εἰς Στεφάνοβικ, ἐλεγεία εἰς Πατριάρχην Ἀνθιμὸν Ζ', ἐλεγεία εἰς Χρηστάκην Ζωγράφον, ὀλίγα διδασκτικὰ βιβλία καὶ Λεξικὸν ἡμιτελὲς ἀπολεσθὲν, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ κινήσῃ κανεὶς τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν φιλόλογον, θὰ ἠδίκει πολὺ τὴν μνήμην τοῦ Ἀναστασίου Τάγῃ. Ὁ ἀπορῶν νὰ ἐξηγήσῃ τὴν στερορότητα αὐτῆν τοῦ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ, ἂς λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἐξετάσῃ, νὰ ἴδῃ ἀπλῶς ὅποια τύχη ἐπιφυλάσσεται ἐν τῇ ἀχαρίστῳ κοινωνίᾳ μας εἰς τὰ εὐγενῆ τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν θύματα ταῦτα, τοὺς σεμνοὺς ἱεροφάντας τῆς εὐγενεστέρας τῶν ἐπιστημῶν, ὅταν καὶ ἐν τῇ μέθῃ τῶν ὑψηλῶν ἰδεωδῶν καὶ τῆς θείας φιλοσοφίας ἐντρυφῶντες ἐνθυμοῦνται καθ' ὠρισμένας τῆς ἡμέρας ὥρας τὴν πραγματικότητα ὅτι δυστυχῶς εἶναι πάντοτε ἀρνητικὴ ἢ ἀπάντησις εἰς τὸ Σοφόκλειον ἐκεῖνο « τίς ἐν αὐραῖς σιτίσεται ; » Ἄς ἀναλογισθῇ κανεὶς μετὰ ψυχραιμίας ὁποῖον ἠθικὸν σθένος χρειάζεται ὁ διδάσκαλος σήμερον διὰ νὰ μὴ ἀπογοητευθῇ καὶ μὲ πόσας θυσίας τῆς τε συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης προσπαθεῖ νὰ ἐξασκῆσῃ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα. Ἄς λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρὸς τῇ ἠθικῇ ἀγνωμοσύνῃ καὶ τὴν ὑλικὴν ἀμοιβὴν τοῦ διδασκάλου παρ' ἡμῖν διὰ νὰ ἐννοήσῃ κατὰ πόσον τῷ εἶνε δυνατόν ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας νὰ εὖρη καιρὸν νὰ παραγάγῃ τι νέον ἀξίον λόγου. Καὶ ὁ Ἀναστάσιος Τάγης πᾶν ἄλλο ἢ ἀπηλλαγμένος ἦτο τῆς γενικῆς αὐτῆς κακοδαιμονίας καὶ ὡς ἄλλος Σωκράτης ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ διὰ νὰ αἰσθανθῇ ἡ κοινωνία — ὅχι αὐτὴ οὔτε τὸ ἦσθάνθη, οὔτε θέλει νὰ τὸ αἰσθανθῇ ποτέ, ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, ἐννοῶ, — τί ἔχασεν ἡ φιλολογία ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀν. Τάγῃ.

Ἡ Ἡπειρος

Ὁ Ἀναστάσιος Τάγης ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας του ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λυκείῳ ἐδίδασκεν καὶ εἰς τὸ ἐθνικὸν Παρθεναγωγεῖον Ζάπτειον ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ, περιοδικῶς εἰς τὸ τοῦ Βασματζίδου, οὐκ ὀλίγα ἔτη εἰς τὸ Ζωγράφειον, εἰς τὸ Λύκειον Faure διετέλεσεν ἰδιαίτερος καθηγητὴς τῶν τέκνων τοῦ Εὐστ. Εὐγενίδου, μαθητεύον δὲ ἀκόμη ἐν Ἀθήναις εἰς τὴν οἰκογένειαν Κόνιαρη, προτιμώμενος πάντων διὰ τὰς γνώσεις αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπιβλητικόν του.

Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐν τῇ πατρίδι ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας, διανύσας τὰ μαθήματα τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ ἐξελθὼν πρῶτος μετὰ τῶν πρώτων. Παρηκολούθησε κατόπιν μετὰ προσοχῆς τὰ μαθήματα τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας μὲ τὸν πρῶτον βαθμόν.

Μετὰ διαμνηνίαν ἐν Ἀθήναις διορίζεται καθηγητὴς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Σάμου, γυμνασιαρχοῦντος τοῦ Κόντου καὶ ὕστερον ἐν Κρήτῃ ὡς Γυμνασιάρχης, ὅτε κατὰ τὸ 1868 προσκαλεῖται ὡς καθηγητὴς εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης.

Ὁ Ἀναστάσιος Τάγης ἐγεννήθη ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἡπείρου, ἐν τῷ χωρίῳ Μονοδενδρίῳ τῷ 1839 καὶ ἀπέθανε τῇ 24 Ἀπριλίου 1900.

Ἡ κηδεὶα τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος ἐγένετο ἐκ τῆς Σχολῆς τοῦ Ζωγράφειου καὶ ἡ πομπή, μεθ' ἧς ἐκηδεύθη ὁ ἀείμνηστος καθηγητῆς, ἦτο ἀνταξία καὶ τῆς προσοπικότητος τοῦ ἀποβιώσαντος διαπρεποῦς τοῦ Γένους διδασκάλου καὶ τῆς εὐγενοῦς τοῦ Πέργου κοινότητος, ἣτις παρεσκεύασε τὴν δημοτελεῖ κηδεῖαν, ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύσασα τὸ Γένος δλόκληρον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν καθήκοντος ἱεροῦ. Εἰς ὁμόφωνος ἐκ μέρους πάντων ἐπαίνος ὑπεδέχθη τὴν ὥραιαν τῆς κοινότητος πράξιν, ἡ ὁποία ἔκαμεν ἐντύπωσιν ὄχι μόνον εἰς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον, μετὰ συγκινήσεως βλέποντα ἐπὶ τέλους τὴν κοινωνίαν ἐπαξίως τιμῶσαν τοὺς παραγνωρισθέντας ὑπ' αὐτῆς — καὶ τὴν συγκίνησιν ταύτην διηρημήνευσε σεβαστὸς καὶ ἐπιφανὴς καθηγητῆς ὁ γηραιὸς Σπαθάρης — ἀλλὰ καὶ πάντα ὅστις γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ τὰς ἐνδείξεις προόδου καὶ ἐξευγενίσεως ἡμῶν. Εἶναι μία πρόοδος πολυσήμαντος τὸ νὰ γνωρίζωμεν τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀξίαν ἐνὸς ἐκάστου, τὸ νὰ τιμῶμεν ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μεγάλην καὶ εὐγενῆ ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴν καὶ νὰ ἀμείβωμεν τοὺς καλοὺς στρατιώτας τοῦ καθήκοντος. Καὶ ἦτο στρατιώτης ἀφωσιωμένος ὁ ἀείμνηστος Τάγης, ὡς ἦτο καὶ στρατιώτης μὲ ἀξίαν.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΤΑΓΗΝ

«Ἐμοὶ δ' ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι ἄνδρ ὃν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντι, ὀρᾶτε».

Τῇ γνώμῃ ταύτῃ τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος ρήτορος ἐπόμενοι προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ σιγήσωμεν ἐντελῶς καὶ ἐν τῇ σιωπῇ ἡμῶν δι' ἀφθόνον δακρῶν καὶ λυγμῶν—διότι τοῦτο μόνον δύ' ἔμεθα—νὰ ἐκδηλώσωμεν τὸ κατὰ τὴν θλιβερὰν ταύτην στιγμήν : ἡμυρίζον τὴν καρδίαν ἡμῶν βάρως· τοῦτο δὲ θὰ ἦτο ἡ προοφροσύνη ἀπόδοσις τοῦ πρὸς τὸν πολύκλαυστον καθηγητὴν ὀφειλουμένη ὑ φόρου, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον μεγάλη ὑπάρχει δυσαναλογία μεταξὺ τοῦ μεγάλου τούτου νεκροῦ καὶ τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν φωνῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ φυσικῶς περισσότερον ὁ ἄνθρωπος ἀνακουφίζεται καθιστῶν διὰ τοῦ λόγου καὶ τοὺς ἄλλους μετόχους τῆς θλίψεως αὐτοῦ ἢ σιωπῶν καὶ στεναγῶν, ὑπέεικον εἰς ἐντολήν—ἐντολήν βαρεῖαν, βαρυτάτην, ὁποῖαν εἴθε ποτὲ ἡ σκληρὰ ἀνάγκη νὰ μὴ ἐπέβαλλεν εἰς ἐμέ—κατ' ἐντολήν λέγω τῶν τεθλιμμένων συναδέλφων ὀφείλω, παρὰ δύναμιν, νὰ ἐκφράσω ἐν ὀλίγοις τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ἥτις ἐπληξε τὰς τρυφεράς ἡμῶν καρδίας διὰ τοῦ θανάτου προσφιλοῦς καὶ πολυτίμου πνευματικοῦ πατροῦς. Σὺ δὲ μεγάλη ψυχὴ τοῦ πολλοῦ Ἀναστασίου Τάγη, μὴ ἀπαξιώσης ν' ἀποδεχθῆς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις καρδίας συνεσφιγμένης καὶ ψυχῆς βαρυαλούσης· μὴ ὀργισθῆς ἂν τὰ ἀσθενῆ χεῖρ μου δὲν ἀποδώσῃσι πρεπόντως τὸν φόρον τῆς ἀπειρου εὐγνωμοσύνης ἡμῶν, οὐδ' ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀκαμάτως ἐγαλούχησι, ὡς φιλοστοργιάτη μήτηρ, μὲ τὰ νάματα τῆς πατρογονικῆς σοφίας.

Εὐτυχεῖς καὶ μακαρίους ἐθεωροῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἤξιωσε ν' ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ στόματος τοιοῦτου καθηγητοῦ τοὺς μαργαρίτας τῶν ἐλληνικῶν ἀριστουργημάτων, ὑπὸ τὴν λαμπροτάτην αὐτῶν ὄψιν τόσον ἐπιδεξίως παρουσιαζομένους ὑπὸ τῆς μουσοτραφοῦς διανοίας τοῦ εἰς τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ἐμπεποτισμένου Ἀναστασίου Τάγη. Ἦτο καθηγητὴς ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως πεπλασμένος, καθηγητὴς ἐξ ἀγάπης καὶ ἔρωτος πρὸς τὸ ἐπιμοχθον μὲν, ἀλλ' ἀχάριστον ἐπάγγελμα, ὡς τοιοῦτος δὲ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ

εἰς τὸν βαθμὸν ἐκείνον, εἰς τὸν ὅποιον προνομοῦχά τινα ὄντα κατὰ καιροὺς ὡς περιοδικοὶ κομῆται ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανιζόμενα, δύνανται μόλις δι' ἐπιμόνου μελέτης καὶ ἀτρυτῶν πόνων ν' ἀνυψωθῶσι. Διδασκαλία δὲ πολυετῆς προσεπικουροῦσα τῇ φύσει κατέστησε τὸν Ἀναστάσιον Τάγην μοναδικὸν καὶ ἀπαράμιλλον ἐλληνιστὴν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Καὶ ὁμῶς ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ μέγας ἐκείνος νοῦς οὐδεμίαν συναίσθησιν τῆς ἀξίας αὐτοῦ εἶχεν. Ἦτο τόσον ἀπλοῦς καὶ τόσον ἀφελῆς, ὥστε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐφαίνετο μᾶλλον διαλεγόμενος πρὸς τοὺς ἄλλους μαθητὰς ἢ ἐρμηνεύων τὰ θαυμάσια προϊόντα τῶν μεγαλοφυῶν ἡμῶν πατέρων, τῶν ὁποίων ἦτο ἄκρατος ζηλωτὴς καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους αἰωνίως συναναστρέφετο πνευματικῶς. Ἀναμφιβόλως οἱ ἀριστεῖς οὗτοι τῆς συγγραφικῆς τέχνης εὗρον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πολυδακρύτου μας καθηγητοῦ τὸν ἀληθῆ καὶ ἀκριβῆ ἐρμηνευτὴν τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν, ἃς διετύπωσαν εἰς τὰ ἀθάνατα αὐτῶν ἔργα. Καίτερον δὲ ἀνήκων εἰς γενεάν σχεδὸν παρωχημένην, οὐχ ἦττον ὁμῶς δὲν ἦτο ὁπαδὸς τῆς ἀρχαίας σχολαστικῆς μεθόδου, οὐδ' ἐλεπτολόγει ἐπὶ ὥρας εἰς ἀκάρπους περὶ μορίων συζητήσεις, ἀλλὰ προσεπάθει νὰ εἰσαγάγῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέως καὶ νὰ προσοικειώσῃ αὐτοὺς περισσότερον πρὸς τὴν θείαν γλῶσσαν, ὥστε νὰ ἐμπαύσῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν τὸν ἔρωτα πρὸς τὰ ἐλληνικὰ γράμματα· πρὸς τοῦτο ἐξήτει νὰ διέλθῃ ὅσον τὸ δυνατόν πλεότερα κείμενα ἐν τῷ σχετικῶς ἐλαχίστῳ χρόνῳ, ὃν ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ἢ σχολῇ πρὸς διδασκαλίαν τῆς μητρικῆς γλώσσης. Διεισδύων δὲ εἰς αὐτὴν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ψυχὴν τοῦ συγγραφέως ἐστοχάζετο πάντοτε τῆς ὀρθοτάτης καὶ λογικωτάτης ἐρμηνείας, ὁποῖαν μόνῃ ἢ σοφῇ αὐτοῦ διάνοια ἠδύνατο νὰ εὔρῃ, ἀπέφευγε δὲ συστηματικῶς τὰς ξένας ἐρμηνείας καὶ δὲν ἐχάνετο εἰς τὰ ἄχρηστα τῶν ἄλλοτριῶν ἐλληνιστῶν σχόλια. Τοσαύτην δ' ἀγάπην εἶχε πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ, ὥστε ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ἀρχαίων προγόνων εὗρισκεν ἀφθονον παρηγορίαν καὶ ἀναψυχὴν κατὰ τῶν πολλαπλῶν θλίψεων τοῦ βίου καὶ τῶν στενοχωριῶν. Ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἦτο διηνεκῆς μελέτη, ἐξ ἧς καὶ μόνῃς, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἐτρέφετο, διότι ὀλίγιστον περὶ τοῦ σώματος ἐφρόντιζεν. Ἐφαίνετο δ' ἀγαπᾶν τὴν ζωὴν μόνον διὰ νὰ ἐντροφᾷ εἰς τ' ἀρχαῖα ἀριστουργήματα καὶ νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς πολυακρίθμους αὐτοῦ μαθητὰς γνώσεις καὶ ἀρχὰς ὑγιεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου πλουσίου καὶ ἀκένωτου θησαυροῦ.

‘Η Ήπειρος

Εἴπερ τις δὲ καὶ ἄλλος τακτικὸς καὶ ἀκριβὴς τοῦ καθήκοντος ἐκπληρωτὴς, προσεπάθει νὰ κατανικήσῃ τὴν ἐκ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας καὶ τῶν αἰωνίων μόχθων ἀδυναμίαν καὶ οὕτω πολλὰκις ἀσθμαίνων εἰσῆρχετο εἰς τὴν αἵθουσαν τῆς παραδόσεως. Κατὰ τὰς τελευταίας μάλιστα ἡμέρας ἐπάλαυε κυριολεκτικῶς κατὰ φοβερᾶς νόσου ὑποσκαπτούσης ληληθότως τὴν ὑγίαν αὐτοῦ, ἐπάλαυε κατὰ τὸ θανάτου, ὅστις φρικαλέως ἔσσειε τὸ δρέπανον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Καὶ τοῦτο διὰ τί; Διὰ νὰ μὴ στέρησῃ τοὺς προσφιλεῖς αὐτοῦ μαθητὰς τῆς ποθεινῆς παρουσίας του, διὰ νὰ διδάξῃ καὶ διαπλάσῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ παιδείᾳ, τῇ τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἄλλ’ ὁ ὑπερβολικὸς αὐτοῦ ζῆλος καὶ ἡ στεργὰ εἰς τὸ ἔργον ἀφοσίωσις ἐξήντησαν καθ’ ὀλοκληρίαν τὰς ἐκλειπούσας δυνάμεις καὶ τὸν ἔφεραν φρεῖ! εἰς τὸ αἰώνιον τοῦτο ἐρημητήριον, εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ ψυχρὸν τάφον.

Ἀκούρατος λοιπὸν τῶν γραμμάτων σκαπανεύς καὶ εὐσυνείδητος τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἐκτελεστὴς μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ στιγμῆς, προσέφερεν ἑαυτὸν ἱερεῖον εἰς τὸν βωμὸν τοῦ καθήκοντος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν φώτων καὶ τῆς διαπλάσεως τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας, ἵνα ἐξ αὐτῆς ἀναθάλλῃ ἀκμαϊότερα καὶ ἠθικωτέρα ἢ μέλλουσα κοινωνία.

Τοιοῦτος ὢν ὁ πολὺκλαυτος Ἀναστάσιος Τάγης, δικαιοματικῶς κατατάσσεται μεταξὺ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἔθνους, τῶν πνευματικῶς εὐεργετησάντων αὐτό. Ἐλυπεῖτο δὲ καὶ πολλὰκις ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι αἱ πολλαὶ ἀσχολίαι καὶ οἱ περισπασμοὶ ἀπεργόφων ὄλον αὐτοῦ τὸν χρόνον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ ὅπως ὁ ἴδιος ἐπεθύμει. Καὶ ὅμως, μάταιε κόσμε, ἀχάριστος καὶ ἰδιότροπος τύχη! ὁ τοσοῦτον ὠφελήσας τοὺς ἄλλους πόσας πικρίας δὲν ἐποτίσθη, πόσας καταδρομὰς τῆς εἰμαρμένης δὲν ὑπέστη. Πρὸς ὀλίγους ἀνθρώπους εἶνε ἡ τύχη τόσον σκληρὰ, ὀλίγοι ἐν τῷ κόσμῳ ἐμειδίασαν ὀλιγότερον ἢ ὁ αἰοίδιμος Ἀναστ. Τάγης. Καὶ μεθ’ ὅλα ταῦτα ἐν τούτοις εἶχε τόσῃν ἀξιοθαύμαστον ἠθικὴν δύναμιν, ὥστε νὰ περιφρονῇ τὴν τυφλὴν καὶ δυσμενῆ θεὰν καὶ νὰ δεικνύται κρείσσον τῆς μήνιδος αὐτῆς.

Τοιοῦτος δὲ εὐμοιρήσαντος διδασκάλου, εὐλόγως ἐλογιζόμεθα εὐτυχεῖς καὶ ὄρατα διὰ τὸ μέλλον ὁμοῦ ἐσχεδιάζομεν σχεδιάσματα, ἐσκεπτόμεθα δ’ ὅτι μετ’ οὐ πολὺ ἀπολυόμενοι τῆς πνευματικῆς ἡμῶν μητρὸς Σχολῆς ἠθέλομεν παρουσιασθῆ εὐπρόσωποι καὶ θαρραλέοι,

‘Η Ήπειρος

διότι ἐκτὸς ἄλλων θὰ εἴμεθα καὶ τοῦ διαπρεποῦς Ἀναστ. Τάγης μαθηταὶ καὶ θὰ ἐφέρομεν πρὸς πίστωσιν καὶ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ. Ἄλλ’ «ἄλλαι μὲν βουλαι ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει», ὅστις αἰφνιδίως ἀνακαλεῖ τὸν δοῦλόν του παρ’ ἑαυτῷ καὶ ἀφαρπάζει ἀφ’ ἡμῶν προσφιλοτάτην ὑπαρξιν.

Ὡ θάνατε! θάνατε!, ὅστις οὔτε τὸν πένητα λησιμονεῖς, οὔτε τὸν πλούσιον εὐλαβεῖσαι, ὅτις καὶ τὸν ἀδύνατον θερίζεις ὁμοίως καὶ τὸν ἰσχυρὸν δὲν φοβεῖσαι, πόσον ἀδιάκριτος εἶσαι! Πῶς ἐτόλμησας, ὦ σκληρὲ! νὰ ἐπιβάλῃς τὸ ὀλεθριώτατόν σου δρέπανον ἐπὶ τὸν ἀσθενῆ αὐχένα τοῦ εὐεργέτου ὀλοκληροῦ ἔθνους; Πῶς δὲν ἠδέσθης τὴν σεβασμίαν αὐτοῦ ὄψιν; Πῶς οἱ θρηνοὶ καὶ ὄδυμοι τῆς βαρυνπενθούσης οἰκογενείας δὲν ἐκαίψαν τὴν σιδηρᾶν καὶ ἀναίσθητον καρδίαν σου; Πλὴν εἶσαι κωφός... Ἄλλὰ σεῖς, ὦ ἀχάριστοι Μούσαι, αἵτινες περιίπτασθε περὶ τὸ νεκρὸν τοῦτο σῶμα, πῶς δὲν ὑπερησπίσατε κατὰ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀδύσωπῆτου θανάτου τὸν τροφίμόν σας, τὸν σεμνὸν ἱεροφάντην σας;

Κλαῦσον. σὺ ἐπιστήμη, θρήνησον ἀπορφανουμένη, ἀφαιρουμένη τὸν ἀκάματον σου σκαπανέα· σκληρὰ ἢ δοκιμασία σου, ἀνεπανόρθωτος!... Κλαύσατε τῶν νέων καὶ νεανίδων φυτώρια, στερηθέντα τὸν ἄοικνον καὶ ἄριστόν σας ἐργάτην... Φεῦγε διὰ παντὸς ἀφ’ ἡμῶν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐξεπροσώπει ὀλοκληρον τοῦ ἔθνους μερίδα· ἀποχωρίζεται ἀφ’ ἡμῶν ἡ γλυκεία ἐκεῖνη Μούσα, ἥτις αὐθόρμητος ἐψαλεν, ἐνεκωμίασε καὶ ἐθρήνησε τοὺς* μεγάλους ἡμῶν ἀνδρας ἐν γλώσῃ καὶ τόνῳ ἀρχαιοπρεπέσι...

Ναί, ἀπέρχεσαι γλυκύλαε ἀηδών, σεβασμία μορφή τοῦ Ἀναστ. Τάγης· πλὴν σὲ τίς θὰ θρηνήσῃ; τίς θὰ τολμήσῃ πένθιμον νὰ κρούσῃ λύραν ἀποχαιρετιστήριον; Ἄ! οὐδεὶς, οὐδεὶς ἄλλος, ἀλλὰ σὺ ὁ ἴδιος θὰ ζῆς εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν τοῖς ἔργοις, ἐν ταῖς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ προσπαθείαις σου, σὺ αὐτὸς ὁ ψάλτης καὶ θρηνηδὸς τοῦ Ἀβέρωφ, Χρηστάκη Ζωγράφου, Στεφάνοβικ καὶ λοιπῶν κατέστησας ἀθάνατον τὴν σαυτοῦ μνήμη.

Καὶ ἡμεῖς, φίλοι συμμαθηταί, ἐκχύσωμεν ἄφθονα τὰ δάκρυα, ἀνακουφίσωμεν τὴν βεβαρυμένην ἡμῶν καρδίαν...

Ὡ! πόσον ἀτυχεῖς ὑπήρξαμεν! πόσον δυσμενῆς ἐφάνη ἡ μοῖρα πρὸς ἡμᾶς... Ὁξέως-μᾶς ἐκέντησε πέρυσι, σκληρῶς μᾶς πληγώνει τώρα. Διὰ τί, ὦ σκληρὰ θεά, ἐφάνης τόσον κακὴ πρὸς ἡμᾶς; Ὡ! πόσον ζηλῶ τοὺς μὴ γνωρίσαντας τὴν σεβασμίαν ταύτην

Ἡ Ἥπειρος

εικόνα! Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀληθῶς εὐτυχεῖς, ὄχι ἡμεῖς ἠπατώμεθα ἄρα, ἠπατώμεθα, ναί, δυστυχῶς! . . .

Σεβασμία σορὸς τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν καθηγητοῦ, πῶς μᾶς ἀφίνεις οὕτω, ὀρφανούς, ἡμᾶς, τοὺς ὁποίους τοσοῦτον ἠγάπησας; Ἄ! ἰδοὺ βλέπω, βλέπω πόσον ἡ ἀοράτως παρισταμένη ἱερὰ ψυχὴ σου θλίβεται ἀποχωριζομένη τῶν προσφιλῶν ὑπάρξεων. . . . Πλὴν μίαν στιγμὴν εἰσέτι, καὶ ἀποκρύπτουσαι παρ' ἡμῶν, ἐρατεινὴ μορφή. Ποῖος, ἀείμνηστε καθηγητᾶ, θὰ ἀπολύσῃ ἡμᾶς, ποῖος θὰ θέσῃ τὴν ὑπογραφήν σου εἰς τὰ ἀπολυτήρια ἡμῶν; Νὰ μείνῃ λοιπὸν λευκὴ ἡ θέσις τοῦ βαρυσημάντου ὀνόματός σου; Ὅχι, ὄχι ἡ ἐπιστήμη θὰ διαμαρτυρηθῇ καὶ θὰ προτεινῇ νὰ γραφῇ ἀνεξιτήτως, ἀντὶ τῆς ὑπογραφῆς σου ὁ δικαιότατος τίτλος σου: Ὁ Ἑλληνοστῆς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Ἄλλὰ καιρὸς, φίλτατοι συμμαθηταί, ν' ἀποχαιρετισώμεν τὸ ἔσχατον τὴν σεβασμίαν ταύτην εικόνα καὶ ἐγκαρᾶξωμεν βαθέως αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀσπασθῶμεν τὸν ἀοιδίμον διδάσκαλόν μας, τὴν πολυφίλητον ἡμῶν ὑπαρξίν, τὸν Ἀναστ. Τάγην. Σπεύσωμεν, διότι βλέπω ἤδη τὴν σκιάν τοῦ Ξενοφάντος τεινούςαν τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἐφάμιλλον αὐτοῦ φίλον. . . . Νὰ καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Πίνδαρος, ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, Πλάτωνος καὶ τῶν λοιπῶν κλεινῶν προγόνων, οἵτινες ἐν χορῷ ἔρχονται εὐγνώμονες πρὸς τὸν πιστὸν ἑταῖρον, διὰ νὰ δεξιωθῶσι καὶ νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν προωρισμένον αὐτῷ τόπον. Ἀπέρχονται, καὶ μετ' αὐτῶν ἤρεμος καὶ ὁ ἀοιδίμος ἡμῶν καθηγητῆς.

Γαῖαν ἔχουσι ἐλαφράν, ἀείμνηστε ἡμῶν καθηγητᾶ Ἀναστάσιε Τάγη!

B. ΚΩΝΟΣ

Σκέψεις μεθύσου.

Οἰνόφυλξ τις ἔλεγε: «Διατείνονται ὅτι ἐν ποτήριον οἴνου δίδει δύναμιν, ἀλλ' ἰδοὺ ἐγὼ ἔπιον πλέον τῶν τεσσάρων καὶ ὁμως ἀκόμη δὲν ἠμπορῶ νὰ σταθῶ εἰς τοὺς πόδας μου».

Ἄνθρωπός τις ἠγάπα πολὺ τὸν οἶνον, ἀλλ' εὐρίσκων ἐν κῦφῳ δύο κακὰς ιδιότητας. «Ἐάν βάλω νερό, ἔλεγε, τὸν χελινῶ, ἀν δὲν βάλω μὲ χαλνᾶ».

Ο ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΥΜΝΟΣ

Πρὸ ἑπτὰ σχεδὸν ἡμερῶν ὁ κ. Γ. Παχτίκος ἐπιδείξας μοι ὅσα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀνατολικῷ Ἀστέρι» ἔγραψε περὶ τοῦ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνου καὶ ἐξάρας τὴν μουσικὴν αὐτοῦ ἀξίαν καὶ δὴ καὶ φωνῇ καθειμένη στίχους τινὰς ἄσας ἐκ τῶν περιωθέντων, τελευτῶν μὲ παρεκάλεσεν εἰς τὴν τοῦ ὕμνου συμπλήρωσιν, προτιθέμενος ἵνα χορὸν ἀσκήσῃ πολυμελῆ καὶ οὐκ ἀγαπῶν τὴν διὰ μακρῶν παύσεων συνέχειαν τοῦ ἄσματος, τῶν ἐκ μεγάλων χασμάτων προερχομένων. Ἐγὼ θεωρῶν τὸ πρᾶγμα ὑπέρτερον ἢ ὥστε ἐπιχειρήσαι, τὸ κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη, ἀλλ' ὑπέεικον κατὰ μικρὸν εἰς τὰς ἐπανειλημμένας αὐτοῦ παρακλήσεις, παρεδέχθην προειπὼν τὸ εἰ δυναίμην. Οὕτω ἀναγνούς ἐν τοῖς Πausανίου Φωκικοῖς τὰ τῆς εἰς Ἑλλάδα εἰσβολῆς τῶν Γαλατῶν, μελετήσας δὲ καὶ τὰ περιωθέντα τοῦ ὕμνου καὶ τῷ ρυθμῷ καθόλου προσχῶν ἐσχεδιάσα συμπλήρωσιν τινα, ἣν καὶ παρέδωκα τῷ κ. Γ. Παχτίκῳ πρὸς ἄσκησιν τοῦ χοροῦ. Εἴπερ δὲ εἶχον ἀπίεασμα (fac-similé) τοῦ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου γραφέντος, μετρῶν τὰ διαστήματα τῶν ἀριθμῶν τὸ ποσὸν τῶν ἑλλειπόντων γραμμάτων ἴσως συμπλήρουν μᾶλλον προσεγγίζων τῇ ἀληθείᾳ. Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην, τὴν οἰανδήποτε, ποιησάμενος οὕτω κοινὴν διὰ τοῦ πολυμελοῦς χοροῦ ἐνόμισα δίκαιον, ἵνα καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος ἐκδῶ, σκοπὸν μὲν ἔχων ὅπως καὶ αὐθις ἐγκύψας προσθῶ

Ἡ Ἡπειρος

τι προσφύστερον, εἴ που δέειν, βουλόμενος δὲ καὶ παρὰ κρειττόνων μαθεῖν, εἴ τι πλημμελῶς ἔχει. Πρὶν δὲ τὸν ὕμνον πλήρη ἀναγράψαι, ὠφέλιμον τοῖς ἀναγνώσταις ἐθεώρησα, τὸ προτάξαι εἰσαγωγὴν εἰς αὐτὸν, ἀφηγοῦμενος συντόμως τὰ τῆς γαλατικῆς ἐπιδρομῆς, μεθ' ὃ πρῶτον ἀναγραφῆσεται ὁ ὕμνος, ὡς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐδημοσιεύθη, δεῦτερον ὁ αὐτὸς ὕμνος πλήρης, καὶ τρίτον παράφρασις αὐτοῦ ἐλευθέρα χάριν τῶν πολλῶν.

Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Γαλατῶν

Οἱ Κελτοὶ στρατείαν ὑπερόριον ποιησάμενοι ὑπὸ ἡγεμόνι Κανδάλλη καὶ Θράκην καὶ Μακεδονίαν πορθήσαντες, εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐκ εἰσέβαλον δι' ἀτολίαν. Μετὰ δὲ τὴν οἴκαδε ἐπιστροφὴν ὁ Βρέννος πολλὴν μὲν τῶν Ἑλλήνων ἀσθένειαν κατηγορῶν, βεβαιῶν δὲ ὅτι πλείστα χρήματα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κοινῷ καὶ τοῖς ἱεραῖς, ἔπεισε τοὺς Γαλάτας ἵνα καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσων. Ὑπὸ ἡγεμόνι λοιπὸν Βρέννω καὶ Ἀχιωρίῳ ἐστράτευσαν πεζὸς μὲν στρατὸς 150,200, ἵππεῖς δὲ 60,200, ὧν μόνον 20,400 ἐνεργοὶ ἦσαν, οἱ δ' ἄλλοι ἐχρησίμευον εἰς ἀντικατάστασιν τῶν αἰεὶ ἀπόθνησχόντων. Τοσαύτη μὲν δυνάμει ὁ Βρέννος καὶ Ἀχιωρίως ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δ' Ἕλληνες ἔχοντες φρόνημα καταπεπτωκὸς καὶ νομίζοντες ὅτι πάντες θ' ἀπολεσθῶσιν, ἀφ' οὗ ἔμαθον τὰ ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ τελευταῖον ἐν Θεσσαλίᾳ γενόμενα, μόνον δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου προαγόμενοι συνήλθον ἐν Θερμοπύλαις περὶ τὰς 12 χιλ. πεζῶν καὶ 1500 ἵππεῖς, ὡς κωλύσοντες τὴν διάβασιν. Ἐκ τούτων χίλια περίπου πεζοὶ καὶ ὀλίγοι ἵππεῖς προσέδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν Σπερχειόν, ὅπως ἐνταῦθα ἐμποδίσωσι πρῶτον τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν. Ἄλλ' ὁ Βρέννος σὺν 10 χιλιάσι Γαλατῶν διαβαίνει τὸν Σπερχειὸν

Ἡ Ἡπειρος

ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀλλαχοῦ ἢ ἔνθα οἱ Ἕλληνες ἐφύλαττον. Τοῦτο ἐκεῖνοι μαθόντες ἐπανήλθον εἰς τὸ ἐν Θερμοπύλαις στρατόπεδον, ὁ δὲ Βρέννος διὰ τῶν κατοικούντων περὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον γεφυρώσας τὸν Σπερχειὸν διεβίβασε καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ. Οἱ Γαλάται ἤδη μετ' οὐδενὸς λογισμοῦ ὀργῇ δὲ καὶ θυμῷ ἐχώρουν, ἵνα βιάσωνται τὴν τῶν Θερμοπυλῶν διάβασιν, ὅτε τὸ μὲν ἀκοντιζόμενοι κατὰ ξηράν, τὸ δὲ ἐκ τῆς θαλάσσης ὑπὸ τῶν παραπλεόντων Ἀθηναίων ἀνεχαιτίστησαν ἀποκαιμόντες.

Μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ Γαλατῶν λόχος θελήσας ἵνα διὰ τῆς Οἴτης εἰσβάλῃ οὐδὲν κατώρθωσεν, ὁ δὲ Βρέννος ἀποστέλλει 40 χιλ. πεζῶν καὶ 800 ἵππεῖς διατάξας τὴν εἰσβολὴν εἰς Αἰτωλίαν καὶ τὴν τῆς χώρας κάκωσιν, ὅπως ἐκ τῶν Θερμοπυλῶν ἀναγκασθῶσιν οἱ μάχιμοι Αἰτωλοὶ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἑαυτῶν χώρας, ὅπερ καὶ ἐγένετο, γνωστῶν γενομένων τῶν ἀνοσιωτάτων, ἃ τοὺς Καλλιέας, ἐποίησαν οἱ Γαλάται. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οἱ Γαλάται ὑπὲρ τοὺς ἡμίσεις ἀποθανόντες, οὐδὲν δὲ πράξαντες ἐπανήλθον οἱ σωθέντες εἰς τὸ πρὸς Θερμοπύλας στρατόπεδον. Ἦδη Ἡρακλεῶται καὶ Αἰνιᾶνες ἐπαγγέλλονται ὅτι ὀδηγήσουσι τὸν Βρέννον δι' ἀτραποῦ εὐκόλου ἐπὶ τῆς Οἴτης, οὐχὶ κακονοία πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ἀλλὰ βουλόμενοι ἀπαλλάξαι τοῦ κακοῦ τὴν ἑαυτῶν χώραν.

Σὺν τεσσαράκοντα λοιπὸν χιλιάσιν ὁ Βρέννος ἐπιχειρεῖ τὴν διὰ τῆς Οἴτης διάβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸν συνάρχοντα Ἀχιωρίων καταλιπὼν ἐν Θερμοπύλαις. Κατὰ τὴν διάβασιν ταύτην τοσαύτη ὁμίχλη κατὰ τοῦ ὄρους κατεχεῖτο, ὥστε φρουρὰ Φωκῶν φυλάττουσα μόλις εἶδε τοὺς πολεμίους ἐγγύτατα γενομένους, προσβληθεῖσα δὲ ἀνεχώρησε καὶ κατέδραμεν ὅπως ἀναγγεῖλη τὸ γεγονός. Οὕτω οἱ ἐν Θερμοπύλαις τὴν διάβασιν κωλύοντες Ἕλληνες προλαβόντες τὴν κύ-

Ἡ Ἡπειρος

κλωσιν ἐμβαίνουσιν εἰς τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις καὶ διασκεδάννυνται ἕκαστοι κατὰ τὰς αὐτῶν πατρίδας. Ὁ Βρέννος καταβάς ἐκ τῆς Οὔτης καὶ μὴ ἀναμένων τὸν Ἀχιχώραν χωρεῖ εὐθὺς ἐπὶ τοὺς Δελφούς, ὧν οἱ κάτοικοι φοβηθέντες κατέφυγον εἰς τὸ χρηστήριον. Ἐνταῦθα ἠθροίσθησάν τινες τῶν Ἑλλήνων ἵνα ἀντιταχθῶσι τῷ Βρέννω, ἀλλ' οἱ Γαλάται μᾶλλον ἐκ φοβερῶν τοῦ θεοῦ, ὡς τότε ἐπιστεῦετο, σημείων, ἠναγκάσθησαν εἰς φυγὴν· διότι τὴν μὲν ἡμέραν ἢ γῆ, ἢ ἐπάτει ἢ τοῦ Βρέννου στρατιά, ἐσείετο βιαίως, κεραυνοὶ δὲ καὶ βρονταὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο, ἐξ ὧν κατεκαίοντο οὐ μόνον οἱ προσβαλλόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπέχοντες, κατεπλήττοντο δὲ ὁ στρατὸς καὶ οὐδὲν ἤκουον τῶν παραγγελμάτων τῶν στρατηγῶν, ἅμα δὲ καὶ φάσματα ἠρώων ἐφαίνετο τοῖς Γαλάταις, οἷον τὸ Ὑπερόχου, τὸ Λαοδόκου, τὸ Πύρρου καὶ τὸ Φυλάκου. Τὴν δὲ νύκτα πολλῶ ἀλγεινότερα ἔπασχον· διότι ρίγος ἰσχυρὸν καὶ νιφετὸς ἅμα καὶ πέτραι μεγάλαι καὶ κρημνοὶ ἐκ τοῦ Παρνασοῦ ἀπολισθάνοντες ἐπὶ τῶν Γαλατῶν ἐφόρνευον αὐτοὺς κατὰ τριακοντάδας καὶ πλέον. Τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος οἱ μὲν τῶν βοηθησάντων Ἑλλήνων ἐπήρχοντο κατὰ τοῦ Βρέννου ἐκ τῶν Δελφῶν κατ' εὐθείαν, οἱ δὲ Φωκεῖς ἐμπειρῶς ἔχοντες τῶν χωρίων κατέβησαν διὰ τῆς χιόνος κατὰ τὰ μέρη τὰ ἀπότομα τοῦ Παρνασοῦ καὶ ἀπαρτήρητοι ἦλθον ὀπισθεν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἤδη ἐν τῷ μέσῳ γενόμενος ἐτοξεύετο καὶ ἤκοντίζετο. Ἐν τῇ προσβολῇ ταύτῃ οἱ ἀλκιμώτατοι Γαλάται ἀντείχον, ὁ δὲ Βρέννος τραυματισθεὶς καὶ λιποψυχήσας ἐκκομίζεται τῆς μάχης. Οὕτω οἱ Γαλάται ἤρξαντο ὑποφεύγοντες, ἐν ᾧ τοὺς διὰ τραύματα καὶ ἀρρωστίας μὴ δυναμένους ἀκολουθῆσαι ἐφόρνευον. Στρατοπεδεύσαντες δὲ ἐνθα νύξ αὐτοὺς κατέλαθε περὶ βαθεῖαν ἐσπέραν ὑπὸ πανικοῦ κατελήφθησαν, οὐκ ὀλίγοι ταραχθέντες ἐκ τοῦ νοῦ, ἐν ᾧ ἐδόξαζον ὅτι ἀκούουσι κρότον ἵππέων καὶ

Ἡ Ἡπειρος

ἔφοδον πολεμίων. Ἡ ἄνοια αὕτη μετ' ὀλίγον πάντας καταλαβοῦσα ἐπήνεγκεν ὄλεθρον δεινόν· διότι νομίζοντες ὅτι ἀκούουσιν ἀλλήλων γλώσσαν ἐλληνικὴν, διαστάντες ἀπέκτεινον ἀλλήλους. Οἱ κατὰ τοὺς ἀγρούς. Φωκεῖς οἱ μείναντες ἕνεκα φυλακῆς τῶν βοσκημάτων, μαθόντες τὰ γενόμενα ἀνήγγειλαν ἀμέσως τοῖς Ἑλλησιν, οὗτοι δὲ ἀναθαρσίσαντες ἐνέκειντο προθυμότερον, ἀπεκώλυον δὲ τοὺς Γαλάτας καὶ τοῦ λαμβάνειν τὰ πρὸς τροφήν ἐκ τῆς χώρας ἀμαχεί. Οἱ ἐν τῇ Φωκίδι ἀποθανόντες Γαλάται ἐγένοντο εἰς 6 χιλιάδας, οἱ δὲ ἕνεκα τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ πανικοῦ ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδας, ἕτεροι δὲ τοσοῦτοι ἀπέθανον ὑπὸ τῆς πείνης.

Ἀθηναῖοι, ἀφικόμενοι εἰς Δελφούς καὶ μαθόντες τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ σημεῖα, ἐπανῆλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει πάντα. Οὕτω πολλοὶ Ἀθηναῖοι καὶ μετὰ Βοιωτῶν ἀναμιχθέντες ἐπηκολούθησαν τοῖς Γαλάταις φεύγουσιν, ἐνεδρεύοντες δὲ ἀπέκτεινον τοὺς αἰεὶ ἐσχάτους τῆς στρατιᾶς. Ὁ Βρέννος καίπερ ἐλπίζων σωτηρίαν ἐκ τῶν τραυμάτων, φοβούμενος ὅμως καὶ αἰσχυνόμενος τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ὡς αἴτιος τοῦ κακοῦ, ἐκουσίως ἀπέθανεν οἶνον ἄκρατον πίπων. Οἱ Γαλάται μέχρι τοῦ Σπερχεῖοῦ χαλεπῶς ἦλθον διωκόμενοι, ἀλλ' ἐνταῦθα οἱ ὑποκαθήμενοι Θεσσαλοὶ καὶ Μαλιεῖς ἐπιτεθέντες παντελῆ τὸν ὄλεθρον αὐτῶν ἐπήνεγκον. Ταῦτα γενόμενα Ἄρχοντας Ἀθήνησιν Ἀναξικράτους Ὀλυμπιάδος 125 ἔτει β' (π. X. 278) ἠρύσθημεν συντομώτατα ἐκ τῶν Φωκικῶν Παυσανίου (κεφ. ιθ'. 4—κδ').

Ἡ Ὀΰμνος.

Μετὰ τὸ αἴσιον τοῦτο γεγονός, φαίνεται, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνωσοῦντες ὅτι ἀπῆλλάγησαν ὄλεθρου δεινοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν θεόν Ἀπόλλωνα ἀποδίδοντες, καθῆκον ἐνόμισαν, ἵνα ἀποστείλωσι θεωροὺς εἰς Δελφούς καὶ πανήγυριν τελοῦντες

Ἡ Ἑπειρος

ὀμνήσωσι τὸν θεὸν ἄσμασι καὶ θυσίαις. Ὁ ἔσμὸς οὗτος τῶν θεωρῶν ἄδει τὸν κατωτέρω ὕμνον, προσφέρει δὲ καὶ θυσίας καίων μηρία νέων ταύρων. Δῆλον δὲ ἐκ τῶν νυγί γιγνομένων ὅτι ἐπὶ τῷ θαύματι τούτῳ εἰς δοξολογίαν ἀπήλθον πολλοὶ Ἀθηναῖοι, ἀκολουθοῦντες τοῖς θεωροῖς. Ὁ ὕμνος, ὡς ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Bulletin de correspondance Hellénique τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς Σχολῆς, ἐν μέρει συμπληρωμένος, ὡς αἱ παρενθέσεις δηλοῦσιν, ἔχει ὡδε :

Α΄.

[Ἀθ]ηναῖος.

[τὸν κ]ιθαρί[σει] κλυτὸν παῖδα μεγάλου [Διό]
[ς ἔ]ρωσ' ἄτε παρ' ἀκρονιφῆ τονδε πάγον αἴμ-
[βροτα προ]πᾶσι θνατοιοῖς προφαίνει [ει]
5 [ς λόγια, τρ]ίποδα μαντεῖον ὡς εἰεῖ [λες, ἐχ-]
[θρὸς δν ἐφρ]ουουρεια δρᾶκων, ὅτε τε[οῖσι]
[βελεσιν ἔτ]ρηησας αἰόλον ἐλικτᾶν [φραν]

συυρίγμαθ' ἰεῖς ἀθώπ[ευτος]

δὲ Γαλαταῖν ἄρης

10 ν ἔπερασ' ἄσεπτ[ος]

Σαλλιω γεεννα

ν θάλος φιλον

εδαάμιο λο

ρῶν ἐφορ

τεον κυ

εναικ

ν θῆ

Β΄.

ιστον Θεόν οσ

[Ἐλικῶ]να βαθύδενδρον αἰ λά[χε-]

[τε, Διὸς] ἐ[ρ]ιβρόμουου θύγατρως εὐώλε[ροι,]

Ἡ Ἑπειρος

- μόλε[τε], συνόμαιμον ἵνα Φοιοῖβον ᾠδαεῖ-
5 σι μέληητε χρυσεοκόμαν, δς ἀνὰ δικορύν-
ια Παρνασσίδος ταῖσδε πετέρας ἔδρανα μ[ε]-
τὰ κλυταιεῖς Διεελφί:μιν Κασταλίδος
εοῦύδρου νάματ' ἐπενίσεται, Δελφὸν ἀνὰ
[πρ]ωῶνα μααντειεῖον ἐφέπων πάγον.
10 [Ἰθ]υ, κλυτὰ μεγαλόπολις Ἀθθίς, εὐχαιε-
[ίς]ι φερόπλοιο ναίουσα Τριτωανίδος δά[πε]
[δ]ον ἄθραστον ἁγίοις δὲ βωμοιοῖσιν Ἀ-
[φ]αιστος αἰείθε[υ] νέων μῆρα ταούρων ὄμου
ου δε νιν Ἄραη ἀτμὸς ἐς Ὀλυμπον ἀνακίνδν[α]-
15 ται· λιγὺ δὲ Λωτοὸς βρέμων ἀειόλοιοις[μ]έ
λεσιν ᾠδαῶν κρέκει, χρυσέα δ' ἀδύθρου[ς κί]-
θαρις ὕμνοισιν ἀναμέλπεται· ὁ δε [θ]-
[ε]ω[ρ]ῶν πρόπας ἔσμὸς Ἀθθίδα λαχ[ῶν]

Ἡ συμπλήρωσις.

Ἐγὼ δὲ τοῦ ρυθμοῦ αἰεὶ ἐχόμενος καὶ τῇ προσηκούσῃ βραχύτητι τὸ γεγονός περιλαμβάνων, συμβιδάξων δὲ καὶ τὰ ἐλάχιστα τῆς ἐπιγραφῆς ναυάγια πρὸς τὰς γενομένας προσθήκας, συνεπλήρωσα αὐτὸν ὡδε . . .

Α΄.

- Πύθιε ἀνα, σὲ Ἀθηναῖος, ἐκατηβελέτα,**
[τὸν κ]ιθαρί[σει] κλυτὸν παῖδα μεγάλου [Διὸς]
ὄμνει, ὅτι παρ' ἀκρονιφῆ τόνδε πάγον αἴμ-
[βροτα προ]πᾶσι θνατοιοῖς προφαίνει[εις]
5 [λόγια τρ]ίποδα μαντεῖον ὡς εἰεῖ[λες, ἐχ]
[θρὸς δν ἐφρ]ουουρεια δρᾶκων, ὅτε τε[οῖσι]
[βέλεσιν ἔτ]ρηησας αἰόλον ἐλικτᾶν [φραν],
δς ἄρα συυρίγμαθ' ἰεῖς ἀθώπ[ευτος] ἦν

Ἡ Ἑπειρος

- Φωκέων *ὅτι* δὲ Γαλαταῖν ἄρης εἰσβαλὼν
 10 *αιαῖαν* ἐπέρασσ' ἄσεπ[ος] ἐπὶ νηὸν ἕα τεόν,
 ὅτε νύ που Σαλλίων γεένναν ἀγεμόνα ὀ-
 βριμον, θάλος φίλον Ἄρει, Βρέννον αιαι-
 ψα κατὰ φρεδαάμοιο λόφοιο ὑπερθεν Ἄχι-
 χῶριον ἅμα θ' ὄρων ἐφορμωῶνθ' ὑπεῖρ
 15 *πρώνα* τεόν, κυδοιμωῶν ὄρινας ἵμεν αὐθίς τε
 χῶραν τε λιπέμεν αἰκῶς, κῆρ' ἐπειεὶ ἐγγε-
 νέα σφιν ἀραρῶν θήκας ὀλεθρον δέει·
 τῷ ἕα φεύγοντες ὄλονθ' ὀδῶ πάντες ἅμα.

Β'.

- Ἄγε μέγιστον θεόν, ὃς ἐρρύσατο, Μοῦσαι,
 Ἐλικῶνα βαθύδενδρον αἰ λάχε-
 τε, Διὸς ἐριβρόμουου θυγάτρεις εὐώλενοι,
 μόλετε, συνόμαμον ἵνα Φοιοῖβον φῦδαεῖ-
 5 σι μέλψητε χρυσεοκόμαν, ὃς ἀνὰ δικορύν-
 τια Παρνασσίδος ταῖς δὲ πέτρας; ἔδρανα μ[ε]-
 τὰ κλυταῖς Δεελφίσιν Κασταλίδος
 ἐουύδρου νάματ' ἐπινίσσεται Δελφὸν ἀνὰ
 [πρ]ωῶνα μααντεῖον ἐφέπων πάγον.
 10 [Ἔθ], κλυτὰ μεγαλόπολις Ἀθθίς, εὐχαιε-
 [ισ]ι φερόπλοιο ναίουσα Τριτωνίδος δά[πε]
 [δ]ον ἄθραυστον· ἀγίοις δὲ βομοιοῖσιν Ἄ-
 [φ]αιστος αἰείθε[ι] νέων μῆρα ταιούρων, ὄμου-
 οὔ δέ νιν ἄραψ ἀτμός ἐς Ὀλυμπον ἀνακίδν[α]-
 15 ται· λιγὺ δὲ Λωτοὸς βρέμων αἰεόλοισι[μέ]-
 λεισιν ὠίδαῖν κρέκει, χρυσέα δ' ἀδύθρου[ς κί]-
 θαρῖς ὕμνοισιν ἀναμέλλεται· ὁ δὲ [θ]
 [ε]ω[ρ]ῶν πρόπας ἐσμός Ἀθθίδα λαχ[ών].

Ἡ Ἑπειρος

Ἐλευθέρᾳ παράφρασις

Α'.

Ἄπολλον βασιλεῦ, τοξότα φοβερέ, σὲ τὸν περίφημον κι-
 θαριστήν, τὸν υἱὸν τοῦ μεγάλου Διός. Ἀθηναῖος ἐξυμνεῖ πρῶ-
 τον ὅτε πλησίον τῶν χιονοσκεπῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ
 ἀποκαλύπτεις τοὺς ἀθανάτους σου χρησμούς εἰς πάντας ἐν
 γένει τοὺς ἀνθρώπους, ἀφ' οὗ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου ἔλαβες
 τὸν προφητικὸν τρίποδα, τὸν ὅποιον ὁ ἐχθρὸς δράκων ἐφρού-
 ρει, ὅτε διὰ τῶν βελῶν σου ἐφόνευσας αὐτόν, ὅστις πελώριος
 καμπυλούμενος καὶ εὐστροφίαν ἔχων, φυσῶν δὲ καὶ συρίζων
 ἐφαίνετο ἄγριος, ἔπειτα ὅτι Γαλάται, φοβεροὶ πολεμισταί,
 εἰσβαλόντες εἰς τὸν σὸν ναόν, ὁπότε τὸν γόνον τῶν Σαλλίων,
 τὸν ἰσχυρὸν ἡγεμόνα καὶ περίφημον πολεμιστήν Βρέννον ἀ-
 μέσως ἐκ τοῦ λόφου τοῦ τὸν δῆμον προστατεύοντος ἄνωθεν
 βλέπων ὅτι μετὰ τοῦ Ἀχιχωρίου ὀρμώντες θέλουσι νὰ ἀνα-
 βῶσιν εἰς τὴν κορυφήν (καὶ διαρπάσῃσι τοὺς θησαυρούς), σὺ
 θόρυβον καὶ φόβον προξενῶν ἠγάγκασας νὰ φύγῃσιν αἰσχροῦς
 ἐντεῦθεν, ἀφ' οὗ θάνατον παρασκευάσας ἐπήνεγκες κἀταστρο-
 φὴν τελείαν μεταξὺ των ἐκ τοῦ φόβου.

Β'.

Ἐμπρός, τὸν μέγιστον θεόν, ὅστις ἡμᾶς ἔσωσεν, ὦ Μοῦσαι,
 αἰ ὅποιαι ἐλάβετε καὶ κατικεῖτε τὸν πυκνὸδενδρον Ἐλικῶ-
 να, ἔμπρός, ὠραῖαι τοῦ Διὸς θυγατέρες, ὅστις πέμπει τὰς με-
 γάλας καὶ φοβεράς βροντάς. ἔλατε μὲ τὰ τραγοῦδια σας νὰ
 ὑμνήσῃτε τὸν ἀδελφόν σας, τὸν χρυσομάλλην Φοῖβον, ὁ ὅ-
 ποῖος ἐπὶ τοῦ δικορύφου Παρνασσοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐνδό-
 ξων Δελφίδων ἐρχεται εἰς τὰ δροσερὰ καὶ λαμπρὰ ὕδατα τῆς
 Κασταλίας, διερχόμενος τὴν κορυφήν τῶν Δελφῶν, τὸν βρά-
 χον τὸν προφητικόν. Εὐχου, ὦ ἐνδοξε μεγαλόπολι Ἀθθίαι,

Ἡ Ἥπειρος

ἦτις κατοικεῖς τὸ στερεὸν τῆς ἐνόπλου Παλλάδος ἔδαφος· ἐν τοῖς ἀγίοις βωμοῖς ὁ Ἥφαιστος καίει μηρούς νέων ταύρων καὶ συγχρόνως καπνὸς μέλας καὶ εὐώδης εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐπάνω ἐξαπλοῦται· ὁ δὲ ὄξύς αὐλὸς παίζει ἄσμα ἐν μελωδίᾳ εὐστρόφῳ καὶ ἡ χρυσοῦ καὶ καλλίφωνος κιθάρα ὕμνουσα ἀντηχεῖ· σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος τοῦτο τὸ πανηγυρίζον κατοικεῖ τὰς Ἀθήνας.

Ἐν τῷ Πέραν, τῇ 16 μαΐου 1894.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΤΑΓΗΣ

Ἀνέκδοτον ἀστεῖον.

Ὁ ἀρτίως διορισθεὶς πρωτοκολλητῆς τῆς Ἐφορείας Μ. πηγαίνει εἰς τὸ φωτογραφεῖον διὰ νὰ κάμῃ τὴν εἰκόνα του. Πρὸ τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς κάθηται κατὰ τρόπον ὑπὲρ τὸ δέον θεατρικόν, τὸν ὅποιον νομίζει ἀρμόζοντα πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ νέου ἀξιωματός του.

— Μὲ αὐτὴν τὴν θέσιν ποῦ ἐλάθατε, τῷ λέγει ὁ φωτογράφος, δὲν ἔμπορῶ νὰ σὰς φωτογραφίσω.

— Τί νὰ κάμω ; Δὲν εἶχα τὰ προσόντα νὰ μὲ διορίσουν εἰς ἀνωτέραν.

— Δὲν ἔγνοῦ αὐτό. Νὰ τοποθετηθῆτε κολλιτέρα.

— Καὶ ἐγὼ ζητῶ νὰ μὲ τοποθετήσουν κολλιτέρα, νὰ ἰδοῦμε ὅμως ἂν θὰ ἐπιτύχω τὴν μετάθεσιν.

— Καλέ, μὴ κάθηθε ἔτσι.

— Ἐννοῖα σας καὶ δὲν κάθωμαι. Ὅλημέρα γυρίζω, καὶ ἐβαλα εἰς ἐνέργειαν ὄσα μέσα ἔμπορῶσα.

Σκευόνδιος ὁ Πυθαγόριος φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶ γυνὴ ἔδωκεν τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν : « Ἄνδρὸς γυνάγιον, οἴκου ζάλη, συνευτιώμενον θηρίον, συμπλεκόμενη λέκινα, φυλακτομένη δράκινα, κεκοσμημένη ἔχιδνα, ἀυθαίρετος μάχη, πολυτεχνὴς πόλεμος, καθημερινὴ ζημία, ἐργαστήριον ἔνθα δημιουργοῦνται ἄνθρωποι, ζῶον πονηρόν, ἀναγκαῖον κακόν.

ἩΠΕΙΡΩΤΙΚῆ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

ἈΠ' ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

«Εἰς μνήμην φιλιτάτου μου Γεωργ. Κουκούλη».

Ἦμην μικρὸς σ' τὸ χωριὸν στὰ χωριὰ ἐκεῖνα χρόνια ποῦ εἶνε ὄλο χαρὰ, ὄλο ζωηρότης... καθόμαστε κάθε βράδην γύρω 'ς τὴν γωνιά, καὶ ἡ γιαγιά μου στερομένη τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ μὲ γεμάτη τὴν καρδιά, μὲ ἔλεγεν ἀπὸ κατὶ παλῆακὸ καὶ ἐγὼ μὲ τὴν παιδικὴ μου ἀνπομοιησία τᾶκουγα προσεκτὰ προσεκτὰ, ὥστε ἔφτανα κάποτε νὰ μὴ τὴν ἀφίνω, καὶ γὰ ἔνασάην λιγάκι, οὔτε καὶ τὸν ταμπάκ' ἔτῃς νὰ ρουφίξῃ.

— «Μιά φορὰ ὁ νοικοκύρης τῶ χωριοῦ ἔκανε τοὺς γάμους τοῦ γυιοῦ του. Ἀπὸ ἓνα μῆνα καὶ μπροστὰ τὸ χωριὸν ἦταν ἀνάστατο, ὅλοι οἱ τοσεγκάδες ἦταν στὸ ποδάρι, γιατί πάντοτεν ὁ ἀρχιτοσεγκας τὸ μοναχογιὸν του. Τοιμασιές, ποῦ πρώτη φορὰ φάνηκαν στὸ ξακουμένο αὐτὸ κεφαλόχορι, γιατί κνιτοῦσεν ὁ καθ' ἓνας πῶς νᾶνε στὸ χωριὸν νὰ βοεθῇ στὴν παντορεία τοῦ Νάκη Μάμαλη, καὶ πῶς νὰ φανῇ ἀποπροσώπως στὸν τοσεγκά.

Ἦταν Κυριακὴ τοῦ γοτασιῆ, ὄλο τὸ χωριὸν ἀπ' ἀνατολὴ καὶ δύση ἦταν συναγμένο στὴν ἀλλὴ τοῦ Γέρο Μάμαλη, γιατί ἔκανε τὲς χαρὲς τοῦ γυιοῦ του τοῦ ξακουστοῦ Νάκη, καὶ ἔπαινε νύφη τὴ ὀμορφὴ καπέλλα τῶ ἄλλου τρανοῦ τοσεγκας τοῦ Μήτρου Παλῖδα ποῦ μοιολόγανε πῶς εἶναι λίραι μὲ τασάκι. Περὶντα σφακτὰ κ' ἀπάνω μαγεροῦνταν, καὶ στριφογυρίζονταν στὴ θρακόβολη. Τὸ χωριὸν οἶν ἔκεινο τὸ γάμο δὲν θυμῆθηκε στὰ χρόνια του. Πέντε ζευγάρια βιολιά εἶχαν τὸ ἓνα γιὰ τοὺς ἄνδρας, τὸ ἄλλο γιὰ τοὺς γυναῖκες, τὸ ἄλλο γιὰ τὸ συμπεθεργιὸν, καὶ τὰ δύο ἄλλα γιὰ τοὺς παῖδες καὶ γιὰ τῆς νιὲς ποῦ παίζανε, καὶ κρατοῦσαν τοὺς χορούς καὶ βοηθοῦσαν τὰ κλέφτικα τραγούδια, τὰ τραγούδια τῶν λιμεριῶν καὶ τῆς στάνης. Οἱ γερο-παλῆακοὶ μονάχα στὸν πόλεμον τοῦ χωριοῦ, στὸ καιρὸ τοῦ Κολέττη ἄκουσαν νὰ βοροντήξουν τόσα καροζοφύλλια.

Συγγένευαν δύο μεγάλες καὶ ἀκουστέ γενεές. Οἱ Μάμαλοι καὶ οἱ Παλῖδατοι... Αὐτοὶ πρῶτα πρῶτα στὸ χωριὸν, φέρανε τὴ νύφη γιὰ νὰ

Ἡ Ἥπειρος

χορεύση, στό μιλάτανο, τὴν παρόργα κεπέλλα τοῦ Μήτσου Ψαίδα ποῦ τὴν εἶχαν ὄλα τὰ παλληκάρια στό μῦτι καὶ τὴν ἀγαποῦσε ὁ Γάκις τὸ πρωτοπαλληκάρου τοῦ χωριοῦ, ὁ γνῆς τοῦ Κουλοῦ Μάκη καὶ με αὐτὴν εἶχαν ὄλοι νὰ κάμουν, ὅταν χόρευε στὴ Γκούρα ὀλονῶνε τὰ μάτια σ' αὐτὴν λήγιζαν, καὶ οἱ γονεῖοί της τὴν εἶχαν γιὰ φιλάμπουρο, τὴν εἶχαν γιὰ καμάρι.

— Ἀπ' τὴν Πέμπτη, ποῦ ἔπρασαν τὰ προζέματα, ἀρχησε ὁ γάμος. Τὸ Σάββατο ποῦ ἀρμάτασαν τὴν νύφη καὶ τὸ γαμπρὸ γινότανε θάλασσα ἀπ' τὰ τραγοῦδια, τοὺς χοροὺς κ' ἀπ' τὰ τουφέκια, τόσα πολλὰ ὄϊζανε ποῦ μὴ ἐβδομάδα ὕστερότερα βορκοῦσαν ἀκόμα τὰ λαγκάδια, οἱ ὀσματιές, βοῦτῖζαν τὰ σταγοτόπια, καὶ ὀθρλιζαν τὰ μαυροσκυλλιά. Γιὰ αὐτὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ γάμου δὲν ἔμπορῶσαν νὰ βαστάξουν περισσότερο καὶ ἄμα λάλησαν κἄνα ὀδο φορὸς τὰ κοκόρια πάει, ὁ καθένας στό σπίτι του.

Ἄλοι πλάγριζαν κείνη τὴ νύχτα, μόνον ἀκούονται ἡ κουνκουβάρηες κ' ἡ δεκαχτούρες ἀπ' τὸ κελταναριὸ τῆς ἂκλισηῆς, καὶ κἄπου κἄπου λαλοῦσαν τὰ πετεινάκια καὶ γαῦγιζαν κ' ἡ ἀλυχιτοῦσαν τὰ σκυλιά. Νέσρα μεγάλη ἦταν στό χωριὸ, ... Μανάχα ἡ θεῖα Μαμάλανα ὄσω στό βορὸ, μὲ μάνας δάκρυα καὶ παρακάλιες, τραβοῦσε ἡ μάουη μῆνα ἔμπρος στό Νάκη τὰ μαλλιά της . . . .

— Παιδάκι μου, καλὸ μου παιδί, τ' εἶνε τοῦτο ποῦ κάνεις ! . . . . Θὰ φοίξῃ τὸ χωριὸ, θὰ γέρωμε παρομῖα στό κόσμο, παιδάκι μου . . . . Πορὸς ἄλλος ἔκανε τέτοιο πράγμα ; . . . . Ἀκόμη στέκει ἡ γαοὶ καὶ οὐ σκόδνεσαι νὰ φέγης ; νὰ πῆς γιὰ τὰ πρόβατα ; . . . . Ἀφσια τὰ φορῖμα, καὶ ἄς σκάσουν . . . . Ἀφσια τὰ ρουαδιακὰ κ' ἄς φροφάνε. Σῆρτα τὸ πῆρῆδες τὰ φυλάρε, τὶ σκαῖξοσαι ; Δὲν ἔξορεις πῶς οἱ γιάτανῶσοι δὲν βγαίνουν ἀπ' τὸ χωριὸ, οἶτε προπατῶν τῆς νύχτες γιὰ τὸς τριγυροῦν ὄλια τὰ ξωτικά ; Ἀμ' ἡ ὀόλια νύφη, γνιέ μου, σᾶν τὶ φαρμάκια θὰ πῆη ! ! Καὶ δὲ θὰ πιωμόση πῶς φέγεις ἔτσι ; Μὰ οἱ συμπεθέροι τὶ θὰ ποῦνε, γνιέ μου, πῶς φέγεις ἔτσι ; . . . .

— Μάνα, μὴ χάνης τὰ λόγια σου. Θὰ φέγω ! . . . .

— Σὲ καλὸ σου γνιέ μου ! . . . . πρῶτη βολὰ σὲ βλέπω ἔτσι σκεπιτικό ! ! . . . . Γιὰ κορῆέ μου τὶ σου συμβαίνει ; Πέστο τῆς μάνας σου ; . . . . ἀπογοῖσον, γνιέ μου ; . . .

— Τὶ νὰ σου κρῖνω, μωρ' μῆνα, ποῦ δὲ μὲ χωράει ὁ τόπος ! . . . . μού φαίνεται πῶς τὸ χωριὸ μῆνα γελᾷ ! . . . . Θέλω νὰ φύγω μῆνα πρὶν χαράξῃ.

— Παιδάκι μου, τὰ λόγια σου δὲν τὰ νοιώθω ! . . . . Μή, σὲ μάγεψε, γνιέ μου, καμμιὰ σκύλλα μῆνα ; μὴ σοῦκαμαν μοποδέματα ! . . .

Ἡ Ἥπειρος

— Ὄχι, μῆνα μ', ὄχι ! ! ἄσμε ! . . . .

— Ἀμ' τότες γιὰ φέγεις ἔτσι ξαφρικά, ξαφρικά, καὶ ντροπαστικά, ντροπαστικά ; . . . .

— Εἶδα ἕνα ὄνειρο καὶ τὸ ἔξηγῶ γιὰ κακὸ.

— Τὶ γῶνειρο, παιδάκι μου ! . . . .

— Μάνα, ἀκούμπα γάμο ληγάκι καὶ ἄκου, εἶδα πῶς πῆθησαν τάχα τὸ σπῖτι μας τὰ ξωτικά, οἱ νεράιδες ἦρθαν καὶ πάτησαν, καὶ ὕστερα, ὅτι τᾶχα ἄναφαν φωτιά στῆς τέσσαρες γωνίες. Τὸ νερὸ ποῦ ὀρριζα νὰ σβῆση ἡ λάβα περισσότερο ἄναβε τῆς λαμπάδες. Ἔτσι τᾶχα κατακάηκα κ' ἐγὼ μοῦλο τὸ γοικοκυρῶ μᾶς.

— Στάγρια κ' ἔρημα βουνά, παιδάκι μου, νὰ στρέξῃ. Κι γὼ εἶδα ποῦ μοῦφες τᾶχα ζῶνταν ἡ μά πέρδικα, κ' ἐκεῖ ποῦ πῆρα νὰ τῆ χαϊδέρω, γένηκε μὴ μάουη καλλικακόδα καὶ τῆ ραπόλουκα νὰ φέγγῃ.

ἌΟ Νάκης τὸ καλὸ παιδί καὶ τ' ὄμορφο παλληκάρου ἔσκινῆσε γιὰ τὰ πρόβατα, χωρὶς νὰ πῶρη τῆ σερᾶτα. Ἐξέκορνε καὶ προπατοῦσε μορσπάτι σὲ μορσπάτι, καὶ φυλακτὰ σὲ φυλακτὰ, γιὰ νὰ μὴν ἀπατηθῆ μ' ἀνθρώπους.

Σᾶν γὰ τὸν κνηρεῦσαν οἱ νύφες τοῦ βουνοῦ καὶ τῶν λαγκάδιων οἱ κοπέλλαις τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, φάνηκε πῶς τὸν φτῆνεσαν, γιὰ τὴν νύφη ὄμορφότερη ἀπ' αὐταῖς τῆς στρογγυλῆς.— Τὸ κεφάλι του βοῦτῖζε. Τοῦ φαίνονταν πῶς κἄπου δὲν πατοῦσε, πῶς δὲν ἦταν ἄνθρωπος ἄλλα φάντασμα. Ἔφτιασεν στὴ κορᾶ, βροῖσι, διγροῦσε, κ' ἀκούμπατῆσε νὰ ξαποστάση ληγάκι, ἀλλ' ἐκεῖ ποῦ σκέπτονταν ἀκούει ἀπὸ μακρὸνὰ βιολιά, ἔρχοταν οἱ νύφες, τραγοῦδοῦσαν τόσο γλυκά, τόσο καλὰ κ' ὄμορφα ποῦ δὲν εἶχε ἀκούση τέτοιο τραγοῦδι ποτέ, τῆς κατάλαβε ὄμως καὶ σηκώθηκε νὰ φέγγῃ, τηράει γιὰ ληγάκι ποῦθενὰ στό τοῦλαχι του δὲν βοῖσκει, σταυροῖνε μὲ τὴ φιλιτζέγια ἀγκλίτσα του τὸν δρόμο ποῦ ὀρχοῦντανε αὐτές, πετάει πίσω του μὲ τὸ ξεροβὸ τὸ χέρι τρεῖς πέτρες, καὶ κῆνησεν ἀπ' ἄλλο δρόμο γιὰ τὴν αὐτῆς τοῦ πάειων ὄλον κόντρα. Φτάνει πλεῖα στό σταγοτόπια του, χωρὶς νὰ ζυγῶση τὰ πρόβατα του. Νιρέποταν καὶ τὸ βῖδ του νὰ σκαρῖση, ὅπως νιρέποταν κιάτος του νὰ τηραχθῆ. Ἔτσι συνδιλωμένος σφιχτά, σφιχτὰ στὴ φλοκάτα του, σκνυτός καὶ λαρομένος ὁ Νάκης, ποῦνε τὸ μῆτι τοῦ πετοῖτη, καὶ τοῦ λαγοῦ τὸ πόδι, ποῦνε τὸν ἡλιο πρόσωπο, καὶ τὸ φεγγάρι κάλλη, ὁ Νάκης ὁ πρῶτος τοῦ χωριοῦ παλληκάρου γέριζε ἀπόξορβα, ἀπόξορβα, καὶ φυλακτὰ στό χωριὸ.

Εἶδε τὸ Γιάννη τὸν πισικό του ποῦ ροβόλαε τὰ πρόβατα, ἔκανε γὰ τοῦ κρῖνη ἄλλ' ἡ νεράιδες τὸν ἀπόμωσαν. Θυμήθηκε τὸ ταῖρι του ποῦ φνεγε

Ἡ Ἑπειρος

ἀπ' τὸ πλευρὸν του, θυμῆθηκε πῶς τὸ πίκρανε ἀπ' τὴν πρώτην ἡμέραν. . . .
Τὸ μαῦρον κρυφὸν περὶ τὸν ἔδιωγε, ποῦ τὸν σάλευε τὸ χῶμα ποῦ πατεῖσε,
δὲν τὸ μαρτύρησε τοῦ γονοῦ του. . . . Ταφίστηκε ἀπ' αὐτὰ του.

Ἦταν μεσονύχτι. Ὅλο τὸ χωριὸν πλάμαζε βαθεῖα. Τίποτε δὲν γρι-
κίωνταν. Ὁ Νάκης ζύγωσε ἀδόκητα στὸ σπῖτι του. Ὁ καπλάνης, τὸ
σκυλλὶ τὸν καρτέρησε σ' τὴν ἀλλή. Φτάνει στὴν δεξώσκαλα. Τὸ σκυλλὶ
τὸν τραβοῦσε τὸν ἀπ' τὴ φλοκάτα του. Δὲν τὸν ἄφινε ν' ἀνέβῃ. Σήκωσε
τὴν ράβδον του, καὶ τοῦδωκε μιὰ γεροῖ, τὴν χτύπησε μ' ἄγριον θυμὸν.
Τὸ σκυλλὶ παραμέρισε οὐρλιάζοντας λυπητερὰ λυπητερὰ. Ὁ Νάκης ἀ-
νέβῃ στὸν ἐξώστη καὶ χτυποῦσε βιαστικὰ βιαστικὰ τὴν πόρταν!! . . . Ἡ
δόλια ἢ μάνα ἀπλοήθη. — Τώρα . . . τώρα . . . νύφη . . . ἔ. . . νύφη. — Ὡρ-
σε μόνονα. — Σήκω, γυιέ μου, ἀνοιξε τὴν πόρταν, γύρισε ὁ γαμπρός.

Ἡ νύφη ἀνοιξε καὶ βλέπει τὸν γαμπρὸν νὰ σωρράζεται στὸ κατώφλι
μισὸς ἀπὸ μέσα καὶ μισὸς ἀπ' ἔξω. Κεῖνὴ τὴν νύχταν ἢ νεράιδες βγήκαν
διωφάνερα διωφάνερα στὸν Νάκη. Ἀρπαξαν τὸ δίκαστο μαχαῖρι του καὶ τὸν
κάρφωσαν στὰ φυλλοκόρδια τῆς καρδιάς του.

Καὶ ὁ κλησός ὁ γέρο-Δήμιος, ποῦ ἔπρεξε νὰ κορῶσῃ τὸ σημαντήρι
στὴ Παγαγιά γὰρ τὸ σκοτομὸ τοῦ Νάκη, καὶ ἐκεῖνος τὸ μολόησε. Τρα-
βοῦσε τὸ σχοινὶ τοῦ σημαντηριοῦ καὶ δὲν κοινδόνιζε. Τὸ βούλωναν ἢ
νεράιδες ποῦ τῆς εἶδε ὁ γέρο-Δήμιος γύρω του σὰν νύφες ποῦ ἔρρεναν,
χόρευαν καὶ τραγοδοῦσαν. Κ' ἔτσι μαθέφθηκε ἄκρῃ τὸ βράδν ἀπ' τὰ
λυπητερὰ καὶ δυνατὰ μοιρολόγια τῆς καλοθείας Μαμάλινας τοῦ γέρο-
Μάμαλη καὶ τῆς νύφης.

Τὸ Νάκη τὸν σκότωσαν ἢ νεράιδες, γιὰτὶ βγήκεν τὴν δευτέρην ἡμέραν
τοῦ γάμου του ἀπ' τὸ σπῖτι του καὶ ἀπ' τὸ χωριὸν.

Κωνσταντινούπολις, Φλεβάρης 1910.

« ΣΥΡΑΚΙΩΤΗΣ »

Σὰς παρακλιῶ δὲν ἀναβαίνομεν εἰς τὸ ἵπποδρόμιον, ἐλεγέ ποτε κυρία
τις πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὴν νέον ὅστις ταύτην διὰ μέσου τῆς ὁδοῦ
ἤγεν. Ἐντεῦθεν βαδίζοντες κινδυνεύομεν νὰ καταπλακωθῶμεν ὑπὸ τῶν
φερέτρων, ἢ δυστυχῆς ἤθελε νὰ ἐλληγίσῃ καὶ τὸ πεζοδρόμιον τὸ μετέ-
τρεψε εἰς ἵπποδρόμιον, τὰς δὲ ἀμάξας εἰς φέρετρα.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

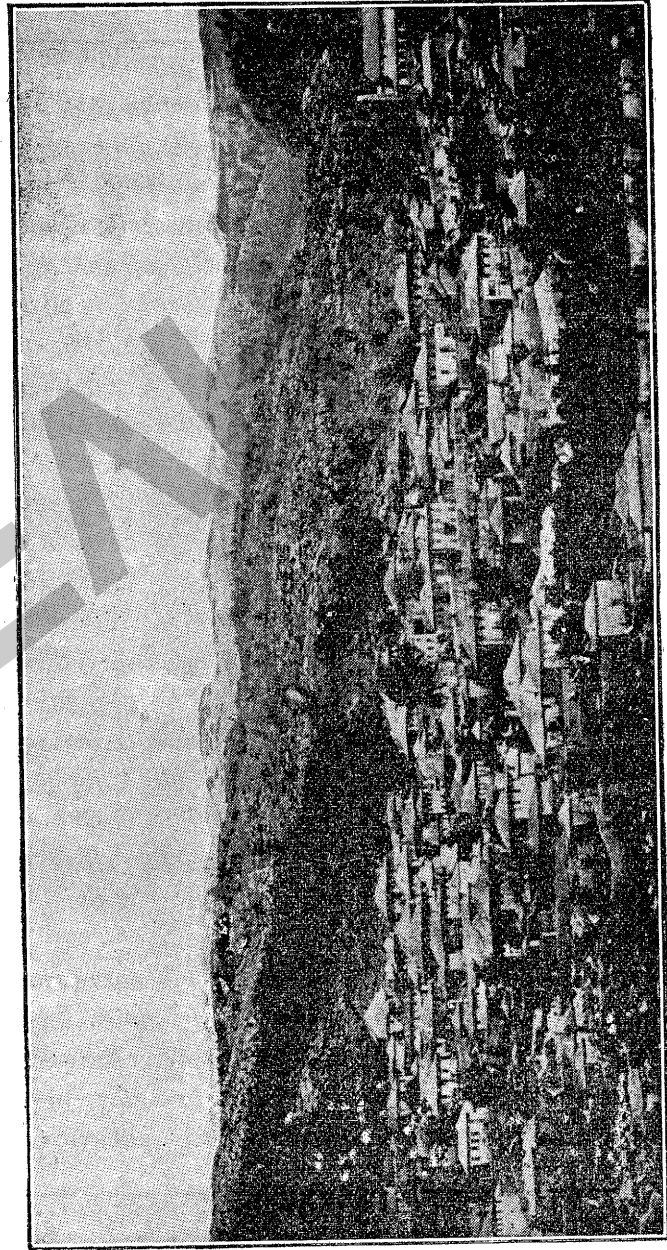
Τὸ Ζαγόριον, ἢ ὄρεινὴ, ἀλλὰ καὶ τερπνὴ καὶ
γραφικὴ αὕτη χώρα τῆς Ἑπείρου, εἰς ἣν πολλὰ ὀ-
φείλει οὐ μόνον ἡ Ἑπειρος ἅπασα, ἥτις διὰ τῶν
Ζαγορισίων ἀκριβῶς εἰπεῖν ἠξιώθη τῆς προσω-
μίας τῆς *εὐάνδρου*, ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ Ἑλλη-
σμός, τὸ Ζαγόριον, λέγομεν, σύγκειται ἐκ 46 χω-
ρίων, ἐν οἷς καὶ τὸ Μονοδένδρι.

Τὸ Μονοδένδρι κεῖται κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον
τοῦ Ζαγορίου παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Ἄου
Βοῖδομάτην ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψώματος ἐν τερπνο-
τάτῃ καὶ γραφικωτάτῃ θέσει, εἶναι δὲ ἐστραμμένον
πρὸς Ν. Εἶναι ἐν τῶν ὠραιότερων χωρίων τοῦ
Ζαγορίου ἔχον οἰκίας μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὁδοὺς λι-
θοστρώτους· μακρόθεν μάλιστα ὁρῶμενον εἶναι ἀ-
ληθὲς πανόραμα. Παρ' αὐτὸ κεῖται πετρώδης τις
λόφος *Μπρῖνος* καλούμενος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ
ὁποίου εἶναι τὸ παρεκκλησίον τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων,
κάτωθεν τοῦ ὁποίου διήκει ἀγρία χαράδρα, *Βίτος*
καλουμένη, ἔχουσα 4 ὥρων μῆκος καὶ 500 ὀργυῖας
βάθος. Τὸ χάσμα τοῦτο ἀρχόμενον μεταξὺ Βίτσης
καὶ Κουκουλίου ἐξικνεῖται μέχρι Παπίγκου ποῦ μὲν
στενούμενον, ποῦ δὲ πλατυνόμενον, εἶναι δὲ κατάφυ-
τον καὶ πλῆρες σπηλαίων. Πολλαχοῦ ὑψοῦνται ἐν

Ἡ Ἡπειρος

αὐτῷ δίκην πυραμίδων πέτραι ἀπορρῶγες, κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων καὶ εἰς ὄξυ λήγουσαι.

Τὸ Μονοδένδρι ἀναφέρεται πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἡπείρου ὑπὸ τῶν Τούρκων, διότι ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς, οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου κειμένης, εὑρηται ἐπιγραφή, ἐν ἣ λέγεται ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη «ἐπὶ τῆς βασιλείας δεσπότης Καρόλου τοῦ δουκὸς ἐν ἔτει 6,920 ἀπὸ κτίσεως κόσμου». Τὸ Μονοδένδρι, ἡ Ἄνω καὶ Κάτω Βίτσα ἀπετέλουν πρότερον μίαν κοινότητα *Βιζίτσαν* καλουμένην, ἧς τὸ μὲν Μονοδένδρι ἐλέγετο Ἄνω Μαχαλᾶς καὶ ἡ Κάτω Βίτσα Κάτω Μαχαλᾶς, καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἐνορῖαι ἐκαλοῦντο Μαχαλᾶδες. Βραδύτερον αὐξηθέντος τοῦ πληθυσμοῦ ἡ μία αὕτη κοινότης διηρέθη εἰς τρεῖς, ἐκάστου Μαχαλᾶ ἀποτελέσαντος ἰδιαιτέραν κοινότητα, ἔκτοτε δὲ (ἴσως κατὰ τὴν 13^η ἑκατονταετηρίδα) ὁ μὲν Ἄνω Μαχαλᾶς ὠνομάσθη Μονοδένδρι, ἄγνωστον διατί, οἱ δὲ ἄλλοι καλοῦνται ἀπλῶς *Μεσσιὸς* καὶ *Κάτω Μαχαλᾶς*. Τὸ Μονοδένδρι ἔχει 500 περίπου κατοίκους καὶ τρεῖς ἐκκλησίας, τὴν τοῦ Ἁγ. Μηνᾶ, ἣτις εἶναι ἀρχαιότερα πασῶν, τὴν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ τὴν τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου ὅλων νέαν, ἔχει πρὸς τούτοις καὶ δύο μονᾶς, τὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἀνήκουσαν εἰς τὰ χωρία Ἄνω καὶ Κάτω Βίτσαν καὶ τὴν τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς. Ἡ μονὴ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ κεῖται ἐν οὗτω μαγευτικῇ θέσει, ὥστε Ἀθανάσιος ὁ Σταγειρίτης δὲν ἐδίστασε

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΝ

Ἡ Ἑπειρος

νά θέσῃ ἐνταῦθα τὴν Δωδώνην. Ἡ δὲ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς εἶναι γυναικεῖον μοναστήριον κείμενον εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{4}$ τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ Μονοδενδρίου παρὰ τὴν χαράδραν τοῦ Βίκου. Πρὸ τοῦ ναοῦ αὐτῆς ἀριστερὰ τῶ εἰσιόντι ὑπάρχει ἀτραπὸς συνδεομένη πολλαχοῦ διὰ δοκῶν, κάτωθεν τῆς ὁποίας χαίνει ἢ φοβερὰ χαράδρα τοῦ Βίκου. Ταύτην ἀκολουθῶν τις ἔρχεται εἰς εὐρέα σπήλαια, σπιτάκια καλούμενα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέφευγον αἱ τῶν τριῶν Μαχαλάδων οἰκογένειαι ἐν καιρῷ τῶν Ἀλβανικῶν ἐπιδρομῶν.

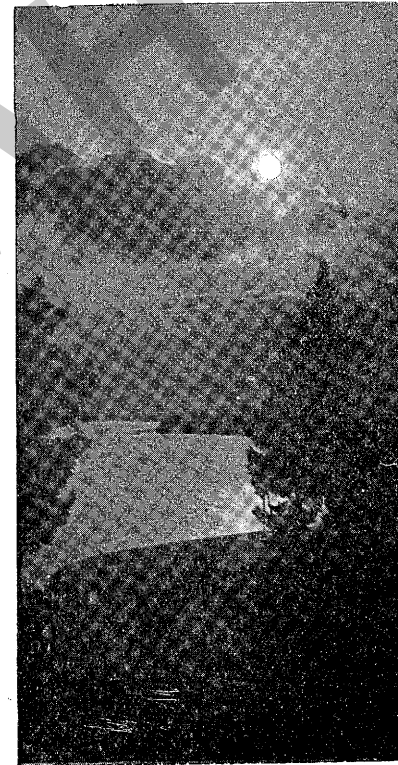
Τὸ Μονοδένδρι εἶναι ἐκ τῶν πρώτων χωρίων τοῦ Ζαγορίου, τὰ ὁποῖα ἐφρόντισαν νὰ ιδρύσωσι σχολεῖα. Ἦδη συντηρεῖται ἐνταῦθα ἀστική Σχολὴ τῶν ἀρρένων καὶ Παρθεναγωγεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσιν 60 μαθηταὶ καὶ μαθήτριά διδασκόμενοι ὑπὸ δύο διδασκάλων καὶ μιᾶς διδασκαλίσης. Τὰ σχολεῖα ταῦτα συντηροῦνται διὰ κληροδοτημάτων τοῦ Χρ. Κόνιαρη, τῶν ἀδελφῶν Ριζαρῶν, τοῦ Διονυσίου Παπαρρούση, ἱερομονάχου, καὶ τοῦ κ. Σερεμέτη. Τὸ Παρθεναγωγεῖον τοῦ Μονοδενδρίου εἶναι τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ζαγορίῳ, ιδρυθέν τῷ 1846 ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῶν Ριζαρῶν.

Τὸ Μονοδένδρι εἶναι ἡ πατρίς τῶν ἀειμνήστων ἀδελφῶν Ριζαρῶν, τῶν ιδρυτῶν τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ πολλῶν λογίων ἀνδρῶν, ὧν τινες ἐπιφανῆ κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, οἷον ὁ Διονύσιος Παπαρρούσης ἑλληνιστῆς

Ἡ Ἑπειρος

ἐν τοῖς μάλιστα, ὁ καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Δ. Σεμιτέλος, ὁ Μ. Πανταζῆς, ὡς ὑφηγητῆς, οἱ καθηγηταὶ Ἀναστάσιος Τάγης, Φίλιππος Τάγης, Θεοχάρης Τάγης καὶ πολλοὶ ἄλλοι

ΠΑΡΩΡΑΙΟΣ

ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ

ΑΣΜΑΤΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

‘Η κατ’ ἔξοχὴν γόνιμος ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει Ἑλληνικὴ χώρα φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ Ἡπειρος. Σειρὰ δλόκληρος ἐξόχων ἀνδρῶν, ποιητῶν, ιστορικῶν καὶ ἄλλων συγγραφέων, παντοιοτρόπως διεκέρυξε τὸ ὕψος τῆς δημώδους Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ὁ Goethe ὑπῆρξεν ἔνθερμος αὐτῆς θαυμαστῆς καὶ πολλάκις ἐξεδήλωσε τὸν πρὸς τὰ δημοτικὰ τραγούδια θαυμασμόν του, μετέφρασε δέ, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν γερμανικὴν τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἅτινα Ἡπειρωτικὰ ἄσματα ἀποκαλεῖ. Ὁ Montaigne ἀνωμολογεῖ ὅτι «ἡ ἀπλότης καὶ χάρις τῆς δημοτικῆς ποιήσεως καθιστῶσιν αὐτὴν ἐφάμιλλον πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς τελειότερας τεχνικῆς ποιήσεως».

Ὁ Chateaubriand ἀνεκλήρυτε τὴν δημώδη Ἑλληνικὴν ποίησιν ἀπαράμιλλον διὰ τὴν ἐκφρασὴν τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ὁ δὲ Mendelson δὲν ἐδίστασε ν’ ἀποφανθῆ ὅτι «οὐδεμία τεχνικὴ ποίησις ἔχει τοσοῦτον ἰσχυρὰν τὴν ἐσωτερικὴν δύναμιν καὶ τὸ αἰσθημα, ὅσον ἡ δημοτικὴ».

Τὰ ἐθνικὰ ταῦτα κειμήλια θέλομεν ἀναδημοσιεῦαι βαθμιδῶν.

ΤΑ ΚΑΚΑ ΠΕΘΕΡΙΚΑ

Δώδεκα χρόνους ἔκανε νὰ βρῆ τὸ ριζικό του,
νὰ βρῆ ψηλή, νὰ βρῆ λιγνή, νὰ βρῆ καγκελοφρύδα·
κι’ ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι’ ὄμπρὸς ἡῦρε τὸ ριζικό του,
ἡῦρε ψηλή, ἡῦρε λιγνή, ἡῦρε καγκελοφρύδα·
ἐκάλεσε τὰ Γιάννινα μαζὴ μὲ τὸ Ζαγόρι,
ἐκάλεσε τὴν Κόνιτσα μὲ τὰ μαστοροχώρια.
Χίλιοι πακίνοι ὄμπροστὰ καὶ πεντακόσιοι πίσω,
κλέφταις τὸν ἐκαρτέρεσαν ἔς τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι·

πιάνουν τῆς νύφης τ’ ἄλογο, τοῦ γαμπροῦ τὸ μουλάρι·
ἀπλωσ’ ἡ νύφ’ τὸ χέρι τῆς ἔς τὴν ἀργυρὴ τῆς τσέπη,
τὸ συχαρκιάρη ἵπλέρωσε, συχαρίκια γιὰ νὰ πάρη,
«Μάνα μου, δώσ’ τῆς τὰ κλειδιά, δώσε τὰ παρακλείδια»
Καὶ ἔς τὴν καρδιά τῆς μπήκανε σαράντα δυὸ μαχαίρια.
«Μαγείρισσα ἴπου μαγείρεψες χίλια φαγιά τοῦ γάμου,
μαγείρεψε τῆς νύφης μου τριῶν φειδιῶν κεφάλια,
τῆς ὀχιάς, τῆς κουφοχιάς καὶ τῆς μονομερίδας,
ρίξε καὶ ἄλας ἴσαν πολὺ καὶ μιὰ λύτρα πιπέρι.»

«Ἄπλωσε, νύφη μ’, ἀπλωσε ἴσὲ τοῦτα τὰ ψαράκια»

— «Καλὴ γλυκειὰ μου πεθερά, μοῦ κἀηκε τ’ ἀχειλάκι,
μοῦ κἀηκε τ’ ἀχειλάκι μου γιὰ μιὰ σταλιά νεράκι»

— «Νύφη μ’, νερό δὲν ἤφερες, κι’ ἡ στάμνα ποῦ νὰ τῶδρη ;
σύρε καὶ ἔς τὸν κύρ πεθερό, κι’ ἂν ἔχη νὰ σοῦ δώση.»

— «Καλὲ γλυκέ μου πεθερέ, μοῦ κἀηκε τ’ ἀχειλάκι
μοῦ κἀηκε τ’ ἀχειλάκι μου γιὰ μιὰ σταλιά νεράκι.»

— «Νύφη μ’ νερό δὲν ἤφερες κ’ ἡ στάμνα ποῦ νὰ τῶδρη»

— «Καλό, χρυσό αἰτέρι μου, κἀτι θὰ σ’ ἐρωτήσω,
μοῦ κἀηκε τ’ ἀχειλάκι μου γιὰ μιὰ σταλιά νεράκι.»

Χρυσὸ ἱμπρίκη ἄρπαξε, καὶ πάει νὰ τῆς φέρη,
ὅσο νὰ πᾶν κι’ ὅσο ν’ ἄρθῆ, τὴ βρῖσκει πεθαμμένη·
χρυσὸ μαχαίριν ἐβγαλε ἀπ’ ἀργυρὸ φουκάρη,
ἔς τὸν οὐρανὸ τὸ πέταξε, καὶ ἔς τὴν καρδιά του ἴβρηθη.

Πάησαν καὶ τᾶθαψαν τὰ δυὸ ἴπισω ἔς τὸ ἄγιο βῆμα,
τῶνα φυτρώνει κάλαμος, καὶ τ’ ἄλλο κυπαρίσσι·
πραμματευτῆς ἐδιάβαινε καὶ τᾶκανε σείρη
«Χαρὰ σὲ τοῦτ’ τ’ ἀνδρόγυνο τὸ πολυαγαπημένο
δὲν ἐφιλιοῦνταν ζωντανά, φιλιοῦνται πεθαμμένα.»

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

Τί ἔχουν οἱ κάμπαι καὶ βογκᾶν, καὶ τὰ βουνὰ καὶ τρίζουν;
 Τί ἔχεις καυμένη Ρούμελη, καὶ βαρυαναστενάζεις;
 —“Ἕλληνα, σὺν μ’ ἐρώτησες, θὰ σοῦ τὸ μολογήσω:
 Χρόνους ἐννῆὰ ποῦ πολεμῶ μὲ τὸν Σουλτὰν Μαχμούτη,
 τίποτες δὲν ἐκέρδισα, τίποτες δὲν ἐπῆρα,
 γιατί με κατατρέξανε, μ’ ἐφτόνεσαν οἱ Φράγκοι.
 Τὸν Καπποδίστρια ἐστέιλανε γιὰ νὰ μᾶς κυβερνήσῃ,
 κι’ αὐτὸς μᾶς ἐκυβέρνησε σὺν φρόνιμος ποῦ ἦταν’
 Πρῶτα ν’ ἐπῆρε τ’ ἄρματα ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες,
 κι’ ὕστερ’ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς καπεταναίους
 κ’ ἐσύστησε τὸ τακτικό, ἔβαλε σ’ ὅλα τάξι,
 καὶ ἤθελε καὶ τὰ σύνορα πολὺ νὰ τὰ τεγνώσῃ.
 Καὶ δυὸ μνίστροι φθονεροὶ ἔβαλαν κακὴ γνώμη,
 κ’ ἐδάσαν καὶ τὸν σκότωσαν ἔς τῆς ἐκκλησιαῆς τὴν πόρτα.

Η ΤΖΟΜΠΙΑΝΕΣΑ

Μιὰ γυναῖκα ἐνοῦ τζομπάνη
 οὔτε τὸ γιαούρτι φτιάνει
 οὔτε τὸ τυρί του πῆγει
 μὸν’ γυρεύει νὰ τοῦ φύγῃ
 εἰς τὴ χώρα νὰ πηγαίῃ
 καὶ ἀρχόντισσα νὰ γένη.
 —Μὴ μοῦ φεύγεις, πέρδικά μου,
 κάτσε, μείν’ ἐδῶ κοντά μου
 νὰ πωλήσω τὸ γουροῦνι
 νὰ σοῦ φτιάσω κοντογοῦνι,
 νὰ πωλήσω καὶ τὰ γίδια
 νὰ σοῦ φτιάσω δακτυλίδια,

νὰ πωλήσω τὰ κατσίκια
 νὰ σοῦ φτιάσω σκουλαρίκια,
 νὰ πωλήσω καὶ τὴν στάνη
 νὰ σοῦ φτιάσω ἓνα φουστάνι,
 νὰ πωλήσω τὴ τζομάκα
 νὰ σοῦ φτιάσω μαύρη κάππα.

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κι’ ἐξήντα μαθητάδες
 Τρεῖς χρόνους ἐδουλεύανε τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι
 Ὅλημερὶς ἐχτίζανε κι’ ἀπὸ βραδὺς γκρεμιάται.
 Μοιρολογοῦν οἱ μάστορες, καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες:
 —«Ἀλλοίμονο ἴστοὺς κόπους μας, κρῖμα ἴστοις δούλεψαίς μας,
 Ὅλημερὶς νὰ χτίζωμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμιάται!»
 Καὶ τὸ στοιχειὸ ἀποκρίθηκεν ἀπ’ τὴ δεξιὰ καμᾶρα:
 —«Ἄν δὲν στοιχειώσῃς ἄνθρωπο, τείχος δὲ θεμελιώνει.
 Καὶ μὴ στοιχειώσῃτε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
 Παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὄρια τὴ γυναῖκα,
 Πῶρχετ’ ἀργὰ τ’ ἀποταχὰ, πῶρχεται ἀργὰ τὸ γιόμα.»
 Τ’ ἄκουσ’ ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει,
 Κάνει γραφὴ καὶ στέλγει τὴν μὲ τὸ πουλί τ’ ἀγδόνι
 «Ἀργὰ ἴντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάῃ τὸ γιόμα,
 Ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαθῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.»
 Καὶ τὸ πουλί παράκουσε, κι’ ἀλληλῶς ἐπῆγε κ’ εἶπε:
 «Γοργὰ ἴντύσου, γοργὰ ἀλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
 Γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαθῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.»
 Νάτηγε κ’ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα:
 Τὴν εἶδ’ ὁ πρωτομάστορας, βραγίζετ’ ἡ καρδιά του.
 Ἀπὸ μακρὰ τὸς χαιρετᾷ, κι’ ἀπὸ μακρὰ τὸς λέει:
 —«Γεῖά σας, χαρὰ σας, μάστορες, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες,

‘Η’ Ηπειρος

Μὰ τ’ ἔχει δ’ πρωτομάστορας κ’ εἶν’ ἔτσι χολιασμένος ;
 — «Τὸ δαχτυλίδι τ’ ὤπασε ἴσθι πρῶτη τῆ καμάρα,
 Καὶ ποιὸς νὰ ἴμπῃ, καὶ ποιὸς νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη ;»
 — Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι, κι’ ἐγὼ νὰ πᾶ ἴστο φέρω·
 Ἐγὼ νὰ μπῶ, κι’ ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι ναῦρω.»
 Μηδὲ καλὰ κατέθηκε, μηδὲ ἴστη μέση ἐπήγε·
 — «Τράβα, καλέ μ’, τὴν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
 Τί ὄλον τὸν κόσμον ἀνάγυρα, καὶ τίποτε δὲν ἠῦρα.»
 Ἔνας πηχάει μὲ τὸ μιστρί, κι’ ἄλλος μὲ τὸν ἀσθέστη,
 Πέρνει κι’ ὁ πρωτομάστορας, καὶ ρίχνει μέγα λίθο·
 — «Ἀλλοίμονο στή μαιρά μας, κρίμα ἴστο ραιζικό μας,
 Τρεῖς ἀδερφάδαις ἤμασταν, κι’ ἡ τρεῖς κακογραμμέναις.
 Ἡ μιὰ ἴχτισε τὸ Δούναβι, κι’ ἡ ἄλλη τὸν Αὐλῶνα,
 Κ’ ἐγὼ ἡ πλεῖο σιερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι !
 Κι’ ὡς πέφτουν τὰ μαλλάκια μου, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις !
 — «Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε, κι’ ἄλλη κατάρρα δόσε,
 Πῶχεις μονάκριβ’ ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάση.»
 Κι’ αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κι’ ἄλλη κατάρρα δίνει·
 — «Σίδερον ἡ καρδούλα μου, σίδερον τὸ γιοφύρι,
 Σίδερον τὰ μαλλάκια μου, σίδερον κ’ οἱ διαβάταις !
 Τί ἔχω ἀδερφό ἴσθι ξενητεία, μὴ λάχῃ καὶ περάση.»

*** Μία χαρὰ μυστική, δὲν εἶναι χαρὰ τελεία.

*** Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ εἶναι πλήρης τρικυμιῶν.

*** Ἐν ὄνομα ἔτιμον, ἰδοὺ ἡ καλλιτέρα κληρονομία τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τὰ τέκνα του.

*** Ἡ γλυκεία φωνὴ τῆς φιλίας εἶναι τὸ πλέον ἀσφαλὲς φάρμακον κατὰ τῆς θλίψεως.

*** Ἡ πλεονεξία εἶναι πάθος χαμερπὲς καὶ αἰσχρόν.

*** Ἡ Ἰησοῦς συγχωρεῖ τὴν ἀμαρτήσαν γυναῖκα τῆς ὁποίας ἡ μετάνοια εἶναι εὐμενική.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ
 ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ Ι.ΤΑΓΗ

Ἐπιχειροῦντες νὰ σκιαγραφῶμεν τὸν βίον τοῦ ἀειμνήστου Θεοχάρου Ι.Τάγη κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ δηλώσωμεν ὅτι ἐν πολλοῖς ἴσως ἀδικοῦμεν τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὡς ἐκ παραδόσεως μόνον γνωρίζοντες τὰ κατ’ αὐτόν, μὴ γνωρίζαντες προσωπικῶς τὸν ἄνδρα. Ἄλλοι συνεργασθέντες μετ’ αὐτοῦ, καὶ γνωρίζαντες τὴν ἀξίαν καὶ ἀπροτερομημάτου ἡδύνατον νὰ γράψωσιν ἀκριβέστερον καὶ ἀνάλογα πρὸς τὴν δρασίν τοῦ μεγάλου τούτου τέκνου τῆς εὐάνδρου Ἡπειροῦ. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων οὐχ ἦττον, αἵτινα ἐπιτίθενται κατωτέρω δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἀμυδρὰν τινα ἰδέαν περὶ τῶν κατ’ αὐτόν.

Ὁ μακαρίτης γεννηθεὶς ἐν Μονοδενδρίῳ τοῦ Ζαγορίου κατὰ τὸ 1845 καὶ μικρὸθεν ἀπορφανισθεὶς μητρός, ἀπεμακρύνθη τῆς πατρικῆς οἰκίας, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἡ μητέρα, μετέβη εἰς Ἰωάννινα καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν γεραρὰν Ζωσιμαίαν Σχολὴν, διαμένων ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου Τάγη ἐμπορευομένου αὐτόθι. Μὴ λαμβάνων δὲ προσθύμωσιν παρὰ τοῦ πατρὸς του τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἀγορὰν τῶν βιβλίων χρήματα ἠναγκάζετο ν’ ἀντιγράφῃ τοὺς διδασκομένους συγγραφεῖς ἐν τῇ σχολῇ, ἐργαζόμενος οὕτως ἀκαταπαύστως νυχθημερόν. Ἐκ φύσεως δὲ φιλομαθῆς καὶ εὐφυῆς ὢν, διεκρίθη καθ’ ὅλα τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ὡς ἀριστος μαθητῆς καὶ ἀριστοῦχος· ἐτελειοποίησεν ἔξ αὐτῆς κατὰ τὸ 1863. Μετὰ ταῦτα, καθ’ ὃ πᾶσι τοῖς Ἡπειρώταις σὺνηθες, λαμβάνει παρὰ τοῦ πατρὸς του τὴν εὐλογίαν καὶ μόνην καὶ ἀπέρχεται εἰς Κωνσταντινῶν. Ἐκεῖ συστάσει διαφόρων Ἡπειρωτῶν, γνωστῶν διὰ τὴν ἰδιότησιν αὐτοῖς πρὸς τοὺς συμπατριώτας των ἀγάπην καὶ στοργὴν, ὁ Θ. Τάγης διορίζεται καθηγητῆς εἰς τὴν ἀμαρτῆσαν Σχολὴν τῆς Χαλκηδόνος, ἧτις τέλειον οὔσα Γυμνάσιον διηθύνετο ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου κ. Ματθαίου Παρα-

Ἡ Ἠπειρος

νία. Διδάξας δὲ ἐπιτυχέστατα ἐν αὐτῇ ἐπὶ τινα ἔτη καὶ ἐξοικονομήσας ὀλίγα χρήματα ἐνυμφεύθη τὴν Ἀθηναίαν λογιαν Αἰκατερόννη Δ. Αἰγινήτου καὶ κατὰ τὸ 1875 ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Ἐν Παρισίοις ἐσπούδασε τὰς Πολιτικὰς καὶ Οἰκονομικὰς ἐπιστήμας ἐν τῇ αὐτόθι Σχολῇ ἐπὶ τρία ἔτη καὶ κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς Κων/πολιν, ἐνθα διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἐμπορικῇ Σχολῇ. Μετ' ὀλίγων δ' ἔτων εὐδόκιμον ἐν αὐτῇ καθηγεσίαν, φύσει ἐπιχειρηματικὸς καὶ προοδευτικὸς, ὦν παρητήθη τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Πέραν, ἀποτελέσας οὕτω μέλος τῆς Πλειάδος ἐκεῖνης τῶν Ἠπειρωτῶν, ἥτις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἡρ. Βασιάδου ἱδρυσεν τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ἐγέννησε τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον καὶ τόσα ἄλλα ὑπὲρ τῆς παιδείας διεπράξατο.

Διορισθεὶς δὲ καθηγητὴς τοῦ Λυκείου τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀν. Τάγῃ, τῆς Παλλάδος καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πολιτικῆς Σχολῆς, κατεγίνετο συγχρόνως εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἐμπορικῶν συγγράμμάτων, ὧν δύο μόνον ἐπρόφθασε νὰ ἐκδώσῃ: τὴν Ἐμπορικὴν Ἀριθμητικὴν, διὰ πρώτην φοράν ἐκδιδομένην τοιαύτην ἐν Ἀνατολῇ καὶ τὴν λογιστικὴν, ἥτις καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη ἀποτελεῖ πρότυπον τοιοῦτου ἔργου.

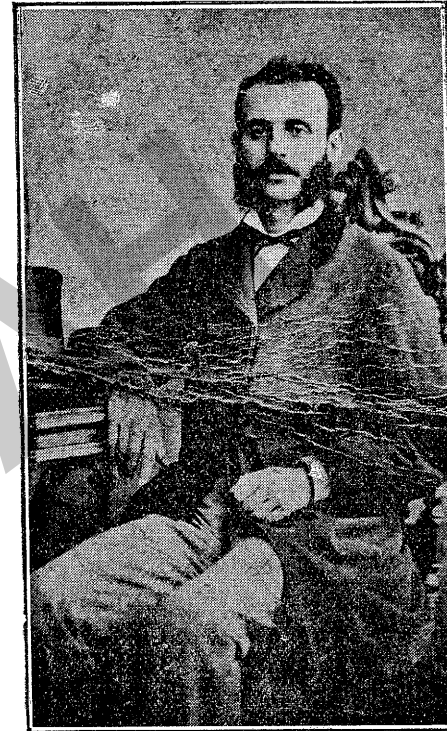
Κατέλιπε δὲ καὶ πλείστα χειρόγραφα, ἐμπορικῶν δικαίων, ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας καὶ καταστιχογραφίας καὶ ἄλλα, ἐν οἷς πᾶσι διαφαίνεται ἡ μεγάλη εὐφυΐα καὶ τελειότης τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ σπουδαίῳ τούτῳ κλάδῳ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν.

Κατὰ δὲ τὸ 1881, ἐν ἡλικίᾳ 36 ἐτῶν, ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ τῆς δράσεώς του, καθ' ὃν χρόνον μέγας Ἠπειρωτικὸς οἶκος, ὁ τοῦ ἀοιδίμου Χρηστάκη Ζαωγράφου, τῶν τέκνων τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἰδιαίτερος καθηγητὴς ἐν τε Κων/πόλει καὶ ἐν Παρισίοις, προώριζεν αὐτὸν διὰ μεγάλην θέσιν ἐν τῇ Τραπεζικῇ ἀγορᾷ Κων/πόλεως, προσβληθεὶς ὑπὸ ἀνθρακος ἀπεβίωσε, καταλιπὼν χήραν μετὰ τριῶν τέκνων, μνήμην δὲ ἀγαθὴν πᾶσι τοῖς γνωρίσασιν αὐτόν.

Ὅσους ἔτυχε νὰ ἐρωτήσωμεν περὶ τοῦ μακαρίτου μίαν παρὰ πάντων ἐλάβομεν ἀπάντησιν, ὅτι ὡς λόγιος μὲν ἦτο ἔξοχος καὶ μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδος του, ὡς ἀνθρώπος δὲ εὐγενέστατος τοὺς τρόπους καὶ ἀδαμάντινος τὸν χαρακτῆρα.

Ἡ ἀνταξία δὲ αὐτοῦ σύζυγος μείνασα ἀπαρηγόρητος μέχρι σήμερον καὶ πολλὰς εἰσέτι πικρίας ποτισθεῖσα διὰ τὰ δεινὰ, ἅτινα συνε-

Ἡ Ἠπειρος

ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΤΑΓΗΣ

πάγεται τὸ ἀνθρώπινον, ἐκπαιδεύσασα καὶ ἀποκαταστήσασα τὸ μόνον ἐναπολειφθὲν αὐτῇ τέκνον, τὴν θυγατέρα της, μίαν μόνην παρηγορίαν αἰσθάνεται ὅτι ἠδυνήθη ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς βλέψεις καὶ τοὺς πόθους, οὓς ὁ ἀοιδίμος Θεοχάρης Τάγης εἶχε διὰ τὴν οἰογένειάν του.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΑΓΗ

Ὁ Φίλιππος Τάγης, ὁ νεώτερος τῶν Τάγηδων, ἀδελφός μὲν τοῦ Θεοχάρους, ἐξάδελφος δὲ τοῦ Ἀναστασίου, γεννηθεὶς ἐν Μονοδενδρίῳ τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου τῷ 1848 καὶ τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῇ αὐτόθι σχολῇ διακούσας, μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολὴν, ὑποστηρικθεὶς ὑπὸ τῆς μάμμης του Ἀλεξάνδρας Πρίγκου, τὸ γένος Κόνιαρη, ἣτις καὶ ἀνεψιὰ τῶν Ριζαρῶν ἦτο. Ἀποπερατώνσας τὰ ἐν αὐτῇ μαθήματα αὐτοῦ, ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστ. καὶ κατόπιν ἐτελειοποιήθη ἐν Γερμανίᾳ. Ἐκεῖθεν προσεκλήθη ὡς καθηγητῆς τῶν Ἑλλ. ἐν τῷ Γυμνασίῳ Τραπεζοῦντος ὅπου ἐδίδαξεν εὐδοκίμως ἐπὶ δύο ἔτη. Μεθ' ὃ προσκλήθεισ ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοχάρους καὶ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀναστασίου εἰς Κωνσταντινούπολιν διωρίσθη καθηγητῆς τοῦ Λυκείου Ἀν. Τάγη καὶ κατόπιν τοῦ Ζαγραφείου Γυμνασίου, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπὶ 15 περιόπου ἔτη. Ἐπίσης προσελήφθη καὶ ὡς καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου, ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του τὰ Ἑλληνικά, τὴν Ἱστορίαν καὶ τὰ Φιλοσοφικά.

Εἰς πάσας τὰς σχολὰς ἐν αἷς ἐδίδαξε κατέκτησε τὴν ἀγάπην τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἐκτίμησιν αὐτῶν, διὰ τῆς ρητορικῆς γλαφυρότητος καὶ τῆς μεγάλης ἀκριβείας, μεθ' ἧς ἐδίδασκε τὰ μαθήματά του, διὰ τοῦ θείου ἐνθουσιασμοῦ, μεθ' οὗ παρεδίδε καὶ τὸν ὅποιον ἐνεφύσα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν του. Λάτρης αὐτὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, κατώρθωνεν εἰς τὴν λατρείαν αὐτὴν νὰ παρασύρη καὶ αὐτούς.

Ἐν τῷ Ζαπτείῳ ἰδίᾳ κυριολεκτικῶς ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν μαθητρῶν αὐτοῦ, ζοηρὰν διατηρουσῶν πάντοτε τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων, τῆς ἱστορίας καὶ ψυχολογίας ἰδίᾳ ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ μετηρσοῦτο ὁ ἀκροατῆς εἰς τὸ ὕψος, εἰς τὸ ὅποιον μόνον ὁ Φίλιππος Τάγης ἐγνώριζε ν' ἀνέρχεται.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΤΑΓΗΣ

Ἡ Ἥπειρος

Ὅσον ὁμως εὐτυχῆς ὑπῆρξεν εἰς τὸν διδασκαλικὸν αὐτοῦ βίον, τόσον ἀτυχῆς εἰς τὸν οἰκογενειακόν, ὅπερ κυρίως ἐπετάχυνε τὸν θάνατόν του. Ἰδίᾳ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὑπῆρξαν τόσον πικρά, ὥστε κατέστησαν αὐτὸν μελαγχολικὸν καὶ ἀγνωρίστον αὐτὸν τὸν πρῖν τόσον ἀνοιχτόκαρδον Φίλιππον Τάγην.

Κατατρυχόμενος δὲ ὑπὸ ψυχικῆς ὀδύνης ὑπερτάτης ὅλως, αἰφνης παρέδωκε τὸ πνεῦμα μεμονωμένος καὶ ἐστερημένος πάσης οἰκογενειακῆς περιθάλψεως. Ἀπέθανε τῷ 1905.

Ε Π Ι Κ Η Δ Ε Ι Ο Σ

Κατάπληκτος εἰς τὸ ἀδόκητον ἄκουσμα τοῦ αἰφνιδίου Σου θανάτου, μὲ βῆμα ὑποτρέμον καὶ μὲ σκυθρωπά συναισθήματα, πολυφίλητε συνάδελφε, ἐμφανίζομαι πρὸ τοῦ σεπτοῦ Σου σκήνους, ἵνα σοὶ προσκομίσω τὸν ὕστατον πένθιμον χαιρετισμὸν τοῦ προσφιλοῦς Σοὺ Ζαπτείου καὶ τῶν περιληθμένων Σου ἐταίρων.

Καὶ τὸ πένθος ὅπερ κατὰ τὴν ἱεράν καὶ ἄκρω συγκινητικὴν ταύτην στιγμήν ἐκδηλοῖ ὁ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ζαπτείου καὶ τῶν λοιπῶν διδασκάλων Σύλλογος, οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν περὶ τὴν ἐκείνην τυπικότητα, ἥτις καθ' ἃς διανύομεν λυπηρὰς ἡμέρας τοῦ ψεύδους καὶ τῆς κιβδηλίας ἀντικαταστήσασα διὰ ποικίλων τρόπων τὴν ὀσημέραι ἐξαφανιζομένην εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀληθῆ αἰσθηματικότητα, δὲν φαίνεται ὑποδειλιῶσα καὶ πρὸ τῆς φανερωτάτης τῶν ἀληθειῶν δηλ. πρὸ τοῦ πραγματικοῦ θανάτου. Ἀλλὰ τὸ πένθος ἡμῶν σημερον ἀπορρέει ἐκ τῆς αἰμασσοῦσης καρδίας τοῦ Ζαπτείου, πηγάζει ἐκ τοῦ ὀφειλομένου φόρου τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς καθηγητὴν ἐπὶ εἰκοσιεπταετίαν ὅλην εὐδοκίμως διδάξαντα ἐν αὐτῷ.

ὑπὸ λυπηροτάτας συνθήκας ἀπετεριμάτισας τὸν βίον Σου, πολυγαλημένη Φίλιππε, ἀκλαυστος συγγενικῶν δακρύων καὶ ἔρημος τῆς ὑστάτης συγγενικῶν χειρῶν θωπείας.

Ἀπέθανες ! ἀλλ' ἀπέθανες τετιμημένος μὲ τὰ στέφανα τῆς πολυχρονίου καὶ καρποφόρου ἐν τῷ Ζαπτείῳ ἐργασίας, ἥτις καὶ ἀποτελεῖ κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τῆς ἀπορίας τῶν λόγων τὸν μόνον δίκαιον καὶ τὸν μόνον ἀντάξιον ρητορικὸν Σου ἔπαινον.

Ἀπέθανες Φίλιππε, καὶ ἀπέθανες, ὡς καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ζαπτείου μὲ ἀκαταλόγητον ἀφοσίωσιν καὶ φιλοπονίαν ἐργασθεὶς ἐν αὐτῷ ἐπὶ εἰκοσι καὶ ἑπτὰ ἔτη.

Ἡ Ἥπειρος

Καὶ πρέπει νὰ εἶναι τις βεβυθισμένος εἰς τὰ τέλματα τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος καὶ εἰς τὰ βορβορώδη ἔλη καὶ χυδαιότερας ἀναισθησίας καὶ ὑλοφροσύνης, ὥστε ν' ἀγνοῖ ὀπόσῃ σημασίαν ἐνέχουσιν αἱ σύντομοι αὐταὶ λέξεις «εἴκοσιν ἑπτὰ ἔτη καθηγητῆς τοῦ Ζαπτείου, καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ κατανοήσῃ οἷας ἐγκυμονοῦσι πικρίας καὶ ἀπογητεύσεις, ὀπόσῃ ἐργασίαν ἀγρυπνον καὶ ὀπόσῃ θερμότητα τὸ σῶμα κατατίκουσαν καὶ καναπονοῦσαν τὸ πνεῦμα οὐχὶ πρὸς ἐργασίαν συμφερόντων καὶ παθῶν χαμαιζήλων, ἀλλ' εἰς ἐργασίαν εὐγενῆ, ἣν κατέβαλλες πρὸ τοῦ βομοῦ τῶν μουσῶν βαπτίζων εἰς τὰ νάματα τῆς προγονικῆς παιδείας τοὺς τροφίμους τοῦ Ἐθνικοῦ Ζαπτείου. Ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἄξιοι εἶναι ἐκεῖνοι τῶν τῆς Ἑλλήν. παιδείας σκαπανέων ὅσοι τὰ πλείω τοῦ βίου αὐτῶν ἔτη διήνυσαν τὸ ἄχαρι τοῦ διδασκάλου ἔργον καὶ διδάσκοντες, ποδηγετοῦντες τὰς τῶν νέων ψυχὰς πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ προγονικοῦ ἡμῶν θησαυροῦ καὶ εἰς ἐφαρμογὴν τῶν τὴν ἠθικότητα ἐγκυμονοῦντων θρησκευτικῶν διδαγμάτων, προλειαινόντες οὕτω τὴν ὁδὸν καὶ διανοίγοντες τὸν ὀρίζοντα πρὸς ἐθνικὴν ἐπίδοσιν καὶ προκοπὴν τοῦ εὐγενοῦς ἡμῶν γένους. Ἀλλ' ἡ θλίψις μὲ συνέχει, ἀγαπητὲ συνάδελφε, ὁ χρόνος μὲ λείπει, ἡ γλώσσα ἀπορεῖ πρὸ τῶν πολλῶν Σου διδασκαλικῶν ἀρετῶν, ἰλιγγιᾷ δὲ καὶ ὁ νοῦς πρὸ τοῦ μετώπου Σου τοῦ ἡρέμου μὲν σήμερον, ἀλλ' ἀποστάξαντος πρὸ τῆς θλιβερᾶς ταύτης ἡμέρας τὸν ἰδρωτὰ τῆς κοινωφελοῦς ἐργασίας, ἥτις δυστυχῶς μὲ τοιοῦτο ἄχαρι τέρας καταστρέφει τοὺς ἐργαζομένους αὐτήν.

Γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν.

Ἐπιτάφιος ῥῆθ' ἐπὶ τῷ τριετῷ μνημοσύνῳ τοῦ ἀοιδίμου ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΑΓΗ, Διδάκτορος τῆς Φιλολογίας, τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου κτλ. κτλ. κτλ.

Χαῖρε ἱερὰ ψυχῇ **Φιλίππου Τάγη !**
Ἀγάλλου εἰς τὰ δώματα τοῦ Ὑψίστου
κ' εὐφραίνου εἰς τῆς Ἐδῆμ τὰ πελάγη,
τὰ πλήρη θείας μακαριότητος ! !
Ππροσῆλθομεν μὲ δακρυσμένον ὄμμα
ἐπὶ τοῦ τάφου Σου, ἐν ᾧ τὸ σεπτόν

‘Η’ Ἡπειρος

Σου σκῆνος ἤδη διελύθη εἰς χῶμα !
 Ἄλλ’ ἢ γλυκεῖά Σου, αἰοῖδιμε μορφή
 ἐντὸς τῆς μνήμης, κ’ ἢ διδαχὴ Σου ἢ σοφὴ
 ἔναυλος παραμένει εἰς τὰ ὠτά μας ! !
 Ἡ ἔξοχος κι’ ὠραία εὐγλωττία Σου
 κ’ αἰ σπάνια ἠθικαὶ ἀρεταὶ Σου
 ἀνεξωπύρουν τὰ φρονήματα ἡμῶν !
 Ὡς Ἄγγελος, μᾶς ἔτερπες μὲ χάριν,
 μέχρι μυχιαιτάτων τῆς καρδίας
 μᾶς συνεκίνεις καὶ ἐνεθουσίας,
 διδάσκων περὶ τῆς Ἀθανασίας
 τῆς ψυχῆς, ἐμπνέων ὑψηλὰς περὶ Θεοῦ
 ἰδέας καὶ ἐξυψῶν πνευματικῶς,
 ἐν μέσῳ θεῖου ἐνθουσιασμοῦ,
 τὸν νοῦν μας πρὸς ὀρίζοντας ἰδανικοὺς ! ! !
 Τέλειος ἦσο φιλόλογος, ἱστορικός
 βαθύνοος καὶ ψυχολόγος κριτικός,
 μύστης κλεινὸς φιλοσοφίας,
 μεστὸς ἀγνῆς φιλοπατρίας ! ! !

* *

Ὡς εὐγενῆς κ’ ἐνάρετος ψυχῆ,
 τετιμημένη, ὡς μεγάλη καὶ σοφὴ,
 αὐλὸς πτερυγίζεις ἄνωθεν ἡμῶν,
 εἰς τὸν γλαυκὸν κι’ ὠραῖον Οὐρανόν,
 ἔνθα χορεύει Ἀγγέλων βασιλεύει
 καὶ αὐρα ζεφυρίτις Σε θωπεύει ! !
 Ἡμεῖς δὲ μ’ ἄνθη καὶ ἀρώματα,
 ὡς Μοῦσαι, ραίνομεν τὰ χῶματα
 τοῦ τάφου Σου, ὅς τὸ τριετὲς Μνημόσυνον,
 γεραίρουσαι τὸ ἐνδοξόν Σ’ ἐπώνυμον,

‘Η’ Ἡπειρος

ὅπερ θὰ μείνη ἀθάνατον κ’ αἰώνιον,
 Ζαπτείου καύχημα, Γένους τιμὴ καὶ κλέος ! ! !

* *

Κ’ ἐγὼ πιστὴ μαθήτριά Σου,
 Ὡς Λάτρι τῶν Μουσῶν σιμά Σου
 ἦλθον ἐπὶ τοῦ τάφου,
 μετὰ θλίψεως ἀγράφου,
 ἐπευχομέν’ : « Ἡ Μνήμη σου αἰωνία
 » καὶ ἀπληστος ἡ Σὴ διδασκαλία ! !
 » Ἐν δὲ τῇ ἐπουρανία
 » τῶν Μακάρων Βασιλεία
 » ἀναπαύου ἐν εἰρήνῃ
 » καὶ ἀγγελικῇ γαλήνῃ ! ! ! »

ΜΑΡΓΑΡΩ Ν. ΜΑΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐν τῷ Πέτρῳ, τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1908

*** Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὅπως τὰ ζῶα, τὰ μεγάλα τρώγουν τὰ μικρά,
 καὶ τὰ μικρά κεντρίζουν τὰ μεγάλα.

*** Ἡ εὐτυχία εἶναι ἡ κατεύθυνσις τῶν ἐπιθυμιῶν, ὁ ἐπιδιώκων αὐτὴν
 δὲν δύναται νὰ τὴν φθάσῃ.

*** Ἡ γλώσσα ἐνὸς βωβοῦ ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τῆς τοῦ γυνόστου.

*** Ἡ εὐτυχία τοῦ πλησίον εἶναι δηλητήριον διὰ τὸν φθονερόν.

*** Ἐκαστος διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὁ Θεὸς δι’ ὅλους, εἶναι ὁ κώδικς
 τῶν ἐγιοιστῶν.

*** Διὰ τῆς ἐργασίας θέλουν τὴν ἀνάμνησιν, θεραπεύουν τὴν ἀδράνειαν
 τῆς ἀκηθρίας καὶ τὰς ὀλεθρίας ὀνειροπολήσεις τῆς ἀργίας.

*** Ὁ καιρὸς φεύγει, ἡ συνείδησις φωνάζει, ὁ θάνατος φοβερίζει, ἡ
 κόλασις φοβερίζει καὶ ὁ ἄνθρωπος κοιμᾶται.

*** Ὁ ἄνθρωπος βαρύνεται τοῦ καλοῦ, ζητεῖ τὸ καλλίτερον, εὐρίσκει
 τὸ κακὸν καὶ ὑποκρίνεται φοβούμενος χειρότερα.

*** Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος μὴ ἔχων ἐλαττώματα : ὁ καλλίτερος εἶναι ἐ-
 κείνος ὅστις ἔχει τὰ ὀλιγώτερα.

*** Ἡ ὑπομονὴ εἶναι μία φίλη γενναία, ἣτις μοιράζεται μετ’ ἡμῶν
 τὸ φορτίον τῶν θλίψεων, διὰ νὰ μᾶς ξεκουράσῃ.

*** Ἡ ἀγαθότης δὲν εἶναι ὁ καρπὸς τῆς σκέψεως, δὲν δυνάμεθα
 οὔτε νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν οὔτε νὰ τὴν ἀπολέσωμεν.

*** Δὲν θριαμβεύει τις κατὰ τῆς συκοφαντίας εἰμὴ περιφροσῶν
 ταύτην.

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ

Ἐπανέρχεται, ὦ γλυκεῖα τοῦ ἔαρος ὦρα, μὲ ὄλην τὴν ποιητικὴν συνοδείαν σου! Ἀναπηδῶσιν αἱ συναφεῖς πρὸς σὲ καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἀνκμνήσεις τῶν παιδικῶν μου χρόνων, τὰς ὁποίας δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀπαλείψωσιν ἐκ τῆς μνήμης μου οὔτε αἱ μάλλον ἄτακτοι ἀνάγκαι τοῦ βίου!

Εἰς τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου μου, τοῦ ὑπνώττοντος ὑπὸ τὰς σεμνὰς ἐλαίας, κατῴκει ἡ Δέσπω εἰς μίαν οἰκίαν πικριαν. Τέσσερες τοῖχοι ὑψηλοὶ καὶ ἀμαυροὶ στεγαζόμενοι ἀπὸ καλαμίνην ὀροφὴν ἀπετέλουσαν τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, παρεμφερὲς μὲ λείψανον Μεσαιωνικῶν χρόνων. Ὅσοι ἐβλεπον τὴν νεαρὰ αὐτὴν ἔλεγον: τί κριμα! ἡ Δέσπω νὰ μένη εἰς αὐτὰ τὰ ἐρείπια! Οἱ πόνοι καὶ οἱ καῦμοι τῆς ξενητείας τοῦ δέρονου τὴν καρδίαν κάθε Ἡπειρώτιδος καθίστων αὐτὴν ὠραιότεραν, συμπαθητικωτέραν. Ἡ ἰλαρὰ τῆς φυσιογνωμίας ἐφωτίζετο ἀπὸ μίαν χάριν ἀνέκφραστον καὶ μετὰ τινος περιπαθείας ἀνάμικτον.

Οὐδεὶς εἶδὲ ποτε τὴν Δέσπω εἰς τοὺς κοινούς χορούς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα. Ὅσάκις μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεμῖγνυτο μὲ τὰ εὐλαδῆ γράδια ἡ νεαρὰ Δέσπω καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ἡ ὁποία ἐπὶ ἔτη δὲν ἠτύχησεν νὰ δεχθῆ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν χωριανῶν.

Ἦτον ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Ὅλον τὸ χωρίον συνέρρεεν εἰς τὸν ἀπέναντι λόφον, ἔνθα ἀνάμεσα ἔς τὰ ἀνθισμένα δένδρα προσέβαλλεν ἡ μικρὰ ἐκκλησία μὲ τὸ χαμηλὸν τῆς κωδωνοστάσιον μὲ ἱερὰν ἐπιδηρικότητα. Τὴν πενιχρότητα τῆς ἐκκλησίας συνεπλήρου ἡ πλουσία βλάστησις τοῦ περιβάλλοντος. Ἐκεῖ διεχόνοντο ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μὲ τὴν ἐορτάσιμον περιβολὴν των. Τὰ πάλλευκα φορέματα τῶν ἀνδρῶν παρουσιαζόντων εἰκόνα ἀρκετὰ χαρίσεσιν καὶ αἱ κατάστακτοι ἐκ κεντημάτων, ἐπιχρῶσιν κοσμημάτων καὶ φλωρίων περιβολαί τῶν γυναικῶν, ἀληθῆ φαντασμαγορίαν, λαμποκοποῦσα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Εἰς ἕκαστον βῆμα καὶ ἐν εἰδύλλιον!

Πόσοι δὲν ἐξέλεξαν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν σύντροφον τοῦ βίου των!... Καὶ ὁ Διαμάντης τῆς δὲν ἐξέλεξε τὴν Δέσπω του τὸ Πάσχα;

Διὰ τοῦτο ἡ μεγάλη ἐορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐξόχως θαυμασίον συνδυασμὸν μὲ τῆς φύσεως τὴν ἀναγέννησιν, εἶναι ἡ γλυκυτέρα ἀνάμνησις δι' ἐκείνους ὅσοι, παῖδες ἀφρόντιδες, ἀνέπνευσαν ἐντὸς τοιοῦτου περιβάλλοντος αὔρας ζωογόνου, ὅσοι συγκινημένοι ἐκ τοῦ μεγαλείου τῆς θρησκείας ἠσθάνθησαν τοὺς πρώτους παλμούς τῆς καρδίας, τὸ πρῶτον ἀκαθόριστον αἰσθημα.

Ὁ χορὸς μας, ὁ συρτός, ὁ ὑπέρτερος ἐνὸς ὀρθητικῶν vals, ἀπετελεῖτο ἀπὸ μακρὰν ἄλυσιν χορευτῶν ἐπαύτου παραστατηκότητος καὶ χορευτῶν μὲ λιγυρὰν κορμοστασίαν ἐξόχου πλαστικότητος. Ἡ ἀπλή μουσικὴ, ἡ συνισταμένη ἀπὸ ἕνα ζουρνὰν καὶ ἐν τύμπανον, ἡ κάπως βάνουσιος δι' ὅτα ἐξηυγενισμένα, συγκινεῖ βαθύτερον τῶν τεμαχίων τοῦ Βάγνερ τὴν καρδίαν ἐκείνων, ὅσοι παιδιόθεν ἐλκνίσθησαν μὲ τὰ χαρακτηρισμένα ἄσματα.

Χαρὰ καὶ εὐθυμία, ζωηρότης καὶ ἠφέλεια, συγκεντροῦνται περὶ τὸν ἱερὸν λόφον. Ἄσματα καὶ χοροὶ ὑποδέχονται τὴν μεγάλην ἐορτὴν τῆς θρησκείας μας.

Ἡ γενικὴ χαρὰ ἀποπνίγει τῆς ἀπέλπιστος τὰ δῆκρυα!

Ἡ Δέσπω δὲν φαίνεται εἰς τὸν χορὸν!

Κατάκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, τὴν καταρρέουσαν, ἠσθάνθη αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὴν θλίψιν ὑπερεχειλιζούσαν τὴν καρδίαν τῆς. Ἦνοιξεν ἐν παραθυρόφυλλον καὶ ἐκεῖθεν ἐνετρύφα εἰς τὴν διάχυσιν ἐκείνην τοῦ ἀγαλλομένου πλήθους. Καὶ ὅταν ἀνελογίζετο ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς δὲν ἀντήχησεν εἰσέτι τὸ Χριστὸς ἀνέστη... ἐδάκρυσεν. Ἀσυναίσθητος ἠτένισε τὸ βλέμμα τῆς πρὸς τὸ ἐν ἀπόπτῳ διαγραφόμενον βουνόν, ἐφ' οὗ διεγράφετο ἀμυδρὸς ἔλιγμός. Κατήρχετο ἐκεῖθεν ἡ εἰδὸς ἡ πρὸς τὸ χωρίον τῆς ἄγουσα. — Τί ἦθελες, ὦ ἀγνή ψυχὴ, νὰ διακρίνης ἐκεῖ ἔνθα δὲν διακρίνουσι πλέον οἱ ὀφθαλμοί, ἀλλὰ βλέπει ἡ καρδία;

Βυθισμένη εἰς ἕνα ὠκεανὸν πλήρη ἐλπίδων ἤρχισε σιγὰ — σιγὰ τὸ ἔσμα:

« Μία λιγερὴ τραγοῦδα σὲ κρυσταλλένιο πύργο
τῆς πῆρ' ἀγέρας τῆ φωνῆ καὶ ἔς τὸ γαλὸ τὴν πῆρη·
— Σταθῆτε, παλληκάρια μου, χερσοὶ μου λεβεντάδες,
ν' ἀκούσετε τὴ λιγερή, τὸ τί τραγοῦδι λέει.

‘Η’ Ηπειρος

— ‘Ανάθεμά σε ξενητείά και σὺ καὶ τὸ καλὸ σου
περιοσώτερα εἶν’ τὰ βάσανα παρὰ τὸ διάφορό σου,
ποῦ ξεπλανεύεις τὰ παιδιά κι’ ἀφίρουν τῆς μανάδες,
ποῦ ξεπλανεύεις νεόγαμπρα κι’ ἀφίρουν τῆς νυφάδες,
ξεπλάνεφες τὸν ἄνδρα μου ἐδῶ καὶ δέκα χρόνους
κι’ ἀκόμη τρεῖς τὸν καρτεροῦ καὶ δυὸ τὸν περιμένω.
Καλόγρημα θὰ πάω νὰ μῶ τὰ μαῦρα νὰ φορέσω
γιὰ νὰ σκουπίξω τῆς ‘κκλησιαῖς νανάφτω τὰ καντύλια .»

Καὶ οὕτως ἡ ἀπελπισ θὰ ἐνεκλειέτο εἰς μοναστήριον ἀποφεύγουσα
τὸν κόσμον. Ἡ πρὸς τὸ ἰδεῶδες ἀφοσίωσίς της θὰ καθίστα τὸν βίον
της ὀλιγώτερον ὀδυνηρόν.

‘Αλλὰ ἡ Δέσπω ἤλιπιζεν ! . . .

Ἐἶχον συμπληρωθῆ τρία ἔτη ὀλόκληρα, ἀφ’ ὅτου εἶχεν ἀναχωρήσει ὁ
Διαμάντης της. Οἱ μῆνες διεδέχοντο ἀλλήλους καὶ ὁ Διαμάντης της δὲν
ἐφαίνετο.

Ἐἶχε δύσει ἤδη ὁ ἥλιος καὶ ὄλοι οἱ Χριστιανοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὸ χω-
ρίον μετὰ τῆς αὐτῆς φαιδρότητος. “Ὅλοι διεσκέδαζον, μόνον ἡ Δέσπω
ἔκλειεν ἡ παντέρημος.

Καὶ εἰς τὰ δάκρυά της ἀνεμιγνύετο τὸ παραπονετικὸν της ἄσμα, μό-
λις ὑπακούομενον ὡς ἐλαφρὰ ἀνάπαλσις λύρας μαγευτικῆς.

— « Κόρη μ’ ὁ ἄντρας σ’ πέθανε ‘ς τὰ χέρια τὰ δικά μου,
καὶ τὸν ἐδάμεισα πανὶ κι’ εἶπε νὰ μοῦ τὸ δώσης.

— « Κι’ ἂν τὸν ἐδάμεισες πανί, διπλὸ νὰ σοῦ τὸ δώσω.

— Κόρη μ’ τὸν δάμεισα κερί, νὰ μοῦ τὸ δώσης, μοῦπιε

Κι’ ἂν τὸν ἐδάμεισες κερί, διπλὸ νὰ σοῦ τὸ δώσω ».

Τὰ δάκρυά της τῶρα ἀπελείθοντο, καὶ ἡ φωνή της ὑπέτρεμεν ἐκ τῆς
συγκινήσεως.

— « Κόρη μ’ τὸν δάμεισα φιλή κι’ εἶπε νὰ μοῦ τὸ δώσης.

— « Κι’ ἂν τὸν ἐδάμεισες φιλή, σῶρε νὰ σοῦ τὸ δώση »

— « Κόρη μ’ ἐγὼ ‘μαι ὁ ἄντρας σου, ἐγὼ ‘μαι κι’ ὁ καλὸς σου

— “Ἄν ἦσαι σὺ ὁ ἄντρας μου κι’ ἂν εἶσαι κι’ ὁ καλὸς μου,
πές μου σημάδια τοῦ σατηιοῦ, σημάδια τοῦ κορμοῦ μου.

— “Ἐχεις μηλιὰ ‘ς τὴν πόρτα σου καὶ κιδωνιὰ ‘ς τὸν κῆπο·
ἔχεις ἐλῆὰ ‘ς τὸ μέτωπο, ἐλῆὰ ‘ς τὴν ἀμιασχάλη.

Καὶ ὡς ἡ κόρη τοῦ ἄσματος, τὴν ἵποιαν ἀπεθανάτισεν ἡ λαϊκὴ μοῦσα,

‘Η’ Ηπειρος

καὶ ἡ ἥρωϊς τοῦ διηγήματός μου Δέσπω ὄλα ἔδιδε χάριν τοῦ συζύγου
της πλην τῆς τιμῆς. Καὶ ὅτε ἐτελείωσε τὸ περιπλοκὴς της ἄσμα μὲ τὴν
εὐχάριστον κατακλιεῖδά του, καθ’ ἣν ὁ πικρὸς ἀποχωρισμὸς τελειώνει
εἰς μίαν ἐλόθερμον περίπτωξιν καὶ εἶχεν ἐπέλθει σιόφως μετὰ τὰς
ἐναλλασσομένας ἀποχωρήσεις τοῦ δύνοντος ἡλίου, ἀκίνητος ἵστατο ἐπὶ
τοῦ παραθύρου της ρεμβάζουσα. Ὑπὸ τὴν ἐσπερινὴν ἀμφιλύκην διεγρά-
φετο τὸ πρόσωπον τῆς Δέσπωσης μὲ ἐλαφρὰν κλίσιν πρὸς τὸν δεξιὸν ὄμιον,
ὡς φασματώδης μορφή ἀγάλματός τινος τῆς θλίψεως.

Ὁνειροπόλει ἡ ἥρωϊς μου ἐβαυκαλλίζετο εἰς ὄνειρα γλυκὰ.

Ἡ ψυχὴ ἀποδουσιεῖται πρὸς τὴν διαρκῆ θλίψιν, ἐπιθυμεῖ νὰ διακόπτωσι
τὸ σκότος της σπινθήρες ἐλπίδος, νὰ τὴν καταυγάξωσι στιγμὰι φαιδρό-
τητος.

Τὸ πανδαμιόνιον ἐκείνο τοῦ ἀγαλλομένου πλήθους εἰσέγρησεν ἤδη. Καὶ
ἡ νύξ περιπτύσσει εἰς τὰς μελανὰς ἀγκάλας της ὄλον τὸ χωρίον. Σιγὴ
ἐπικρατεῖ πανταχοῦ.

Καλπασμοὶ ἵππου ἀκούονται πὰρὰ τὴν οἰκίαν τῆς Δέσπωσης. Αἱ ὄνειρο-
πολήσεις της αἰφνης προσεγγίζουσιν ἐπὶ στιγμὴν τὴν πραγματικότητα.
Χιλιάς φορὰς ὄχι καὶ μίαν ἴσως ὑπέθετεν ἡ Δέσπω ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἦναι
ὁ Διαμάντης της. ‘Αλλ’ ἐσβέσθη καὶ ἡ ἀμυδροτάτη αὐτὴ ἐλπίς, ἥτις
ἐλαμψεν ἐπὶ τοῦ προσώπου της μὲ ταχύτητα διαττόντος ἀστέρος. Οἱ
καλπασμοὶ ἀπεμακρύνθησαν βαθμηδὸν τῆς οἰκίας της, μέχρι οὗ ἐσβέσθη-
σαν εἰς τῆς νυκτός τὸ σκότος ἀνὰ τοὺς δρόμους τοῦ χωρίου.

Ποῖος νὰ ἦτον ἄραγε ; ἐψιθύρισεν ἡ Δέσπω. Κάθε ἄλλος καὶ ὄχι ὁ
Διαμάντης της ! . . .

Οἱ βηματισμοὶ πάλιν ἀκούονται, καὶ ἡ Δέσπω νομίζει ὅτι παρακοῦει.
“Ἴσως” μήπως ἦτον ἀποτέλεσμα αὐθυποβολῆς ;

Καὶ ὁμως ὄχι !

Ἐκ τῶν βραδεῶν βημάτων τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ψιθύρου τοῦ ἀγνώστου
ἐπιθάτου καὶ τοῦ προπορευομένου ἀγωγέως ἐφαίνοντο ὅτι ἀπεπλανή-
θησαν.

Τὰ βήματα ἀκούονται ἤδη πλησιέστατα τῆς οἰκίας της καὶ ὁμως ἡ
Δέσπω δὲν τολμᾷ νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος εἶναι ὁ ἀγνώστος, παροδίτης ξένος
ἢ χωριανὸς ἀποπλανηθεὶς ;

Καὶ εἰς τοὺς κτύπους τῆς θύρας της δὲν προσέρχεται. Νομίζει ὅτι
αὐταπατάται, ὅτι παρακοῦει.

Ἡ Ἥπειρος

Ὅτε ἤνοιξεν ἐπὶ τέλους τὴν θύραν τῆς εὐρέθῃ ἐνώπιον τοῦ Διαμάντη τῆς.

Καθ'ὄν χρόνον ὁ ἀγωγιάτης ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν ἀποσκευῶν τοῦ ταξειδιώτου, ὁ Διαμάντης καὶ ἡ Δέσπω ἐνετρύφησαν εἰς ἄλοθερμον περίπτωξιν. Οἱ χωριανοὶ συνέρρευσαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη! ἀντήχησεν εἰς τὴν ἐρημικὴν ἕως τότε οἰκίαν τῆς. Τὶ θαυμάσιος χαιρετισμός!

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἡ Δέσπω ἐκόσμηε τὸν χορόν.

Ὁ Διαμάντης τὴν ἐκαμάρωνε.

ΣΠΥΡΙΔΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ ΚΟΡΗ ΜΕ ΤΑ ΑΝΘΗ

ΤΟ ΣΙΜΙΓΔΑΛΙ ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΦΩΜΑ

«Ἐγὼ τὴν ἔλεγα κακιά, ἡ Νίτσα, ἡ μεγαλειτέρή μου ἀδελφή, κακούργα καὶ ἡ Γιούλια, ἡ μεγαλειτέρη ὄλων μας ἀδελφή, στρίγγλα.

Καὶ ἦταν μητέρα μας.

Καὶ τί θὰ εἶπῃ ἀφοῦ μᾶς μεταχειρίζονταν τόσο κακά, σὰν τῆς γάτες, ποῦ πνίγουν καμμιὰ φορὰ τὰ παιδιά τους; Ἐπει-
φτε ἔξαφνα ὁ μικρότερός μου ἀδελφός, ὁ Τάκης, κ'ἔχτυπού-
σε ἔφταια ἐγώ. Ἔσπαγε ὁ Τάκης κανένα ἀγγελιό· ξυλοκό-
παγε ἐμὲ καὶ κάθε τέλος πάντων ἀταξία τοῦ Τάκη ἐξέσπαγε
στὴ ράχη μου.

Εἶδατε δίκαιο;

— Τί καλός, τί ἡσυχος, τί φρόνιμος—ἔλεγε ἐκεῖνη—ποῦ
εἶνε ὁ μικρός· αὐτὸς ὁ μέγας, αὐτὸς ὁ κακούργος, αὐτὸς
ὁ μπόγιας τὸν ἀγριεύει.

Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας, ὁ κακούργος, ὁ μπόγιας, ἐγὼ δη-
λαδὴ, δὲν ἤμουν παρὰ δύο-τρία χρόνια μεγαλιτέρος τοῦ
Τάκη.

— Ἄκουσε—λέει ἐκεῖνη κάποτε τοῦ πατέρα—αὐτὸν τὸν
μπόγια νὰ τὸν βάλῃς στὸ σκολεῖο γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ τὸ σπίτι.
Τῶφαγε ἐκεῖνο τὸ μικρό, τῶφαγε...

Ὁ πατέρας λέτε πῶς τὰ πίστευε αὐτά; Ἐννοια σας· τὴν
εἶξερε καλά· τὸν εἶχε ποτίσῃ χίλιες φορὲς φαρμάκι. Ἄλλὰ τί
νὰ κάμῃ; νὰ μὴν τῆς κάμῃ τὴν ὄρεξί τῆς; μποροῦσε νὰ τὸν
φάῃ μὲ τὴν κακούργα γρίνια τῆς.

‘Η ’Ηπειρος

Και έτσι, με πέρνει ο δυστυχισμένος ένα πρωί από το χέρι και μία και στο σχολειό. Έκει, ή δασκάλα μούπε πώς ήταν γυρίσω στο σπίτι, να πάω να με μυρίση ή μητέρα που θα μοσχοβολάω απ’ το σχολειό. Όταν το γιόμα έσκόλασα, έπηγα σιμά στη μητέρα και κουνούσα τα πόδια μου, προσπαθώντας έτσι να την κάμω να με ιδη για να μου ειπή πώς μοσχοβολάω, δόποταν αυτή άγρια μου λέει:

— Πάλι άρχινηςες ;... δέν άργω να σου βγάλω τα μάτια...

“Αμ” εκείνες ή αδερφάδες μου τί τραβούσαν ! Ποτέ δέν άκουσαν καλό λόγο απ’ το στόμα της.

‘Ο πατέρας θαρρείτε πώς περνούσε καλύτερα ;

— Για να σου πω — τώλεγε όταν επέμβαινε ο δύστυχος καμμιά φορά για να σώση άνέναν από μās απ’ την γρίνια της — να πας να κυττάξης την έρμιά σου.

‘Η μύτη της τότε έξάρωνε, σαν κάτι να της βρωμούσε, τα μάτια της έλαμπαν σαν της γάτας, απ’ το στόμα της πετειόνταν μαζί με τα λόγια σάλια κ’ έδλεπες στο πρόσωπό της ζωγραφισμένη τή στριγγλσύνη της.

Πετέ δέν την άκουσα να κράξη τον πατέρα με τ’ όνομά του και όταν κουβέντιαζαν μαζί, πετέ δέν τον κύτταζε στα μάτια. Λές και της είχε σκοτώσει τον πατέρα.

Και ήταν ο κακιστός ένας άγιος άνθρωπος.

— Καυμένη Σπυροδούλα — της έλεγε, όταν εκείνη, μη βρισκωντας άφορμή γρίνιας, τον κεντούσε — αυτή ή γρίνια σου θα μās φάη.

‘Αλλά του κάκου’ αυτή δέν άλλαζε γνώμη.

Δέ μās έφτανε αυτή, αλλά είχαμε και της αδερφάδες της, της θειάδες μας, ήταν κομμένες απ’ την ίδια πέσσα του παιου με τή μητέρα. ‘Αγκαλά, δέν ήταν αδερφάδες ; Κακιές κι’ αυτές σαν τή μητέρα, είχαν ένα λόγο νανε περισσότερο μοχθηρές απ’ αυτή.

‘Η ’Ηπειρος

Γεροντοκόριτσα!

‘Ω ! τί τραβούσαν τα κορίτσα, όταν αυτές έρχονταν στο σπίτι μας. Τα κορίτσα ήταν δώδεκα-δεκατρίω χρονών και ή θειάδες είχαν τέτοια ήλικία που βάφαν τα μαλλιά τους.

Τώρα σεΐς καταλαβένετε πώς μιá τέτοια διαφορά ήλικίας ή γυναίκες δέν την χωνεύουν, δέν την συγχωράνε, δέν την επιτρέπουνε τόσο εύκολα, έστω και στής ανιψάδες.

— Δέν ήμαστε και ‘μεις κορίτσα ; της έλεγαν’ αλλά έχομε το μυαλό μας, μωρές.

Και τέλειωναν μ’ ένα παληόλογο.

Είχαν καταφέρει να πιστεύη όλος ο κόσμος πώς έμεις τυραννούσαμε την αδερφή τους, τή μητέρα μας, και πώς αυτές μās αγαπούσαν και ότι απ’ τα βάσανα τα δικά μας γεράσανε παράκαιρα.

— Τι τα φυλās — έλεγαν της μητέρας για μās — ξύλο ! .. ξύλο ! .. Δέν βλέπεις ; σου φάγανε τα νιάτα τα μαγκούφικα...

‘Αλλ’ αυτή ή δουλειά δέν μπορούσε να κρατήση πολύ.

Μια μέρα ο πατέρας της έδειξε την πόρτα, κι’ απ’ τα τότε ή μητέρα εγεινήκε σωστό θεριό.

Νάνεδοιμε τή σκάλα λασπωμένοι ή να ρίξομε ψίχες ψωμιου στο πάτωμα ή να γυρέψομε περισσότερη ζάχαρη στον καφέ, άρκούσε να μās μετρήση παρά μια τεσεράκοντα. Το περίεργο ήταν, ότι και αυτή ή γάτα μας την φοβόντανε, κι’ ενω μ’ έμās τους άλλους επαιζε, όταν έδλεπε τή μητέρα, τώθαζε στα πόδια.

Πώ ! πώ ! τρομάρα μου, τί φόβο της είχαμε !

Μια μέρα μπήκα μέσα στο μαγειρειό κ’ είδα τή Νίτσα να κλαίη.

- Γιατί κλαΐς ; της λέω.

— Πήγα να βάλω του πατέρα νερό και μώπεσε το ποτήρι

‘Η’ Ηπειρος

κι’ έσπασε — μου λέει κλαίοντας. Τι θα γίνω αν τὸ μάθη ἢ μητέρα!..

Τὴ λυπήθηκα.

Ξέρετε, ἦταν ἓνα λαμπρὸ κορίτσι ἢ Νίτσα. Ὅταν εἶχε καμμιὰ πεντάρα, τὴν τρώγαμε μαζὺ στὸν χαλθαντζῆ.

Μοῦ ἦρθε μιὰ ιδέα.

— Σώπα, καὺμένη Νίτσα — τῆς λέω — κι’ ἔννοια σου... .

Καὶ μιὰ καὶ στὴ μητέρα.

— Μητέρα — τῆς λέω — ἔσπασα ἓνα ποτήρι· θέλεις νὰ με βαρέσης;

Ἡ πονηράδα μου πέτυχε.

— Φεύγα, νὰ μὴ σὲ βλέπω, βρωμόπαιδο. Νὰ πετάξης τὰ κομμάτια νὰ μὴν τὰ πατήσ’ ὁ Τάκης.

Κι’ ἔτσι, ἢ Νίτσα τὴ γλύτωσε.

Ναί, τὴ γλύτωσε ἢ Νίτσα, ἀλλὰ μιὰ ἄλλη μέρα, ποῦ κάτι ἔκαμα ἐγώ, εἰς τὸ ξύλο ποῦ μῶδωκε δὲ λησμόνησε νὰ μοῦ ἀστράφη καὶ λίγες κατακεφαλιᾶς γιὰ τὸ ποτήρι.

— Σῶχω πολλὰ μαζεμένα — μῶλεγε· λὲς πῶς λησμόνησα τὸ ποτήρι... . ἔ;

Καὶ νὰ ξύλο.

Μιὰ Δευτέρα πρωὶ — ποτὲ δὲν θὰ τὴν λησμονήσω— ἢ γάτα μας ξαπλωμένη στὸ πάτωμα, ποῦ ἔμπαινε ἀπ’ τὸ παραθύρι μιὰ στεγὴ λωρίδα ἡλίου, ροχάλιζε ξένοιαστα κι’ ὁ Πιστὸς ὁ σκύλος μας παρέκει τὴν ἀγριοκύτταζε, ἔτοιμος εἰς τὸ πρῶτό μου γνέψιμο νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐγὼ ἤμουνα ἔτοιμος γιὰ τὸ σκολεϊό, μὲ τὰ βιδλία μου, μὲ τὸ καπέλο μου καὶ τοὺς ἐκύτταξα ζηλεύοντας. Ἐκεῖ ποῦ τοὺς κύτταξα, μοῦ ἦρθε ἢ ιδέα νὰ φορέσω τοῦ Πιστοῦ τὸ καπέλο μου, γιὰ νὰ ἰδῶ πῶς τοῦ πιάνει· ἀλλὰ καθὼς τοῦ τὸ φόρεσα, αὐτὸς, παιγνιδιάρης πάντα μ’ ἔλα του τὰ γεράματα, τὸ βάζει στὰ πόδια καὶ γίνεταί ἀφαντος μαζὶ μὲ τὸ καπέλο.

‘Η’ Ηπειρος

— Πιστέ! Πιστέ!...

Ποῦ ὁ Πιστὸς!

Νὰ ἢ μητέρα. Τρομάρα μου.

— Ἀκόμα δὲν πῆγες στὸ σκολεϊό; Τι κάθεται; εἶνε μεσημέρι... τι μὲ κυτᾶς, μωρὲ μπόγια; σκολεϊό, γιατί σὲ τέλειψα...

— Μοῦ πῆρ’ ὁ Πιστὸς τὸ καπέλο...

Ὁ Πιστὸς παρουσιάστηκε κουνώντας τὴν οὐρά του, μὰ δίχως τὸ καπέλο.

— Ἐκρυφες τὸ καπέλο σου, γιὰ νὰ μὴν πᾶς στὸ σκολεϊό... ἔ; τώρα νὰ ἰδῆς...

Πηγαίνει γλήγορα-γλήγορα στὴν κάμαρά της καὶ γυρίζει ἀμέσως καὶ μοῦ φορεῖ μιὰ νυχτικιὰ σκούφια τοῦ πατέρα· μὰ τι σκούφια! κεφαλλονίτικη· μιὰ ὀργιὰ μακρυά.

— Σκολεϊό γλήγορα! — μοῦ λέει, τραβώντας ἑλεεινὰ τ’ αὐτί μου.

Ἐγὼ φυσικὰ ἔκλαιγα, γιατί δὲν μπορούσα νὰ πάω μὲ νυχτικιὰ σκούφια — καὶ τι σκούφια — στὸ σκολεϊό. Ἐκείνη, ὅταν μ’ εἶδε νὰ κλαίω, ἀγρίεψε περισσότερο καὶ ἀρπάξει μιὰ βέργα ποῦ τὴν εἶχε ἐπιτούτου, καὶ μὲ χτυποῦσε ἀλύπητα φωνάζοντας·

— Δὲν θέλεις νὰ πᾶς στὸ σκολεϊό... ἔ; νὰ λοιπόν... καὶ ἢ βέργα ἀνεθοκατέβαινε στὴ ράχι μου.

Ἡ γειτονεὶα σηκώθηκε στὸ ποδᾶρι ἀπ’ τῆς φωνῆς μας. Μὰ δὲν ἦταν ξύλο ἐκεῖνο! Καὶ χωρὶς λόγο, χωρὶς νὰ κάμω τίποτε. Ὁ πατέρας ἔτρεξε νὰ μὲ σώσῃ ἀπ’ τὰ χέρια της.

— Ὅριστε! ὄριστε — λέει ἐκείνη δείχνοντας τὸν πατέρα μὲ τὸ δάχτυλο· μᾶς ἦρθε νὰ τοῦ πάρῃ μέρος... Ἄμι, ποῖος τὸν ἔκαμε μπόγια;.. ποῖος ἄλλος ἀπὸ σέ;

Ἀκούσατ’ ἐκεῖ; εἶχε τὴν ἀξίωσι νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ μὲ τελειώσῃ. Κι’ αὐτὸ ἦταν ἀπ’ τὰ λιγώτερα. Ποῦ νὰ θυμᾶμαι τὰ μεγάλα κακὰ καὶ τῆς γρίνιες της κάθε μέρα! Ὅταν ἐγὼ

‘Η Ήπειρος

ήμουνα στο σχολείο, έγρανιαιζε με τὰ κορίτσια, κι’ όταν τὸ γιόμα ἢ τὸ βράδυ ἔμπαινε ὁ πατέρας στὸ σπίτι, γιὰ νὰ φάη λίγο ἀναπαμένα, τοῦ τῶδγαζε τὸ φαγὶ ἀπ’ τῆς μύτες. “Ὁ,τι ἀγόραζε ὁ πατέρας ποτὲ δὲν τῆς ἄρσεε. Μᾶς ἔπερνε ἔξαφνα ὁ δύστυχος ἢ καπέλλο ἢ φόρεμα ἢ παπούτσια.

— Σ’ ἤυρανε κορόιδο καὶ στὰ πούλησαν — τῶλεγε — αὐτὰ εἶνε πράματα γιὰ πέταμα.

Λέτε πῶς ὁ πατέρας ἦταν ἀπὸ σίδερο; ‘Η γρίνια τὸν ἔτρωγε. Ἀπὸ μέρα σὲ μέρα ἀρχίνησε ν’ ἀδυνατίζη, νὰ γίνεταὶ μελαγχολικὸς καὶ λιγδολογος. “Ἐμπαινε στὸ σπίτι χωρὶς νὰ χαιρετίση, ἐκάθονταν κι’ ἔτρωγε χωρὶς μιλιὰ κι’ ὕστερα ἔφευγε γλήγορα-γλήγορα γιὰ τὸ μαγαζὶ. “Ἐτρωγε τὸ ψωμί του, ποῦ τῶδγαζε με ἰδρωτὰ, τῶτρωγε με φαρμάκι. Κάποτε ἔκανε παρκτήρησι με τρόπο γιὰ τὸ φαγὶ, ποῦ δὲν ἔγεινε στὴν ὥρα του. Τότε ν’ ἀκούγατε τὴ μητέρα:

— Τίνος τὸ λὲς αὐτό;... Μῶχεις ἐδῶ τοὺς δούλους σου; ᾧ; ἀνάθεμα τὴν ὥρα ποῦ...

— Ποῦ σ’ ἔπερνα, ἐτέλειωσε ὁ πατέρας κουνῶντας τὸ κεφάλι καὶ βγῆκ’ ἀπ’ τὸ σπίτι νηστικὸς.

Πρέπει νὰ ξέρετε, ὅτι πρώτη φορὰ ὁ πατέρας τῆς εἶπε τόσο πιρὸ λόγο.

‘Η μητέρα ἔκλαιγε.

“ὦ! ὅποιος δὲν τὴν εἶδε νὰ κλαίγη, ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ νοιώση τὴ φαρμακερὴ ψυχὴ τῆς. Τὸ κλάψιμό τῆς σοῦ κινουσε τὴν κακοῦργα ὄρεξι, νὰ τὴν πνίξης. Πόσοι δὲν γένηκαν κακοῦργοι ἀπὸ τέτοιο κλάψιμο!

Δύστυχὲ πατέρα!

‘Αλλὰ ἢ δουλειὰ αὐτὴ ἔπρεπε νὰ πάρη ἓνα τέλος. Δὲν ἦταν κατάστασι ἐκεῖνη. Φανταστήτε μέσα στὸ σπίτι σας ἓναν ἄνθρωπο, ποῦ ἀπ’ τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ νὰ σᾶς ποτίζη με φαρμάκι. Βέβαια, ἢ δουλειὰ αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τελειώση.

‘Η Ήπειρος

‘Ἦταν παραμονὲς τοῦ Χριστοῦ.

Στὸν τόπο μας, τὰ Χριστούγεννα κ’ ἢ Λαμπρὴ, καθὼς σὲ κάθε τόπο, εἶνε ἢ δυὸ μεγαλιέτερες χρονιάρες μέρες. Νὰ μὴν κρεμάσης καμιὰ σημαία στὸ σπίτι σου τοῦ “Αἰ-Λαζάρου, ποῦ γιορτάζομε τὴν ξακουσμένη ἔξοδο τῆς φρουρᾶς τῆς πόλης μας, δὲν εἶνε καὶ τόσο κακό· ἀλλὰ νὰ μὴ φτιάσης χριστόψωμα τοῦ Χριστοῦ ἢ νὰ μὴν ψήσης ὀλάκερο ἄρνι στὸ σουβλί τῆ Λαμπρῆ, εἶνε μεγάλη γρουσουζουλιά, ἐκτὸς ἂν εἶσαι βαρὺ λυπημένος.

Στὸ σπίτι μας εἶχαμε χρόνια νὰ φάμε χριστόψωμα κι’ ἄρνι στὸ σουβλί, γιὰτ’ εἶχε πεθάνει ἓνας μπάρμπας μας — ἀδερφὸς τῆς μητέρας — καὶ ἂν καὶ πέρασαν ἀπ’ τὰ τότε πολλὰ χρόνια — φανταστήτε, ἐγὼ δὲν τὸν θυμήθηκα τὸ μακαρίτη — ἢ μητέρα δὲν ἐννοιωθε νὰ μπάση τέτοια πράματα στῆς δυὸ αὐτὲς γιορτάδες στὸ σπῆτι. Τοῦ πατέρα τοῦ φαίνονταν μεγάλη γρουσουζουλιά, ἀφοῦ μάλιστα ὁ μακαρίτης εἶχε πολλὰ χρόνια πεθαμένος κ’ ἔλεγε κάθε τέτοια χρονιάρια μέρα τῆς μητέρας.

— Τί λὲς Σπυρδοῦλα!; νὰγοράσω λίγο σιμιγδάλι γιὰ χριστόψωμα; νὰ πάρω ἓν ἄρνι; ἀρκετὰ κρατήσαμε τὴ λύπη γιὰ τὸ μακαρίτη... Βλέπεις τὰ παιδιὰ ζουλεύουν.

‘Η μητέρα τῶρριχνε μιὰ ἄγρια ματιὰ γιὰ ἀπάντησι, σὴν νὰ τοῦ λέη πῶς οὔτε κουβέντα δὲν πρέπει νὰ γένεται ρι’ αὐτὴ τὴ δουλειὰ κι’ ἔφευγε ψιθυρίζωντας μες τὰ δόντια τῆς.

— Κακὸς χρόνος νᾶης καὶ σὺ καὶ τὰ παιδιὰ... καὶ κολούσε στὴν ἄκρη ἓνα «ἔτσι» ποῦθελε νὰ πῆ, πῶς ἔμενε εὐχαριστημένη ἀπ’ τὴν κατάρρα τῆς ἐκεῖνη.

Καὶ τώρα σεις θὰ νομίζετε, πῶς τῶκανε γιὰ τὴ λύπη τοῦ ἀδερφοῦ τῆς. Μπά! μακρὺ τέτοια ἰδέα. “Ἦθελε μονάχα νὰ μᾶς παιδεύη, ἦταν πλασμένη νὰ τυραννῆ. Μπορῶ νὰ πάρω ὄρκο, πῶς ἀπ’ τὴ μέρα ποῦ πέθανε ὁ μπάρμπας οὔτε τὸν

‘Η’ Ηπειρος

ξανασυλλογίστηκε. Ἄλλὰ ἔτσι· ἀπὸ στριγγλοσύνη, ἀπὸ γουρσουζουλιά.

Ἄλλὰ ἐκείνη τῆ χρονιά ὁ πατέρας ἀποφάσισε νὰ μὴν πάρῃ τὴ γνώμη τῆς γιὰ τὸ χριστόψωμα, ἀλλὰ τὴν προπαραμονὴ τοῦ Χριστοῦ βγαίνοντας τὸ πρωὶ ἀπ’ τὸ σπίτι τῆς εἶπε·

— Θὰ σοῦ στείλω λίγο σιμιγδάλι γιὰ νὰ φτιάσῃς χριστόψωμα.

— Τί εἶπες; τί εἶπες; ἀπάντησε ἐκείνη, γυρεύοντας νὰ τὸν φάῃ μὲ τὰ μάτια — δὲν ντρέπεσαι, δὲν ντρέπεσαι ἔχεις καὶ μούτρα καὶ τὸ λές; ... ἀκόμα ἡ ψυχὴ του γυρίζει στὸ σπίτι.

Πιστεύω πὼς οὔτε σκόνῃ δὲν ὑπαρχε τότε ἀπ’ τὸν μακαρίτη.

— Αὐτὰ δὲν τὰκούω ἐγὼ — λέει ὁ πατέρας· θὰ φτιάσῃς χριστόψωμα!...

— Τέτοιο πρᾶμα δὲν μπαίνει στὸ σπίτι μου! λέει ἐκείνη.

Ἄλλὰ ὁ πατέρας, μόλις βγῆκε στὸ παζάρι, ἔστειλε μὲ τὸ Νάκο, τὸ μαχτίδι μας, μιὰ σακκοῦλα σιμιγδάλι καὶ μιὰ χαρτουλίνα σουσάμι.

Πῶ - πῶ, πῶ - πῶ! τρομάρα μου.

Ποῦ νὰ ταῦρω τὰ λόγια γιὰ νὰ σᾶς παραστήσω τὴ στιγμή ποῦ εἶδε τὸ Νάκο φορτωμένον μὲ τὸ σιμιγδάλι; Ἐπρεπε τὰ λόγια νᾶχουν ψυχὴ, γιὰ νὰ σᾶς παραστήσουν τὴ μύτη τῆς, ποῦ ἀνεδοκατέβαινε τρεμουλιαστά· τὰ μάτια τῆς, ποῦ μέσα στὴν παράξενη λάμψη τους μποροῦσε κἀνεις νὰ πάρῃ ἰδέα τῆς κόλασης· τὰ μαλλιά τῆς, ποῦ ξέφευγαν ὀλόρθα μὲς ἀπ’ τὴ μαύρη σκέπη τῆς καὶ τὰ δόντια τῆς, ποῦ ἂν ἄκουες τὸ τρίξιμό τους, σ’ ἐπιαν’ ἀνατριχίλα.

Ἐγὼ καὶ τὰ κορίτσια, ἂν καὶ συνειθισμένοι ἀπὸ τέτοιες ζωντανές εἰκόνες τῆς μητέρας, τὰ χρειαστήκαμε. Τὰ κορίτσια κρύφτηκαν στὸ μαγερεῖο κι’ ἐγὼ πῖς ἀπ’ τὴν πόρτα. Εἶξερε κανεὶς τί μποροῦσε νὰ συμβῇ; Μποροῦσε νὰ ξεσπάσῃ σ’ ἐμᾶς. Τί θέλ’ ἢ ἄλλεποῦ στὸ παζάρι; Κρύψιμο!!!

‘Η’ Ηπειρος

Πρῶτα - πρῶτα ἄρπαξε ἀπ’ τὰ μαλλιά τὸν κακομοῖρη τὸ Νάκο καὶ τραβῶντάς τον ἀπ’ αὐτά, τὸν ρωτοῦσε, ἐνῶ τὰ λόγια τῆς πνίγονταν μὲς τὰ σάλια·

— Ποιὸς στῶδωκε, μωρὲ μασκαρά;...

— Ὁ ἀφεντικός, κυρά, ἐφώναζε ὁ ἄτυχος Νάκος, προσέχοντας περισσότερο μὴ τοῦ χυθῆ τὸ σιμιγδάλι παρὰ στὸ ξύλο πῶτρωγε.

— Ποιὸς στῶδωκε, ἄτιμε; — τὸν ξαναρωτοῦσε μὲ ξεφωνητὸ, σύρνωντάς τον ἀπ’ τὰ μαλλιά.

— Ὁ ἀφεντικός, κυρά!...

Ἡ πόρτα ἀνοῖξε· ὁ πατέρας παρουσιάστηκε.

Τὸν κύτταξα στὸ πρόσωπο μὲ τρομερὸ καρδιοχτύπι, γιὰ νὰ μαντέψω τὸ τί θὰ γίνονταν. Μοῦ φάνηκε ὡς τὸ Χριστὸ ποῦ κρεμᾶν κάθε μεγάλῃ Πέμπτῃ στὴν ἐκκλησία.

— Σὲ περίμενα — τοῦ λέει ἐκείνη συριχτὰ, μόλις τὸν εἶδε — καὶ ἀφίνει τὸ Νάκο, πέρνει τὴ σακκοῦλα μὲ τὸ σιμιγδάλι, ἀνοίγει τὸ παραθύρι καὶ τὸ χύνει ὄξω.

— Φάε! φάε τώρα καὶ σὺ καὶ τὰ ῥμαδιακά σου.... Φάε χριστόψωμα.

Ὁ ἀέρας ἐφούντωσε τὴν κάμαρα ἀπὸ σιμιγδάλι καὶ καθὼς ὁ πατέρας σήκωσε ἀπότομα τὸ χέρι γιὰ νὰ φυλάξῃ τὰ μάτια του, ἡ μητέρα νομίζοντας πὼς θὰ τὴν χτυπήσῃ, σηκόνει τὰ χέρια καὶ τοῦ ρίχνεται ὡς σωστὴ γάτα.

Ὁ πατέρας τῆς ἐπιασε τὰ χέρια.

— Πῆγες καὶ μέθυσες κ’ ἤρθες νὰ μὲ δειρῆς, μεθύστακα... Πρέπει νὰ ξέρετε, ὅτι ποτὲ δὲν τῶδαζε τὸ κρασί στὸ στόμα ὁ δύστυχος.

— Μεθύστακα!... ξαναλέει ἐκείνη·

Κρατῶντάς τὴν ἀπ’ τὰ χέρια, ἔρριξε τὰ μάτια του στὰ κονίσματα. Τὰ κύτταξα — δὲν ξέρω γιατί — κι’ ἐγὼ. Θαρρῶ

Ἡ Ἰππειρος

πῶς τὸ κόνισμα τῆς Παναγίας ἔτριξε. Λὲς κι' ἡ Παναγία κουβέντιαζε μὲ τὸν πατέρα.

Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε σὰν καμπάνα.

Ἡ μητέρα φαίνονταν τώρα σὰν ἀναίσθητη· ὁ πατέρας τῆς κρατοῦσε τὰ χέρια κυττάζοντας ἀκόμα τὰ κόνισματα· τὰ κεφαλάκια τῆς Γιούλιας καὶ τῆς Νίτσας κρυφοκύτταζαν τρομασμένα ἀπ' τὸ μαγερεῖο· ὁ Νάκος ζαρωμένος σὲ μιὰ μεριά κρατοῦσε κλαίμενος τὴ χαρτουλίνα μὲ τὸ σουσάμι· ὁ Πιστὸς ἀπ' ὄξω ἐγαύγιζε παράξενα κι' ἐγὼ κρυφοκύτταζα ἀπ' τὴν πόρτα.

Πέρασε ἔτσι κάμποση ὥρα.

Οὔτε ἀνασασμὸ δὲν ἐδγάλαμε ὄλοι. Θὰ νόμιζες πῶς ἤμαστε ἀγάλλματα. Κι' αὐτὸς ὁ Πιστὸς ἔπαψε νὰ γαυγίζει καὶ μονάχα ἡ βραχνὴ φωνὴ ἐνὸς ἐβραίου πρᾶματευτῆ ἀντιλαλοῦσε στὴ στράτα·

— Γυαλικά! μαστραπάδες! ποτήρια!

Τὰ μάτια τοῦ πατέρα ξεκόλλησαν ἀπ' τὰ κόνισματα καὶ πέσαν στὴ μητέρα. Τὴν καρδιά μου, μοῦ φάνηκε πῶς τὴ διαπέρασε λυομένο βολύμι· ἔτρεμα σύσσωμος.

Ὁ πατέρας ἔγειρε τὸ κεφάλι κατὰ τὴ μητέρα.

— Γιατί Σπυριδοῦλα μου; τῆς λέει γλυκά.

— .....

— Δὲν μοῦ μιᾶς;...

Τὴ μητέρα τὴν τσάκισε τὸ παράπονο.

Ὁ πατέρας τὴν πῆρε στὴν ἀγκαλιά του.

Ἔκλεγαν μαζί.

Τὰ δάκρυα τῆς μετάνοιας, ἀνακατωμένα μὲ τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς ἀνεβάζουν τὰ ἀγνότερα δάκρυα στὰ μάτια.

Δὲν μπόρεσα νὰ κρατήσω· ἔκλαιγα. Καὶ τὰ κορίτσα ἔκλαιγαν κι' ἐκεῖνα. Ὅλοι κλαίγαμε.

Ἡ Ἰππειρος

— Παιδιά, ποῦ εἶστε — λέει ὁ πατέρας — ἐλάτε νὰ σᾶς φιλήσ' ἡ μητέρα σας....

— Ἄφσε — λέει ἡ μητέρα — πάω ἐγὼ, καὶ πρὶν προφτάσῃ νὰ κουνηθῇ κ' οἱ τρεῖς ἤμαστε στὴν ἀγκαλιά της.

— Τὰ καύμενα μου τὰ παιδιά — ἔλεγε κλαίοντας σὰν νὰ μᾶς εἶχε χάσῃ καὶ μᾶς ξαναῦρε. Ἦρθε ἐκεῖ κι' ὁ πατέρας κι' ἀνακατέψαμε ὄλοι μαζί τὰ δάκρυά μας.

Ὁ Τάκης μας, ποῦ μόλις εἶχε ξυπνήσει, παρουσιάστηκε χαρωπὸς — χαρωπὸς στὴν πόρτα καὶ κρυφοκυττάζοντας μᾶς φώναζε·

— Τά;!... καὶ πάλιν κρύβονταν.

Λὲς καὶ μᾶς τὸν ἔστειλε ἡ Παναγία γιὰ νὰ βάλῃ μὲ τὸ ἀγγελικό του χαμόγελο τὴ σφραγίδα τῆς χαρᾶς στὰ κλαυμένα μας πρόσωπα.

Ἐγύρισα κι' εἶδα τὸ Νάκο ζαρωμένον ἐκεῖ στὴ γωνία καὶ τὸν λυπήθηκα. Μοῦ φάνηκε σὰν μελανιά σὲ ἄγραφο ἄσπρο χαρτί.

— Κι' ὁ κακομοίρης ὁ Νάκος.... — λέω.

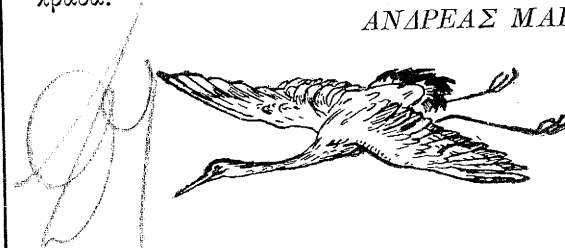
— Ναι ὁ Νάκος.... — λέει ἡ μητέρα.... — Κώστα....

Πρώτη φορὰ ἐπρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα·

— Κώστα!... πόσο σιμιγδάλι θὰ πάρῃ ὁ Νάκος γιὰ τὰ χριστόψωμα;...

Πολλὲς φορὲς ἡ φαρμακερὴ, ἡ στριγγλιασμένη ψυχὴ μαιάζει μὲ τὸν καφέ, ποῦ μονάχα ἡ ζάχαρι τοῦ κόβει τὴν πικράδα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΟΥΛΗΣ

ΣΤΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ἐμείς οἱ πεθαμένοι μπορούμε νὰ σᾶς κλάψουμε
 ποῦ εἶσθε πάντα ζωντανοί ;
 πεθαίν' ἐμῆνος ποῦ κορμὶ χαρίζει στήν πατρίδα ;
 Ὅχι· αἰῶνια πάντα ζῆ !

Τῆς Ἰδης τῆς περήφανης, ἀμάραντα βλαστάρια,
 ποῦ ξεφυτρώσατε σὲ γῆ ποῦ βγάινε παλληκάρια,
 Νὰ φυτευθῆτε πῆγατε αἰῶνια ἕνα-ἕνα
 σ' ἄλλα δικὰ μας χώματα Βουλγαροπατημένα.

Σᾶς δέχτηκε ἡ μαύρη γῆ, πολύτιμα βλαστάρια,
 ἀλλ' οἱ χλωροὶ οἱ κλώνοί Σας θὰ βγάλουνε κλωνάρια
 Θὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ αἷμά Σας λεβέντες Μακεδόνες,
 ποῦ θὰ τοὺς ψάλλουν σὺν καὶ Σᾶς γὰ πάντα οἱ αἰῶνες.

Κοιμᾶστε, ἀθάνατα παιδιὰ, κι' δλόδροσο ἀγέρι
 ἀπὸ τὸν Ψηλορείτη μας τὴν εὐωδιὰ θὰ φέρη,
 Στὸ Ταγετό, στὸν Ὑμηττό, στὸν Παρνασσὸ θὰ στέκη
 νὰ πάρη κι' ἄλλη μυρωδιὰ γὰ νὰ σταθῆ παρέκει.

Στοῦ ξακουσμένου τ' Ὀλύμπου τὴν κάτασπρη κορφή
 Κι' αὐτός, ὅταν ἡ θάλασσα τοῦ στέλνῃ μ' ἀγεράκι,
 βγαλμέν' ἀπὸ τὰ σπλάγγνα τῆς Ἑλληνικὸ φιλάκι,
 Ἐ, τότε σ' ὅλα τὰ βουνὰ ποῦ βροίσκεσθε θαμμένα,
 θὰ νὰ τὰ στέλνῃ γὰ Ἐσᾶς, μ' ἀγάπη σὸ καθένα.
 Καὶ θὰν' τ' Ὀλύμπου τὸ φιλὶ γὰ Σᾶς ἀγνὸ λιβάνι.
 καὶ ἡ δαφνοῦλ' ἀμάραντο παντοτεινὸ στεφάνι.

Δημήτριος Σπ. Στάμπογλους

ΟΝΕΙΡΟΣΚΟΠΙΑ

Ὅντως ἐκπληκτικὸν φαινόμενον οἱ ὄνειροι. Ἐκ-
 παλαι τὴν προσοχὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐφελκύναν-
 τες ζωηρὰν καὶ ἀμειάπτωτον ἐξήγειραν τὴν ἐπιθυ-
 μίαν εἰς ἔρευναν τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας αὐτῶν. Καὶ
 δὲν εἶναι μόνον παράδοξος καὶ ἀτοπος ὁ χαρακτήρ
 αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ σημασία αὐτῶν μεγάλη, διότι ἐν
 τοῖς ὄνειροις κυρίως ἐκδηλοῦται ἅπας ὁ καθ' ἕντρον
 ψυχικὸς βίος, ὅστις παρὰ τὴν πάλιν καὶ τὰς ἀντιξόους
 καὶ δυσχερεῖς συνθήκας τοῦ καθ' ἡμέραν βίου παρα-
 δόξως λίαν καὶ ἀτόπως καὶ θαυμασίως μεταφέρει ἡ-
 μᾶς εἰς τὸν κόσμον τῶν ἡδίστων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐχθί-
 στων ἡμῖν πολλάκις προσδοκιῶν, ὅτε μὲν καταθέλων
 καὶ γοητεύων δι' εὐφρανταστοιτάτων πολυχρῶμων εἰ-
 κόνων, ὅτε δὲ τὴν φοβίην καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὸν ἀπο-
 τροπιασμὸν προκαλῶν. Καὶ εἶνε μὲν οἱ ὄνειροι κακὸν
 τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πάθος, ἐν διαρκεί καὶ αὐστηρεῖ
 σχέσει καθ' ἕλλην ὄντες πρὸς τὴν ἡλικίαν, πρὸς τὸ ἐ-
 πάγγελμα, πρὸς τὴν παιδείαν, δηλ. πρὸς ὠρισμένας
 γνώσεις, ὀρέξεις καὶ ἐλπίδας τῶν ὄνειροπολούντων
 αὐτῶν, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι αὐτῶν εἴτε διὰ τὸ λογικῶς
 ἀσυνάρτητον πολλάκις τῆς ὑφῆς εἴτε καὶ διότι ἀνα-

πλάσσουνσι κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν αὐτὰ τὰ καθ' ἡμέραν τελούμενα παρέρχονται ἀπαρατήρητοι καὶ παρορῶνται μὴ συγκινοῦντες ἡμᾶς μηδ' ἄλλην ἐντύπωσιν βαθεῖαν καταλείποντες. Ἄλλ' ὁποῖαν κατάπληξιν δοκιμάζομεν, ὁποῖαν δράματα ὀλόκληρα καὶ πρωτοφανῆ πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν ἐξελίσσωται, βρίθοντα ζωηρῶν ἐπεισοδίων καὶ σκηρῶν ; Ἐβμλέποντες δὲ ἐν τοῖς δράμασι τούτοις ὠρισμένας ἡμῶν ὀρέξεις συνυφασμένας, πῶς δυνάμεθα ν' ἀντιστῶμεν εὐκόλως εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς ἐρμηνείας τοιούτων ὀνείρων ὡς ἀλληγορίας τινὸς μελλόντων αἰσίων ἢ ἀπαισίων γεγονότων ; Οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι καὶ ἐν ἄλλοις ἀκαταλήπτους φαινομένοις καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ὀνείροις ἐνέβλεπον τὴν βούλησιν τῶν θεῶν, ἢ δὲ ὀνειροσκοπία, ἢ τέχνη τῆς ἐξηγήσεως τῆς ἐν τοῖς θαυμασίοις ὀνείροις ἐκδηλωθείσης βουλήσεως τῶν θεῶν ἤσκειτο ἐπὶ μακροὺς χρόνους ὑπὸ τῶν ὀνειροσκόπων, οἵτινες προνομιακῶς ἐπιστεύετο ὅτι ἐκέκτηντο τὸ χάρισμα τῆς ἐρμηνείας. Ἄλλὰ τὸ ἔργον, καίπερ σήμερον προκαλοῦν τὴν ἀπιστίαν ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τὸν γέλωτα ἡμῶν, δὲν ἦτο φαίνεται τοῦ τυχόντος, ἐὰν κρινώμεν ἔκ τε τῆς ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας βασιλείας τῶν μάντεων τούτων καὶ ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπονεμομένης τιμῆς. Ἐὰν ὄντως ἀναμφήριστος ψυχολογικὴ ἀλήθεια τυγχάνη, ὅτι τὸ περιεχόμενον παντὸς ὀνείρου εὐρίσκειται ἐν αὐστηρῇ καὶ ἀποκλειστικῇ σχέσει πρὸς μόνον τὸν μέχρι τοῦδε πραγματικὸν βίον τοῦ ὀνειρο-

πολοῦντος, δὲν προδίδει ἄραγε καὶ τέχνην καὶ σοφίαν ἐμπειρικὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὅσοι εἰς αὐτὸ τὸ πραγματικὸν παρελθὸν τῶν ὀνειροπολούντων διὰ τῶν ὀνείρων φιλοσοφικότητι ἐμβαθύνοντες, οὐχὶ ἀλόγως, ἀλλὰ μετὰ βεβαιότητος τινος ἀπετόλμων γὰρ προεικάσωσι καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος ἔστω καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ;

A. ZAMAPIAS

ΟΙ ΚΡΙΝΟΙ

ΕΡΩΣ ΠΤΕΡΥΓΙΖΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΑΞΕΙΔΙΟΥ

Βενετία, 11 Αύγουστου 1907.

Italie! empire du soleil!
Italie! berceau des arts!
Italie! fleur du monde!
Je te salue!

Mme des Stael

Με τὰς πρώτας λάμπεις τῆς χαραυγῆς εὐρίσκομαι εἰς τὸ κατάστρωμα. Ὁ κάματος τοῦ σιδηροδρομικοῦ ταξειδίου ἔχει τελείως ὑποχωρήσει εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἀνάπαυσιν τῆς νυκτός, καὶ τώρα, ἐδῶ ἐπάνω εἰς τὴν θέαν τῆς γαλανῆς καὶ ἀκνυμάντου ἐκτάσεως τῆς Ἀδριατικῆς, ἀνευρίσκω ὄλην τὴν ποθητὴν γαλήνην τοῦ πνεύματος καὶ τὴν πλήρη ἁρμονικὴν πρὸς τὸ περιβάλλον ψυχικὴν διάθεσιν διὰ ν' ἀπολαύσω ἀπλήστως μὲ ἀκμαίας ὄλας τὰς ψυχικὰς μου δυνάμεις τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιφυλάσσειται μετ' ὀλίγον. Μὲ μίαν πυρετώδη ἀνυπομονησίαν μετροῦ τὰς στροφὰς τῆς ἑλικος καὶ ὑπολογίζω τὰ λεπτά, τὰ ὁποῖα μᾶς ὑπολείπεται ἀκόμη.

Ἡ Βενετία ἦτο ἀνέκαθεν ἡ πόλις τῶν ὀνείρων μου. Ἀλλὰ καὶ ποῖος ἀπὸ τὸν ἀναγνώστᾶς μου δὲν ὀνειροπολεῖ νὰ τὴν ἴδῃ, ἔστω καὶ μίαν φορὰν εἰς τὴν ζωὴν του, τὴν μεγαλο-

Ἡ Ἑπειρος

πρεπῆ πόλιν τῶν Δογῶν, τὴν μνηστὴν τῆς θαλάσσης, τὴν ὁποίαν ἡ Ἱστορία, ἡ Ποίησις, ἡ Τέχνη, καὶ πρὸ πάντων ἡ τρελλὴ φαντασία, στολίζουσι μὲ τὰ μαγευτικώτερα χρώματα τῶν ὀνείρων καὶ μᾶς παρουσιάζουσι ἑναλλάξ δόλοχρυσον, φωτεινὴν, πλήρη γλιδῆς, ἀπολαύσεων καὶ ἀμυθῆτου μεγαλείου καὶ συγχρόνως σκιερὰν, μυστηριώδη, μὲ τοὺς δαιδάλους τῶν στενῶν διωρῶν της, ἐπίφοβον ἀκόμη, ἀπαισίαν ;

Καὶ ὅμως, ἐνῶ συνήθως ἡ φαντασία υπερβαίνει τὴν πραγματικότητα, ἐδῶ, εἰς τὴν Βενετίαν, συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ποτέ, οὔτε ἡ πλουσιωτέρα καλλιτεχνικὴ φαντασία δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπεκαλύφθη σήμερον τὸ πρωῒ.

Ὅταν μόλις τὴν διεκρίναμεν ἀπὸ μακρὰν, χαώδη, ἀδιόρατον μέσα εἰς τοὺς λευκοὺς πέπλους της, ἡ Βενετία ἐκοιμᾶτο ἀκόμη μέσα εἰς τοὺς βαθεῖς κόλπους τοῦ Ἄδρια τὸν ὕπνον τῆς πρωϊνῆς γαλήνης, ὅστις τόσον πολὺν ὁμοιάζει μὲ τὸν ὕπνον τῆς ἀνυπαρξίας. Διὰ νὰ συντελεσθῇ τὸ θαῦμα τὸ ὁποῖον μᾶς ἐθάμβωσε κατόπιν, ἐχρειάσθησαν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου. Εἰς τὸ πρῶτον φλογερὸν φίλημα οἱ πέπλοι ἐσχίσθησαν ἀποτόμως καὶ ἡ ὄψις ἀπεκαλύφθη δολόκληρος. Ὡς ἄλλη Ἐναδυομένη Ἀφροδίτη, ἡ Βενετία τὴν σιγμὴν ἐκείνην ἐπρόβαλεν ἀπὸ τὰ κύματα καὶ ἐκυριόραχσε θριαμβευτικῶς τῆς θαλάσσης.

Θέαμα μοναδικὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἀπαράμιλλον ! Μία πόλις ἐκτισμένη κυριολεκτικῶς ἐπάνω εἰς τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα τὴν περιβάλλουσι πανταχόθεν μὲ χρυσοῦς μαρμαρυγὰς καὶ μὲ ἐκθαμβωτικὰς διαυγείας. Ὁ χρυσοῦς χυμένος ἄπλετος ἐπάνω εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ της οἰκοδομήματα, ὁ ἀγνὸς βενετικὸς χρυσοῦς, ἀπαστρέπτει ὡς λαμπρὸς χεῖμαρρος θείου φωτὸς ἐπάνω εἰς τοὺς θόλους τῶν ναῶν, καὶ τὰ ὑψηλὰ κωδωνοστάσια καὶ τὰ ἀναθηματικὰ στήλας, καὶ τὰ περίοπτα

Ἡ Ἑπειρος

μνημεῖα. Εἶναι ἡ ὥρα ἡ θριαμβευτικὴ τῆς πόλεως τῶν Δογῶν, ἀληθινὴ ἀποθέωσις φωτὸς καὶ δόξης. Ὀλόχρυσοι πτερωτοὶ ἄγγελοι καὶ ἵπποι τροπαιοφόροι καὶ οἱ περιώνυμοι ἐνωτικοὶ λέοντες ὀρθοῦνται υπερήφανοι εἰς τὰς μετώπας τῶν ναῶν, καὶ τὰ περιστύλια καὶ τοὺς ἐξώστας τῶν μεγαλοπρεπῶν κτιρίων, ἐξαγγέλλουσι τὰς νίκας καὶ τοὺς θριάμβους τῆς Γαληνοτάτης Ἑνετικῆς Δημοκρατίας.

Τὸ ἀτμόπλοῖόν μας πλησιάζει ν' ἀγκυροβολήσῃ, καὶ εἰς ἐκάστην βραδείαν στροφὴν τῆς ἑλικὸς νέα ὄλονεν θαύματα μᾶς ἀποκαλύπτονται. Τὸ παλάτιον τῶν Δογῶν μὲ τὴν παράδοξον ἀρχιτεκτονικὴν του, ἑνὸς αἰθέριος ὄγκου μαρμάρου καὶ χρωμάτων, συνδυάζων τὴν εὐγενεστέραν ἁρμονίαν καὶ λεπτότητα τῶν γραμμῶν μὲ τὸ βαρὺν μεγαλεῖον τοῦ ἐπιβλητικοῦ ρυθμοῦ του, ὁ μεγαλοπρεπὴς καθεδρικός ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἀναδίδων πανταχόθεν χρυσοῦς ἀκτινοβολίας, μὲ τὰ βαρύντιμα μωσαϊκά του, καὶ ἡ περιώνυμος πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἡ ὁποία ὅλη εἶναι ἐν ἀτίμητον μωσαϊκόν, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ εἶδη τῶν εὐγενῶν μετάλλων καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν πολυτίμων μαρμάρων καὶ ἀμύθητοι θησαυροὶ καὶ πλούτη καὶ ἀναθήματα συνεσωρεύθησαν ἀπὸ τὰ πέριχα τῆς γῆς καὶ ἀπετέλεσαν τὸ καταπληκτικὸν ἐκεῖνο σύνολον, τὸ ὁποῖον ἡ μεγάλη ἰταλικὴ τέχνη ἀπληθάντισε διὰ τὸ προσκύνημα τῶν αἰῶνων. Ὁ νοῦς καταπλήσεται, θαμβῶνται αἱ αἰσθησεις, καὶ μαζῆ μὲ τὰς ἐπερχομένας ἀθρόας ἱστορικὰς ἀναμνήσεις, ἡ φαντασία ἀναλαμβάνει τὴν ἀκάθεκτον πτήσιν της ἀνὰ τὸ μέγα ἐκεῖνο Παρελθόν, τὸ ὁποῖον ἀόρατον πάντοτε πλανᾶται ὑπὲρ τὴν πόλιν τῶν Δογῶν, καὶ ἄλλοτε μὲν τὴν περιβάλλει μὲ χρυσοῦν φωτοστέφανον, ἄλλοτε δὲ τὴν βαρύνει ὡς ἀπαίσιος ἐφιάλτης . . .

Μέσα εἰς τὸ κέντρον τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ πανοράματος τὸ

ἀτιμόπλοιοι ἀγκυροβολεῖ. Ἐνας ἐλαφρότατος πρωϊνὸς ἀνεμος διατρέχει μὲ ἡδονικὰς φρικιάσεις τὸν ἀρρυντῖδωτον καθρέπτην τῆς θαλάσσης καὶ φουσκώνει τὰ ἀνοικτὰ πρὸς τὸ πέλαγος ἰστία, τὰ ὁποῖα κόκκινα, κίτρινα, μαῦρα ἀκόμη, μὲ τὸν λέοντα καὶ τὸ χρυσοῦν βιβλίον ζωγραφισμένα ἐπάνω, ὁμοιάζουν μὲ ἱστορικὰ ἐμβλήματα καὶ σημαίας καὶ σὲ κάμνουν νὰ φαντάζεσαι ὅτι παηγυρίζουν κάμμειαν θριαμβευτικὴν ἐπάνωδον τοῦ Δόγη ἀπὸ μακρυνὰς ἐκστρατείας, στολισμένα ὅπως εἶναι ἀπὸ τὴν ζωηρὰν φαντασίαν τοῦ χαριτωμένου αὐτοῦ λαοῦ.

Ἄλλὰ τί εἶναι τὰ μαῦρα αὐτὰ ἐλαφρόπλοια σκαφίδια, τὰ ὁποῖα ἀπὸ παντοῦ τώρα ἔρχονται πρὸς τὸ πλοῖόν μας, πλέοντα μὲ τόσην μεγαλοπρέπειαν, ὡς πένθιμοι κύνοι ἀγγελιοφόροι, καὶ τί ἔρχονται νὰ μᾶς ἀναγγελοῦν; ὅτι τὸ μέγα Παρελθὸν ἀπέθανε διὰ παντὸς ταφὴν εἰς τὰς βίβλους τῆς Ἱστορίας; Ἄλλὰ ζήτω τότε τὸ ὠραῖον Παρόν! Ζήτησαν αἱ ποιητικαὶ γόνδολαι τῆς Βενετίας μὲ τοὺς χαριτωμένους γονδολιέρους των, ἐπάνω εἰς τὰ νεαρὰ πρόσωπα τῶν ὁποίων λαμποκοπᾷ ἡ χαρὰ καὶ τὸ σφιγγὸς τῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς τῆς ὑποσχομένης τόσας ἀπολαύσεις ἐδῶ εἰς αὐτὸν τὸν μαγευτικὸν τόπον!

Μᾶς χαιρετοῦν μὲ γέλοια καὶ χαρμωσύνους προσαγορεύσεις εἰς τὴν ἀρμονικὴν των γλῶσσαν. Οἱ γονδολιέροι ἐδῶ ἔχουν ἰδιαιτέρον ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐννοῶ, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου αἱ μουσικώταται συνηγήσεις μὲ καταθέλγουν. Ἔχουν οἱ πλεῖστοι μελωδικὴν φωνὴν βαρυτόνου καὶ τὴν σύρουν μὲ ἕνα ἰδιαιτέρον τρόπον εἰς τὸ τέλος τῆς φράσεως, συνειδησιμένοι ὅπως εἶναι νὰ ψάλλουν τῆς ἀτελείωτες σεργιάντες των.

Ἡ γόνδολες ὁμοιάζουν μὲ μεγάλας ἐπιμήκεις κιθάρας ἀνστραμμένας ἐπάνω εἰς τὸ νερόν· δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῇ κανεὶς σκάφη ἀρμονικώτερον πλέοντα, οὔτε πλέον

χαριτωμένα. Δὲν ἤξεύρω ποία πολιτικὴ διάταξις, ἰσχύουσα ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, καθώρισε τὸ μαῦρον χροῶμα ὑποχρεωτικὸν δι' ὅλες τῆς γόνδολες. Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐν ἰδιαιτέρον θέλγητρον διὰ τὴν Βενετίαν, προσδίδον εἰς τὴν τόσον ἐντονον ἐπιτόπιον χροιάν τῆς πόλεως μίαν ἄρρητον μελαγχολίαν...

Καὶ τώρα, πῶς νὰ σᾶς περιγράψω τὰς ἐκ τῆς Βενετίας ἐντυπώσεις μου, ὅταν εἰς τὴν ψυχολογικὴν στιγμήν τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι, τίποτε ἄλλο δὲν ἐπιθυμῶ παρὰ νὰ κλεισθῶν οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπάνω εἰς τὰ θαυμάσια ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ δύο ἡμέρας συνεχῶς βλέπω; Πῶς εἶναι δυνατόν εἰς αὐτὰς τὰς ἀτελεῖς καὶ πενιχρὰς ταξιδιωτικὰς σημειώσεις νὰ σᾶς μεταδώσω τὸ θάμβος, τὸ ὁποῖον προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τὰ ἔξοχα δημιουργήματα τῶν μεγάλων ζωγράφων τῆς Ἱταλικῆς Ἀναγεννήσεως, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων, ὅπως ὁ Βερονέζε, ὁ Τιμπορέτος, ὁ Τισιανὸς, ὁ Ἄνδρὲ δὲλ-Σάρτο, εἶναι γνήσια τέκνα αὐτῆς τῆς Βενετίας; Μέσα εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκεῖνας αἰθούσας, ὅπου ζοῦν τὰ ἀθάνατα ἔργα τῆς Τέχνης εἰς μίαν ἀποθέωσιν χρυσοῦ, πορφύρας καὶ βύσσου καὶ πρὸ πάντων μέσα εἰς τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἀπαραμίλλου ἰταλικοῦ φωτός, μέσα εἰς τὸν θεῖον κόσμον τῶν χρωμάτων, ἔζησα ὥρας ὀλοκλήρους, ἔζησα τὰς ὑψίστας ἀπολαύσεις τῶν καλλιτεχνικῶν συγκινήσεων, τὰς ὁποίας ἕως τώρα ἐνόμιζα, ὅτι μόνον ὁ θεῖος κόσμος τῶν μουσικῶν τόνων ἠδύνατο νὰ χαρίσῃ.

Ἄλλὰ ποία μουσικὴ ἀρμονία δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν θεῖαν γυμνότητα τῶν γυναικῶν τοῦ Βερονέζε μὲ τὴν παλλομένην φωτεινὴν σάρκα, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποίαν βλέπει κανεὶς νὰ σφύζῃ ἡ ζωὴ ἡ πλουσία, τὴν ὁποίαν αἱ πατρικίαι δέσπονται

Ἡ Ἠπειρος

τῆς Βενετίας ἐσκόρπιζαν τόσον ἀφειδῶς εἰς κύματα ἀπολαύσεων, ἢ ποία μουσικὴ συμφωνία μυριόργανος καὶ μυριόχορδος καὶ μυριότομος δύναται νὰ υπερβῇ τὸ μεγαλεῖον ἐκείνου τοῦ θεοπνεύστου πίνακος τοῦ Τιντορέτου, ὁ ὁποῖος εἰς ἀπεράντους καὶ πρωτοφανεῖς δι' ἔργον ζωγραφικῆς διαστάσεις διηγεῖται τὴν **Δόξαν** τοῦ **Παραδείσου**; καὶ αἱ πλήρεις μυστηριώδους μυστικισμοῦ καὶ ἐσωτερικῆς ζωῆς εἰκόνες τοῦ Τζορτζόνε, καὶ ἡ μεθυστικὴ κραιπάλη τῶν χρωμάτων τοῦ Βερονόζε, ὁ ὁποῖος τόσον ἄσωτα χύνει ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς φαντασίας του ἐπάνω εἰς τὰς εἰκόνας του καὶ πρὸ τῆς ἀκτινοβόλου καλλονῆς τῶν γυναικῶν τοῦ ὁποῖου ὠχριοῦν ὄλαι αἱ περὶ ἐξ ἱστοροῦμεναι διὰ τοῦ χρωστήρος ἥρωικαί ἐποποιεῖται μαχῶν καὶ πολιορκιῶν καὶ νικῶν καὶ θριάμβων μὲ τὰς τροπαιοῦχους γαλέρας, τὰς ὁποίας πάντοτε ἡ χεὶρ μυστηριώδους ἁγίου καθοδηγεῖ καὶ αἱ ὁποῖαι τρανῶς μαρτυροῦσι πόσον ἐδῶ ἡ Θρησκεία συνδέεται ἀρρηκτως καὶ ἀδιασπάστως μὲ τὴν Ἱστορίαν.

Δι' ὅλα αὐτὰ ἐπιθυμῶ διακαῶς νὰ σᾶς ὁμιλήσω, καὶ νὰ σᾶς εἶπω ἀκόμη, ὅτι ἐδοκίμασα τὸ ρῆγος τῆς ὑψίστης φρίκης μέσα εἰς τὴν ζοφερὰν φυλακὴν τοῦ παλατίου τῶν Δογῶν εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλείσθη μίαν ὀλόκληρον νύκτα ὁ Μπαύρον πιστεύων, ὅτι μέσα εἰς τὰ ἱστορικά ἐκεῖνα σκότη θὰ τῷ ἐπιφανῆ καὶ θὰ τοῦ ὁμιλήσῃ τὸ πνεῦμα τὸ δαιμόνιον, τὸ ὁποῖον εἰς μάτην ἐπεκαλεῖτο μὲ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Θέλω νὰ σᾶς περιγράψω καὶ τὴν περιώνυμον Γέφυραν τῶν Στεναγμῶν, τὴν Ponte dei Sospiri, τὰ θεμέλια τῆς ὁποίας πλήττει ρυθμικῶς τὸ κύμα, ἐνῶ συγχρόνως ἐξυπνᾷ τοὺς θρήνους καὶ τὰς οἰμωγὰς τῶν κοιμωμένων αἰώνων. Καὶ ἐπὶ πλέον ὅλα τὰ θαύματα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἢ ὁποία εἶναι ἐν ἀνεκδιήγητον θρησκευτικὸν μουσεῖον ὅλων τῶν ἐποχῶν, ὅλων τῶν ρυθμῶν, ὅλων τῶν τεχνῶν, πολιτιμότητον

Ἡ Ἠπειρος

καὶ μοναδικὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ ἀκόμη τὰ περιεργότατα ἐργοστάσια τῶν χαριτωμένων νησίδων τοῦ Μουράνο, ὅπου κατεργάζονται τὰ θαύματα τῆς ὑελουργικῆς, τὰ καλλιτεχνικώτατα ἐκεῖνα αἰθέρια δοχεῖα καὶ τὰ ἀραχνούφαντα κατασκευασμένα ἐξ ὑέλου, τὰ ὁποῖα μόνον μὲ τὰ ἰδεώδη καὶ ἀχειροποίητα ἄνθη τῶν περιωνύμων Βενετικῶν τριχάλτων εἰμποροῦν νὰ συγκροτοῦν.

Ὁ γονδολιέρος μας, τὸν ὁποῖον ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὰ μεσάνυκτα, εἶνε ἓνα χαριτωμένο παιδί, μόλις εἴκοσι ἐτῶν, μὲ εὐγενῆ λεπτὴν φυσιογνωμίαν, σπινθηρίζον βλέμμα καὶ μίαν θαυμασίαν δύναμιν καὶ εὐκαμψίαν μῶνων εἰς τὸ λεπτόν του σῶμα. Ὀνομάζεται Μάρκος, ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἀποκαλῶ Βερρο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἥρωος τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τῆς Γεωργίας Σάνδη, τὸ ὁποῖον ἐκτυλίσσεται εἰς τὴν Βενετίαν. Ἀλήθεια, πόσον τὴν ἐνθυμεῖται κανεὶς ἐδῶ, εἰς κάθε βῆμα τὴν θαυμασίαν Σάνδην, ἢ ὁποία ἴσως περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς συγχρόνους τῆς ἐνεβάνυνεν εἰς τὴν μεγάλην ψυχὴν τῆς Βενετίας καὶ τὴν περιέγραψε μὲ τόσα ζωντανὰ χρώματα, ἀφοῦ ἔζησεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖνη ὄχι μόνον ὡς συγγραφεύς, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὡς **γυναῖκα** τὸ ζωντανὸν ἐκεῖνο πολυτάραχον μυθιστόρημά της μὲ τὸν *Musset*. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὗρον καταλλήλοτερον περιβάλλον διὰ τοὺς ἐρωτὰς των τὰ δύο ἐκεῖνα δυστυχῆ θύματα τοῦ φρενητώδους ρωμαντισμοῦ τῆς ἐποχῆς των!

Ἐδῶ ἔζησαν τὰς νύκτας τοῦ παραφόρου ἐκείνου πάθους των, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ φιλολογία ἔπαιξε τόσον σπουδαῖον ρόλον. Ἐδῶ ὁ θλιβερὸς ψάλτης τῶν **Νυκτῶν** ἐνεπνεύσθη τοὺς ἀθα-

Ἡ Ἡπειρος

νάτους ἐκείνους στίχους, οἱ ὁποῖοι τὸν χαρακτηρίζουν ὀλόκληρον :

«Rien ne rend si grand
qu' une grande douleur ...
Les chants dés espoirés
sont les chant' les plus beaux
Et jen sais d'im mortels
qui sont des purs sanglots!

Ἐδῶ τέλος εἰς αὐτὴν τὴν προνομιούχον πόλιν τῶν φλογερῶν παθῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐρώτων, ἐκείνη, ἡ αἰωνία γυναῖκα τὸν ἐπρόδωσε μὲ τόσην οκληρότητα, καὶ ἐδηλητηρίασε διὰ παντὸς τὴν ὠραίαν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἔρριψε τὴν ἐνθουσιώδη ἐκείνην νεότητα εἰς τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὴν κραυγὴν.

Αὐτὰ συλλογίζομαι ἐνῶ ἡ γόνδολα γλυστρῶ τόσον ἀπαλὰ ἐπάνω εἰς τὰ κοιμισμένα νερὰ τῆς Μεγάλης Διώρυγος καὶ ὁ Μάρκος μᾶς ἀπαριθμεῖ μὲ τὴν μελωδικὴν φωνὴν του τὰ δνόματα τῶν ἱστορικῶν μεγάρων τῶν δύο δευτέρων :

Palazzo Contarini, Palazzo Cornaro, Palazzo Papadopoli.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀνάμνησις ἑνὸς ἄλλου μεγάλου φιλολογικοῦ πάθους τῶν ἡμερῶν μας, πολὺ προσφάτου ἀκόμη, προκύπτει τώρα μέσα ἀπὸ τὰ μυστηριώδη μὲ τὰς ὄπαλλιναις ἀνταυγείας νερὰ... Ἡ γόνδολα παραπλέει τοὺς κήπους Gradenigo, τὴν κατοικίαν τῆς μεγάλης Δοῦζε καὶ ἐγὼ ἀναπολῶ τοὺς ἔρωτας τῆς ἐξόχου τραγωδοῦ μὲ τὸ ἄλλο ἐξοχον τέκνον τῆς νεωτέρας Ἰταλίας, τὸν Γαβριὴλ Δαγούντιο, τοὺς ἔρωτας ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐκνοφορήθησαν εἰς τὴν μεγαλοφυῆ φαντασίαν ἐκείνου τόσα ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα πάλιν ἐνεσάρκωσαν ἐπὶ τῆς σκηρῆς ἡ μεγάλη τέχνη τῆς καλλιτέχνιδος—ἐρωμένης.

Ἡ Ἡπειρος

Ἄλλὰ ἡ μεγαλειτέρα συγκίνησις, ἡ ὁποία μοῦ ἐπεφυλάσσετο εἰς αὐτὸν τὸν ὄνειρώδη περίπατον, ἦτο ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ γονδολιέρος ἐσταμάτησεν ἔμπρὸς εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς Palazzo Gallerghi μὲ τὰ ἀρχαῖκα ἀετώματα, καὶ τὰ ἀριστοκρατικά ἐμβλήματα καὶ τὴν μισοσβυσμένην ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὰ κύματα ρήτρων :

NON NORIS, DOMINE, NON NOBIS

Τὸ ἀρχαῖον αὐτὸ μέγαρον ἦτο ἡ κατοικία τοῦ Ριχάρδου Βάγγερ. Ἐδῶ μέσα ἔγραψε τὸ ἀριστούργημα τῆς ἐρωτικῆς περιπαθείας, τὸν **Τριστάνον καὶ τὴν Ἰζάλδην**, καὶ κατόπιν, ὅταν πλέον ἡ Δόξα εἶχε στεφανώσῃ τὸ ὄχρον καὶ κουρασμένον μέτωπόν του, ἐδῶ μέσα ἐνεπνεύσθη τὰς ἀγνὰς ἀρμονίας τοῦ **Πάρσιφαλ**.

Δὲν ἤξεύρω πῶς τὴν στιγμήν ἐκείνην, τὰ σιωπηλὰ ὕδατα τῆς Μεγάλης Διώρυγος, τὰ ὁποῖα ἐβάπτιζε μελανὰ ἡ σκιά καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐπερχομένης ἐσπέρας, μ' ἔκαμαν νὰ φρικιάσω ὡς νὰ εὐρισκόμην ἐπάνω εἰς τὰ σκοτεινὰ ὕδατα τῆς ἀρχαίας Στυγός.

Ἐδῶ μέσα ἀπέθανεν ὁ Βάγγερ.

Εἰς αὐτὸ τὸ στενὸν ἡ μεγάλη μουσικὴ ψυχὴ του ἐπεκοινώρησε διὰ πρῶτην φορὰν μὲ τὴν Αἰωνιότητα...

Τὸ ἀρχαῖον ἱστορικὸν μέγαρον, βωβόν, σκιερὸν, κατάκλειστον, μυστηριῶδες, μοῦ φαίνεται τώρα ὡς μεγαλοπρεπὲς μανωλεῖον, τὸ ὁποῖον μία ἄγνωστος θεότης ἤγειρεν ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ Στύγεια νερὰ διὰ νὰ διαωνίση τὴν μνήμην Ἐκείνου. Καὶ μὲ τὴν ψυχὴν συνεσφιγμένην ἀπὸ δέος, δδύνην καὶ θαυμασμόν, προσεύχομαι...

Ἡ ἡμέρα εἶχεν ἀποκλίνει πρὸς τὴν δύσιν της.

Ἡ Βενετία, ἡ ἀναδίδουσα τὴν κατάχρυσον λάμψιν της

‘Η’ Ηπειρος

καθ’ ὄλην τὴν ἡλιόλουστον αὐτὴν ἡμέραν, περιεβλήθη τώρα τὴν πορφυρᾶν ἀλουργίδα τῆς ἐσπερωῆς ὥρας μὲ μεγαλεῖον ἀληθινὰ βασιλικόν. Εἰς τὰ ἥσυχα νερὰ ἀρχίζει νὰ καταπίπτῃ ἕνας ἐλαφρὸς ἰόχρους μανδύας, ὁ ὁποῖος ἥσυχα-ἥσυχα ἐξαπλοῦται μέχρι τῶν ἐσχατιῶν διὰ τὴν δώση εἰς τὴν πόλιν τὴν ὑπόστασιν ἑνὸς ὄνειρου.

Καὶ ὁμως κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν νομίζει κανεὶς ὅτι ἀρχίζει νέα ζωὴ. Ἡ πλατεῖα τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἡ τόσον αὐστηρὰ μὲ τὰ μεγάλα καὶ ἐπιβλητικὰ οἰκοδομήματα τῶν *Procuratie vecchie*, πέρνει ἕνα τόνον ζωῆς χαρωπῆς καὶ ἀφρόντιδος. Τὰ φιλοθεάμονα πλήθη συνέρρευσαν πυκνὰ καὶ καταλαμβάνον κατὰ τὴν οὐστοιχίαν τῶν τόξων τῆς πλατείας τὰ καθίσματα τῶν πλουσίων καφερείων. Ἄσματα καὶ μουσικαὶ ἐξαποστέλλουν εἰς τὴν πορφυρόχρυσον ἀτμόσφαιραν περιπαθεῖς τόνους, ἐνῶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν πλεονάζουν ἡ εὐμορφες Βενετσιάνες μὲ τὰ ὠραῖα ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους σάλια τὰ μεγάλα καὶ τὰ κατὰμαυρα μάτια, ποῦ ρίχνουν τόσες λοξές ματιές. Ποῦ νὰ φαντασθῇ κανεὶς, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν πλατεῖαν, τὴν τόσον ζωηρὰν κατ’ αὐτὴν τὴν ὥραν, ὅπου ζωηροὶ καὶ ἀμέριμνοὶ διασκεδάζουν οἱ κάτοικοι, ὅπου ἡμερὰ τὰ περιστερία ἔρχονται ἕως εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν περιηγητῶν καὶ τῶν φιλοζώων πολιτῶν τὸ σιτηρέσιον, τὸ ὁποῖον τοῖς παρεῖχεν ἄλλοτε ἡ Δημοκρατία, ὅπου τὰ πλούσια καταστήματα ἐκτυφλωτικὰς ἀναδίδουν λάμπεις ἀμυθῆτων ἐμπορευμάτων, ποῦ νὰ φαντασθῇ κανεὶς, ὅτι τόσα καὶ τόσα παρήλθον γεγονότα, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καμμία ἄλλη ἱστορία δὲν ἔχει ἴσως νὰ παρουσιάσῃ. Ἐνα μόνον λέει, κόσμημα τῆς πλατείας αὐτό, τὸ περίφημον *Campanile*. Κατέπεσε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ σήμερον δὲν βλέπει κανεὶς τίποτε ἄλλο παρὰ τοὺς σκελετούς, τοὺς προμηγνύοντας τὴν ἐγκριθεῖσαν πλέον ἀνοικοδόμησίν του.

‘Η’ Ηπειρος

Ἄλλὰ πῶς νὰ ἀποδώσῃ τώρα ἡ ψυχὴ μου τὸ θεσπέσιον μεγαλεῖον τῆς σεληνοφωτιστοῦ νυκτός, ἡ ὁποία μὲ μυθικὴν μεγαλοπρόεσιαν ἤλθε νὰ συμπληρώσῃ τὰς ἐντυπώσεις μου, ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Δογῶν ;

Μόλις παρήλθε τὸ καταπόρφυρον μεγαλεῖον τῆς ἐσπέρας καὶ ἐπεκάθησεν ἡ νύξ, τὸ μυστήριον τῆς πόλεως ἐπεφάνη ὅσον ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε ἐπιβλητικόν. Τὸ βαθυκύανον ἔνδυμα, μὲ τὸ ὁποῖον περιεβλήθησαν τὰ μεγάλα μνημεῖα, τὰ παλάτια, πρὸ πάντων οἱ λάμποντες θόλοι τῶν ναῶν, ἔδωκαν εἰς ὅλα μίαν παράδοξον ἔκφρασιν. Ἐφαίνετο ἡ μυστηριώδης πόλις ὡσεὶ ἀνορθουμένη ἀπὸ τὰ βάθη διὰ τὴν διηγηθῆ τὴν δόξαν της, τὸ παρελθόν της, τὸ μεγαλεῖόν της, τὸ λαμπρὸν καὶ περιδοξόν. Καὶ ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἐξωγονεῖτο μέσα εἰς τὴν διαυγῆ νύκτα διηγεκῶς, μέχρις οὔ εἰς μίαν στιγμὴν ἡ Σελήνη ἀνέκλυψεν ὀπίσω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ *San Giorgio Maggiore*.

“Ὁ τῆς ἀφαντάστου καὶ ἀρρήτου γοητείας !” Ὁ τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἀπολαύσεως !

“Ὀλη ἡ πόλις ἐβουτήχθη μέσα εἰς ἕνα ἀργυροῦν λουτρόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐβγήκε περιχυμένη καὶ ἀποστάζουσα λευκὰς ἀντανγείας. Ἐπειτα ἤπλωσε τὰς σκιὰς της ἐπάνω εἰς τὰ ἀργυρόστικτα ρυτιδωμένα νερὰ τῆς διώρυγος, καὶ τὴν μεγάλην πλατεῖαν κ’ ἔμεινεν ἀκίνητος, θαμβωμένη καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ὠραιότητά της.

“Ὁ κόσμος, διεσπαρμένος ἐπάνω εἰς τὰ σκαλάκια καὶ εἰς τὰς προκυμαίας, ἐπανηγύριζε τοὺς ἀργυροῦς γάμους τοῦ σεληνόφωτος καὶ τῶν κυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκπνέοντα ἐκεῖ εἰς τὰ παρόχθια ἀπέθετον τὸ τελευταῖον φίλημά των. Καὶ τὴν μεγάλην αὐτὴν λευκὴν πανήγυρον τῶν γάμων συνώδευον οἱ κῶμοι, καὶ ἡ σερενάτες τῶν ἐκλεκτῶν κεκλημένων μέσα εἰς τῆς γόνδολες. Τὰ ἐλαφρὰ σκάφη ὀλισθάνουν ἐπάνω εἰς τὰ ἀργυ-

Ἡ Ἠπειρος

ρόστικτα νερά συναποφέροντα μαζή των τὰς περιπαθεῖς μελωδίας. Καὶ ἡ πανήγυρις ἐξηκολούθει, ἐνῶ ἡ πόλις τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς δόξης διηγετικῶς ἐξετείνεται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀργυρᾶς Σελήνης, εὐρεῖα καὶ ἀναπεπταμένη, ζητοῦσα κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν ὥραν νὰ ἀνεύρη τὸ παρελθὸν μεγαλειῶν της.

Φεῦ! Ἡ προσπάθειά της αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται ματαίως ἀπὸ τόσων δεκάδων ἐτῶν.

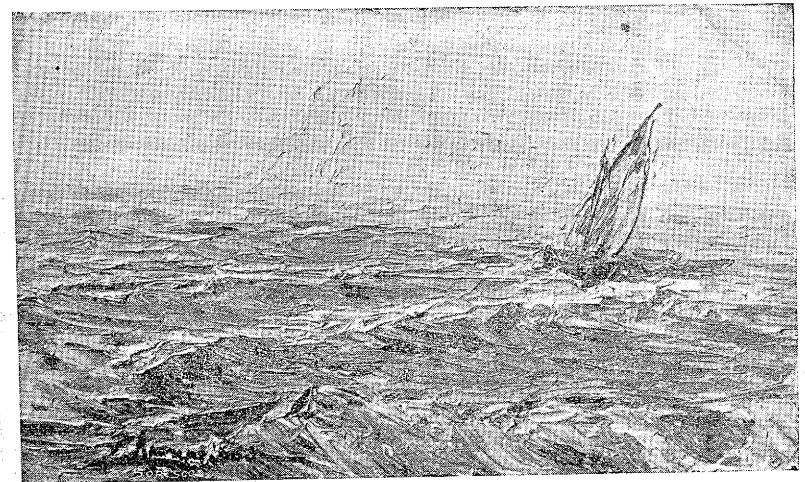
Τὸ μεγαλεῖον τῆς Βενετίας τὸ ἐνδοξον ἐχάθη, ὅπως οἱ νυκτερινοὶ κῶμοι χάνονται εἰς τὰ ἄκρα τῆς διώρυγος, ἐκπνέοντες ὑπὸ τὰ μεσαιωνικὰ τόξα τοῦ *Ponte di Rialto*.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

-
- *** Ἡ ἀθωότης εἶναι δειλή.
  - *** Ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἐπομοιὴ θριαμβεύουν.
  - *** Ὁ ἔρωσ τοῦ πλούτου καὶ ὁ πόθος τῶν τιμῶν ἀπομακρύνουν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἀρετῆς.
  - *** Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος εἶναι μυστήρια τῆς φύσεως.
  - *** Ὁμιλεῖν ὀλίγον ἀγγέλλει ἕνα φρόνιμον.
  - *** Ἡ κεκοιμημένη ἀρετὴ εἶναι σιγήτικα περιφρονημένη.
  - *** Τὰ ζωηρὰ αἰσθήματα ὑπόκεινται εἰς παρακμήν.
  - *** Θαυμάσατε ἕνα πολεμιστὴν ἐν τῷ πολέμῳ, ἕνα πιλότον εἰς τὴν τρικυμίαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐν τῇ δυστυχίᾳ.
  - *** Ἡ ἀληθὴς εὐεργεσία πίπτει ἄνευ κρότου εἰς τὸν κόλπον τῶν δυστυχῶν, ὅπως ἡ ἐλαφρὰ καὶ εὐεργετικὴ βροχὴ εἰς τὴν ξηρὰν γῆν.
  - *** Ἡ ἐξακολούθησις τῆς δυστυχίας μᾶς δίδει τοῦλάχιστον ἐν πλεονέκτιμα, ἐνοχλοῦσα πολὺ, ἐπὶ τέλους μᾶς σκληρύνει.
  - *** Ἡ λεπτότης εἶναι τὸ ἄνθος τῆς ἀρετῆς.
  - *** Ἡ ἐλπίς εἶναι ἡ ρωστικὴ σταγὼν, τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς ἔρριπεν εἰς τὸ κύπελλον μᾶς διὰ τὴν ἀφαιρέσιν ἐκ τοῦ ποτοῦ τῆς ζωῆς ὅ,τι ἔχει πικρὸν.

ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ

ΒΟΡΕΙΑΔΑΚΙ

ΤΟ ΔΑΚΡΥ ΤΗΣ ΣΤΟΡΓΗΣ

Λάβετε τοὺς θησαυροὺς μου, τοὺς ἀδάμαντάς μου ὄλους,
λάβετε τὸ ἀνάκτορά μου μὲ τοὺς χρυσομένους θόλους·
λάβετε . . . ὦ! ἄφετέ με πάμπτωχον ἐπὶ τῆς γῆς!
ἀλλὰ δότε μοι — Θεέ μου — μόνον δάκρυ ἓν, στοργῆς! . . .

Τοῦ ἀδάμαντος τὸ σέλας, τοῦ χρυσοῦ ἢ λάμπρις σβύνει
καὶ ἡ δόξα τῶν στεμμάτων ταπεινὴ κ' ἐκείνη κλίνει
καὶ τὸ φῶς τῆς Σελήνης καὶ τοῦ ἄστρου τῆς Αὐγῆς
σβύνουσι ἅμ' ἀνατείλει δάκρυ ἓν, ἀγνῆς στοργῆς.

Ἄν τὰ φέγγη τῶν Ἠλίων, τῆς Σελήνης τῶν ἀστέρων
καταπέμποντ' ἐκ τοῦ Ὑψους τοῦρανοῦ καὶ τῶν αἰθέρων
ὅμως τῆς στοργῆς τὸ δάκρυ ὡς ψεκὰς τις διαυγῆς
ἐκ τοῦ στήθους ἀποσιτάζει τοῦ Χριστοῦ μας, τῆς Στοργῆς.

Χρῆστος Χαρίδημος

*** Δὲν εἶναι τὰ κακὰ χόρτα ποὺ ἀνίγουν τὸν καλὸν σπόρον, εἶναι ἡ
δπηγρία τοῦ γεωργοῦ.

*** Ἡ συνείδησις εἶναι κοιτίς, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται τις νὰ δια-
φθείρη.

*** Ἡ κακία εὐρίσκεται περισσότερο συνδεδεμένη μὲ τὴν ἀνοησίαν
παρὰ μὲ τὴν φρόνησιν.

*** Τὸ νὰ χορηγῆ τις τὴν ψυχὴν του εἰς τὴν φιλοδοξίαν, ἰσοδυναμεῖ
πρὸς τὸ νὰ ἀπαρνηθῆται τῆς ἡσυχίας του.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

Ἐν Βυζαντίῳ δεκάτῃ Ἐλαφβολιῶνος φθίνοντος.

ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΙΣ ΠΟΛΛΑ ΧΑΙΡΕΙΝ

Ἡδομένοις γε, οἶμαι, ὑμῖν ἔστιν, ὦ φίλοι ἐταῖροι, Σχολαστικαῖς μᾶλλον ἀκούειν ἢ Σοφισταῖς· τὸ μὲν γὰρ δὴ τῶν ὀνομάτων πρὸ Σωκράτους ἐκαλοῦντο οἷ τε τὴν χέλυν εὐ κρέκοντες καὶ οἱ τὰ ἱερά ποιῶντες μέλη καὶ οἱ τοὺς νόμους τιθέντες καὶ οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες καὶ οἱ ἐπὶ λόγοις εὐδοκίμουντες, συνελόντι δ' εἰπεῖν οἱ τὴν ἀλήθειαν σοφίζόμενοι καὶ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειροῦντες· ὥστε οὐκ ἂν ἐγωγε τούτοις ἂν ὑμᾶς αὐτοὺς εἰκάσαιμι οὐδ' ἂν φόρτον ἐπιδαλοίμην τοσοῦτον· τὸ δ' ἕτερον κουφότερον τυγχάνον ἤδιστ' ἂν θείμην. Καὶ γὰρ ἐκεῖνο μὲν αἰσχρὸν Σωκράτης ἐπέδειξε φιλοχρηματίαν τε προστριψάμενος καὶ τὸ οἶσθαι εἰδέναί οὐκ εἰδόντα τοῦτο δὲ καθαρὸν καὶ ἀθῶον ἐκ νεότητος εἰς γῆρας ἦκει λεπτολογίαν μὲν δυνάμενον, ἔστι δ' ὅτε καὶ κουφολογίαν, καὶ ὅπερ μέγιστον, τὴν τῶν προγόνων ἐν ταῖς λόγοις μίμησιν, οὐδένα δ' ἀδικοῦν. Ὅρθῶς τοίνυν ἡμᾶς αὐτοὺς προσειπὼν καὶ μικρὸν ὑμῖν διαλεχθῆναι ἐπιθυμήσας, κοινωνῶ τοῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν ὁ Κοθήτου θάνατος ὑμᾶς ἐξήγαγεν.

Μετέωρον δῆπου τὸ Πανελλήνιον ἔστιν ὄρων τὸν ἐν ταῖς γράμμασι κράτιστον Κόντον ἀμχθίας δικαζόμενον, εἰκότως δ' ἔλεει αὐτόν· ὁ μὲν γὰρ ἐνάγων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς δοῦρα Κόντου ἀκοντίζων οὔτε κίνδυνον οὐδένα κινδυνεύει οὐδὲ περὶ

τῶν ἴσων ἀγωνίζεται, εἰ μὴ ἔλοι διὰ μάχης ἰών· τῷ δὲ φεύγοντι λυπηρὸν καὶ χαλεπὸν ἔστιν, εἰ δόξαν ἀφαιρεθείη, ἣν πόνοις ἀπύτοις καὶ μελέτῃ διαρκεῖ τοῦ θησαυροῦ Ἐρρίκου Στεφάνου ἐκτήσατο, τὰ ἀττικὰ τῶν ἀναττικῶν διακρίνας, τὸ δόκιμον τοῦ ἀδοκίμου, τὸ ἐπίσημον τοῦ παρασήμου, τὸ γνήσιον τοῦ κιδδήλου, τοῦ ὑποχάλκου, τοῦ χαλκοκράτου, τοῦ παρακεχαραγμένου, τοῦ παρεσεσημασμένου, αἵμασι δ' ἀνεπιδάτω τὸν ἀκήρατον ἀποφραξάμενος κῆπον τοῦ ἀττικισμοῦ, ἐξ οὗ πάντας μάλιστα τοὺς ἀναττικῶς ἐξέβαλε, πρεσβυτέρους τε καὶ νεωτέρους, μόνος δ' αὐτὸς κύριος γενόμενος χαίρει ταῖς τε μηλίσι καὶ ταῖς οἰνανθίσιν, αἱ σκιεροῖσιν ὑφ' ἔρνεσιν οἰναρέοις θαλέθοισιν. Ἐπεὶ τοίνυν χαλεπὸν καὶ βαρὺ τὸν ἐταῖρον δόξης ἀποστερεῖσθαι τηλικαύτης, τοῦ ἀγῶνος κοινωνῶν ἠξίωσα συνειπεῖν καὶ ἐλέγξει τὰ ἐκ περιουσίας κατηγορημένα. Τῇ αὐτῇ δὲ τάξει χρώμενος, ἥπερ καὶ ὁ Κόντον ἐγκαλῶν καὶ τὸ ἐπίδειγμα (θεματογράφημα) τὸ κόντιον περὶ τὴν χρῆσιν ἑλληνος λόγου καὶ ταῦτα ἀττικῶ ἀρμόζον ἠγούμενος ζητήσῃ τοιαύταις, κάτειμι εἰς ἐπῶν ἀλινδήθηραν, δεόμενος πάντων τῶν κρινόντων ὁμοίως ἀκροάσασθαι καὶ μὴ προκατεγνωκῆναι μηδ' ἄνισον ἀποδοῦναι τὴν εὐνοίαν.

Ἡ τοίνυν ἀγγελία περὶ θανάτου Κοθήτου λύπην ἀμύθητον ἐνεποίησε τῷ εὐγνώμονι αὐτοῦ μαθητῇ, τῷ ἐλλογίμῳ Κόντῳ, ὃς καὶ ἐπιστολὴν τῷ ἀγγείλαντι ἔπεμψε τάδε γράψας :

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 9ῃ Νοεμβρίου.

Τὸν Κοθήτου θάνατόν μοι ἀγγείλας, ὦ λογιώτατε Müller, συμφορὰν ἠγγείλας, ἣν ἐγὼ ἐν ταῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι· προσφιλεστάτου γὰρ ἐστέρημαι διδασκάλου, ὃς εὐμενέστατα περὶ ἐμὲ παρ' ὑμῖν διατρίβοντα διετέθη καὶ μεγίστας ἐχαρί-

Ἡ Ἡπειρος

στατό μοι χάριτας ἀφειδῶς ἐκάστοτε τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ μεταδιδούς θησαυρῶν· ἀγνωμονέστατος δ' ἂν εἶην, εἰ μὴ τοιοῦτου ἀνδρὸς διατελοίην μεμνημένος καὶ διὰ στόματος αἰεὶ τὴν καλοκαγαθίαν αὐτοῦ ἔχοιμι.

Ὁ δὲ σύ με κελεύεις, ὦ βέλτιστε Müller, διὰ τῆς ἡμετέρας Ἑλλάδος τιμῆσαι τὸ μέγαν τοῦ ἑλληνισμοῦ διδάσκαλον καὶ πρύτανιν τῶν κριτικῶν, οὐ τολμῶ ποιῆσαι· σφόδρα γὰρ δέδοικα μὴ δίκην προπετείας ὄφλω δοκῶν ἀλλότριον ἔργον σφετερίζεσθαι, ἔργον τοῖς Ὁλλανδοῖς τῶν Κοθητείων πρέπον· ἡγοῦμαι γὰρ ἔγωγε κάλλιστ' ἂν καὶ ἐμμελέστατα τὸν εἰς Κόθητον ἔπαινον ἔχειν, εἰ ὑμεῖς μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Μηημοσύνῃ ἐγκωμιάσεσθε τὸν ἀνδρα, ἡμεῖς δ' ἐν τῇ Ἀθηνᾶ· οὐκ ἀμελήσομεν δ' εὖ ἴσθι ὅτι τοῦ πράγματος.

Ἀποστέλλω σοι τὴν « Νέαν ἐφημερίδα », ἵνα τὰ ἐν αὐτῇ περὶ Κοθήτου εἰρημένα εἰς τὴν ὀλλανδικὴν μεταγραφέντα φωνήν, κταχωρισθῇ εἰς τινὰ τῶν ἐν Leiden ἐκδιδομένων ἐφημερίδων.

Ἐρρωσο, ἀνδρῶν λῦστε, καὶ τὸν ἐλλογιμώτατον Van den Es ὑπὲρ ἐμοῦ ἄσπασαι.

Ὁ ὑπερβαλλόντως τιμῶν σε καὶ ἀποδεχόμενος

Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

Καὶ ταῦτα μὲν Κόντος ἐπέστειλε (dem) Müller, πρὸς τὰ ἀρχαία τῶν παραδειγμάτων ἀποβλέψας καὶ παράδειγμα τοῖς συγχρόνοις ἑαυτὸν παρασχὼν τῷ ἐπιστολικῷ τούτῳ τύπῳ, ἐν ᾧ πολλοῖς ἢ αὐδῇ μέλιτος ὠμολόγηται γλυκίων εἶναι. Ἀλλὰ τῷ ἐπικρίναντι ἑταίρῳ, ᾧ περ ὄνομά ἐστιν Ἀνάττικος, ἔδοξεν ὁ ἐπιστολικὸς οὗτος τύπος οὐκ ἀττικουργῆς, ἀλλὰ τινὸς νόθου χρήμα, καὶ δὴ Κόντον ἀμαθίας γραψάμενος, παρελθὼν πόλλ' ἄττα κατηγορήκε, ποῦ μὲν σκηπτῷ βαλὼν ἐλικία, ποῦ δὲ ἀργῆτι καὶ ἀλλαχοῦ ψαλόεντι, δεινὸς δόξας λέγειν

Ἡ Ἡπειρος

καὶ ἀπρόσμαχος εἶναι. Τανύγλωσσος γὰρ τυγχάνων ὁ μικρὸς τὸ δέμας Ἀνάττικος μῦθον πλάσας μακεστῆρα, Ἰλιάδος μακρότερον, ἡμίνατο Κόντον κακόγλωσσον, ὃς βραχύτατα λέγων ὄγκον θαυμάσιον παρασκευάζεται τοῖς ἐκ τῶν λεξικῶν παραδείγμασι.

Πρῶτον μὲν οὖν ἀνάττικον τὴν ἐπιστολὴν εὐρίσκων διὰ τε τὸν χρόνον καὶ τὴν ἑλλειψιν ἐπιγραφῆς καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐπιστέλλοντος, καὶ κρᾶμα ὑπολαμβάνων εἶναι καὶ σύμμυξιν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, τέρας αὐτὴν ἡγεῖται, ὅπερ πρόσθε λέων, ὅπισθε δὲ δράκων, μέση δὲ χίμαιρά ἐστιν. Ὁ γὰρ Ἀνάττικος ἀξιοῖ πρῶτον ἐπιγραφὴν εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς, οἷα γε καὶ ἡμεῖς ἐχρησάμεθα, ἢ ἄλλην τινὰ, οἷον... εὖ πράττειν, χαίρειν (μόνον) ἢ τὴν προσφορωτέραν... ὑγαίνειν· εἶτα ἡμέραν ἐπιγεγραμμένην κατὰ τὸν ἀττικὸν τρόπον, οἷον Πυανεψιδῶνος ἕκτη φθίνοντος· καὶ τέλος ἐλλείπειν τὴν ὑπογραφὴν. Δύστηνε Κόντος, ὁ κατήγορος οὗτος καὶ αἰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀποδεχόμενοι βούλονται σὲ ἀρχαιοτρόπως ἐν παντὶ λέγειν, τελῶς ἀττικίζειν, ἀπαλλοτριούντες σε τῶν νεωτέρων. Δέδοικα δὲ μὴ οὐκ ἐνταῦθα στῶσιν, ἀλλ' ἀξιῶσσι καὶ χιτῶνα καὶ χλαῖνάν σε ἀμφίεσασθαι καὶ δὴ μετημφισμένον πανταχοῖ παρῆναι· μὴ γένοιτο. Οὐκ οἶδεν ὁ ἀντίδικος ὅτι Πυανεψιδῶν πάλλαι τέθνηκεν, οὐδεὶς δ' αὐτοῦ μέμνηται· οὐκ ἐπίσταται ὡς μεταβολὴ κρατεῖ ἐν πολλοῖς, τῷ δ' ἀρχαίῳ ἔθει πολλαχοῦ τὸ νέον ὑπεκαθέστηκεν· οὐ νοεῖ ὅτι τῶν ἀρχαίων πολλά, οἷον θώρακες καὶ ἀσπίδες, ἀκόντια καὶ τόξα, κράνη καὶ περικνημίδες, χιτῶνες καὶ χλαῖναι, σήμερον ἐπὶ ταῖς ἀπόκρεως χρήσιμά ἐστι καὶ πολλῶν ἄλλων ὡσαύτως ἢ χρήσις γελοῖόν τι ἂν εἴη. Εἶεν· τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἀκούσωμεν. Ὁ μὲν Cobet μετεγράφη εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κόθητος, ὁ δὲ Müller αὐθις Müller. Θαυμάζων δὴ ὁ Ἀνάττικος ὅτι τὸ μὲν τῶν ὀνομάτων ἡμφίεσαι χλαῖναν ἑλληνίδα, τὸ δ' ἐστέ-

Ἡ Ἡπειρος

παντὸς ἄλλου θὰ ὑπέφερον· ἡ γὰρ εὐκτική, λέγει, μετὰ τοῦ ἂν καὶ μάλιστα προστεθειμένου τοῦ ὡς ἐμοὶ δοκῶ οὐ δηλοῖ τὴν ἐκ περιστάσεων ἐξάρτησιν, ὡς φησὶ Ἀνάτικος, ἀλλὰ τὴν πιθανότητα ὅτι ὁ Κρίτων μᾶλλον παντὸς ἄλλου βαρέως θὰ ὑπέφερον. Ὡς δὲ Κρίτων ὀρθῶς εἶπεν, ἦν ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι, οὕτω καὶ Κόντος εἰς παράστασιν τοῦ πιθανοῦ ἐν τῷ μέλλοντι ὀρθῶς εἶπε περὶ τῆς ἀγγελίας θανάτου Κοβήτου. Κατακλείδα δὲ τῆς ζητήσεως τίθησι τὴν ἐρμηνείαν τήνδε, ἦν ἐγὼ ἴσως μᾶλλον πάντων τῶν λοιπῶν μαθητῶν αὐτοῦ βαρέως οἶσω. Ταῦτα ἔγραψεν ὁ ἐν Βυζαντίῳ τὰς διατριβὰς ποιούμενος ἐμὸς ἐταῖρος, οὐκ ἀποδεχόμενος τὴν ἐκ περιστάσεων ἐξάρτησιν μέλλοντος πάθους (τῆς βαρείας δηλονότι λύπης), ἀλλὰ μόνον πιθανότητα, ἣν ὑφαιρούμενος τοῦ ἐνέγκαιμι ἂν χαρίζεται τῷ ἐν τοῖς βαρύτατα. Νῆ Δία χρησμοὶ ταῦτ' ἐστὶν αἰολοστόμοι, ἄσημοι, δυσκρίτως τ' εἰρημένοι, οὐδ' οὐδ' ἂν ὑποφῆται ἀνιπτόποδες ἐξηγήσαιντο. Ἀλλὰ μὴ ὁ ἐταῖρος σπουδῇ χαριεντίζεται φάσκων τὴν εὐκτικὴν οὐ δηλοῦν τὴν ἐκ περιστάσεων ἐξάρτησιν, ἀλλὰ πιθανότητα, μὴ διαπειρᾶται ἡμῶν, εἰ γνωσόμεθα αὐτοῦ ἐνκνι' ἑαυτῷ λέγοντος, πάντως αἰνίγμαθ' ὁ ἐταῖρος ἡμῖν προβάλλει διαπειρώμενος εἴ γε κρίνειν δυνάμεθα. Ἀλλ' εἰ μὲν οὗτος σπουδῇ χαριεντίζεται, ἡμεῖς γε χαριέντως σπουδάσωμεν. Τί ποτ' οὖν ἐστίν, ὦ τάν, τὸ τὴν εὐκτικὴν δηλοῦν οὐκ ἐξάρτησιν ἐκ περιστάσεων ἀλλὰ πιθανότητα; Ἡμεῖς γε ἴσμεν ὅτι ἡ τῆς συνειδήσεως κατάσταση, καθ' ἣν λόγοι ὑπάρχουσιν ἴσοι τὸν ἀριθμὸν περὶ παραδοχῆς τῆς τε ἀληθείας πράγματός τινος καὶ τοῦ ἐναντίου καλεῖται ἀμφιβολία. Ἄν δὲ τὴν βεβαιότητα περὶ ἀληθείας τινὸς καὶ τὴν βεβαιότητα περὶ τοῦ ἐναντίου θάμεν ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων γραμμῆς εὐθείας ἑκατέραν, ὡς ἀντιφασκούσας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς γραμμῆς κείται ἡ λεγομένη κυρίως ἀμφιβολία. Ἄν δὲ καὶ τὰ διαστήματα, τὸ ἀπὸ τῆς βεβαιότη-

Ἡ Ἡπειρος

τος περὶ τοῦ ἐναντίου πάλιν μέχρι τῆς ἀμφιβολίας, διαιρέσωμεν ὡς τινα στήλην θερμομέτρου, τότε οἱ βαθμοὶ ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας πρὸς τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς ἀληθείας εἰσι δῆπου βαθμοὶ πιθανότητος τῆς ἀληθείας, αὐτῆς δὲ οἱ βαθμοὶ ἐτέρωθεν ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας μέχρι τῆς βεβαιότητος περὶ τοῦ ἐναντίου ὡσαύτως βαθμοὶ εἰσι τοῦ ἀπιθανοῦ ἢ βαθμοὶ τῆς πιθανότητος τοῦ ἐναντίου. Ἄν δὲ τὸ σημεῖον τῆς ἀμφιβολίας θάμεν μὴ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γραμμῆς, ἀλλ' ἐγγύτερον τῷ ἐτέρῳ τῶν ἄκρων, οἱ δὲ βαθμοὶ (ταῦτὸν εἰπεῖν οἱ λόγοι) οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ὧσιν ὀλιγώτεροι τῶν λόγων τῆς παραδοχῆς τοῦ ἐναντίου, τότε τὸ πρᾶγμα λέγεται ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον ἢ ἥττον πιθανόν, εἰ δὲ μὴ, ἐπὶ μᾶλλον ἐνδεχόμενον ἢ μᾶλλον πιθανόν. Ἡ εὐκτικὴ οὖν, ὦ θαυμάσιε, σὺν τῷ ἂν δηλοῖ, ὡς σὺ τε καὶ ἅπας ὁ κόσμος ὁμολογεῖ, βαθμὸν τινα πιθανοῦ ἢ ἐνδεχομένου, ἢ δὲ μικρὰ ἢ μεγάλη πιθανότης ἐξήρηται ἐκ λόγων ὀλίγων ἢ πολλῶν. Ἄρα οὐ ταῦτὸν εἰπεῖν ὅτι ἐξήρηται τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιθανόν ἐκ περιστάσεων; οἱ δὲ βαθμοὶ τῆς πιθανότητος, ταῦτὸν εἰπεῖν οἱ λόγοι, οὐχ ὅτε μὲν λέγονται, ὅτε δὲ ὑπονοοῦνται; Δίκαιος ἄρα ἦν, ὦ τάν, οἶσθαι ὅτι σὺ αἰνίγμα συντιθεῖς ἐξαπατήσῃς ἡμᾶς ἔμελλες. Μὴ, οὗτος ἀγαθὸς περ ἐών, κλέπτε νόψ.

Τῆ 11 Ἀπριλίου 1890.

Α. Τάγης Μ. Κεφάλαι εὐ πράττειν.

Ἡ τε Κόντου πρὸς Μύλλερρον ἐπιστολὴ καὶ ἡ περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης Ἀναττικῆ ἐπιστολὴ καὶ ἡ σὴ, ὦ φίλε, ὄξυδερχία καὶ περὶ τὸ ἐρμηγεῦεν δεινότης καιρὸν ἔδοξάν μοι κάλλιστον παρεσκευασμένοι, σχολῆς ὑπαρξάσης, περὶ μὲν τινα γελοῖα σπουδάσαντά με πλατυρημοσύνην ἀσκήσαι καὶ λέγων ἐστὶν ὅπου κενῶν τοὺς σχολάζοντας ἐμπλήσαι, ἀλλὰ δὲ τινα

‘Η’ Ἡπειρος

σπουδῆς ἄξια, ἀλλ’ ἄτοπα καὶ παράλογα, ἐξελέγξει. Ὁμιῶν μὲν οὖν ὑπὸ τὸ Σχολαστικῷ πρόσωπον Σχολαστικαῖς διαλεγόμενος, οὓς ὀνόματι οὐκ εἶπον, παίζων σπουδάσειν, ἀλλὰ νῦν, ὅτε σφοδρὸς ἐν παρασκευῇ πολλῇ καὶ παρατάξει, ὧ θαυμάσιε, ἐπεξηλθες χωρία μὲν πλείσθ’ ὅσα συλλέξας, ἀνδρας δὲ Γερμανοὺς συμμάχους προσλαβὼν καὶ τὸν χώρον τῆς πολιτικῆς ἐφημερίδος στενωτέρου ποιήσας ἢ ὥστε διὰ πλείστων ἐξηγήσῃσαι — νῦν, λέγω, σπουδάζων ἀπαντῶ σοι μετὰ λογισμοῦ μὲν πολλοῦ, ἀλλ’ ἀνευ ὄκνου οὐδενός. Καίτοι φόβος, εἴ μοι ἔξεστιν εἰκόνι ταῖς Ὀμήρου παραπλησίᾳ χρῆσασθαι, οὐχ ὅτε δύστηνα κυνάρια ὑλακτεῖ, ἀ δὴ περισσίνει μὲν ἢ δέει κέρκον ὑποστέλλει, συμμάχου ἐστερημένα, θρασύτητι δ’ αὐ ἐπελθεῖν τολμᾶ, βοήθειαν ἐγγὺς δεσπότης καὶ πάτριος αἰσθανόμενα, ἀλλ’ ὅτε μοιλοττοὶ κύνες ὑλακόμενοι ἐφορμήσασιν. Ἀλλὰ τό γε νῦν εἶναι πέφευγα δῆξιν, γένοιτο δὲ μοι καὶ ὕστερον διαφυγεῖν, τάδε σήμερον γράφοντι.

Καθόλου τοίνυν φημί ὅτι, ὧ γαθέ, οὐχ ἔπως οἷς λέγεις περὶ ἐξαρτήσεως πείθομαι, ἀλλ’ οὐδὲ λόγον οὐδένα ἔχουσιν ὅτε μέλλον οἶσθαι καὶ ἀόριστος ἐνέγκαιμι ἂν, ὑπὲρ οὗ σὺ μὲν νῦν σπουδάζων συνηγορεῖς, ἐγὼ δὲ παίζων ἔμελλον συνερεῖν, ἐάσας μὲν σὴν ἐρμηνείαν χαίρειν, πολλὰ δ’ ἄττα γράψας περὶ τῆς ἐν λόγοις ἀστειότητος καὶ εὐγενείας, ἣν ἢ δυνατικὴ Εὐκτικὴ (optativus potentialis) ἔστιν ὅτε δηλοῖ, εἴ πως τὸν εὐπίστας ἔχοντα πείσαιμι, ἔπερ οὐ χαλεπόν. Ἐμμένων οὖν οἷς ἐν «Νεολόγου» φύλλῳ 6217 γέγραφα περὶ ἀμφιβολίας καὶ τῶν βαθμῶν αὐτῆς προστίθημι νῦν τι μικρόν, ὅτι ἢ ἐξάρτησις ἐπὶ μὲν τῆς ἀνευ τοῦ ἂν Εὐκτικῆς ἀμυδρά καὶ γνωφώδης πάνυ ἐν τῷ νῷ ἔστι τοῦ λέγοντος οὐδὲ χρῆ πλειστάκις συμπλήρωσιν ποιεῖσθαι οὐδεμίαν, ἀλλ’ ἐπὶ τῆς σὺν τῷ ἂν εὐκτικῆς ἀεὶ φανερά ἐστι καὶ ὅτε μὲν ῥᾶστα ὑπονοεῖται ὑπόθεσις, ἀνάγκη δὲ ὑπονοεῖσθαι, ὅτε δὲ ἐν παρασχηματι-

‘Η’ Ἡπειρος

σμῷ τινι ἐκφέρεται καὶ ἄλλοτε καθαρὰ κεῖται, τῆς λογικῆς ἀκολουθίας καὶ συναρτήσεως ἐν σχήματι λογικῷ γιγνομένης. Ἡ ἔλλειψις δὴπου καὶ ὁ παρασχηματισμὸς ἴσως ἐποίησάν τινας μὴ καθορᾶν τὴν ἐξάρτησιν, ὡς μὴ ψυχολογοῦντας ἐπὶ τοῦ λέγοντος, μηδὲ τὴν ἐκ τῶν περιστοιχούντων ἀδειαν διαγινώσκοντας, μηδ’ ἐν τίνι παρεσχηματισμένῃ λανθάνει ἢ ὑπόθεσις· κρύπτεται γὰρ εἴτε ὡς ὑποκείμενον παρισταμένη εἴτε ὡς ἀντικείμενον εἴτε ὡς ἐπιρρηματικὸς διορισμὸς, εἴτε ὡς ἐμπρόθετος διορισμὸς εἴτε καὶ ὡς τι ἄλλο. Εἴπερ οὖν «Νεολόγος» ἐμὸς ἦν, μυριάδ’ ἂν παρέτασσαν παραδειγμάτων ἐπὶ μῆνας πολλούς· ἀλλὰ γὰρ τὰ ὑμέτερ’ ἀρκεῖ, ὧν οὐδὲν οἶδα ἐξάρτησιν οὐ δηλοῦν. Ἀλλ’, ὧ βέλτιστε, δοκῶ σοι ἀπηρχαιωμένα λέγειν ἐκ Γραμματικῶν θριπηδέστων τὰς γνώσεις ταύτας ἀντλῶν, ἢ δὲ σὴ ἐρμηνεία ἢ κατὰ νέας τε καὶ ἐγκύρους Γραμματικὰς γενομένη τὸ πλημμελὲς τῶν εἰρημένων μοι καταδείκνυσιν. Ἀλλ’ εἴγε ἡρμηνεύσας εὖ, ὧ ἑταῖρε, ἐγὼ οὐ τῆς ἀξίας ἀλλὰ τῆς μεγίστης ἐμαυτῷ τιμῶμαι, εἴ δ’ αὐ κακῶς, σὺ σαυτῷ τίμησαι τῆς ἐλαχίστης. Εἶεν. Φέρε δὲ νῦν καταδείξωμεν τὸ παντάπασιν ἄλογον τοῦ τε μέλλοντος οἶσθαι καὶ τοῦ ἀορίστου ἐνέγκαιμι ἂν, τύπων ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέλλον ἀνηκόντων, εὖ δὲ σοι, ὧ φίλε ἑταῖρε, δοκούντων λέγεσθαι. Καὶ σὺ γὰρ ὁμολογεῖς τὸν μὲν τῆς εὐκτικῆς ἀόριστον εἰς τὸ μέλλον τὰ πολλὰ λέγεσθαι, τὸν δὲ τῆς εὐκτικῆς ἐνεστώτα εἰς τὸ παρόν· ἀλλ’ ὧ μακάριε, καὶ τῇ ἐνεστώτος εὐκτικῆς εἰς τὸ μέλλον ἀεὶ χρώμεθα· τὸ δὲ μέλλον διττῶς νοητέον, ἢ μέλλον ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρόν, ἢ μέλλον ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθὸν χρονικὸν σημεῖον, ὅτε νοεῶς μεταφερόμεθα εἰς τὸ παρελθὸν καὶ δὴ ἐκ τοῦ παρελθόντος πρὸ ἡμῶν αὐτῶν μέλλον τι νοοῦμεν. Οἶσθα δ’ ὅτι ἦτε εὐκτικὴ ἐγκλισις καὶ τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἢ μετοχὴ κοινὰ ἐστὶν ἐνεστώτι καὶ παρατατικῷ. Τὸ εἶη ἂν τοίνυν παραφραστέον ἐν τῇ καθ’ ἡμᾶς διὰ

‘Η’ Ἡπειρος

τῶν ἐνδεχόμενον νὰ ἦτο (μέλλον ἐν τῷ παρελθόντι), ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι (μέλλον). Ἄλλ’ ἐάσωμεν τὸν περὶ τούτων λόγον, τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ ἀπόντος, ἴθι δὲ ἴδωμεν πρῶτον τῆς Ἀναττικῆς γραφῆς τοῦτο μόνον καὶ συσκεψώμεθα συννοήσαντες, ἀλλὰ ἄκυκῶνος ἀπο χυτρῶν γερμανικῶν· οὐ γὰρ εἴωθα παντὸς γεύεσθαι, ἀλλὰ τοῦ ὑγιεινοῦ μόνον, οὐδ’ ἐν πᾶσιν οἶεσθαι μιᾶ στάθμῃ δεῖν χρῆσθαι καὶ κανόνι ἐνί, ἀλλὰ τῷ ὀρθῶς ἔχοντι. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Γερμανοί, οὐς σὺ ἐπάγει, Κόντου ἐπιστολὴν οὕτω ἐρμηνεύσαντες μακρὰν ἀπέστωσαν, εἰ μὴ γε βουλόμεθα κόσμου καὶ μεγαλοπρεπείας ἕνεκα πρόσωπα δορυφόρων κωφὰ εἰσάγειν·

‘Ο τοίνυν Ἀνάττικος ναῦν ἀπτικουργῆ σκοπῶν οὐρίῳ πνεύματι ἀναγομένην, πλῆθος δὲ συχνὸν σὺν τῷ ναυπηγῷ ἀνάπλουν θεώμενον, καθορᾶ τοῦτο μὲν θελγόμενον καὶ φρένα τερπόμενον, ναυπηγὸν δὲ μικρᾶς κηλίδος ἀσχάλλοντα καὶ σημεῖαις ναῦν ἀνακαλοῦντα καθαρμοῦ ἕνεκα. Ἐπεὶ δὲ ὁ φιλότιμος ναυπηγὸς κηλιδ’ ἀφείλετο παραυτίκα μεταβαλὼν τὸ ἐνέργουμι εἰς ἐνέγκαιμι, Ἀνάττικος καὶ μειζόν τι ἠξίωσε Κόντον ποιῆσαι, χρόνον δηλον ὅτι καὶ ἔγκλισιν μεταβαλόντα εἰπεῖν ἐν τοῖς βαρύτατα φέρω ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βαρύτατ’ ἀν ἐνέγκαιμι, ὃ δὴ τὸ ἄωτόν ἐστι τοῦ ἀπτικισμοῦ, ἐφ’ ᾧ ἀγάλλεσθαι δεῖ τοὺς Γραμματικῶν παῖδας· ἢ γὰρ ναῦς οὕτω, φησί, μὴ ὅτι ἀπτική, ἀλλ’ οὐδ’ ἐλληνική ἐστι, σόλοικος δὲ καὶ ἄλογος. Ἀποδεικνύς γὰρ τὸ ἐν τοῖς βαρύτατ’ ἀν ἐνέγκαιμι εὐ πάνυ Κρίτωνι εἰρησθαι διὰ τὸ ἄδηλον τῆς τοῦ πλοίου ἀφίξεως καὶ δὴ τοῦ Σωκράτους θανάτου, μάλιστα δὲ τὴν ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἀπόδρασιν, ἧς ἤδη Κρίτωνι μεμέληκεν ἀργυρίον τε ἱκανὸν κεκομικῶτι καὶ τοὺς Σωκράτη ἐξάξοντας ἐτοίμους, ὡς ἔοικεν, ἔχοντι (ἦετο γὰρ πείσειν Σωκράτη ἀποδρᾶναι καὶ θάνατον ἀποφυγεῖν), καὶ δὴ ὑπόθεσιν ὑπονοῶν ἐν τῷ Κρίτωνος νῆ ζῶσαν, τὴν εἰ μὴ μοι πείθοιο, οὐχ ὀρᾶ οὔτε

‘Η’ Ἡπειρος

κωλύματα οὔτε περιστάσεις τοιαύτας ἐπὶ τοῦ Κοθήτου θανάτου, πρὸ πολλοῦ βίον τελευτήσαντος. Ὡς δὲ ὁ Κοθήτου, φησί, θάνατος σύμβαμά ἐστι, πρᾶγμα γεγεννημένον, οὐδεμιᾶ ὑποκείμενον ἀμφιβολία, οὕτω καὶ τὴν ἀνυποίστον Κόντου λύπην ἀναμφίβολον καὶ βεβαίαν ἐχρῆν εἶναι· οὐ γὰρ ἄδηλον οὐδὲν ἐν τῷ μέλλοντι ὑποτίθεται λύπην ἀφελέσθαι δυνάμενον. Ἐδει τοιγαροῦν Κόντον εἰπεῖν, ἦν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατα φέρω, ἀλλ’ ὁ βέλτιστος λαμπρὸν καὶ κομψὸν εὐρὼν κιονόκρανον τροχμάλαις ἄνευ ἀμμοκονίας ἐνετείχισεν ἀνεστραμμένον. Τάληθές οὖν εἰπεῖν, ὦ φίλε, οὔτε, τίς ἂν εἴη ὁ ἐν τοῖς βαρύτατα οἶσων ἢ ὅς ἐν τοῖς βαρύτατ’ ἀν ἐνέγκαιμι, ζήτημα προβάλλοιτ’ ἀν, οὔτ’ αὖ λεπτότης καὶ εὐγένεια ἐγχωροίη ἂν, ὥστε ὑπόθεσιν ποιήσασθαι τοιάνδε τινά, εἴμοι ξυγγωροῖεν οἱ Κοθήτω συγγενόμενοι, οὔτ’ ἂν ἄλλο εἴη οὐδὲν λόγον ὑπονοῆσαι τῆς πιθανῆς ἐν τῷ μέλλοντι λύπης (βαρέως ἂν ἐνέγκαιμι), πλὴν εἰ μὴ Κόντος οἶδεν, ὥσπερ Σωκράτης, εἰ γε θάνατος τυγχάνει κακόν, ὅτε δὴ πρότασιν πλήρη ἔχομεν τήνδε, εἰ θάνατος εἴη κακόν, ἐν τοῖς βαρύτατ’ ἀν ἐγὼ ἐνέγκαιμι. Ἐπὶ τῇ θανάτου Κοθήτου ἀγγελίᾳ εἶπερ Κόντος ἔλεγεν, ἦν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ ἐν τοῖς βαρύτατα φέρω, τοῦτ’ ἐστι, δυστύχημα, διὰ τὸ ὁποῖον, νομίζω, περισσότερον ἀπὸ ὄλου ὑποφέρω ἐγώ· ἐγὼ γὰρ μάλιστα ἠγαπήμην, πλεῖστα δ’ ἀγαθὰ ἐπεπόνθειν... — εἰ ταύτη Κόντος ἔλεγεν, οὔτ’ ἂν αὐθαδιζόμενος ἐδόκει, κορυφαῖον ἐν τῷ πένθει ἑαυτὸν τάτων, οὔτ’ ἂν ἄλογα λέγων. Ἀλλὰ σὺ γε, ὦ φίλε, οἶον ἵππος γενναῖος φραγμαδὸς ὑψηλοῦς ὑπερπεπήθησας καὶ ἀσφαλῶς κείσθαι οἰόμενος τὸ ἀνθεμίσις καὶ ὡσὶς κεκοσμημένον τοῦτο κιονόκρανον οὐδὲ πτώσιν αὐτοῦ δεδαικῶς οὐδεμίαν, τὴν συγκόλλησιν ἀμμοκονία δοκούση ἀνέλαβες καὶ δὴ ραδίως πάνυ ἐξηγήσω ὠδὶ· ἦν ἐγὼ ἴσως μᾶλλον πάντων (ἴσως λεκτέον μάλιστα πάντων) τῶν λοιπῶν μαθητῶν αὐτοῦ βαρέως οἶσω,

Ἡ Ἑπειρος

τοῦτ' ἔστι, θὰ ὑποφέρω, θὰ μου κοσίσῃ· ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, διατι οἶσω καὶ οὐ φέρω νῦν, (εἰ γε Γραμματικῶν παῖδες τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ ἐνέγκαιμι ἂν ἐπιτρέψαιαν), τοῦτ' ἔστι διατι θὰ ὑποφέρω καὶ δὲν ὑποφέρω τόρα, μὴ οὕτω συνήκα τὸ δεινὸν τῆς συμφορᾶς; ἐγὼ γὰρ εἰς τὸ μέλλον ἀναβολὴν λύτης ἐπὶ συμφορᾷ γεγενημένη οὐδεπώποτε ἤσθόμην, οὐδ' ἀκούσομαι δήπου, πλὴν εἰ σύ γε που μεμάθηκας ὅτι ἀδάκρυτοι θάπτουσι, τὴν δ' ἐπαύριον ἢ ὀψὲ δδύρονται καὶ κόπτονται. Εἰ μὲν οὖν ταύτη ἔχει, ὑπέρευ σοι ἡρμήνευται, εἰ δὲ πῃ ἄλλη, αὐθις διδάσκαε.

Ἐρρωσο.

Τῆ 18 Ἀπριλίου 1890.

Διατριβὴ τρίτη

§ Ὁ ἐρίτιμος συνάδελφος κύριος Μ. Κεφάλας μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ ταχύτατα ἀπήντησεν εἰς τὴν δευτέραν μου διατριβὴν, προσκαλῶν με ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐξήγησιν χωρίων, ἐφ' ὧν νομίζει ὅτι στηρίζεται ἡ περὶ ἀφανοῦς ἐξαρτήσεως θεωρία τοῦ γερμανοῦ Kühner καὶ ἡ ἰδική του. Ὁφείλον καὶ ἐγὼ ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἡμέραν νὰ ἀπαντήσω, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνάλυσις τῶν προταθέντων ὑπ' αὐτοῦ χωρίων ἀπῆτει χρόνον τινά, ὁ δὲ χρόνος ὅλος δὲν εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν μου, διὰ ταῦτα ἀπαντῶ σήμερον.

§ Ἀληθῶς περιέμενον ἀνήσυχος καὶ περιεργος τὰς νέας θεωρίας, περὶ τῶν ὁποίων ὁπᾶδοι τοῦ κυρίου Μ. Κεφάλας τυρρηνικῆς σάλπιγγος τορῶτερον διεσάλπιζον πανταχοῦ ὅτι δηλαδὴ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κυρίου Κεφάλας βασίζονται εἰς θεωρίας νεωτάτας, ὅσα δὲ ὁ κ. Α. Τάγης δι' ὀχρῶν εἶναι ἀπηρχαιωμένα, ἔλωσ ἄσχετα οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐναντία πῶς εἰς τὰς νέας ἀνακαλύψεις. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ἐντάσεως ταῦτα

Ἡ Ἑπειρος

ἐλέγοντο καὶ κατ' ἐπανάληψιν, πρὸς δὲ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν κυρίων τούτων ἐν τῇ αὐτοῦ διατριβῇ ρητῶς εἶπεν ὅτι ἐγὼ μὲν ἔχω ὑπ' ὄψιν τὰ ἀπηρχαιωμένα τοῦ Ἀσωπίου βιβλίου, αὐτὸς δὲ ἀποφαίνεται συμφώνως πρὸς Γραμματικὰς νέας τε καὶ ἐγκύρους, ὡς ἄνθρωπος λησμονήσας ἑμαυτὸν ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον, ἂν ἀπατώμαι, ὡς μὴ εὐτυχήσας νὰ μάθω τὰς νέας τῆς ἐπιστήμης προόδους. Ἦκουον δηλονότι ὅτι ὅσα ἐγὼ περὶ τῆς ἐν γένει ἐξαρτήσεως τοῦ πιθανοῦ ἔλεγον ἀπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν φιλολόγων λόγοι κενοί, παραλογισμοί, ἀνοησῖαι καὶ ὅτι θεωρίαι νεώτεραι ὑπάρχουσι περὶ Εὐκτικῆς λογικῆς καὶ ἀκαταμάχητοι. Ἀλλὰ πάλιν κατ' ἑμαυτὸν ἔλεγον ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἢ λογικὴ νὰ μετεβλήθη, εἶναι ἀδύνατον ἢ ἔννοια πιθανὸν νὰ μὴ ἔχη ὡς κυριώτατον καὶ ἀναφαίρετον γνώρισμα τὴν ἔννοιαν τῆς ἐξαρτήσεως· διότι ἂν μὴ δεχθῶμεν ἐν τῷ πιθανῷ ἐξάρτησιν, τὸ πιθανὸν δὲν εἶναι πλέον πιθανόν. οὕτω δὲ ἡσύχαζον, ἕως οὗ ὁ ἐλλόγιμος κ. Μ. Κεφάλας αἰνθρην ποιήσας φάος ἔδωκεν ἰδέσθαι.

§ Ὁ ἀξιότιμος λοιπὸν κύριος Μιχαὴλ Κεφάλας ἀρχόμενος λόγον ποιεῖται περὶ θεωρίας τοῦ μακαρίτου Ἀσωπίου, τοῦ μεγάλου διδασκάλου τοῦ γένους, καὶ τῆς θεωρίας Kühner περὶ λόγου δυνατικοῦ, προστιθεὶς μὲν καὶ ὅσα ἐγὼ εἶπον ἐν τῇ διατριβῇ μου, ἐπιζητῶν δὲ τὴν διὰ παραδειγμάτων ἐξέλεγεξιν τῶν ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένων. Καὶ ἡ μὲν Ἀσωπίου θεωρία ἐν περιλήψει καὶ αὐταῖς λέξεσι περίπου ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ὁ δυνατικὸς λόγος εἶνε κυρίως τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου, παραλειπομένου τοῦ πρώτου, τῆς προτάσεως (Περὶ ἑλλην. συντ. περ. β' ἔκδοσ. β' σ. 359 § 28). Καὶ πάλιν αὐτόθι σελ. 361 § 35.» πιθανώτατον πάντων κρίνεται ὅτι διὰ μόνης τῆς εὐκτικῆς, ἀνευ τοῦ ἂν, ἢ ἔννοια ἐκφέρεται ἐλευθερώτερον καὶ ἀνευ περιορισμῶν, ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς περιστάσεως κρεμαμένον, μᾶλλον προσεγγίζουσα εἰς τὴν

σφαίραν τῶν ἐκπληρωτῶν, τούναντίον δὲ μετὰ τοῦ ἂν ὑποπίπτει εἰς τὰ ἐκ τῶν ὑποθέσεων προκύπτοντα προσκόμματα καὶ παρίσταται ἡ ἔννοια ὡς μᾶλλον ἀπέχουσα τῆς σφαίρας τῶν δυνατῶν γὰ ἐκπληρωθῶσιν. Καὶ αὕτη μὲν εἶνε ἡ θεωρία τοῦ ἀοιδίου Ἀσωπίου, ἀνδρὸς ἐπὶ ὀκταετίαν μὲν σπουδᾶσαντος ἐν Εὐρώπῃ καὶ τὰ τῶν Γερμανῶν ἔργα ἐξουχίσαντος ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν δὲ διδάξαντος ἐν τῇ Κερκύρᾳ καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ Πανεπιστημίῳ καὶ πολλὰ μὲν ἐξ ἰδίας πείρας καὶ μελέτης προσθέσαντος εἰς τὰς αὐτοῦ γνώσεις, κύρος δὲ μείζον καὶ βεβαιότητα περιποιήσαντος εἰς αὐτάς καὶ ἰῆ καὶ ἐν ἡλικίᾳ ὠριμωτάτῃ γράψαντος. Ὁ δὲ γερμανὸς Kühner ἐπιθεωρῶν τὸν *δυνητικὸν λόγον* λέγει ἐν § 396 Γ' ὅτι ἡ μὲν εὐκτικὴ ἄνευ τοῦ ἂν ἐκφράζει δόξαν ἄνευ περιστάσεων δυναμένων γὰ ἐμποδίσει τὴν πραγματοποίησιν· ἡ δὲ μετὰ τοῦ ἂν εὐκτικὴ σημαίνει δόξαν ἐκ περιστάσεων ἐξαρτωμένην, ἡ-τοι ἐξ ὑποθέσεως.» Ταῦτα ὁ κ. Μ. Κεφάλας δὲν μετέφρασεν ἄλλο δὲ τι ἐμνημόνευσεν, ὑπερ κατ' ἐμὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἐξῆς· «ἐπὶ ἀπείρων περιστάσεων πιθανὸν ὅτι παρέστη εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἑλλήνων ἡ τῆς ἐξαρτήσεως σχέσις ἀμυδρά, ἡ δὲ σχέσις αὕτη μᾶλλον ἐν τῷ συναισθηματι ὑπῆρχεν ἢ ἐν τῇ καθαρᾷ συνειδήσει.» (αὐτόθι 2). Ταῦτα καὶ ὁ Kühner ἀπεφώνησατο. Ὅσα δ' ἐγὼ ἔγραψα ἐν τῇ α' διατριβῇ σκοποῦσι τὴν κατάδειξιν ὅτι ὅλως ἄλογον τὸ παραδέχεσθαι πιθανότητα ἄνευ τῆς ἐξαρτήσεως, ὅσα δ' ἔγραψα ἐν τῇ β' διατριβῇ) αὐτολεξεῖ ἔχουσιν ὧδε. Ἡ ἐξάρτησις ἐπὶ μὲν τῆς ἄνευ τοῦ ἂν εὐκτικῆς ἀμυδρὰ καὶ γνωφώδης πάνυ ἐν τῷ κῶ ἔστι τοῦ λέγοντος, οὐδὲ χρῆ πλειστάκις συμπλήρωσιν ποιῆσθαι οὐδεμίαν ἀλλ' ἐπὶ τῆς σὺν τῷ ἂν εὐκτικῆς ἀεὶ φανερά ἐστι καὶ ὅτι μὲν ῥῶστα ὑπονοεῖται ἡ ὑπόθεσις, ἀνάγκη δὲ ὑπονοεῖσθαι, ὅτι δ' ἐν παρασχηματισμῷ τινὶ ἐκφέρεται καὶ ἄλλοτε καθαρὰ κείται τῆς λογικῆς ἀκολουθίας καὶ συναρτήσεως ἐν

σχῆματι λογικῶ γιγνομένης. Ἡ ἔλλειψις δῆπου καὶ ὁ παρασχηματισμὸς ἴσως ἐποίησάν τινας μὴ καθορᾶν τὴν ἐξάρτησιν ὡς μὴ ψυχολογούντας ἐπὶ τοῦ λέγοντος, μηδὲ τὴν ἐκ τῶν περιστοιχούντων ἄδειαν διαγινώσκοντας, μηδ' ἐν τίνι παρεσχηματισμένῃ λανθάνει ἡ ὑπόθεσις· κρύπτεται γὰρ εἴτε ὡς ὑποκείμενον παρισταμένη, εἴτε ὡς ἀντικείμενον, εἴτε ὡς ἐπιρρηματικὸς διορισμὸς, εἴτε ὡς ἐμπροθέτος, εἴτε καὶ ὡς τι ἄλλο.—Ταῦτα καὶ ἐγὼ ἔγραψα περὶ δυνητικοῦ λόγου.—Πεποιθὼς ἤδη εἰς τὴν φιλαλήθειάν σου, ἐλλόγιμε κ. Μ. Κεφάλας, ἐρωτῶ πρῶτον ἂν μεταξὺ Ἀσωπίου καὶ Kühner ὑπάρχη τις διαφορὰ, ἢ εἶναι συμφωνότατοι, ἐννοοῦντες ἀμφοτέρω τὴν περιδότητον ἐξάρτησιν· δεύτερον ἐρωτῶ ἂν ὅσα ἐγὼ ἔγραψα ἠρύσθη ἐκ τοῦ Ἀσωπίου ἢ τοῦ Kühner τρίτον καὶ τελευταῖον ἂν σὺ συμφωνῆς ἔχει πρὸς τὸν Ἀσώπιον, τοῦ ὁποίου τὸ συντακτικὸν ὡς ἀπηρχαιωμένον δὲν ἠξίωσας γὰ τὸ ἔσῃς, ἀλλὰ πρὸς τὸ νέον καὶ ἔγκριτον Συντακτικὸν τοῦ Kühner. Καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐρώτησίν μου, ἐρίτιμῃ συνάδελφε, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ εἴπῃς τὴν ἀλήθειαν. Ναί· διότι σὺ ὅλως τὰ ἐναντία εἶπας· διότι ἐν φύλλῳ «Νεολόγου» 6211 ἔγραψας τάδε. Ἡ εὐκτικὴ λοιπὸν μετὰ τοῦ ἂν καθ' ἡμᾶς καὶ μάλιστα προστεθειμένου τοῦ ὡς ἐμοὶ δοκῶ δὲν δηλοῖ τὴν ἐκ περιστάσεων ἐξάρτησιν, ἀλλὰ τὴν πιθανότητα. Ὁ δὲ σὸς Kühner, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἐννοεῖ ἐξάρτησιν ἐπὶ τῆς μετὰ τοῦ ἂν εὐκτικῆς, ἐπὶ ἀπείρων δὲ περιστάσεων τὴν ἐξάρτησιν ἀμυδρὰν πιθανοτάτην εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἑλλήνων. Οὕτω σὺ μὲν ἐξάρτησιν δὲν ἐννοεῖς, ὁ δὲ Kühner ἐννοεῖ, ἀλλὰ ἀμυδρὰν πλειστάκις καὶ δυσεῦρετον.

Ἐν κεφαλαίῳ λοιπὸν ἀνασκοπήσαντες ὅσα Ἀσώπιός τε καὶ Kühner, Τάγῃς τε καὶ Κεφάλας περὶ τῆς μετὰ τοῦ ἂν εὐκτικῆς ἔγραψαν, ἐξάγομεν ὅτι α') Ἀσώπιος καὶ Kühner σχεδὸν εἶνε συμφωνότατοι· β') Τάγῃς δὲν ἀντέγραψεν οὕτε

Ἀσώπιον οὔτε Kühner, καὶ ἐγνοῶν ἐξάρτησιν ὡσαύτως εἶπε τάναντία τῷ Kühner τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ ἐξάρτησις δὲν εἶναι ἀμυδρά, ἀλλ' εὐκόλως ὑπονοεῖται· γ') ὅτι Κεφάλας καὶ ἀντιγράψας εἶπεν ἔλως τάναντία πρὸς τὰς νέας τε καὶ ἐγκύρους Γραμματικὰς, ἐξ ὧν ἠρύσατο. Ἀλλὰ μὴν Τάγης δὲν παρεδέχθη τὴν ἀμυδρὰν καὶ δυσεῦρετον ἐξάρτησιν, διαφωνήσας πρὸς τὸν Kühner. Τοῦτο δὴ ἐπωφεληθεὶς, ὡς ἐνόμισεν, ὁ φιλιτατός μ. κ. Κεφάλας ἔγραψε τὴν τελευταίαν του διατριβὴν, ἐν ἣ ἀυτολεξεῖ λέγονται τάδε· ἐπειδὴ ἡμεῖς καίπερ καταβασανιζόμενοι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν τὴν σχέσιν ταύτην (τῆς ἐξαρτήσεως), παρακαλοῦμεν θεομῶς τὸν ἐρίτιμον φίλον κ. Α. Τάγην νὰ ἀνεύρη καὶ δεῖξη ἡμῖν τὴν νοουμένην ὑπόθεσιν ἐν τοῖς ἐξῆς χωρίοις, ὧν ἐν τοῖς πρώτοις κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν (!) ὀριστικὴ μέλλοντος καὶ δυνητικὴ εὐκτικὴ συνάπτονται. Τὰ χωρία ταῦτα ἔλαβεν ὁ κ. Μ. Κεφάλας ἐκ τοῦ Συνακτικοῦ Kühner.

Μετὰ πλείστης λοιπὸν εὐχαριστήσεως ὑπακούων εἰς τὴν θερμὴν σου παράκλησιν θὰ ἀναζητήσω ἀμέσως τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐξάρτησιν. Καὶ δὴ κατὰ σειρὰν ἄρχομαι ἀπὸ τοῦ πρώτου μοι προταθέντος ὑπὸ σοῦ χωρίου, ἔχοντος ὧδε· Ἀργεῖοι φεύζονται—καθ' ἃ κεν εὐχολὴν Προιάμω τε καὶ Τρωσὶ λίποιεν Ἀργεῖην Ἑλένην (Ἰλ. Β 159—160). Εἰς τὴν ἀκριβῆ χωρίου ἐρμηνεῖαν σχεδὸν πάντοτε ἀπαιτεῖται καὶ τις γνῶσις ἢ ἀνάλυσις τῶν προηγουμένων. Ὁ Ζεὺς λοιπὸν διανοούμενος τὸν θάνατον πλείστων ὄσων Ἀχαιῶν πρὸς ἰκανοποίησιν καὶ τιμὴν τοῦ Ἀχιλλέως, πέμπει τὸν Οὐλὸν ὄνειρον εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα κοιμώμενον, ὅπως προτρέψῃ αὐτὸν εἰς μάχην πρὸς τοὺς Τρῶας. Ὁ Ἀγαμέμνων ἅμα ἐγερθεὶς συγκαλεῖ γέροντας μεγαθύμους καὶ ἀνακαιοὶ ὅσα ὁ Ζεὺς διὰ τοῦ Ὀνειρίου κελεύει αὐτόν, ἧτοι νὰ ὀπλίσῃ πάραυτα τοὺς καρηκομῶντας Ἀχαιοὺς πανσυδίῃ, διότι τῶρα εἶναι δυνατόν νὰ κυριεύσῃ

τὴν εὐρυάγυιαν πόλιν τῶν Τρώων, ἀφ' οὗ ἡ Ἡρα πάντα θεοὺς ἐπέγναμψε λισσομένη. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην σκέπτεται ὁ Ἀγαμέμνων νὰ δοκιμάσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀν ἦναι πρόθυμοι, πολλὰ ἤδη παθόντες, νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον· διὸ λέγει εἰς τοὺς μεγαθύμους γέροντας ὅτι αὐτοὺς μὲν ἀποπειρώμενος θὰ τοὺς διατάξῃ νὰ ἐτοιμασθῶσι πρὸς ἀναχώρησιν, αὐτοὶ δὲ ἀφείλουσι νὰ τοὺς ἀναχαιτίσωσιν, ἀν εἰς τὰ πλοῖα ὀρμήσωσιν. Οἱ Ἀχαιοὶ πράγματι ἅμα τῇ κελεύσει τοῦ Ἀγαμέμνονος κινήθεντες ὡς βαθὺ λήϊον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀλαλητῶ πολλῶ ὄρμησαν ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ ἤτοιμάζοντο πρὸς ἀναχώρησιν. Ἡ Ἡρα τοῦτο ἰδοῦσα καὶ φίλα τοῖς Ἀχαιοῖς φρονούσα, μένεα δὲ τοῖς Τρωσὶ πνέουσα, ἐθεώρησε τὴν ἀναχώρησιν αἰσχρὰν καὶ πῶς ἀσύμφορον τῇ γυναικείᾳ αὐτῆς φιλοτιμίᾳ, πάραυτα δὲ καλεῖ τὴν Ἀθηναῖαν, εἰς τὴν ὀποῖαν μετὰ θλίψεως μεγάλης λέγει τὰ ἐξῆς· Οὕτω δὴ Ἀργεῖοι φεύζονται οἰκόνδε - (;) καθ' ἃ κεν εὐχολὴν Προιάμω καὶ Τρωσὶ λίποιεν Ἀργεῖην Ἑλένην, δι' ἣν ἀναρίθμητοὶ Ἀχαιοὶ μέχρι τοῦδε ἐφονεύθησαν· ἀλλὰ σπεῦσον καὶ ἐμπόδισον νὰ μὴ καθελκύσωσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ Ἀθηναῖα καὶ αὐτὴ τὰς αὐτὰς ἔχουσα ἀφορμὰς νὰ εὐνοῇ μὲν τοὺς Ἑλληνας, νὰ ἐπιθυμῇ δὲ τὴν ἥτταν τῶν Τρώων, ἔρχεται ἀμέσως εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἀργείων καὶ εὐροῦσα τὸν Ὀδυσσεῆ σφόδρα κατηφῆ καὶ ἐν ἀπορίᾳ τοὺς Ἀχαιοὺς βλέποντα ἐτοιμαζομένους, μεταχειρισθεῖσα τὰς αὐτὰς λέξεις λέγει εἰς τὸν Ὀδυσσεῆ· φεύξεσθε—καθ' ἃ κεν λίποιτε κτλ. Κατόπιν τούτων ὁ νοῦς τοῦ προταθέντος χωρίου φαίνεται σαφής, ἔχων οὕτω· Ἔτσι λοιπὸν, φιλιτάτη Ἀθηναῖα, οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἀλλὰ (ἀν οὕτω φύγῃσι καὶ μὴ λάθωσιν ὀπίσω τὴν Ἑλένην, διὰ τὴν ὀποῖαν τόσοι καὶ τόσοι ἐφονεύθησαν ἐπὶ ἐννέα ἔτη) ἐνδεχόμενον νὰ τὴν ἀφήσωσι καύχημα εἰς τοὺς Τρῶας· μὴ γένοιτο· σπεῦσον καὶ ἐμ-

πόδισον τὴν φυγὴν. Ἡ δ' Ἀθηναῖα ἐλθοῦσα λέγει· ἔτσι θὰ φύγητε, — ἀλλ' ἴσως ἀφήσητε τὴν Ἑλένην καύχημα εἰς τοὺς Τρῶας (ὅτι μὰψ τοίςδε τοσόςδε τε λαὸς ἀπρηκτον πόλεμον πολεμήσας ἀνοράσι παυροτέροιςιν ὦχετο, ὅπερ αἰσχρὸν ἔσται καὶ ἔσοσμένοιςι πυθέσθαι). Ἄν δὲ τοὺς λόγους τῆς Ἥρας καὶ ἐρωτηματικῶς λάδωμεν κατὰ τὴν στίξιν τινῶν, ὁ νοῦς πάλιν ἔχει ὡς ἐξῆς· ἔτσι λοιπὸν θὰ φύγωσιν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὰς πατρίδας των, ὧ φιλτάτῃ Ἀθηναῖα (μὴ λαμβάνοντες ὀπίσω τὴν Ἑλένην); ἀλλὰ τότε ἴσως ἀφήσωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς Τρῶας καύχημα (ὅπερ δι' αὐτοὺς αἰσχρὸν καὶ δι' ἡμᾶς ἀφορμὴ ἀγανακτήσεως). Καὶ κατὰ τὰς δύο λοιπὸν στίξεις ἢ συμπλήρωσις τοῦ χωρίου ἔχει ὡς ἐξῆς· οὕτω δὴ, τοῦτ' ἔστι, οὐδὲν ποιήσαντες, ἄπρακτοι, οὐκ ἐκδικήσαντες, οὐχ Ἑλένην πάλιν λαβόντες φεύξονται—(;), ἀλλὰ καταλίποιν ἂν Ἑλένην εὐχολῆν Πριάμῳ τε καὶ Τρωσίν, εἰ δηλονότι οὕτω φύγοιν, εἰ φεύξονται, εἰμὴ πάλιν Ἑλένην λάβοιν. Ἡ δὲ παράφρασις μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἔχει οὕτω ἂν οὕτω τυχὸν φύγωσι καὶ δὲν πάροιν ὀπίσω τὴν Ἑλένην, πιθανὸν αὕτη ἐγκαταλειφθεῖσα νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς Τρῶας ὡς καύχημα, ἀφορμὴ καυχήσεως ἀπέναντι τῶν Ἀχαιῶν. Ἦδη χωροῦμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ δευτέρου παραδείγματος, ὅπερ ἔχει οὕτω· αὐτὸς μῆτοι ἔφομαί τοι καὶ οὐκ ἂν λειφθείην (Ἡροδ. 4.97). Ὁ Δαρεῖος ἐν τῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατεῖα διαβαίνων εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς γεφύρας, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου κατεσκευάσεν ὁ Μανδρόκλης, ἀρχιτέκτων Σάμιος, παρήγγειλε τοὺς Ἴωνας πλώειν εἰς τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ, ἐπειὰν δὲ ἀπικῶνται εἰς τὸν Ἰστρον, ἐνταῦθα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύντες τὸν ποταμόν. Ὁ Δαρεῖος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἴωνας περιέλαβε πάντας, ὅσοι τὸ ναυτικὸν ἤγγον, Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησποντίους. Φθάσας δὲ εἰς τὸν ποταμόν Ἰστρον μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ στρατοῦ διέταξε νὰ λυ-

θῆ ἢ γέφυρα. Ἀλλὰ Κῶης δ' Ἐρξάνδρου στρατηγὸς Μυτιληναῖος, ζητήσας τὴν ἀδειαν νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του περὶ τῆς λύσεως τῆς γεφύρας προτείεν εἰς τὸν Δαρεῖον νὰ μὴ λύσῃ αὐτήν, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ φύλακας ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι καὶ ἔζευξαν αὐτήν, τάδε εἰπὼν· ἂν μὲν εὕρωσι τοὺς Σκύθας καὶ τοὺς νικήσωσι, θὰ ἔχωσιν ἐτοίμην γέφυραν πρὸς ἐπιστροφὴν, ἂν δὲ μὴ εὕρωσιν αὐτούς, πάλιν ἢ γέφυρα θὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐπιστροφὴν· δὲν φοβεῖται, λέγει, ἦτταν προτείνων τὴν μὴ λύσιν τῆς γεφύρας, ἀλλὰ περιπλάνησιν ἐν περιπτώσει μὴ εὐρέσεως τῶν Σκυθῶν (λαοῦ νομαδικοῦ). Ἄλλ' ἴσως κανεῖς εἶπῃ ὅτι ἐγὼ λέγω τὴν γνώμην ταύτην ὑπὲρ ἑαυτοῦ, διὰ νὰ ἀπομείνω δηλαδὴ, (ὡς φύλαξ ἐννοεῖται) καὶ νὰ μὴ ἀκολουθήσω· ἀλλ' ἐγὼ, ὦ βασιλεῦ, γνώμην σοι ἀρίστην φέρω ἐς μέσον, αὐτὸς μέντοι ἔφομαί τοι καὶ οὐκ ἂν λειφθείην, τοῦτ' ἔστιν, ἀλλ' ἐγὼ βεβαίως θὰ ἀκολουθήσω καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπομείνω. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη εὐκολώτατα ὀδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς ἐξαρτήσεως, ἦτοι τῆς ὑποθέσεως. Ὁ Κῶης εἶπεν ἔφομαί τοι μετὰ βεβαιότητος, ἀπόφασιν ἰδίαν καὶ ὀριστικωτάτην, ἐξάπαντος θὰ ἀκολουθήσω· ἔτι εἶπε καὶ οὐκ ἂν λειφθείην, ἐξαρτήσας τοῦτο ἐξ ἐνδεχομένης παραδοχῆς τῆς αὐτοῦ γνώμης, δι' ἣν οἱ ἐναντίοι ὑποπετεύσαντες ἴσως ψέξωσιν αὐτόν.

Ἡ ἐννοια λοιπὸν τοῦ χωρίου εἶναι ἢ ἐξῆς· ἀλλ' ἐγὼ ἐξάπαντος θὰ ἀκολουθήσω, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παρά τινων ὑπόνοιαν ὅτι ἐγὼ τάχα προτείνω γνώμην περὶ μὴ λύσεως τῆς γεφύρας, διὰ νὰ ἀπομείνω (ὡς φύλαξ), καὶ ἐπομένως νὰ μὴ ὑποφέρω τὰ ταλαιπωρίας τοῦ πολέμου, λέγω ὅτι καὶ ἂν ἴσως ἢ γνώμη μου γίνῃ ἀποδεκτή, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀκολουθήσω. Τοῦτο ἑλληνιστὶ ἔχει ὧδε· οὐδ' εἰ τῇ ἐμῇ γνώμῃ πίθοιο, ὦ βασιλεῦ, λειφθείην ἂν, καὶ μετὰ μείζονος δυνάμεως λέγοιτ' ἂν ὧδί· οὐδ' εἴ μοι πείθοιο οὐκ ἂν λειφθείην. Διὰ

τὴν συμβουλήν δὲ ταύτην, ἣτις ὑπερήρσεν εἰς τὸν Δαρεῖον καὶ τὴν δειχθεῖσαν ἀφοσίωσιν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐννοεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ τῷ βασιλεῖ, ὁ Κῶης ὕστερον ἔλαβε δῶρα πλοῦσια παρὰ τοῦ Δαρείου.

Μετὰ τὴν εὔρεσιν τῆς ἐξαρτήσεως καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ παραδείγματι μεταβαίνομεν εἰς τὸ τρίτον ἔχον οὕτω· ὁ ἀπράγμων μέμψαιτ' ἄν (Θουκ. 2. 64). Πρὸς Θεοῦ, δὲν φαίνεται ἡ ὑπόθεσις παρεσχηματισμένη εἰς τὸ ὑποκείμενον; πόσα τοιαῦτα παραδείγματα βούλει σοι παρατάξω; Τὸ καθαρῶς λογικὸν σχῆμα ἔχει οὕτω· εἴ τις ἔστιν (εἶη) ἀπράγμων, μέμψαιτ' ἄν, τοῦτ' ἔστιν, ἄν κανεῖς ἦναι φιλήσυχος, ἐνδεχόμενον νὰ μεμφθῇ (ἀλλ' ἐνδεχόμενον καὶ νὰ μὴ μεμφθῇ). Ἄλλὰ νομίζω ὅτι εἰσθάλλω καὶ εἰς τρίτην στήλην τοῦ «Νεολόγου», εἰ μὴ εἰσθάλλον ἤδη, χωρὶς νὰ ἀπολογηθῶ μήτε εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν. Διὸ σεβόμενος τὴν τοῦ «Νεολόγου» φιλοξενίαν καὶ τοῦ χρόνου τῶν ἀναγνωσομένων φειδόμενος ἀναβάλλω εἰς ἄλλην ἡμέραν τὴν συνέχειαν.

A. ΤΑΓΗΣ

Τῆ 26 Ἀπριλίου 1890.

Ἐν τῷ Νεολόγῳ.

Τελευταία ἀπάντησις πρὸς τὸν κ. Μιχ. Κεφάλαν.

Τῆ 23 Ἀπριλίου 1890.

Σήμερον, πιστεύω, ἐρίτιμε φίλε, ὁ ἀγὼν ἡμῶν θὰ λάβῃ τέλος, ἂν ἀπαθῶς σκεφθῆς ὅσα σοὶ γράφω. Ἄλλὰ πρὶν ἢ ἀρξωμαι, ὁμολογῶ ὅτι ἠπόρησα δι' ἐν πράγμα, ὅτι δέν με ἀφῆκας νὰ δημοσιεύσω ἅπασαν τὴν πρὸ ταύτης διατριβήν μου, ἐν ἣ τελευταίων ἔλεγον ὅτι ἀναβάλλω τὴν συνέχειαν εἰς ἄλλην ἡμέραν, ἀλλ' ἅμα ἰδὼν μέρος αὐτῆς δημοσιευθὲν ἀμέσως μετὰ δύο ἡμέρας ἐπεξῆλθες θωρακισθεὶς καὶ προμάχους πλείονας προσλαβὼν. Διότι, ἐν ᾧ ἐσκόπουν ν' ἀκολουθήσω τὴν αὐτὴν

τάξιν, ἣν καὶ σὺ εἶχες ἐν τῇ διατριβῇ σου, ἦτοι τὸ πρῶτον ἀναλύσας τὰ προβληθέντα μοι ἑπτὰ χωρία νὰ καταδείξω τὴν ἐξάρτησιν ὡς με παρεκάλεσας· δευτερον ν' ἀποδείξω ὅτι ἡ μετὰ τοῦ ἄν Εὐκτικῆ τοῦ Ἐνεστώτος ἐσφαλμένως μὲν ὑπὸ σοῦ λέγεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸ παρόν, ἐσφαλμένως δὲ ὑπὸ τοῦ Kühner ταυτὰ λέγοντος κατὰ τὴν σὴν πληροφορίαν, ἦττον δ' ἐσφαλμένως ὑπὸ τοῦ Coeh ἐκτείνοντος τὸ ὑπ' αὐτῆς σημαίνόμενον καὶ εἰς τὸ μέλλον· διότι οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐνόησεν ὅτι καὶ ἐπὶ παρελθόντος λέγεται ἡ τοῦ Ἐνεστώτος Εὐκτικῆ, ὅτε μέλλον ἐννοοῦμεν ἐκ χρονικοῦ σημείου παρελθόντος (ἰδὲ τὰ ἐν τῇ Β' διατριβῇ), ἐγὼ δ' ἐσκόπουν νὰ δείξω καὶ ὅτι τὸ καθ' αὐτὸ μέλλον ἢ μετὰ τοῦ ἄν Εὐκτικῆ παρίστησι· τρίτον νὰ σοὶ ὑποδείξω ὅτι ἂν ἐγὼ ἔγραψα περισσότερον ἀπὸ ὅλους, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ σὺ ὀρθῶς εἶπας μᾶλλον πάντων, διότι σὺ μὲν ὤφειλες νὰ εἴπης μάλιστα πάντων, εἰς ἐμὲ δὲ ὁ κόσμος δὲν θὰ μοι ἐπέτρεπε νὰ εἴπω περισσότερα ἀπὸ ὅλους· τέταρτον καθαρῶς δειχθείσης τῆς ἀεὶ ἐξαρτήσεως ἐπὶ τῆς μετὰ τοῦ ἄν Εὐκτικῆς, νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ περιδύμενον ἐνέγκαιμι ἄν, ὅπερ εἰς μέλλοντα ῥᾶστα ὑπὸ σοῦ μετεμορφώθη, ὅπως στηριζόμενος εἰς τὴν χρῆσιν μέλλοντος ἀντὶ ἐνεστώτος (οὐκ ὀρθῶς) δικαιολογήσης τὸ ἀδικαιολόγητον καὶ στηρίξῃς τὸ ἤδη καταρρεῦσαν τοῦτο κόσμημα ἐκ τοῦ θριγκοῦ· — ἐν ᾧ, λέγω, ἐσκόπουν τὴν αὐτὴν σοὶ τάξιν ν' ἀκολουθήσω, αἴφνης διακόψας με διὰ τῆς τελευταίας σου διατριβῆς πολλὰ μου κατηγορεῖς, τὰ ὁποῖα εὐχαρίστως ἐπαναλαμβάνω, πρὶν ἔλθω εἰς τὸ κύριον θέμα.

Καὶ δὴ λέγεις, ὦ ἀγαθέ, πρῶτον καὶ κυριώτατον ὅτι μεταπηδῶ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο μὴ ἀπαντῶν εἰς ὅσα μὲ προσκαλεῖς· ἀλλὰ τὸ ἀνωτέρω σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως, ἧς μέρος μόνον ἐδημοσίευσας, τὴν ἀνάγνωσιν τριῶν χωρίων καὶ τὴν καταδείξιν τῆς ζητουμένης ἐξαρτήσεως, μαρτυρεῖ τὴν ἀλή-

θειαν τῆς κατηγορίας ταύτης, ἐκτὸς ἂν, κ. Κεφάλαια, ἐπεθύμεις ἐκ πάντων, ὅσα ἐζήτησας, νὰ ἴδῃς κρᾶμα, κυκεῶνα· δεύτερον λέγεις, ὅτι ἠναγκάσθην ν' ἀλλάξω τὴν χλαϊνάν μου ὡς στενὴν καὶ νὰ φορέσω redingote, ἐννοῶν εὐφυῶς πως τὴν ἀλλαγὴν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τούτου τὴν αἰτίαν εὐρήσεις ἐν τῷ τέλει κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἡμῶν· τρίτον κατηγορεῖς μου ἀμάθειαν τῆς γερμανικῆς γλώσσης, καθόσον εἰς τὰ δάκτυλά σου μετροῦνται ὅσα ἐγὼ ἠξέυρω γερμανικά, καὶ κατὰ συνέπειαν μὲ παραπέμπεις εἰς ἑλληνικὰ συντακτικά, διατί-νεσαι δὲ ὅτι καὶ τὸν Ξενοφῶντα διδάσκω τῇ βοήθειᾳ ἐκδότου Γερμανοῦ. Ἄλλ' ἐγὼ, ὦ μακάριε, διδάσκω τὰ ἑλληνικὰ ἐν πάσαις τοῦ γυμνασίου ταῖς τάξεσιν ἀπὸ τοῦ 1860· πρὸς τοῦτο δὲ ἤρκεσε πρῶτον ἢ ἐν τῇ Ριζαρείῳ σχολῇ καὶ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ σπουδῇ καὶ ἢ κατόπιν δι' ἐξετάσεων διδακτορικῶν κυρωθεῖσα ἱκανότης, δεύτερον ἢ πεῖρα τριάκοντα ἔλων ἐτῶν ὁμολογουμένων πλὴν τριῶν ἔτι ἐτῶν ἐν ἰδιωτικαῖς σχολαῖς Σουρμελῇ καὶ Ἀντωνιάδου ἐν Ἀθήναις, τρίτον ἢ γνῶσις τῆς Λατινικῆς, τὴν ὁποῖαν ἴσα τῇ ἑλληνικῇ ἐσπούδασα, καὶ τέταρτον τὰ κουτσογερμανικά, δι' ἃ ἤδη 35 ἔτη ἀναγινώσκω καὶ ἀνέγνω γράμματικὰς τοῦ αἰῶνός μου καὶ σχολια πάμπλειστα Γερμανῶν. Ἄλλὰ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ συναρπάξῃ τῷ μέλιτι καὶ τὰ φύλλα τοῦ θύμου, μήτε νὰ συναποδρέπηται ταῖς ἀκάνθαις τὰ ρόδα, μήτε ν' ἀγοράξῃ τὰ ἀλλοδαπὰ ὡς ἡμεδαπὰ, μήτε νὰ δέχεται τὰ νοσώδη ἀντὶ υγιεινῶν. Τέταρτον ἐνόησας ὅτι ἡ ἐργασία μου ὑπῆρξεν ἐπώδυνος ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν χωρίων· πόθεν τοῦτο συνεπέραντας, ἀπορῶ, ἐκτὸς ἂν ἀληθεύῃ καὶ ἐνταῦθα δημῶδης τις παροιμία· πέμπτον ὅτι ὅσα περὶ Ἄσωπίου καὶ Kühner ἔγραψα εἶναι ἀπροσδιόνυστα· καὶ σὺ μὲν λέγεις οὐ ταῦτα πρὸς Διόνυσον, ἐγὼ δὲ τοῦναντίον καὶ ταῦτα Διονύσου ἐστίν, ἀλλὰ πως ἀσύμφορά σοι· κρινάτωσαν οἱ ἐνθυμούμενοι τὰ τε ἀπηροχαιω-

μένα τοῦ Ἄσωπίου καὶ τὰς νέας τε καὶ ἐγκύρους τῶν Γερμανῶν γραμματικὰς. Πέμπτον καταδικάζεις με ὡς ἐπινοοῦντα καὶ ψευδόμενον, ὅτε λέγω ὅτι τὰ προβληθέντα μοι χωρία ἔλαβες, κ. Κεφάλαια, ἐκ τοῦ συντακτικοῦ Kühner· ἀλλ' ἐγὼ τί πταίω; σὺ αὐτὸς παρατιθεῖς τὸν κανόνα Kühner ἐπιφέρεις εἰς ὑποστήριξιν καὶ ὅσα αὐτὸς ἔχει παραδείγματα, τὰ αὐτὰ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν· ἀνακαλῶ ἂν θέλῃς, τὴν ἐπίνοιάν μου, πιστεύων ὅτι τὰ παραδείγματα εἶναι συλλογὴ πολυχρόνιων σου πόνων. Ἔκτον βεβαίως ὅτι θ' ἀποστής τοῦ ἀγῶνος, διότι ἐγὼ δὲν συζητῶ ἀπαθῶς καὶ ἀταράχως, παρενείρω δὲ λέξεις, φράσεις καὶ παροιμιώσεις ἀπρεπεῖς, διόπερ φοβεῖσαι μὴ περιχυθῆς ὑπὸ ὕδρων. Τίς μᾶλλον τοῦ ἄλλου ἀπρεπῶς καθάπτεται, κρινάτωσαν καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω οἱ ἀναγινώσκοντες. Ἄλλ' ἤμιστα ταρασόσσομι, φίλτατε, ἐπὶ ταῖς μεγάλαις ταύταις ἀληθείαις. Ἐβδομον ὅτι διαφωνοῦσιν εἰς ὅσα εἶπον περὶ ἐξαρτήσεως ἐν ταῖς ἤδη ἐρμηνευθεῖσι τρισὶ χωρίοις οἱ ἐκδόται σου πάντες, ἦτοι, πλὴν τοῦ ἀνοήτου Ameis, ὁ La Roche ἐν τῇ ὀμηρικῇ χωρίῳ, ὁ Bähr, ὁ Abicht, Stein καὶ Larcher ἐν τῷ ἠεροδοτείῳ ὁ Krüger. Poppo, Stahl καὶ Classen ἐν τῷ Θεουκιδιδεῖω, λέγοντες προφανέστατα ὅτι ἡ μετὰ τοῦ ἂν Ἐδνικὴ ἔχει μελλοντικὴν δύναμιν, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν κατὰ μὲν τὸν γραμματικὸν Ματθίαν, εἰς ὃν ὁ Bähr παραπέμπει, ἰσοδυναμεῖ τῷ μέλλοντι (π. χ. γράψαιμι ἂν=γράψω (!) ποιήσαιμι ἂν=ποιήσω (!) ἂν καὶ ὁμολογητέον ὅτι εἰς ἐκ τῶν ἀνωτέρω Γερμανῶν, ὁ Abicht, ὁμολογεῖ ὅτι ὑπάρχει eine leichte Verschiedenheit, ἣτις ὅμως δυσδιάκριτος φαίνεται ὅτι εἶναι εἰς αὐτόν· κατὰ δὲ τὸν Kühner ἡ Ἐδνικὴ μετὰ τοῦ ἂν ἐναλλάσσει τῷ μέλλοντι (!!), τοῦτέστιν ἀδιάφορον εἶναι ἢ ταυτόν, ἂν εἴπῃς γράσοιμι ἂν καὶ γράψω (!!!), φέροντα πλὴν τῶν τριῶν ἤδη ἀναλυθέντων παραδειγμάτων καὶ τέταρτον τὴν αὐτὴν ἔχον σύνταξιν, τὸ αὐτὸ δὲ πρὸς τὸ

Ἡ Ἡπειρος

ἐκ τῆς συλλογῆς Μ. Κεφάλα, Θουκυδίδειον καὶ τοῦτο. Ἐκ τῶν ἐκδοτῶν τούτων Γερμανῶν τε καὶ Γαλατῶν καὶ λατινῶν Γερμανῶν ὁ Ameis εὐρέθη συμφωνῶν ἐμοὶ ὁ ἀνόητος ἐν τῇ ὀμηρικῇ χωρίῳ, τὴν δὲ ἐρμηνείαν τοῦ Ameis ὑπέδειξεν ἐμοὶ γερμανομαθῆς τις· ὥστε ἐγὼ μάτην προηγουμένως φωνάζων περὶ τῆς μετὰ τοῦ ἀν εὐκτικῆς ὑπῆρξα τυχερὸς νά μου εὐρωσι ἓνα σύμμαχον ἢ δεινὸν ᾧ δοκεῖ γε καὶ ψευδῆ δοκεῖν· οὐ γὰρ οὐδεὶς ἀρωγὸς ἐπὶ ψευδέσσι ἐσσεταί. Ὁ δὲ La Roche ὅπως ἐναντίος (;;;) φαίνεται εἰς τὴν ἐρμηνείαν μου λέγων τούτου δὲ γενομένου, ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο γείνη, τότε δὲ θὰ καταλείψωσιν Ἑλένην κτλ. εἰς τὴν πατρίδα μου λέγουσιν μίαν φράσιν ὄχι κόκο, ἀλλ' ἀγό, ὄχι μαῦρος ἀλλ' ἀράλης. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ εἰς Ὅμηρον ἀφορῶντα, δι' ὧν πάμπαν ἀνεσκευάσθη (!!) ἡ ἐρμηνεία μου· τὰ δὲ εἰς Ἡρόδοτον ἔχουσιν ὧδε. Ὁ μὲν Stein οὐδὲν παρατηρεῖ, ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος Κεφάλας, ἀλλ' εἰσάγεται ἢ φέρεται πρόσωπον κωφόν, ἐπίδειξις, ὀρθότερον εἰπεῖν, βιβλιοθήκης Κεφάλα πλούτου· ἀν ἦτο δυνατόν καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρόσωπα νὰ ἴδωμεν. Ὁ δὲ Bähr, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀποφαίνεται, παραπέμπει δὲ ἀπλῶς εἰς τὸν ἐχθρόν μας Kühner, οὗ τὴν θεωρίαν εἶδομεν ἀνωτέρω. Ἡ παραπομπὴ αὕτη εἶναι πάντως ἀνασκευὴ τῆς ἡμετέρας ἐρμηνείας. Ὁ αὐτὸς Bähr ἐν ἄλλῳ χωρίῳ τοῦ Ἡροδότου (241) παραπέμπει εἰς τὸν γραμματικὸν Ματθίαν ἐξηγούμενον τὸ φιλήσειεν ἀν διὰ τοῦ wird Küssen=φιλήσει, θὰ φιλήσῃ. Ἄλλ' ὁ Abicht ἐν τῇ αὐτῇ τούτῳ χωρίῳ, ἐν ᾧ μετὰ τὸ φιλήσειεν ἀν ἀκολουθοῦσι μέλλοντες χρήσεται γέσεται, σημειοῖ ὅτι λεπτή τις διαφορὰ (eine leichte Verschiedenheit) ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν ὀρίζει αὐτήν. Καὶ οὗτος μᾶς ἀνήρῃσεν ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων φαίνεται ὅτι ὁ μὲν Bähr συντασσόμενος τῷ Kühner καὶ τῷ Ματθίᾳ ταυτίξει τὴν εὐκτικὴν τῷ μέλλοντι, ὁ δὲ Abicht, καθ' ἡμᾶς, ὀρθότερον διακρίνει διαφορὰν· ὥστε, κύριε Κεφάλα, οἱ

Ἡ Ἡπειρος

σύμμαχοί σου, οὓς κατ' ἐμοῦ ἐπηγάγω, πολεμοῦσιν ἀλλήλους. Ἀλλὰ σὺ ἐπίτηδες ἴσως ἀφήκεις ἀμεταφράστους τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν, διὰ νὰ νομίζωσιν ὁ κόσμος ὅτι ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς σοφία πολλή, ἣν σὺ ὁ γερμανομαθῆς καρποῦσαι. Τέλος ὁ εὐπετής Γάλλος Larcher μεταφράζει τὸ εἰφομαί τοι καὶ οὐκ ἀν λειφθείην οὕτως je suis prêt à vous suivre et —c' est de ne me point laisser ici. Οὕτω λοιπὸν πάντες ἀνεσκεύασαν τὴν ἐρμηνείαν μου, οἱ μὲν διὰ τῆς σιωπῆς των, οἱ δὲ ἀναμεταξύ των πολεμοῦντες, οἱ δὲ ἐλαφρῶς μεταφράζοντες. Ἵπομονή· δεχόμεθα ἀγογγύστως τὴν προσβολήν. Τέλος ἄς ἴδωμεν καὶ τὸ θουκυδίδειον χωρίον, τὸ τελευταῖον ὑπ' ἐμοῦ ἀναλυθέν. Καὶ πρῶτον ἀπορεῖ ὁ κ. Κεφάλας διὰ τὴν καὶ τὰ ἐπόμενα ὑποκείμενα δὲν μεταβάλλωμεν εἰς ὑποθέσεις καὶ διὰ τὴν ἀν καὶ ταῦτα εἰς ὑπόθεσιν μεταβάλλονται, διὰ τὴν ἀπόδοσιν οὐχὶ κατ' εὐκτικὴν μετὰ τοῦ ἀν, ἀλλὰ καθ' ὀριστικὴν μέλλοντος ἐτέθη. Ἔχει δίκαιον ὁ κ. Κεφάλας ζητῶν ταυτότητα χρώματος, φερ' εἰπεῖν, ἐν τοῖς ἀνθεσιν. Ἀλλὰ δυστυχῶς, κ. Κεφάλα, ὁ Θεὸς οὕτω τὰ ἐπλασε, νὰ διαφέρωσιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἔργα του ἠθέλησε νὰ διαφέρωσιν ἀπ' ἀλλήλων. Μία εἶτι ἀνάλυσις θὰ σε ἐξαγάγῃ τῆς φοβερᾶς ταύτης ἀπορίας. Οἱ δ' ἐκδύται ἰδοῦ τι λέγουσιν ἀναιροῦντες ἡμᾶς. Ὁ μὲν Krüger χαρακτηρίζει τὴν λογικὴν σχέσιν τοῦ χωρίου πρὸς τὰ ἡγούμενα, ἐξηγούμενος τὸ ἐν ἀρχῇ καίτοι. Πρὸς Θεοῦ, κ. Κεφάλα, τοῦ λοιποῦ καὶ πῶς μᾶς ἀναιρεῖ ὁ Krüger, ἢ διὰ τοῦ ὀνόματός μου μόνον; Ὁ δὲ Porpo ὡσαύτως περὶ τῆς ἐναντιωματικῆς σημασίας τοῦ καίτοι λαλῶν δεικνύει ἀπλῶς τὴν σχέσιν τῶν διὰ τοῦ μὲν—δὲ συνδεομένων προτάσεων. Αἱ παρατηρήσεις αὗται τῶν ἐκδοτῶν σου οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὴν παρ' ἐμοῦ γενομένην συμπλήρωσιν. Μόνος ὁ Stahl λέγει ὅτι ἡ εὐκτικὴ μετὰ τοῦ ἀν δύναμιν μέλλοντος ἔχουσα significet actionam, quae

Ἡ Ἠπειρος

temporis momento concluditur, ὃ ἔστι, σημαίνει προᾶ-
ξιν ἦτις ἐν ἀκαρεῖ χρόνον τέλος λαμβάνει. Ἄλλα καὶ οὗτος
ἀποφαινόμενος ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον καὶ ἐν ἀκαρεῖ
τέλος λαμβάνει τὸ διὰ τῆς εὐκτικῆς σημαίνονμενον δὲν λέγει
ρητῶς ὅτι δὲν εἶναι ἀπόδοσις ὑποθέσεως. Ὁ δὲ Classen τε-
λευταῖον ἐξηγεῖται καὶ αὐτὸς τὸ καίτοι διὰ τῶν freilich al-
ler dinnigs, οὐδὲν δὲ πλέον λέγει. Ἄλλα ἐλπίζομεν ὅτι θὰ
ἐπέλθῃ διαφῶτισις πλείων περὶ τῆς νοουμένης ἐξαρτήσεως,
διαφορὰ δὲ καὶ διάκρισις τελεία τοῦ μέλλοντος τῆς ὀριστικῆς
καὶ τοῦ ὀριστοῦ τῆς μετὰ τοῦ ἂν εὐκτικῆς, ἂν ἐκ τῶν προ-
βληθέντων χωρίων ἀναλύσωμεν καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον
συμφῶνως τοῖς ἀκαταμαχῆτοις νόμοις καὶ τύποις τῆς ἐπι-
στημονικῆς λογικῆς. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο φέρεται ὑπὸ τε
τοῦ Kühner καὶ τοῦ κ. Κεφάλαια, ὡς ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἐξάρ-
τησις εἶναι ἀμυδρά καὶ ὅτι ὁ μέλλον ἐναλλάσσει τῇ εὐκτικῇ,
κατὰ δὲ τὸν Abicht ein leichte Verschiedenheit ὑπάρχει
μεταξὺ μέλλοντος καὶ εὐκτικῆς, τοῦτ' ἔστι λεπτή τις διαφορὰ,
μὴ ὀριζομένη. Ἀρχόμενος παρακαλῶ πάντα ἐνδιαφερόμενον
νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸ ὁμοειδὲς τοῖς ἄλλοις τοῦτο χωρίον,
εἰλημμένον ἐκ τοῦ Θουκυδίδου (βιβλ. γ' 13).

Οἱ Μυτιληναίων πρέσβεις δικαιολογήσαντες ἐνώπιον τῶν
Λακεδαιμονίων τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν καιρῷ πολέμου
(τοῦ ἦδη ὑπάρχοντος) ἀποστασίαν διὰ φηγεῶν ἀποδείξεων,
ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐμελλον νὰ ὑποδουλωθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων,
ὑποδουλωσάντων πάντας τοὺς ἄλλους συμμάχους των, τὸν
ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, πλὴν τῶν ἰσχυροτέρων Μυτιληναίων
καὶ Χίων, ἐπάγουσιν ὅτι φιλία καὶ ἐλευθερία πιστὴ μεταξὺ
Ἀθηναίων καὶ Μυτιληναίων δὲν ὑπήρχε· διότι ἐκεῖνοι μὲν
περιποιοῦντο τοὺς Μυτιληναίους ἐν καιρῷ πολέμου χάριν
τοῦ συμφέροντός των, οὗτοι δὲ ἐκολάκευον τοὺς Ἀθηναίους
ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἵνα μὴ πάθωσι τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ οἱ ἄλλοι

Ἡ Ἠπειρος

σύμμαχοι ὑποδουλωθέντες· ὥστε δέει μάλλον ἢ φιλία καὶ εὐ-
νοία σύμμαχοι ἦσαν μέχρι τοῦδε. Κατ' ἀνάγκην λοιπόν, λέ-
γουσιν οἱ Μυτιληναῖοι, ἀπεστατήσαμεν, τὴν πλεονεξίαν γι-
νώσκοντες τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν καταχθόνιον σκοπὸν τῆς
ὑποδουλώσεως. Ἡ δὲ ἀποστασία αὕτη εἶναι διττὴ, ἀποστασία
ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τοῦ μὴ κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς σὺν Ἀθη-
ναίοις, καὶ ἀποστασία ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, δι' ἧς προλαμ-
βάνεται ἡ ὑποδουλώσις των. Οὕτω ζητοῦντες τὴν βοήθειαν
καὶ προστασίαν τῶν Λακεδαιμονίων λέγουσιν εἰς αὐτοὺς ὅτι
δὲν κινδυνεύουσι κίνδυνον ἴδιον ὑπὲρ χώρας ξένης καὶ μακρὰν
κειμένης, ἂν τοὺς βοηθήσωσι· διότι ὁ πόλεμος ὁ νῦν διεξαγό-
μενος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων δὲν θὰ περιορι-
σθῇ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλὰ θέατρον τοῦ πολέμου ἔσονται αἱ
χῶραι, ἀφ' ὧν οἱ Ἀθηναῖοι λαμβάνουσι τὰ εἰσοδήματά των,
τότε δὲ βεβαίως ἡ Δέσπος πλείστον θὰ ὠφελήσῃ ὡς ἔχουσα
ναυτικὸν καὶ πλησίον εὐρισκομένη τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου.
Κατόπιν τούτων οἱ Μυτιληναίων πρέσβεις ὑπομνησκουσι
τοὺς Λακεδαιμονίους τάδε· ἔστι δὲ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν
ἐυμμάχων ἡ πρόσσδος (ἐνν. τοῖς Ἀθηναίοις) καὶ ἔτι μείζων
ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέφονται· οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος
τά 'τε ἡμέτερα προσγενήσεται, πάθοιμέν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ
πρὶν δουλεύοντες, ὃ ἔστιν, οἱ Ἀθηναῖοι τὸ εἰσόδημά των ἔ-
χουσιν ἀπὸ τοὺς συμμάχους, καὶ τὸ εἰσόδημα τοῦτο θὰ γείνη
μεγαλείτερον, ἂν θὰ ὑποτάξωσιν ἡμᾶς· διότι καὶ κανεὶς ἄλλος
(πλέον) δὲν θ' ἀποστατήσῃ καὶ ἔτι ἡμεῖς ἔχομεν θὰ προσ-
τεθῇ εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐνδεχόμενον νὰ πάθωμεν χει-
ρότερα παρ' ὅσα δοῦλοι αὐτῶν διατελοῦσι πρὸ ἡμῶν.

Ἦδη, κ. Μ. Κεφάλαια, ἐπειδὴ δὲν σοι ἤρκεσαν αἱ θεωρίαι
τοῦ τῆς φύσεως καὶ ἀσκήσεως δώρου τε καὶ καρποῦ, τοῦ
φυσικοῦ δηλονότι λογικοῦ, καταφεύγω εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν
λογικὴν, τῆς ὁποίας ἡ ὑπεροχὴ ἀναντίρρητος, διδούσης ἡμῖν

"Η" "Ηπειρος

τούς νόμους και τύπους του διανοεῖσθαι και ἀπαλλαττούσης ἡμᾶς πάσης πλάνης.

Ἐν τῷ χωρίῳ λοιπὸν τούτῳ διακρίνομεν, κ. Κεφάλαια, συλλογισμὸν ὑποθετικόν, τοῦ ὁποῦ οὗ ἄρχικὸς τύπος ἔχει ὡδε·

Μ. εἰ ἔσται Α ἔσται (εἴη ἂν) Β (—β, γ, δ.)

Ε. ἀλλ' εἰ ἔσται (εἴη) Β, ἔσται Γ.

Σ. εἰ ἔσται Α, ἔσται Γ.

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος, καλούμενος καθόλου ὑποθετικὸς ὡς ἔχων και τὴν μείζονα (Μ) και τὴν ἐλάσσονα (Ε) και τὸ συμπέρασμα (Σ) ὑποθετικὰ πάντα, ἔτι δὲ καθαρὸς ὑποθετικὸς ὡς μὴ περιέχων διάζευξιν ἐν τῇ μείζονι, ὁ συλλογισμὸς, λέγομεν, οὗτος κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν τῆς ὕλης διάθεσιν ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὸν τοῦ πρώτου σχήματος κατηγορικὸν συλλογισμὸν, ἔχοντα οὕτω·

Α ἔστί Β

Β ἔστί Γ

ἀρα Α ἔστί Γ.

Ἄλλ' ὁ ἀρχικὸς οὗτος τύπος τοῦ συλλογισμοῦ πολλάκις παρορᾶται ἢ βραχυλογίας χάριν και ποικιλίας ἢ σκοποῦ ρητορικῶ ἔνεκα ἢ δι' ἀμέλειαν περὶ τὴν φυσικωτέραν διάταξιν τῶν ἐννοημάτων εἴτε ἐν τῷ λέγειν εἴτε ἐν τῷ γράφειν, ὅτε γεννᾶται ὁ λεγόμενος παρεσχηματισμένος συλλογισμὸς.

Παρεσχηματισμένου συλλογισμοῦ εἶδη ὑπάρχουσι πολλὰ ὧν κυριώτατα τὰ ἐνθυμητάτα και τὰ ἐπιχειρήματα. Ἡμεῖς, κ. Μ. Κεφάλαια, ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ἔχομεν ἐπιχειρήματα, καθ' ὃ τὸ συμπέρασμα ἐλήφθη ὡς πρότασις, ἢ δ' ἐλάσσω πρότασις ἢ τὸ ἐπόμενον αὐτῆς προσετέθη ὡς αἰτία ἀποδεικνύουσα τὴν ἀλήθειαν τῆς προτάσεως. Ἄν δὲ ἀναζητήσωμεν

"Η" "Ηπειρος

τὰς κυρίας και θεμελιώδεις ἐννοίας, τὴν πρὸς ἀλλήλα ἀναφορὰν αὐτῶν, οὐ μόνον διακρίνομεν πᾶν ἀλλότριον και παρῆσαντον ἀλλὰ και εὐκόλως ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν ἀρχικὸν τύπον τοῦ συλλογισμοῦ. Ὁ πρῶτος λοιπὸν συλλογιστικὸς τύπος, ὁ εἰς ἐπιχειρήματα παρεσχηματισμένος λαμβάνει τὸν ἐξῆς τύπον·

εἰ ἔσται Α, ἔσται Γ· ἔσται γὰρ (εἴη ἂν) Β.

Ἐφαρμογὴν ἤδη ποιούμενοι εἰς τὸ ἡμέτερον χωρίον λέγομεν ὅτι τό·

εἰ ἔσται Α=εἰ ἡμᾶς καταστρέφονται, ἔσται (εἴη ἂν) Β (β γ δ)=οὔτε ἄλλος ἀποστήσεται, τὰ τε ἡμέτερα προσγεν. παθ. τ' ἂν δειν. ἢ οἱ σ. δουλ. § ἔσται Γ = ἔσται μείζων ἢ πρόσσδος.

Ἦδη ἂν τις διατάξῃ τὰς ἐννοίας κατὰ τὸν ἀρχικὸν τύπον, βλέπει ὅτι ἢ ὑποδουλώσις τῶν Λεσβίων (εἰ ἡμᾶς καταστρέφονται) ἀποτελέσματα ἄμεσα, ὧν τὰ μὲν βέβαια και ἀναμφήριστα, τὰ δὲ ἐνδεχόμενα, θὰ ἔχῃ τὰ ἐξῆς τρία (β γ δ) α) ὅτι κανεῖς ἄλλος δὲν θ' ἀποστατήσῃ (ἀφ' οὗ οἱ Λέσβιοι ἀποστάντες ὑποδουλώθησαν (οὔτε ἄλλος ἀποστήσεται), β) τὸ χρέμα και ἢ δύναμις τῶν Λεσβίων θὰ προστεθῇ εἰς τὰ τῶν Ἀθηναίων (τὰ τε ἡμέτερα προσγενήσεται) και γ ἐνδέχεται ὑποδουλωμένοι νὰ πάθωσι χειρότερα τῶν πρὸ αὐτῶν δουλευόντων (πάθοιμεν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες). Ἄλλὰ διατί τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑποδουλώσεως διαιροῦνται εἰς βέβαια (ἀναμφήριστα) και ἐνδεχόμενα; Και οἱ ἐλάχιστον νοῦν ἔχοντες κατανοοῦσιν ὅτι ἢ μὴ ἀποστασία ἄλλου τινὸς και ἢ προσθήκη τοῦ χρέματος και τῆς δυνάμεως τοῦ ὑποδουλωθέντος εἰς τὰ τοῦ νικητοῦ εἶναι ἀμφοτέρω ἀποτελέσματα ἀφευκτα και βεβαιότατα τῆς ὑποδουλώσεως, διόπερ ἐτέθησαν οἱ μέλλοντες ἀποστήσεται προσγενήσεται, τὸ δὲ παθεῖν ἢ μὴ δεινότερα κατόπιν τῆς ὑποδουλώσεως ἐξήρηται ἐκ τῆς

‘Η Ήπειρος

διαθέσεως τοῦ νικητοῦ· διότι ἂν μὲν ὁ νικητὴς ὑποτάξας τὸν ἀποστάντα διατελῆ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς καὶ ἐννοῇ ἐν ταυτῷ ὅτι ἐκ τῆς ἀποστασίας ἔπαθε, τότε θὰ τιμωρήσῃ τὸν ἀποστάντα αὐστηρότερον· ἂν δὲ τοῦναντίον συγχωρήσῃ, τότε ἡ τιμωρία θὰ ἴηαι ἢ αὐτῆ, ἢ τις ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς υποδουλουμένους. Ἴδου λοιπὸν διατὶ τὸ παθεῖν ἢ μὴ δευό- τερα εἶνε ἐνδεχόμενον· ἴδου διατὶ εἰς μὲν τὰ προηγούμενα ἐτέθη μέλλων ὀριστικῆς, εἰς τοῦτο δὲ εὐκτικῆ ἀορίστου μετὰ τοῦ ἂν. Τὰ ἄμεσα δὲ ταῦτα τῆς υποδουλώσεως ἀποτελέσματα, ὡς αἰτία πάλιν (ἐλάσσων πρότασις) θεωρούμενα, ἢ λόγος ἢ ὑπόθεσις, ἔχουσι πορρωτέρω ἀποτελέσμα τὴν αὔξησιν τῶν προσόδων τῶν Ἀθηναίων· διότι ἢ μὴ ἀποστασία ἄλλου τινός, ἢ προσθήκη καὶ συνένωσις τῶν πραγμάτων τῶν Λασιθίων υποδουλωθέντων, καὶ ἢ ἐνδεχομένη αὐτῶν φοβερωτέρα τιμωρία, θὰ ἔχουσιν ἀποτέλεσμα βεβαιότατον τὴν αὔξησιν τῶν προσόδων τῶν Ἀθηναίων. Ἡ κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν λοιπὸν λογικὴν ἀνάλυσις τοῦ χωρίου ἔδειξε α) τὴν ὑπόθεσιν ἐν τῷ πάθει μὲν ἂν καὶ β) τὴν τελείαν διαφορὰν μετὰ μέλ- οντος ὀριστικῆς καὶ ἀορίστου εὐκτικῆς μετὰ τοῦ ἂν συνημμέ- νων ὄντων. Ἦδη ἐρωτῶμεν τοὺς δευτερευόντας Γερμανούς, οἷς Κεφάλας ἔπεται, ἂν ἐμμένωσιν ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν τῆ ἀ- νοήτῳ καὶ τυφλῇ. Πιστεύω ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐγένετο κατὰ δη- λον διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς λογικῆς ἐπὶ τοῦ παραδείγματος, ὅπερ ὁ κ. Κεφάλας προέβαλεν ἡμῖν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν, κ. Μ. Κεφάλα, οὐδαμῶς ταυτίζονται τὰ οἶσά καὶ ἐνέγκαιμι ἂν.

Ἦθελον ἤδη νὰ εἶπω καὶ περὶ εὐκτικῆς ἐνεστῶτος μετὰ τοῦ ἂν, καὶ περὶ ἐνεστῶτος ἀντὶ μέλλοντος, ἀλλ’ οὐχὶ καὶ περὶ μέλλοντος ἀντὶ ἐνεστῶτος. Ἡ ἔκτασις ὅμως μ’ ἐμποδίζει λέγω δὲ συντόμως μόνον ὅτι ἢ μετὰ τοῦ ἂν εὐκτικῆ τοῦ ἐνε- στῶτος εἶναι πάντοτε ἀπόδοσις ὑποθέσεως, ἐπόμενον ἡγου- μένου· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν τριῶν τοῦ χρόνου μερῶν, τὸ παρελ-

‘Η Ήπειρος

θὸν καὶ μέλλον εἶναι τι ἀμέτρητον, πλείστας ὅσας διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις ἐπιδεχόμενον, τὸ δὲ παρὸν εἶναι ἀκαρῆς, οὐδεμίαν διαιρέσιν ἐπιδεχόμενον, εἶναι στιγμῆ, τὴν ὁποῖαν ἀστραπηδὸν διαδέχεται τὸ μέλλον, ἐπεκτείνομεν δὲ τὸ παρὸν, λέγοντες αὐτὸ αἰεὶ παρὸν, ἐν τῇ συνεχείᾳ μόνον μιᾶς ἐνερ- γείας, διὰ τοῦτο ὑπόθεσιν τινα ποιούμενοι, καὶ τελευτώντες τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, βλέπομεν ὅτι ἐπακολουθεῖ τὸ ἀποτελε- σμα, ὡς τι μέλλον. Ἄλλ’ ἂν ἢ ἔκτασις τῆς διατριβῆς δὲν ἐπιτρέπη προσθήκην περισσοτέραν, ἄς παραδεχθῶσι τοῦλά- χιστον οἱ κύριοι ὅτι ἢ τοῦ ἐνεστῶτος εὐκτικῆ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Οὕτω δὴ λόγου τελευτῶν, ὦ θαυμάσιε, σύνοιδα μὲν ὅτι νενικηκῶς δόξεις οὐκ ὀλίγους, ὃ γε δὴ ἐν τοῖς βαρύτατ’ ἂν ἐνέγκαιμι. Ἄλλὰ μὴν ἀναγκαῖον ἡγησάμην τέλος ἐπιθεῖναι λόγοις ἀγνητούσις. Ἀποδυσάμενος δέ, οὐ μὰ Δία redingote ἀλλὰ γε τριδώνιον ἐλληνικόν, ὅπερ ἡμφιέσμη, ὅπως ἂν κἀγὼ πλείοσι γνώριμος εἶην, ὅσπερ σὺ (καίτοι σύγε καὶ ὀ- θόνην ἡμφιέσω περιτραχήλιον καὶ προστερνίδιον ἐσθήτα καὶ χειρίδας καὶ περισκελὲς παρὰ Τευτόνων πάντα καὶ Γαλατῶν δανεισάμενος ἐπ’ οὐδενί) καὶ χλαῖναν αὐθις ἡμφιεσμένος οὐ στενοθώρακα, ἀλλὰ δίπλακα, ὥστε διπλὴν ἀμφιδάλλεσθαι, χαίρειν ἐάσω σε βραχέ’ ἄττα προειπών, εἶπως μοι πείθιο.

Φορτίον Τευτονίας ἀπαγαγὼν εἰς Ἄργος εἰσαφιξάμην βου- λόμενος αὐτὸ διατίθεσθαι, Εὐ μέντοι ἐπίστασ’ ὅτι εἰ μὲν τῷ σιτίων ἐξεμπολᾶν ὑγιεινῶν ἀρκῆ, ὧν δὴ σοι νηὶ μέγα πλῆθος ἐνεστιν, ἐάσμεν σε πωλεῖν οὐδὲ φθονήσομεν, χάριν δ’ εἰσό- μεθα· ἀλλ’ εἴπερ νοσηροῖς τὰ ὑγιεινὰ συμφύροις, φάμεν ὡς οὐκ ἔστιν ὅπως ἀποδώσῃ τὸ μίγμα· Ἐλληνες γὰρ οὐκ ὠνοῦν- ται πάντα καρπὸν ὑπάρκτιον καὶ ἄωρον, ἀλλὰ τὸν ὠραῖον μόνον καὶ ἀγλαόν, οὐ μάλιστα σφι θυμός, τοῖς Τευτόνων παισὶ τὸν ἄωρον χαριζόμενος. Τούτοσι μὲν γὰρ οὔτε Δημή-

Ἡ Ἡπειρος

τηρ οὔτε Διόνυσος οὔτε γέγονεν οὔτε γενήσεται, ἀλλ' ὑμῖν τῷ θεῷ ἐκ παλαιοῦ ἔστων, οὐκ εἰθισμένοις ζῦθον οἴνου προαιρεῖσθαι οὐδὲ σίτου γεώμηλα. Ἡμῖν δ' οἱ πατέρες νέκταρ καὶ ἀμβροσίαν καταλελοίπασιν, ἅπερ εἶγε τοὺς ἀρκτήφους δοκεῖς ἡμᾶς ἀφελέσθαι, ἀλλ' οὖν ἐν γῇ προσδόρρω καὶ ἄλλοτρία κάλλος καὶ ὄσμην ἀποβαλόντα ἠλλοίωτας· μόνη γὰρ Ἑλλάς γῆ καρπὸν αὐτόχθονα θρέψειεν ἄν, ἐγγὺς δ' ὁ χρόνος ἔστιν, ᾧ ἡγαθέ, ὅτι τὰ τῶν Ἑλλήνων Ἑλληνες ἀφελόμενοι ἐρμηνεῖαν ὀθνεῖαν νοῦν τε ἀποδώσουσι καὶ σχῆμα γνήσιον ἀναδείξουσι· ζῆ γὰρ ζῆ τάρχεια, ἀπ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ Ὀμήρου, ὡς νῦν αἱ ἀπανταχοῦ διάλεκτοι μαρτυροῦσιν.

A. ΤΑΓΗΣ.

A. Τάγης Μ. Κεφάλαι εὔ πράττειν.

Τῆ 1 Μαΐου 1890.

Τὸν ἀγῶνα λόγῳ καταλιπὼν ὀγδόην ἡμέραν ταυτηγὶ καὶ νῦν ἔργῳ ἀφιστάμενος πόνου τε ἀννηνύτου καὶ πολέμου λόγων ματαίων καί, εἰ μοι ἔξεστιν εἰπεῖν, ἀγῶνος ἀνάγωνος, εἰπεῖ μὰ Δί' οὐκ ἠλεγξας οὐδ' ὄπωστιον ἄς σοι ἀνεπλήρωσα αἰτίας παρακληθεῖς, αἰτίας οὐ λανθανούσας, ἀλλὰ μονονουχὶ φωνῆν ἀφείσας ἐν τοῖς συμφραζομένοις, κατὰ Γραμματικούς εἰπεῖν, οὐδὲ γενικῶς κατηγορουμένας καὶ δὴ ἐφαρμοζούσας (καίτοι καὶ τοῦτό γε οὐκ ἄλογον), οὐδ' ἀκολάστου φαντασίας προτιόντα, ὡς σὺ φῆς, ἀγαπῶν οἷς ἐκδῶται τινὲς σεσημείωνται οὐδὲν δὲ διαρρήδην λέγουσιν, ὡς ἀναπληρώματος οὐ δεῖ, — ἀγῶνα, φημί, ἀπρακτον ἔων γράφω σοι τὰδε σήμερον, οὐ γραμματικὴν διατριβὴν, οὐδ' ἐπεξέλεγχον καὶ ἀνασκευὴν ὧν ἰσχυρίζῃ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀναίρεισιν ὕδρων, ἄς σὺ δοκεῖς ὑδρίσθαι μοι, τοῦτο δ' αὐ ἀρνησιν νεωτέρων πόνων. Ἄλλὰ πρὶν ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν, ὁμολογῶ πρότερον τάρτιγρα-

Ἡ Ἡπειρος

φές σοι γράμμα, τὸ κομιδῆ νεοχρόν, ᾧ δὴ νοῦς ἐνεστιν ἔλεγχος δῆθεν τῶν πλημμελῶς μοι εἰρημένων, ἐπιεικῶς λοιδοριῶν καθαρεύειν, εἴ τις μὴ λογιῶται λοιδορίας τό τε τὸν πολύβιβλον Κεφάλαι τῶ ἀβίβλω Τάγῃ μεταγράφειν ὀνόματα μόνα ἐκδοτῶν, σημειουμένων τε καὶ μή, ὅπως ἂν Τάγης ἀβιβλος πάντας γινώσκῃ, καὶ τὸ τὴν γεωμανίδα φωνῆν Τάγην τὸν δυσμαθῆ πέντε καὶ τριάκοντα ἤδη ἔτη σπουδάσειν, παρέλκειν δ' ἐν τοῖς πράγμασι νεμόμενον ἐν χώραις φαντασίας. Νῆ Δία πάντ' ἀληθῆ ἔστι καὶ τῶν μὲν τούτων ἔσαι χάριν σοι εἶσομαι, τὰ δ' ἀποφυγεῖν πειράσομαι νῦν, ᾧ βέλτιστε, ὅτε μοι συγγενέσθαι καὶ διδάξαι ἠθέλησας καὶ οὐκ ἐφυγες, μήτε γε παρέλκειν μήτε ἀλώμενος νέμεσθαι.

Ἦθρεως τοίνυν ἐγκαλεῖς μοι, ᾧ ἡγαθέ, ὅτι κοινῶ τρόπῳ χρησάμενος παρέβαλόν σε μολοτῶ, ἕτε δὴ ἐν τῇ β'. διατριβῇ τὰδ' ἔγραψον· « Καίτοι φόβος, — ὅτε μολοττοὶ κύνες ὑλακόμωροι ἐφορμήσαιεν » (σημειωσώμεθα καὶ τοῦτὶ χρονικὴν ἀκολουθίαν, zeitliche folge, δηλοῦν). Ἄλλ' εἰπερ ἐγὼ κοινῶς τὸν τρόπον εἶην τοιαῦδε χρησάμενος παραβολῆ, πολλῶ δὴτα ἐμοῦ κοινότερος ἂν εἶη Ὀμηρος, ὅν που ἐρμηνεύων εὔοιδ' ὅτι δεινῆ χυδαιότητι καταμέμφῃ. Καὶ γὰρ Ὀμηρος ἔφη περὶ μὲν Αἴαντος (Ὀδ. XI 558)

ὡς δ' ἔτι ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβήσατο παῖδας
νωθῆς, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥοπαλ' ἀμφὶς ἔαγγ

ὅς τότε ἔπειτ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱὸν
νύσοοντες ξυστοῖσι μέσον σάκος αἰὲν ἔποιτο

περὶ δὲ Ἀγαμέμνονος. (Ὀδ. II 480)

ἠῦτε βοῦς ἀγέληφι μεγ' ἔξοχος ἔλιετο πάντων
ταῦρος· ὁ γὰρ τε βόεσσοι μετατρέπει ἀγρομένησιν
τοῖον ἀρ' Ἀτρεΐδην θῆκε Ζεὺς ἡματι κείνῳ,
ἐκπρεπέ' ἐν πολλοῖσι καὶ ἔξοχον ἠρώεσσω

περὶ δ' ἄλλων πολλῶν ἄλλα. Μὴ τὸν Ὀμηρον οἶει διὰ τοῦ-

— Η Ἡπειρος —

των ἀτιμάζειν Ἀγαμέμνονά τε καὶ Αἴαντα, ἐκείνον μὲν βοῖ ταύρω ἔσποντα, διὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, τοῦτο δὲ ὄναρ διὰ τὸ ὑπομένειν καὶ μὴ δεδιέναι ξυστῶν νύγματα; Μὴ καὶ ἡμεῖς νῦν οὐ καλοῦμεν τὸν μὲν λέοντα, τὸν δὲ ἀετόν, τιμώντες, καὶ πᾶν τοῦναντίον τὸν μὲν ἀλώπεκα τὸν δὲ λαγών, τὸν δὲ τι ἄλλο, καταφρονούντες; Καὶ τῶν κυνῶν οὐχ οἱ μὲν εὐγενεῖς, οἱ δ' ἀγοραῖοι;

Κἀγώ, ὦ θαυμάσιε, δῆξιν ἐν τῷ ἀγῶνι δεδιῶς ἐχρησάμην εἰκόσι ἑλληνικά, ἣν ἴσως, οὐ γὰρ οἶδα, τοῖς μὴ Ἑλλησιν ἔξεστι φέγειν. Καὶ αὕτη μὲν πρώτη δοκοῦσα ὕβρις, πρὸ πολλοῦ μὲν γενομένη, νυνὶ δὲ λυπήσασα. Ἡ δὲ μετ' αὐτὴν σάρκα καὶ εἶδος ἐν τῷ σῶ λαβοῦσα νῶ, ὦ δαιμόνιε, τὸ ἀποκαλέσαι σε δόλιον μεταφραστήν, τοῖς ἑμοῖς γράμμασιν οὐκ ἔνεστιν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἶπον ἢ τὸ κατ' ἀρχάς μὲν, ὅπερ ἀληθές, ὅτι κανόνα Kühner παρέλιπες, τελευταῖον δ' ὅτι οὐ μετέφρασας Γερμανῶν παρατηρήσεις, ἵνα μὴ δῆλον γένηται ὅτι τὸ πλεῖστον αὐτῶν οὐκ ἀφορᾷ εἰς τὸν ἡμέτερον ἀγῶνα, παντάπασιν δ' ἀπροσδιόνυσόν ἐστιν. Ἄλλ' εἴπερ σύ δόλιον ἐν τούτοις μεταφραστὴν ἀνακαλύπτεις, ἔγωγ' ἐπέχω. Τελευτῶν δὲ λέγω σοι, ὦ φίλ' ἑταῖρε, ὡς οὐκ ἂν ἔτι ἐπιχειρήσαιμι καὶ τῶν ὑπολειμμένων χωρίων τῇ ἀναλύσει καὶ ἀναπληρώσει, ἐφ' ἃ ἤδη καλεῖς με, οὐδ' εἰ κινδυνεύοιμι κίνδυνον μέγαν, δόξαι σοὶ τε καὶ τοῖς ὁμογνώμοσιν οὐ δυνάμενος, διὰ πλῆθος μέγα γερμανικῶν σημειώσεων, ἃς παρατέθεικας. Πρῶτον οὐ κατάδειξον πᾶσιν, ὡς ἀλόγως μὲν ὑποθέσεις ἀνεπλήρωσα, ἀλόγως δὲ καὶ διάκρισιν ἐποιησάμην μέλλοντος ὀριστικῆς καὶ ἀορίστου εὐκτικῆς σὺν τῷ ἂν ἐν τοῖς ἤδη ἀναλυθεῖσι καὶ ἀναπληρωθεῖσι χωρίοις, πρὸς δὲ δὸς ἡμῖν καὶ τὸν ὀρισμὸν τοῦ πιθανοῦ, ἵνα τελευτῶντες ὁμολογήσωμέν σοι, ὅτι πολλάνικis τὸ ποιήσαιμι ἂν = ποιήσω καὶ γράψαιμι ἂν = γράψω (!), δεχόμενοι τὴν Ματθεοῦ γνώμην τὴν πρὸ πέντε καὶ πεντήκοντα ἐτῶν

— Η Ἡπειρος —

ἐξενηγεμένην, ἣ δὴ μάλιστα Bähr πιστεύσας ἠρμήνευσεν εὐκολίαν εὐρών, Abicht δ' ἐπέχει, οἱ δὲ σοφοὶ τοῦ Θουκυδίδου ἐκδοταὶ ἐν χωρίοις παραπλησίοις, Porro τε καὶ Krüger καὶ Classen οὐδὲ μνείαν ποιοῦνται (*).

Ἰγίαινε.
Α. ΤΑΓΗΣ

ΣΟΦΙΑΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

Νυκτωδία.

(*) Αἱ ἀπαντήσεις τοῦ κ. Μ. Κεφάλαια δημοσιευθήσονται ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ «Λευκόματος».

ΔΕΣΠΟΙΝΑ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΝ

Μὲ τὰ νησάκια τὰ πολλὰ εὐρέθηνες καὶ σύ,
Φολέγανδρος μικροῦλά μου, Φολέγανδρος χρυσοῦ,
μὲ τὰ λευκὰ σπιτάκια σου στοὺς βράχους σου σπαρμένα
καὶ τὰ ὠραῖα ἀμπέλια σου στὶς πέτρες φτωχωμένα.

Ἐθαύμασα τὴν χάριν σου τὴν ἄγρια εὐμορφιά σου,
τ' ἀφροστεμμένα κύματα ποὺ σπάζουν στὰ πλευρά σου,
κι' ὅτ' ἔστρεφα τὸ βλέμμα μου σ' ἔβλεπα κυκλωμένη
ἀπὸ γαλάζια θάλασσα ἀφροστεφανωμένη.

Ἄν καὶ δὲν ἔμεινα πολὺ, Φολέγανδρος, κοντὰ σου
μοῦ πῆρες ὅμως τὴν καρδιά καὶ μ' ἔκανες δικιά σου
καὶ τώρα, ὅτε ξφυγα, μένω συλλογισμένη
καὶ ὁ νοῦς μου στὴν Φολέγανδρον ὀπίσω πάντα μένει.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΑΙ ΚΡΑΥΓΑΙ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

«Ἐλεήσατε κυρίαὶς καὶ τὸν ἀόμιματο. Σάββατο ἡμέρα χριστιανοί, κάμειτε μίαν ἐλεημοσύνη ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθαμένων σας», ἀκούεται μονότονος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου μας ἡ φωνὴ τοῦ τακτικοῦ τοῦ Σαββάτου τυφλοῦ ἐπαίτου, ὅστις μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐμφανίζεται, εἰς τὴν συνοικίαν, τὴν αὐτὴν ἀκολουθῶν πορείαν, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ μικροῦ ὀδηγοῦ του, ἀπαρεγκλήτως διὰ τῶν αὐτῶν πάντοτε διερχόμενος ὁδῶν, μηδέποτε συγχίζων τὴν τάξιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ καθορισθέντος δρομολογίου του.

Ἡ μελαγχολικὴ φωνὴ του μὲ ὑπενθυμίζει πάντοτε ὅτι εἶναι παραμονὴ τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου, ἡ δὲ μονότονος παράκλησις του, ἥτις καὶ αὐτὴ ἀπὸ ἐτῶν παραμένει ἡ ἴδια κατὰ τύπους μὲ τοὺς αὐτοὺς φωνητικούς τόνους, ἄνευ περιπτῶν ἀποστροφῶν πρὸς τὸν ἀδικοῦντα Θεὸν καὶ ὁμοιοκαταληκτικῶς ἐκσπασμένων παραπόνων κατὰ τῶν ἀπορούντων τῆς ἐπιστήμης μυστῶν, ἐνέχει τι τὸ ἱερατικόν, προκαλοῦν τὴν κατάνυξιν ἅμα δὲ καὶ τὸ ἔλεος.

Εἶναι Σάββατο βράδυ, σκέπτομαι, ἀφοῦ ἔρριψα πρὸς τὸν μικρὸν τοῦ τυφλοῦ ὀδηγὸν νόμισμά τι, ἄς ἀφήσω τὴν ἐργασίαν.

Ἴδου λοιπὸν ὅτι μία ἐκ τοῦ δρόμου φωνὴ μ' ἐπέβαλε τὴν ἀνάπαυσιν καὶ μ' ἔφερεν ἠρέμα εἰς ρεμβασμούς. Πόσῃν ἄρα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἔχουσιν αὐταὶ αἱ ἐκ τῆς ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀφικνούμεναι ἀπηχησεις! Ἀσυναίσθητος αὐταὶ

Ἡ Ἡπειρος

μᾶς εἰδοποιοῦσι περὶ τοῦ διαρρεῦσαντος χρόνου ἀποτελοῦσαι ἴδιόν τι ἔμψυχον ὥρολόγιον, ἔφ' οὗ ἄνευ ἄλλης τινος μαθηματικῆς ἐνδείξεως, ρυθμίζομεν τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα μας.

Ἐκαστος πωλητῆς κατέχει καὶ ἐν διαμέρισμα ἐπὶ τοῦ δίσκου· πολλάκις δὲ δύο ἢ τρεῖς ὁμοῦ διεκδικοῦσι τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Ὁ σαλεπιτζῆς, ὁ φραντζολᾶς, ὁ περιάγων τὰ θερμὰ τεμάχια μπουγάτσας ὁμοῦ μὲ τὸν γαλακτοπῶλιν διεκδικοῦσι τὰ πρωτεῖα ἀπὸ ὄρθρου βαθέως μέχρι τῆς δεκάτης πρωϊνῆς πλανώμενοι εἰς τὰς συνοικίας, οἱ διάφοροι λαχανοπῶλαι, ὁ ψαρᾶς, ὁ καταϊφτζῆς κετέχουσι τὰς ἀπὸ τῆς δεκάτης μέχρι μεσημβρίας ὥρας. Ὁ πατσατζῆς, σαλατατζῆς καὶ χαλβατζῆς ἀγγέλλουσι τὴν δειλὴν. Ἄλλοι πάλιν εἰδικῶς μᾶς πληροφοροῦσι ὅτι ἡ γῆ ἔκλινεν ἐπὶ τῆς τροχιάς της καὶ νέα τοῦ ἔτους ὥρα προετοιμάζεται εἰς τὸ πρόχειρον καὶ ζῶν τοῦτο ἡμερολόγιον.

Ὁ μὲ στεντορεῖαν φωνὴν πωλῶν τὸ καϊμάκι τῆς Σηλυμβριάς κηρύττει τὴν πρώτην ἀνοιξιν· αἱ μαργαρίται αἱ χαριτοβριθεῖς ἀγγέλλουσι τὸν Μάρτιον, τὰ μαρούλια καὶ ἡ λεβάντα διαλαλούμενα τὸν Μάϊον. Τὰ καρπούζια καὶ πεπόνια ἐπάγονται τὴν ὠριμότητα τοῦ ἐνιαυτοῦ· τὰ κάστανα καὶ τὰ κυδῶνια τὴν βραδεῖαν ἐπέλασιν τοῦ ψύχους τὰ δ' ἐκλεπτὰ κάρβουνα καὶ τὸ καλὸ δαδὶ ἀκολουθοῦσι τὰ ῥίγη τοῦ χειμῶνος.

Συχνάκις εἷς ἕκαστος τῶν πωλητῶν ἀποτελεῖ ἰδιαίτεραν προσωπικότητα διαφόρως ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐπιδρῶσαν. Ἴδου εἷς σαλεπιτζῆς, ὅστις μίαν χειμερινὴν ἐσπέραν διὰ ὠραίας βαρυτόνου φωνῆς του σᾶς ἐμβάλλει εἰς σκέψεις σοβαρὰς καὶ μία γυφτοπούλα ἕνα πρωὶ Μάϊον περιφερομένη σᾶς κάμνει νὰ σκιρτᾶτε ἀπὸ χαρὰν μὲ τὰ κύματα τῆς δροσερᾶς παρθενικῆς φωνῆς της. Ἐνας γέρον πωλητῆς μαργαριτῶν σᾶς συγκινεῖ βαθέως μὲ τὴν σπασμένην γεροντικὴν κραυγὴν του. Τὸ σηλυβριανὸν ἀναγγελλόμενον παρ' ἀρειμανίου νεαροῦ ἀνατολίτου

Ἡ Ἡπειρος

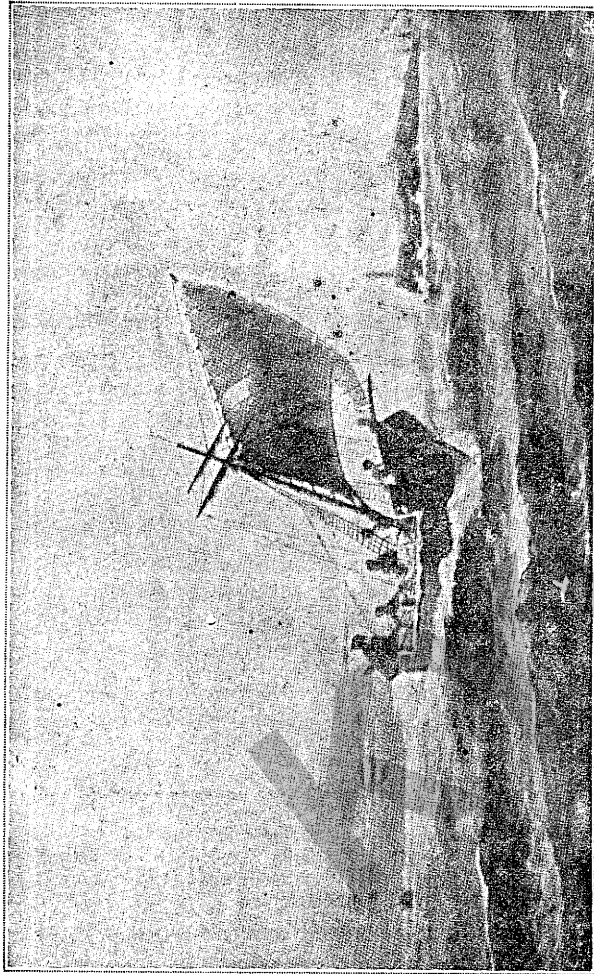
σᾶς εἰσάγει εἰς νέαν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥραν.

Αὐτὸς ὁ πωλητῆς παγωτοῦ μὲ τὰς μελαγχολικὰς μεταπτώσεις τῆς φωνῆς του σᾶς ἐνθυμίζει κάποιαν ὠρισμένην βραδεῖαν τοῦ Ἰουνίου· αὐτὸς πάλιν ὁ φραντζολᾶς κάποιαν ὠρισμένην ἐπίσης ἀσχολίαν· ἐκεῖνος δ' ὁ πωλητῆς χαλβᾶδων κάποιαν γνωστὴν κυρίαν, αὐτὸς ὁ ἐπαίτης κάποιαν κύριον ποῦ τὸν ἔλεησεν.

Οὕτω λοιπὸν αἱ φωναὶ τοῦ δρόμου, ὡς εἰδικὸς τις ἤχος παραχόρδου μὲν πλὴν ἐκφραστικῆς μουσικῆς, μεγίστην ἔχουσι ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς μας· ὅταν δὲ τυχὸν ἀναρρωνύων τις ἐγεροθῆ μετὰ βαθὴν καὶ παρατεταμμένον λήθαργον καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸ πρῶτον τὸν ἤχον γνωστῆς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πλανοδίων πωλητῶν φωνῆς, τοσοῦτον συγκινεῖται ὥστε νὰ θεωρήσῃ τὴν κραυγὴν αὐτοῦ ταύτην ἀσφαλῆς ἐχέγγειον ὅτι διὰ παντὸς πλέον ἐπανῆλθεν ἐν τοῖς κόλποις τῆς μοχθούσης κοινωνίας.

ΝΟΕΜΗ ΖΩΗΡΟΥ

-
- *** Ἡ φιλία τελειώνει ὅταν ἄρχεται ἡ δυστυχία.
 *** Τόσον ὁ οἶκος εἶναι γλυκός, ὅταν ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς, τόσον εἶναι πικρὸς, ὅταν πρέπει νὰ τὸν ἐπικαλεσθῶμεν...
 *** Ὁ θυμὸς εἶναι βραχεῖα παραφροσύνη.
 *** Ἡ ἀντιπάθεια εἶναι ἐν μίσος ἰσχυρόν, τὸ ὁποῖον δὲν δικαιολογεῖται.
 *** Ἡ πλῆξις εἶναι δικαία τιμωρία ἐνὸς πνεύματος κενοῦ καὶ μιᾶς ψυχῆς ἀδιαφοροσύνης.
 *** Ἡ φιλοσοφία εἶναι ἐπιστήμη παρηγορίας, εἶναι ἡ τέχνη τοῦ θεραπεύειν τοὺς πόνους καὶ διαπλάσσειν τὸν ἀνθρώπον μὲ ὄλας τὰς ἀρετὰς αἰτινες τὸν σώζουσι.
 *** Ἡ φιλοσοφία δὲν ἔχει δι' ἀπόλασιν παρὰ ὄνειρα βραχεῖα καὶ σκληρά.

Τὸ ναύγιον.

E. DE PALEZIEUX

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΓΑΠΗ

« Ὅσες φορές κι' ἂν ἔσκυψαν ἐπάνω μου μέτωπα φυλτισμένα καὶ δροσολουσμένα χεῖλη νὰ μοῦ μειδιάσουν μὲ στοργήν, ἔννοιωσα στὴν ψυχὴν μου νὰ εἰσδύῃ ἓνα ρῖγος παγερό· ἓνα προαίσθημα θανάτου.

» Τὰ χεῖλη ἐκείνα καὶ τὰ μάτια τὰ ἀκτινοβόλα, ποὺ χαμογελοῦσαν, ἄπλωναν συγχρόνως τὸ μικρὸ των χέρι εἰς τοὺς μίσχους μου.

» Ἀλλοίμονον στὸ ἀπερίσκεπτό μου μπουμπουκάκι, ποὺ εἶχε τὴν φιλοδοξίαν νὰ ἀνοίξῃ τὴν στεφάνην του πειὸ ζωηρὰ καὶ νὰ χαμογελάσῃ πειὸ χαριτωμένα!

» Τσίικ, τσίικ· ἓνας ἦχος ξηρός, λεπτότατος κι' ἡ προδοσιὰ συντελεῖτο. Μοῦ ἤρπαζαν ἓνα ἀγαπημένο μου παιδί, μιὰ μοσχομυρισμένη μου στεφάνη! — εἶπεν ἡ φουντωτὴ γαρυφαλλιά στὴν λευκοφορεμένην μαργαρίταν.

» Κι' ἔννοιωθα τότε πειὰ διπλὸ τὸν ἀγριὸ μου πόνο. Περίλυπα, ἀπογοιευμένα ἐμαζεύοντο τὰ τρυφερὰ τῶν μίσχων μου ἄκρα· ὁ χυμὸς μου, σὰν νὰ ἔπερνε μὲ μιᾶς σταγόνες φοβεροῦ δηλητηρίου, κι' ἐκυκλοφοροῦσε βιαστικῶς καὶ ἀνυπότακτος. Ἐεχίλιζε γὰρ μιὰ στιγμὴ στὰ φύλλα μου ἀπότομα, καὶ ἀπεσύρετο ἔπειτα μὲ ὄρμην καὶ βίαν. Καὶ ἤκουα τὸ σπαρακτικὸ παράπονον τοῦ πόνου τῶν μικρῶν μου φύλλων καὶ τῶν σφαληγμένων μπουμπουκιῶν μου· ἔννοιωθα τὰ πυγμένα δάκρυά των, ποὺ τὰ προσκαλοῦσεν ὁ φαρμακωμένος μου χυμὸς, νὰ ἀναβλύζουν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των κι' ἀνεστέναζα μ' ἀδημονίαν, ἐνῶ τριγύρω μου ἀκόμη ἀντηχοῦσε στὰ

‘Η’ Ηπειρος

περὰ τῆς αὔρας, ὁ λυγρὸς τοῦ λουλουδιοῦ ποῦ μοῦ ἀφήρεσαν, ἐνωμένος μὲ τὰ μεταλλικὰ γέλοια τῶν σκληρῶν δημίων του... »

Καὶ τῆς ἀπήντησεν ἡ κτρινοφθαλμη γειτόνισσά της, ἡ ὤμορφη μαργαρίτα, ποῦ ἐκαμάρωνεν ἀπὸ μιὰ γάστρα πλάγι της :

— « Ἄν σοῦ στεροῦν τὰ εὔσμα λουλούδια σου, γαρυφαλιά μου, πρόωρα, τοῦλάχιστον δὲν τὰ μαδοῦν σπαρακτικὰ ἐμπρὸς σου. Ἐνα κρυστάλλινο δοχεῖον εἶνε πάντα ἔτοιμο νὰ τὰ δεχθῇ κι’ ἕνα κομψὸ δωμάτιον θὰ συγκρατήσῃ τὸ γλυκύ των ἄρωμα ἐπὶ ἡμέρας, ἂν δὲν προλάβῃ κάποια λιγερὴ παρθένα ἐρωτευμένη νὰ στολίσῃ τὰ μαλλιά της ἢ τὸ στήθος της μ’ αὐτὰ ἑσπέρηφανα ἢ καὶ νὰ τὰ χαρίσῃ στὴν Ἀγάπη της μὲ περιπάθεια.

» Ὡ! τὰ παιδιά σου τ’ ἀγαποῦν οἱ ἄνθρωποι, γαρυφαλλιά μου. Μὴ παραπονεῖσαι. Ἄλλὰ τὰ ἄμοιρα ἰδικά μου,

» Ἀλλοίμονον! Τὸ χιόνι τοῦ χειμῶνος δὲν παγώνει τόσῳ τὸν χυμὸν μου καὶ δὲν σταματᾷ τὸ αἷμά μου, ὅσῳ ἐκείνο τὸ ἀπᾶνθρωπο νευρικό ξεφύλλισμα κάθε μου μαργαρίτας γελαστής. Τί ἔπταισα κι’ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου καὶ μᾶς κυνηγᾷ αὐτὴ ἡ μαύρη μοῖρα; »

Κι’ ἡ ταπεινὴ τοῦ κήπου γλὴ πικροστενάξε βαθειὰ- βαθειὰ καὶ ἐμουρμούρισε μὲ τὴν ἀδύνατη φωνὴ της :

— » Παραπονεῖσθε σεῖς, βασιλίτσες εὐτυχησμένες τῆς ζωῆς, πού ζῆτε μὲ τὰ χάρδια ὄλων ὡς τὴν τελευταία σας στιγμή! Τὰ ποικιλόχρωμα λουλούδια σας εἶτ’ ἀρωματισμένα εἴτε μὴ, γεννοῦν κάποια ξεχωριστὴ ἀγάπη στὴν ἀνθρώπινη καρδιά, κάποιο ἐνδιαφέρον. Τὸ ὄμορφό των χρῶμα, τ’ ἄρωμά των τὰ διαφυλλάττον ἀπ’ τὰ καταφρόνια· ἀλλὰ τὴν πυκνὴν καὶ βελουδένια γλὴν, ποῦ ἀνακουφίζει τὴν ματιὰ τοῦ ὁδοιπόρου καὶ τὸν ἐγκαρδιώνει εἰς τὸν δρόμον του, τὴν γλὴν, ποῦ αἰ-

‘Η’ Ηπειρος

ῶνια τρέφει τὴν πυρρόστικη ἀγέλαδα, τὸ πυκνόμαλλο ἀρνὶ καὶ μὲ τὴν ἐλαφρὰ καὶ ἀδιόρατη, ἀλλὰ πλατειὰ ἀναπνοή της δροσίζει καὶ τὸ πειὸ θερμὸ τοῦ Ἰουλίου γλυκοχάραμα, αὐτὴν τὴν γλὴν τὴν πικροπεριφρονεῖ... »

Καὶ ἀνεστενάξε καὶ πάλιν παραπονεμένη, ἔτοιμόδακρυς ἡ γλὴ.

Καὶ ἡ γλυκεῖα παρθένα, ποῦ ἐπότιζεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὶς γάστρες καὶ τὴν γλὴν μὲ φροντίδα, ἐχαμογέλασε στὰ λόγια των· ἔσκυψε λίγο τὸ σγουρὸ καὶ καστανόμαλλο κεφάλι της μὲ χάρι κι’ ἐψιδύρισε στὴν γλῶσσάν των αὐτὰ τὰ λόγια :

— « Ἄργεῖ ἀκόμη ὁ καιρὸς, ποῦ ἡ ἀγάπη θὰ ἐξημερώνη τὴν ἀνθρώπινη καρδιά. Τώρα τῆς ἀφυπνίζει μόνον τὸν ἐγωισμόν της, τὸ συμφέρον της. Γι’ αὐτὸ, λουλούδια μου ἀγαπημένα, μὴ παραπονεῖσθε. Ἡ ἀγάπη ἔχει περισσότερα ἀγκάθια ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀγρούς κι’ ἀπὸ τὶς λαγκαδιές τῆς γῆς· καὶ τὸ μονάκριβο λουλούδι της δὲν ζῆ πλέον στὴν γῆν μας.

» Νεραΐδες ξωτικιές τὸ ἔχουν κλέψει καὶ κανεὶς δὲν ξεύρει πλέον ποῦ ἀνθεῖ... »

Καὶ τὰ λουλούδια ἔμειναν συλλογισμένα...

ΣΙΒΥΛΛΑ

*** *Αἱ μεγάλοι ἰδέαι προέρχονται ἐκ τῆς καρδίας.*

*** *Ὅστις ταπεινοῦται χάριν εὐγενοῦς σκοποῦ δὲν ἐκπίπτει τῆς θέσεώς του, οἰοδῆποτε καὶ ἂν εἶναι οἱ ἐξευτελισμοὶ εἰς οὗς ὑποβάλλεται*

*** *Ὁ ἄνθρωπος ἔχει χρεῖαν ἀγάπης καὶ φιλίας· ὁ ἄστοργος καὶ ἀνέραστος εἶναι μηχανῆ ξηρὰ, μονότονος καὶ θορυβώδης.*

*** *Ὁ φθονερός εὐχαριστεῖται, ὅταν ἐμπνέη φθόνον.*

ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟΝ

Προβάλλ' ἡ ὠραία χαραυγὴ ἔστους λόφους τῆς Ἡπείρου
 τοὺς ἄγριους, καὶ ἔστους φοβεροὺς τοῦ Κακοσούλη βράχους·
 τοῦ Πίνδου τὴν ψηλὴ κορυφὴ τὴν στεφανώνουν νέφη
 καὶ χιόνια, ποῦ ὀλοπόρφυρα τὰ χρωματοστολίζει
 τοῦ Ἥλιου ἡ πρώτη ἀνατολή. Σκορπίζεται ἡ ἀντάρα
 καὶ καθαρὰ ἀγνατίζονται βουνήσιες κατοικίαις,
 ποῦ οἱ λύκοι ὠρλοῦνται κ' ὁ ἀετὸς τὸ ράμφος του ἀκονίζει·
 ἐκεῖ ζοῦν ἄγρια θηριὰ καὶ σαρκοφάγα ὄρνια,
 κ' ἀνθρώποι πλιὸ ἀγριώτεροι· ἐκεῖ ψηλὰ πλακώνουν
 οἱ φοβερὲς κακοκαιριὲς καὶ τρομεροὶ χειμῶνες.

Ἐδῶ γλευάζεται ὁ σταυρὸς ἀπὸ τοὺς ἀλλοθρήσκους·
 δὲν στέκεται περήφανος· βαρεῖα περιφρονοῦνται
 οἱ λατρευταὶ του, λαϊκοὶ καθὼς καὶ ἱερωμένοι...
 Ὅπως κ' ἂν μεταμορφωθῆς, ὦ δεισιδαίμονια,
 ἅγιος κ' ἂν γίνης, εἰδωλον, παρθένος, ἢ προφήτης,
 ὅποιο κ' ἂν ἔχῃς σύμβολον ἔστων κόσμου· γιὰ λατρείαν,
 ὄλεθρον σπέρνεις γύρα σου καὶ μόνον θησαυρίζουν
 ὅσοι σ' ἐκμεταλλεύονται. Ποιὸς τάχα θὰ ἠμπορέσῃ

Ἡ Ἡπειρος

τὸ κίβδηλόν σου μέταλλον γιὰ πάντα νὰ χωρίσῃ
 ἀπὸ τὸν καθαρὸν χρυσὸν τῆς ἀληθοῦς λατρείας ;

Νὰ ὁ κόλπος ὁ Ἀμβρακικός, ποῦ ἕναν καιρὸν ἐχάθη,
 γιὰ μιὰ γυναῖκα ἐρατεινὴ κ' ἄβλαβη τόσος κόσμος !
 Μέσ' ἔστα νερά του, ποῦ ἔλαφρὰ τὸρ' ἀλλαγῶν ἡ αὔρα,
 τῆς Ρώμης οἱ Πατριῖκοι μαζί καὶ τῆς Ἀσίας
 οἱ Βασιλεῖς πολέμησαν μ' ὅλην τὴ δύναμίν τους
 τὴν ναυτικὴν, ποῦ ὠδήγησαν ἔς ἀμφίβολην μιὰν νίκην
 καὶ εἰς βεβαιότατην σφαγὴν· νὰ καὶ τὸ μέρος ἔπου
 τῆς νίκης τρόπαια ὑψώσεν ὁ δεῦτερος ὁ Καῖσαρ,
 ποῦ τότε ἐρείπια κείονται σὰν τὸν θνητὸ ἰδρυτὴ τους.
 Ὡ βασιλεῖς στασιασταί, τὲς πίκρες τῶν ἀνθρώπων
 ἔσεῖς τὲς μεγαλώνετε· λοιπόν, Θεὲ μεγάλε,
 τοῦ κόσμου τούτου, πῶπλασαν τὰ χέρια σου, τὴν τύχην
 τύραννοι τέτοιοι, εἶνε γραφτό, ἔστα χέρια τους νὰ παίζουν ;

Νὰ τῆς Χειμάρρας οἱ σκιερὲς καὶ γιγαντώδεις Ἄλπεις,
 ὅπου σὰν ἀμφιθέατρον ἠφαίστεια εἶν' ἀπλωμένες,
 κ' ὅσο τὲς βλέπεις τόσο αὐτὲς φαίνονται πλιὸ μεγάλες·
 ἔστα πόδια των ξανοίγεται χαριτωμένος κάμπος·
 ἐκεῖ βοσκήματα πηδοῦν, δένδρα πυκνὰ βοῦζουν,
 τρέχουν γοργὰ ἀργυρᾶ νερά ἀπὸ καθάρεις βρύσεις,
 καὶ τῶν βουνήσιων ἐλατιῶν οἱ κλώνοι λιγνοσειοῦνται.
 Νὰ ὁ Καλαμᾶς, τῶν παλαιῶν ὁ σκοτεινὸς Ἀχέρων,
 ποῦ ἦταν ποτάμι τῶν νεκρῶν. Ὡ Πλούτων, ἂν εἶν' Ἄδης

Ἡ Ἡπειρος

αὐτὸ τοῦ βλέπω, τὰ χλωμὰ Ἠλύσιά σου κλείσει·
ποτέ ἢ σιὰ μου μέσ' ἔς αὐτὰ νὰ ἔμπῃ δὲν θὰ θελήσῃ !

Ποῦ εἶνε τ' ἀρχαῖον ἄλσος σου, ὦ ἱερὰ Δωδώνη ;
ἢ βρύσις σου ἢ προφητική, τὸ θεῖόν σου μαντεῖον ;
σὲ ποιὰν κοιλάδα οἱ χρησμοὶ τοῦ Δία ν' ἀντηχοῦσαν ;
ποιὰ λείψαν' ἀπὸ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀστραποβόλου μένουν ;
τὰ πάντα ἐλησμονήθησαν ! καὶ νὰ παραπονῆται
τολμᾷ ἀκόμα ὁ ἀνθρώπος, νὰ κόφτῳ τὸν σὴν βλέπῃ
Τὰ νήματα τοῦ συγκρατοῦν τὴν ψεύτικη ζωὴ του.
Ἦ παῦσε πλάσμ' ἀνόητον, τοῦ κάκου μουρμουρίζεις,
τῶν Θεῶν ἢ μοῖρα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ δική σου.
Τὸ μάρμαρο σὺ καὶ τὴν δρυὶν μὴ θέλεις νὰ περάσῃς ;
Δὲν ξεύρεις ὅτι γενεές, γλῶσσοι, κι' ἀκέραιους κόσμους
τοῦ πανδαμάτορος καιροῦ τὸ δρέπανον θερίζει ;

Δ. Μ. ΣΑΡΡΟΣ

*** Ἀσπεῖτε τὴν φιλανθρωπίαν σας ἀπέναντι καὶ τῶν ἐχθρῶν σας· τὰ
δένδρα δὲν ἀρνοῦνται τὴν σιάν των εἰς τὸν ἀνοιχτὸν ξυλοκόπον.

*** Θὰ εἶχον ὀλιγωτέρους κόπους, ἐὰν εἶχον ὀλιγωτέρας ἐπι-
θυμίας.

*** Ἡ ὀρειότης εἶναι τὸ πρῶτον δῶρον, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις μᾶς δίδει
καὶ τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον μᾶς ἀφαιρεῖ.

*** Τὸ θάρρος ἐναντίον τῆς τύχης εἶναι φιλοσοφία· τὸ θάρρος ἐναντίον
τῆς πτωχείας εἶναι ὑπομονή· τὸ θάρρος εἰς τὸν πόλεμον εἶναι ἀξία· τὸ
θάρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις εἶναι τόλμη. Ἡ κατὰ τὸ γῆρας ἐγκατάλειψις
εἶναι ἡ τύχη τῶν ἐγωιστῶν.

Ἡ Πενθερᾶ

(ἡ ἑτέρα ὄψις τοῦ νομίσματος)

Πλὴν τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας οὐδὲν ἄλλο ἀνθρώπινον
ζεύγος ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐπῆρξεν ἄνευ πενθεροῦ καὶ
πενθερᾶς. Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω ἐνταῦθα καὶ βεβαιώσω τὸ
ἐκ τούτου γεννώμενον ζήτημα : « Ἄν οἱ πρωτόπλαστοι εἶ-
χον καὶ αὐτοὶ πενθερὸν καὶ μάλιστα πενθεράν, ἀρὰ γε θὰ
εἰσήκουον τόσον εὐκόλως τὰς δολερὰς εἰσηγήσεις τοῦ πανούρ-
γου ὄφεως καὶ θὰ ἔδακνον τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν ἢ
ὄχι ; » Παραδέχομαι ἐπὶ στιγμὴν ἀμφοτέρω, ὅτι δηλαδὴ ἡ
σύντονος καὶ διαρκὴς τῆς πενθερᾶς κυρίως ἐπιτηρησις ἴσως
θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποσοβῆσθαι τὸ μέγα δεινόν, οὗ τὰ ἀποτελέ-
σματα ἐξακολουθεῖ ἀπὸ αἰῶνων ὑφιστάμενον σύμπαν τὸ ἀν-
θρώπινον γένος· ὡσαύτως παραδέχομαι ὅτι οἱ νεαροὶ ἔρασταὶ
Ἀδὰμ καὶ Εὔα θὰ κατάρθουν διὰ διαφόρων ἐπινοήσεων
νὰ διαλάθωσι τὸ ἀκοίμητον ὄμμα τοῦ πανόπτου Ἄρχου καὶ
μετὰ μείζονος πείσματος θὰ ἐπετύγχανον τέλος νὰ ἐκμυζή-
σωσι τὸν χυμὸν τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ. Ὅπως δὴποτε
ἀπὸ τῶν τέκνων τοῦ προπάτορος Ἀδάμ καὶ τῆς προμήτορος
Εὔας ἄρχεται συστηματικὸς καὶ ἀκατάπαυστος πόλεμος κατὰ
τῶν πενθερῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀλλ' ἰδίᾳ τὸ κακὸν
ἐκσπᾷ κατὰ τῆς πενθερᾶς. Ὁ λόγος τῆς τοιαύτης καταφορᾶς
κατὰ τῆς πενθερᾶς εἶνε ὅτι πρῶτον ὁ πενθερός, καὶ ἂν δὲν
ἦν καλλίτερος τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως αὐτοῦ, εἶνε **ἀνῆρ**, οἱ δὲ
γράφοντες, ἦτοι οἱ κατήγοροι, εἶνε καὶ αὐτοὶ **ἄνδρες**, καί,
κατὰ τὴν παροιμίαν, « Κόρακας κοράκου ἔματι δὲ βγάζει »,

‘Η’ *Ἡπειρος*

καὶ δεύτερον ὁ πενθερὸς εἶνε πολὺ ἀπηλλαγμένος τῆς ἐπιθέσεως, διότι, πρεσβύτερος ὢν συνήθως τῆς συνένου, κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, *προαποθνήσκει* αὐτῆς· ὥστε ἐξ ἀνάγκης ὅλον τὸ βᾶρος ἐπιρρίπτεται ἐπὶ τῆς ῥάχως τῆς *γυναικός*, ἣτις μένει ἀνυπεράσπιστος κατὰ τῶν τραχειῶν προσβολῶν τοῦ ἀνδρός. Μεσολαβοῦσιν ἐνίοτε σπάνια διαλείμματα, καθ’ ἃ ὅπως δήποτε ἡ πενθερὰ μένει ἀπρόσβλητος ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀνδρῶν, ἴσως ὁμως τὰ ἀραιὰ καὶ βραχυχρόνια ταῦτα διαλείμματα χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ περισυλλέγονται ἐκ νέου αἱ δυνάμεις τῶν γραφόντων, εἰς τὸ νὰ ἀναδιφῶνται λεξικά πρὸς εὐρεσιν λέξεων ὑβριστικῶν, εἰς τὸ νὰ ἀναζητῶνται καὶ ἀλιεύονται γινῶμαι μισογυνῶν συγγραφέων, αἵτινες, ἀναξερταίνονται ἐν νεοτεύκῳ χύτρῳ, προσκομίζονται τοῖς ἀναγνώσταις τῶν ἐφημερίδων καὶ ἡμερολογίων, ὡς νωπὴ καὶ εὐάρεστος τροφή. Οὗτοι, οὐδεμίαν, φαίνεται, ἀηδὶαν αἰσθανόμενοι ἐκ τῶν ἀναμασωμένων, προθύμως καταβροχθίζουσι πᾶν τὸ κατὰ τῆς πενθερᾶς μαγειρευόμενον ἐκάστοτε καὶ ἐντροφῶσιν εἰς τὸ ἔωλον καὶ ἄχαρι ἔδεσμα. Πράγματι ἱκανὸς χρόνος ἐν τῷ μεταξὺ παρέρχεται ἐν ἀνακωχῇ, καὶ δεινὴ καὶ πάλιν ἐκρήγνυται καταίγῃς καὶ λυσσῶδης αὐθις ἄρχεται ἐπίθεσις κατὰ τῆς πενθερᾶς καὶ μυρία ὕβρεις καὶ εἰρωνεῖαι καὶ κατάραι κατ’ αὐτῆς ἐπισωρεύονται καὶ μάλιστα ὑπὸ νεαρῶν ἴσως γαμβρῶν, —κατὰ φαντασίαν ἢ κατ’ ἀλήθειαν, ἀδιάφορον, —οἵτινες οὐδεμίαν βαρεῖαν λέξιν παραλείπουσιν, οὐδένα ἀναθέματος λίθον ἀφίνουσιν ἀνεπαφον, ἀλλὰ τοσοῦτους καὶ τηλικούτους κατ’ αὐτῆς ἐπισωρεύουσιν, ὥστε, ἂν ὑπῆρχον ἐργάται πρόθυμοι, δυνάμενοι νὰ περισυλλέξωσι τοὺς κατὰ τῆς πενθερᾶς βαλλομένους πελωρίους λίθους, ἀναντιρρήτως θὰ κατώρθουν νέαν πυραμίδα Χέοπος νὰ ἀνοικοδομήσωσι πρὸς δόξαν καὶ ἀπαθανάτισιν τῆς πενθερᾶς. Πάντες οἱ γράφοντες κατὰ τῆς πενθερᾶς τὸ τοῦ ἀθα-

‘Η’ *Ἡπειρος*

νάτου ποιητοῦ Σολωμοῦ :

Σώπα, σῶπα· θυμήσου πὸς ἔχεις
μητέρα, γυναῖκ’, ἀδελφῇ,

αἵτινες εἶνε ἢ ἴσως γείνωσί ποτε καὶ αὐταὶ πενθεραὶ, ἂν εἰσηκουσθήσαν, ἐννοεῖται, αἱ κατὰ τοὺς γάμους αὐτῶν ὑπὸ τῶν κεκλημένων καὶ μὴ δοθεῖσαι αὐταῖς εὐχαί. Ἐπειτα δὲ παραδόξως λησιμονοῦσι καὶ τοῦτο, ὅτι τὴν εὐτυχίαν, περὶ ἣς μετὰ πλήρους τοῦ στόματος λαλοῦσι, προκειμένου λόγου περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν συζύγου, ὅτι τὴν εὐτυχίαν ταύτην οὐδέποτε θὰ εἶχον ἄνευ τῆς πενθερᾶς. Ἴσως ἀγνοοῦσιν ὅτι παρὰ Ρωμαίοις οὐδεμία ποτὲ ὕβρις ἠδύνατο νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν ὕβριν, ἣν περιελάμβανον αἱ λέξεις *ἀχαριστος* καὶ *ἀχαριστία*. Εὐτυχῶς οἱ χρόνοι, καθ’ οὓς τῆς γραφίδος τὸ μονοπώλιον εἶχον μόνον οἱ ἄνδρες, πρὸ πολλοῦ παρήλθον καὶ σήμερον ἀριθμοῦνται, ἴσως ἀκόμη ὀλίγοι, ἀλλ’ ὅπως δήποτε ἀρκεταὶ τοῦ καλάμου χειρίστριαι, δυνάμεναι δι’ ἴσων καὶ τῶν αὐτῶν ὄπλων νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῶν *ἀνάνδρων* ἀνδρικῶν ἐπιθέσεων. Οἱ δὲ ἀναγινώσκοντες εἶνε δίκαιον, ἀφ’ οὗ* ἤκουσαν τοῦ κατηγοροῦντος ἀνδρός, μετὰ τῆς αὐτῆς ἡρεμίας νὰ ἀκροασθῶσι καὶ τῆς ἀπολογουμένης γυναικός, ὅπως κρίνωσι δικάως καὶ οσίως, ἐνθυμούμενοι τὸ παράγγελμα τοῦ ἀρχαίου νομοθέτου «Μήτε δίκην δικάσης πρὶν ἀμφοῖν τὸν μῦθον ἀκούσης», ἢ, ὅπως προσφύγω εἰς πρόχειρον παράδειγμα, οὐδεὶς λαμβάνει ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν νόμισμα, ἐμπιστευόμενος μόνον εἰς τὸ ἀνεξίτηλον τῆς σφραγίδος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνης ὄψεως, ἀλλ’ ἀκουσίως καὶ οἰονεὶ ἀσυναισθήτως στρέφει μεταξὺ τῶν δακτύλων τὸ νόμισμα, θέλων δι’ αὐτοψίας νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς καταστάσεως, ἐν ἣ εὐρίσκεται καὶ ἡ ἑτέρα τοῦ νομίσματος ὄψις.

‘Η ’Ηπειρος

Και λοιπόν, πάντοτε και μόνη ή πενθερά πταίει, οὐδέποτε δὲ και ἡ νύμφη ;

Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι ἅπαντες οἱ γονεῖς, εὐποροὶ καὶ ἄποροι, τοκεῖς υἱῶν ἢ θυγατέρων, διαπύρως εὐχονται φανερώς ἢ ἐνδομύχως, τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἰδίων τέκνων ἀρρένων ἢ θηλέων, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωσιν, ἐν ἀρχῇ τοῦλάχιστον, εἰς τὴν ὑπαρξιν πενθερῶν, πολλάκις μάλιστα οἱ μέλλοντες ἐκατέρωθεν νὰ «συμπεθεριάσουν» διεξάγουσι τὰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις. Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι, ὅταν ἐπιστῇ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, γεννῶνται ἐνδοιασμοὶ τινες ἐκατέρωθεν, καὶ ὅπως οὖν βαρύνει εἰς τὴν προτίμησιν τοῦ γαμβροῦ ἢ ἔλλειψις πενθερῶν τῆς μελλονύμφου, ἀλλ’ ἐν γενεῖ οὐδέποτε ἡ παρουσία αὐτῶν παρεκώλυσε τὴν ὑπογραφὴν τοῦ «συμβολαίου», ἀρκεῖ νὰ διεξήχθησαν δεξιῶς αἱ συμφωνίαι καὶ νὰ ἐπῆλθε συγκατάθεσις τῶν μελλόντων «συμπεθερῶν». Τέλος γίνονται οἱ γάμοι· οἱ πάντες εὐχονται εἰς τοὺς ζῶντας γονεῖς ἀμφοτέρων τῶν συνδεομένων μερῶν νὰ ἀξιοθῶσι νὰ ἴδωσι τέκνα τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ νὰ ἀποκτήσωσι καὶ τοὺς νέους ποθητοὺς τίτλους «πάππος» καὶ «γαγιά». Τὰ πάντα βαίνουνσιν ὁμαλῶς καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ἐκπληροῦνται ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο. Ἄλλὰ τί συμβαίνει εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ οἴκου ; Ἡ νύμφη ἀγαπᾷ μὲν καὶ τιμᾷ τὸν «πατέρα», ἀλλὰ τὴν «μητέρα» ; Ὡ! ἡ «μητέρα» πρὸ πολλοῦ ἐγένετο «μητροιά» καὶ τοῦ υἱοῦ ἀκόμη ! Ἡ δυστυχὴς ἀφ’ ἑαυτοῦ ἀκούει τῶν «παθῶν τῆς τὸν τάραχον», διότι ἤδη τὸ τρυφερὸν ὄνομα τῆς «μητέρας» ἀντικατέστησε στερεοτύπως ἡ «γορηὰ» μετὰ καὶ ἄνευ ἐπιθέτων («ξεμωραμένη», «στρίγλα», «μέγαιρα» κτλ.), ἀπὸ τῶν πρώτων δὲ ἡμερῶν τῆς συνοικήσεως κατενοήθη ἡ τελεία ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο θηλέων. Ἀσήμαντα γεγονότα καὶ λόγοι ἀνάξιοι πάσης προσοχῆς τοσοῦτον ἐκατέρωθεν μεγαλοποιοῦνται, ὥστε

‘Η ’Ηπειρος

πλήρης διάστασις ἐπέρχεται. Ἡ «νύμφη» διεκδικεῖ ἀνελλιπῆ τὴν συζυγιακὴν στοργήν, ἀλλὰ καὶ ἡ «μητέρα», βλέπουσα ὅτι διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ τρίτου προσώπου μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ τέκνου τῆς χάνεται τὸ ἔδαφος τῆς υἱικῆς στοργῆς, καὶ τὰ πάντα ἀμφοτέροι μηχανῶνται ὅπως κρατήσωσι πρὸς ἴδιον τὸ ἑαυτῶν ἔδαφος, ἀν μάλιστα ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ καρδιά τοῦ νέου εἶναι τοσοῦτον μικρά, ὥστε νὰ μὴ χωρῶσιν ἀμφοτέραι αἱ στοργαί. Ἐντεῦθεν κηρύσσεται πόλεμος ἄσπονδος καὶ ἀδιάλλακτος, συνήθως καταλήγων εἰς ἀποχωρισμὸν . . .

Ἄλλὰ πῶς ἄλλοτε—ἴσως καὶ νῦν ἔτι—ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Μακεδονίας, τῶν νήσων καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ συνέζων μετὰ τῶν πενθερῶν αἱ «νύμφαι», καὶ μάλιστα αἱ «συννυφάδες» ; Ἄρα γε ἡ ἀφέλεια τῶν ἡθῶν, ἢ εἰς τὰ ξένα πολυετῆς ἀπομάκρυνσις τῶν συζύγων ἢ ἡ δυσχέρεια τῆς ζωῆς τῆς νέας οἰκογενείας ἢ ἡ ἀπαραιτήτος προστασία, ἢ ἡ μόνον ἐν τῷ πενθερικῷ οἴκῳ εὕρισκεν ἡ νέα νύμφη ; Τίς οἶδεν ; Ἴσως πάντα ταῦτα ὁμοῦ συντελοῦσιν εἰς τὴν συμβίωσιν νύμφης καὶ πενθερᾶς. Ἄλλὰ τότε πῶς ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον—κατ’ ἐξαιρέσειν βεβαίως—ὅτι ἐν μεγάλας πόλεσιν εὐτυχῶς συζῶσι νύμφαι καὶ πενθεραί, ὅτε οὐδεὶς τῶν ἀναγραφέντων λόγων ὑφίσταται ; Μήπως ἡ προσδοκία κληρονομίας μικρᾶς ἢ μεγάλης ἐκ μέρους τῆς πενθερᾶς κατασιγάξει τὰ πάθη ἐπὶ χρόνον μακρόν ; Ἄλλ’ ὅμως, κατὰ παραδόξον ὅπως συγκυρίαν, ὁ ἀκριβὴς παρατηρητὴς, μελετῶν τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, βλέπει ὅτι αἱ νύμφαι, αἱ μεταχειριζόμεναι κακῶς τὰς πενθερὰς αὐτῶν κατὰ κανόνα εἶναι ἢ ὅπως ἀμαθεῖς καὶ ἄγευστοι παιδείας ἢ, τὸ χεῖριστον, ἡμιμαθεῖς, ἀκρῶ δακτύλῳ ἀπάμειναι τῶν γραμμάτων ἐν ξέναις σχολαῖς, ὁπόθεν ἀρῶνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀλαξονεῖαν ἀφόρητον καὶ τῦφον περὶ ἑαυτῶν ὑπερφίαλον. Ἄπ’ ἐναντίας ὅσαι ἐκ τῶν «νυμφῶν» εἶναι ἀπόφοι-

Ἡ Ἦπειρος

τοι ὁμογενῶν παρθεναγωγείων ἢ ἐφ' ἱκανὸν ἐν αὐτοῖς μαθητεύσασαι καὶ ὅπως δῆποτε μορφωθεῖσαι, ὀλιγώτερον πρὸς τὰς πενθερὰς ἐρίζουσι καὶ ἐν ἀγαστῇ ὁμοιοῖα συμβιοῦσιν. Ἀληθῶς, ὅσον ἀμαθῆς ἢ ἡμιμαθῆς καὶ ἐκ ταπεινοτέρου περιβάλλοντος κόρη τις ἀνέρχεται διὰ τοῦ γάμου εἰς ἀνώτερα στρώματα, τοσούτῳ θραυστέρα καὶ ἀνθαδεστέρα πρὸς τοὺς νέους συγγενεῖς αὐτῆς γίνεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐριστικὴ καὶ ἀλαζῶν καθίσταται καὶ κατὰ τῆς πενθερᾶς ἐξανίσταται καὶ φρουάττει καὶ ἐπὶ τέλος κατορθοῖ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀσφαλῶς τὴν μητέρα ἀπὸ τοῦ υἱοῦ. Ἄρα γε καὶ ἐνταῦθα ἡ Παιδεία καὶ ἡ Μόρφωσις ὀπλίζουσι δι' ὑπομονῆς καὶ ἐπιεικειᾶς πρὸς τὸ γῆρας τὴν κόρην ἢ τυχαία ὄλως εἶναι ἡ σύμπτωσις ; Ἐφαρμόζεται ἄρα γε καὶ ἐνταῦθα τὸ τοῦ Θουκυδίδου « Ἀμαθία δὲ θράσος » κτλ. ; Ἐν τούτοις τὰ παραδείγματα εἶναι πολλά, δυνάμενα τῷ ὄντι **κανόνα** νὰ ἀποτελέσωσιν, αἱ δὲ **ἐξαιρέσεις**, αἱ ἀπαραίτητοι συνοδοὶ παντὸς **κανόνος**, εἶναι ἐν μειοψηφίᾳ. Ἴσως αἱ καλαὶ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις καὶ ἡ ἑλληνοπρεπῆς ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις ἡμῶν διάπλασις καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ τούτῳ προβλήματι πολλὴν καὶ μεγάλην τὴν συμβολὴν συνεισφέρουσιν.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

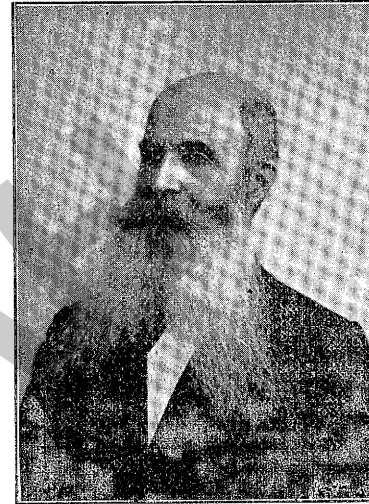
*** Ἡ εὐτυχεστέρα ζωὴ ἔχει τὰς πικρίας της.

*** Ὁ φόβος τοῦ θανάτου συντομεῖναι τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς.

*** Ἡ γενναιοδωρία ἀγγέλλει πάντοτε μεγάλην καρδίαν.

*** Ἡ εὐτυχία πολλάκις κάμει ἀνοήτους ὑπερηφάνους, ἡ δυστυχία διαπλάττει αὐτούς. Γεννόμεθα μὲ τὰ δάκρυα, ζῶμεν μὲ τὰ παράπονα καὶ ἀποθνήσκουμεν μὲ τὰς λύπας.

*** Ἡ περιφρόνησις εἶναι ἡ μόνη ἐξδίκησις τῶν μεγάλων καρδιῶν, οἱ ἔνοχοι τὸ αἰσθάνονται καλῶς.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΣ

Ἡ συμπαθὴς αὐτῆ φυσιογνωμία γνωστοτάτης παρ' ἡμῖν προσωπικότητος ἐγκλείει ψυχὴν ἰδεολόγου, καρδίαν φιλανθρωποτάτην. Εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον ὑπὲρ πάντα ἄλλον δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἡ προσωνομία ἀλτρουϊστής. Διότι ποῖος, οἰασθήποτε κοινωνικῆς τάξεως, κατέφυγεν εἰς αὐτὸν καὶ δὲν εὐηργετήθη παρ' αὐτοῦ, οὐχὶ σπανίως ἐκ τῶν ὑστερημάτων του ; Οὐδ' οἱ ἀσυμπαθῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντες—ἂν τις ὑπάρχῃ δὲ τοιοῦτος ἀμφιβάλλομεν—θὰ ἠδύναντο ἐρωτώμενοι ν' ἀρνηθῶσι τοῦτο. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐγεννήθη διὰ **νὰ εὐεργετῇ**. Καὶ ἡ ἀγαθότης του αὐτῆ, ἡ πρὸς τὸ εὐ-

Ἡ Ἡπειρος

εργετῆν κλίσις του εἶνε προγονικὴ κληρονομία.

Ἡ ἔμφυτος δὲ αὐτῆ γλυκύτης τοῦ χαρακτήρος του ὑποβοηθεῖ τὰ μέγιστα τὸ παιδαγωγικόν του στάδιον, διὰ τὸ ὁποῖον φαίνεται κεκλημένος ὑπὸ τῆς θείας προνοίας. Ἡ μελιχιότης του ἐπιβάλλει εἰς τοὺς μαθητὰς του τὸν βαθύτερον σεβασμὸν καὶ τὴν εἰλικρινεστέραν ἀγάπην. Διὰ τὴν παιδαγωγικὴν του ταύτην ἀναμείρωστον δύναμιν ἄς ἀποκριθῶν κάλλιον οἱ ἀπειροπληθεῖς μαθηταὶ του, οἱ ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ὑπ' αὐτοῦ διαπαιδαγωγηθέντες καὶ εὐγνωμόνως κατασπαζόμενοι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καίτοι πολλοὶ ἔξ αὐτῶν εἶνε ἐπίσης λευκότερες, πατέρες τέκνων καὶ ἐγγόνων.

Νεαρώτατος διορισθεὶς καθηγητῆς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἑλλην. Ἐμπορικῇ Σχολῇ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1869-1870, εἰς ὅλως νέαν ὁδὸν σκέψεων καὶ φρονημάτων ἔτρεψε τοὺς τότε μαθητὰς αὐτοῦ ἐκ τῶν νευμάτων αὐτοῦ κορμαμένους καὶ εὐγνωμόνως τὸ ὄνομά του μέχρι τοῦ νῦν ἀναφέροντας. Μετὰ τριετὴ ἐκεῖ εὐδοκιματώτην διδασκαλίαν, τῇ ἐπιμόνω ἀπαιτήσῃ τοῦ τότε τὰς ἐκπαιδευτικὰς τύχας τῆς Κων)πόλεως ἰθύνοντος ἐν τοῖς μάλιστα μεγάλου πατριώτου, γόνου δὲ τῆς εὐάνδρου Ἡπειροῦ, Ἡρακλέους τοῦ Βασιάδου, ἀλλὰ καὶ ἔξ ἰδίας ἀντιλήψεως τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς δράσεώς του, παραιτηθεὶς τῆς θέσεώς του, κατήλθεν εἰς τὸ κέντρον μεγαλειτέρας φιλολογικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς ἐνεργείας, τὸ Πέραν, ὅπου εὐθύς ἀμέσως γενόμενος μέλος τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, ἐπεδείξατο πᾶσας τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, τὰς τόσον ἐκτιμηθείσας. Ἐκλεγείς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκλογῇ τοῦ νέου Προεδρείου Γενικὸς Γραμματεὺς καὶ εἰσηγητῆς τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος ὀρισθεὶς, ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης εἰσηγήσεως ἐπεδείξατο ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς γραφίδός του τὴν χάριν. Ἀφοσιωθεὶς δ' ὀλοψύχως εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου ἀπὸ τοῦ 1872 διατελεῖ μέχρι σήμερον ἀχώριστον μέλος

Ἡ Ἡπειρος

αὐτοῦ, διελθὼν διὰ πάντων τῶν ἀξιωμάτων καὶ τὴν προεδρικὴν ἔδραν τιμήσας ἐπὶ τρεῖς ὄλα; περιόδους. Ἐδίδαξε δὲ καὶ ὡς καθηγητῆς τῆς Παλλάδος καὶ ὡς διευθυντῆς Παρθεναγωγείου ἐπιτυχῶς καὶ ἀξιεπαίνως, διορισθεὶς διευθυντῆς τῆς τότε Σχολῆς τῆς Παναγίας (τοῦ Ζωγραφείου), ἦν ἀπὸ τοῦ 1875 μέχρι τοῦ 1883 μετὰ τσοαύτης περινοίας διηύθυνε καὶ προήγαγεν. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου διατελεῖ Λυκειαρχὸς τοῦ Ἑλληνο-γαλλικοῦ Λυκείου του, τοῦ ὁποῖου ἡ δρᾶσις τυγχάνει γνωστοτάτη καθ' ἅπαν τὸ Πανελλήνιον.

Ἐκ φόβου μὴ προσκρούσωμεν εἰς τὴν πασίγνωστον τοῦ ἀνδρὸς μετριοφροσύνην, περιοριζόμεθα εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς, μυρίας συγγνώμας παρ' αὐτοῦ αὐτούμενοι ἂν ἐν τῇ βαθυτάτῃ πρὸς αὐτὸν ἐκτιμήσει μας καὶ εἰς μνήμην τῆς ἀδιασπάστου ἐκείνης φιλίας, ἥτις συνέδεσεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἀείμνηστον ἡμῶν πατέρα—ἔξ ἧς τόση προέκυψεν ἐθνοφελὴς ἐργασία—τὴν μετριοφροσύνην αὐτοῦ ταύτην ἐθίζαμεν.

*** Ἡ δυστυχία εἶναι ἡ δοκιμασία τῆς ἀρετῆς.

*** Ἡ νεότης, ἡ ἀληθινὴ ἀνοιξίς τῆς ζωῆς, εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν αἰσθησῶν καὶ εἰς τὸν παροξυσμὸν τῆς φαντασίας.

*** Ἡ καρδιά μιᾶς πραγματικῆς μητρὸς εἶναι τὸ ἀριστούργημα τῆς φύσεως.

*** Ἐκεῖνοι οὕτως ὁμιλοῦσι καλλίτερον, εἶναι συνήθως ἐκεῖνοι οὕτως ὁμιλοῦσαν ὀλιγότερον.

*** Τὸ μουσικὸν τὸ καλλίτερον φυλαγμένον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν λέγομεν.

*** Ἡ λευκὴ κόμη ἐνὸς γέροντος ἄνευ ἐπιμέμφεων, εἶνε ἡ δάφνη μὲ τὴν ὅποιαν τὴν στέφει ὁ καιρὸς.

*** Ἡ ἀνάγκη μᾶς κάμει νὰ ὑποφέρωμεν ἐπιμόνως τὰς δυστυχίας καὶ ἡ συνήθεια τὰς καθιστᾷ εὐκόλους.

Ἡ Ἑπειρος

ΣΟΦΙΑ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

Ἡ Ἑλλ. Τέχνη ἀνέδειξε μέχρι τοῦδε ἐκλεκτοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐν τῇ ξένῃ. Μία τῶν πρωτοπόρων αὐτῆς εἶνε καὶ ἡ Δις Λασκαριδου, διαπρεπῆς ἤδη τοπιογράφος οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι γνωστῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἐνθα ἀπὸ τινος ἐργάζεται παρὰ τοῖς διασημοτέροις τῶν καλλιτεχνῶν Benjamin Constant, Jean Paul Lorence, Von Hayek, W. Thor κτλ.

Ἡ Ἑπειρος

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΙΒΕΤΙΟΥ

ZIBETHUM

Ὑπάρχει εὖοσμός τις οὐσία καλουμένη Ζιβέτ, ἣτις πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπῃ χρησιμοποιοῦται πρὸς κατασκευὴν ἀπειρῶν μέσων πρὸς καλλωπισμόν, οἶνοπνευματωδῶν ρευστῶν, παχυμύρων. Τοῦτο λαμβάνεται ἐκ τινος ἀρπακτικοῦ θηριώδους φύσεως ζώου, ὁμοιάζοντος κατὰ πάντα τὰ χαρακτηριστικά του μὲ ἀγρίαν γαλῆν, ἣτις ἔνεκα τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐντός τινος κύστεως ἀποκρυπτομένης πολυτίμου ὕλης, τρέφεται εἰς κλωβία ἐγκλεισμένη μὲ μικρὰ πτηνὰ καὶ καρπούς πρὸς ἀπόκτησιν τῆς εὖοσμου ταύτης ὕλης. Τὸ πονηρὸν ἀρπακτικὸν τοῦτο ζῶον ἀναβαίνει εἰς τὰ δένδρα, κλέπτει τὰς φωλεὰς καὶ θηρεύει τὰ πτηνὰ, ἐμβαίνει μὲ δολιότητα εἰς τὰ πτηνοστάσια καὶ ἀποκόπτει τὰς κεφαλὰς τῶν πτηνῶν, κρεμᾷ τὴν οὐρὰν του εἰς τὸ νερὸν καὶ οὕτω πλανοῦν τοὺς ἰχθῦς τοὺς ἀλιεύει· ὀργιζόμενον δὲ ἔχει δυνατὴν φωνὴν καὶ φωνάζει ὡς ἡ γαλῆ· διὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δξέων ὀδόντων διατρῶγει ἐντός νυκτὸς τὴν παχύτεραν σανίδα. Ἡ εὖοσμος αὕτη ὕλη ἀποκρύπτεται ἐντός μικρᾶς κύστεως καὶ ἅμα συναχθῆ εἰς μεγάλην ποσότητα τὸ ζῶον ἀνησυχεῖ, τρίβει τὴν οὐρὰν εἰς τὰ δένδρα ἢ εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ἐκκενωθῆ ἢ ὕλη αὕτη καὶ δις ἢ τρις τῆς ἐβδομάδος ἐκβάλλεται ἐξ αὐτῆς τῆς κύστεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δένεται ἐντός τοῦ κλωβίου διὰ τινος σχοινίου, δι' οὗ δύναται νὰ κρατηθῆ· καὶ δι' ἑλαφρᾶς θλίψεως ἢ διὰ τινος μακροῦ κοχλιαρίου ἐκβάλλεται ἢ ρηθεῖσα ὕλη ἐκ τῆς κύστεως, ἐπαλείφεται ἐπὶ φύλλον καὶ ξηραίνεται εἰς τὸν ἥλιον, συλλεγεῖσα δὲ ἐγκλείεται εἰς μικρὰς θήκας.

Τοῦτο τὸ λεγόμενον Ζιβέτ εἶνε παρὰ τοῖς Τούρκοις *λιάν*

Ἡ Ἑπειρος

ἀγαπητὸν ἄρωμα καὶ μετ' αὐτοῦ περιαλείφουσι τὰ τῆς κεφαλῆς καλύμματα, τὰ σαρίκια, καθὼς καὶ τὰ Ἀνατολικὰ κομβολόγια καὶ ἄλλα ἀρώματα, τὰ λεγόμενα Κουρσί χρησιμοποιοῦνται ὡς τὸ Ζιβέτιον. Τὸ ζῶον λέγεται ὑπὸ τῶν ζωολόγων Ζετιοφόρος γαλῆ, Zibetkatze Viverra Zibethum, οἱ δὲ Ἀραβες καλοῦσι τὸ ζῶον τοῦτο Zebad.

Ἡ ΧΑΡΑ

Κανεὶς δὲν ξεύρει, ὅταν βλέπη
Τὸ σύννεφο τὸ μαυρισμένο,
Ἄπο ποῖα πέλαγα καὶ λίμνες
Ὁ ἥλιος τῶχει ρουφηγμένο.

Κανεὶς δὲν ῥώτησε τὸ ρόδο,
Ποῦ μυρωδιὲς γλυκειὲς ξεχύνει
Μὲ τί ἐπάχυνε τὸ χῶμα,
Ποῦ τόση ὁμορφιὰ τοῦ δίνει.

Καὶ ἡ χαρά, ποῦ μᾶς στολίζει
Γιὰ μιὰ στιγμή, ἡ ζηλεμένη,
Κανεὶς δὲν θὲ νὰ βρῆ μὲ πόσα
Φαρμάκια εἶνε πληρωμένη.

Σάμος.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

*** Ἡ ὑπόληψις κατὰ τὸ σῆμα δὲν εἶναι ποσῶς ἐννοϊκὴ διὰ τοὺς τιμίους ἀνθρώπους· τὰ σήμα τῆς θαλάσσης ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ οἱ μαργαρίται μένουσι ἐν τῷ βάθει.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

Ὅσοι τῶν φιλομούσων ἀναγνωστῶν μου ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐπιθυμοῦσι ν' ἀκολουθήσωσι ἡμᾶς διὰ ἑναερίου πησεως ἀπὸ τὰ δροσόεντα ὄρη, διαιτήματα ὑψηλὰ καὶ τερπνὰ τῆς συμπαθοῦς ἡμῖν Μούσης, τῆς Δημόδου Ποιήσεως, ὅπως ἀντιληφθῶσι τῆς μεγαλοπρεπείας, τοῦ ἔφους, τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐρωστίας τῆς Βασιλίδος ταύτης τῶν ὄρεων, ἥτις ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐβανκάλησεν, εἰς ζωὴν δὲ καὶ δροῶσι συνεκράτησε τὸ ἔθνος ἡμῶν, πρόθυμος αὐτῆ νὰ δεχθῆ ἡμᾶς ἐπὶ τῶν δροσοβόλων κλιτύων τῶν ὄρεων αὐτῆς καὶ ἐπιδείξηται εἰς ἡμᾶς τιμὰς τῶν ἀπειρῶν καὶ ἀτελευτήτων θησαυρῶν τῆς ἀνάβητε οἱ βουλόμενοι ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ εὐρωχῶρου ἄρματος, ὅπου ὁ ἰσχυρώτατος τῶν ἑπαιων ἰσῦρει, ὁ περροφόρος Πήγασος καὶ εὐθὺς πρὸ τῶν βασιλείων δόμων αὐτῆς θὰ παραστῶμεν. Καὶ ἰδοὺ αὐτῆ δεξιόταται ἡμᾶς καὶ ἔτοιμος νὰ ὀδηγήσῃ ἢ μᾶλλον συμπεριλάβῃ ἐκεῖσε, ὅπου παρήγορος ψυχικὸς ἰατρὸς προσεκλήθη εἰς θεραπείαν τοῦ ἐρωτύλου ποιμένος Νάσου, δεινὴν πληγὴν ἐπὶ τοῦ στήθους φέροντος, ἣν ἐν ἀνίσσῃ πάλλῃ ὁ μικρομέγας τῆς Κύπριδος νιὸς εἰς αὐτὸν κατήνεγκεν. Καὶ ἰδοὺ ἐφθάσαμεν ἐγκαίρως εἰς τὸν μοιραῖον βράχον, ἔφ' οὗ ὁ δύστηνος Νάσος Προμηθεὺς κατάκειται ἀκούσωμεν συμπαθῶς τὸν φλογερὸν πόνον τῆς τετραμένης αὐτοῦ καρδίας.

Θέλουν ν' ἀνθίσουν τὰ κλαδιὰ
κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίνει,

Ἡ Ἥπειρος

θέλω κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ
 κ' ὁ πόνος δὲν μ' ἀφίνει...
 Χαμπήλωσε τὴν μπόλια σου
 καὶ σκέπασε τὰ φρύδια
 νὰ μὴ φανῆ τὸ φίλημα,
 ποῦ σ' ἔχω φιλημένη.
 (Δέσπω Βλαχοῦλα μου!)
 Τὸ χέρι σου τὸ παχουλό,
 τὸ κοντυλογραμμένο !
 νὰ τῷβαζα προσκέφαλο
 τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες !
 καὶ νᾶν' ἢ μέρες τοῦ Μαγιοῦ
 κ' ἢ νύχτες τοῦ Γεννάρη,
 νὰ τὸ χορταίνω φίλημα
 ὅσον νὰ ξημερόνη
 σύρε νὰ πῆς τῆς μάνας σου
 νὰ μὴ μὲ καταριέται.
 θενὰ τὴν κάνω πεθερὰ
 καὶ σένα θὰ σὲ πάρω.

Πολὺ πιθανὸν οἱ τὸ πρῶτον τὸ ἄσμα τοῦτο ἀκούοντες, ἐπανειλημμένα δὲ τὰ φίλήματα, ν' ἀνευρίσκωσι φλογερὸν τι πάθος καὶ ἄτοπον ἢ καὶ ἔνοχον· ἀλλ' ὅταν καλῶς ἐξηγηθῆ ὑμῖν, ὅταν τελείως ἐξελιχθῆ ὁ εὐώδης οὗτος τοῦ καλλιμόρφου ποιητικοῦ ἄνθους κάλυξ, θὰ ἐννοήσητε πόση ἱερότης ἐνυπάρχει, τιμότης δὲ καὶ εὐστάθεια μετὰ πάλην καὶ ἐναγώνιον ἀγῶνα τῶν ὑψηλῶν συναισθημάτων καὶ τῶν χαμαιζήλων ἀδυναμιῶν, καθότι τούτων τοῦ ἄσματος ἢ ὑπόθεσις ἔχει ὡς ἐξῆς.

Ὁ νεαρός τῶν ὄρεων ποιμὴν Νάσος ἀγαπᾷ τὴν Βλαχοπούλαν Δέσπων δι' ἔρωτος θερμοῦ καὶ ἱεροῦ, ὃν ὁ μὲν Θεὸς ἐνθαορύνει καὶ παρακελεύεται, ἢ δ' Ἐκκλησία δι' ὑψηλῶν

Ἡ Ἥπειρος

καὶ συγκινητικῶν εὐχῶν ἐπευλογεῖ· μνηστεύεται ὁ Νάσος τὴν Δέσπων ὀρφανὴν πατρός, ὡς ἐκ τοῦ ἔσματος εἰκάζεται, ὡς ἀρραβῶνα δὲ τίμιον, τιμιώτερον παντὸς δακτυλίου τιμαφροῦς, δακτυλιδίου τόσον εὐκόλως διαφεύγοντος πολλάκις καὶ δλισθαίνοντος ἐκ τῶν ἀνδρικῶν δακτύλων τὴν σήμερον καὶ μεταβαίνοντος ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς πρώτης μνηστῆς εἰς τὴν τῆς δευτέρας χεῖρα, μέχρις οὗ ὁ δαίμων τῶν ὑλικῶν συμπερόντων στεροῦς, πλεόν ἄλλα καὶ δυσαρμόστως πολλάκις αὐτὸν καθηλώσῃ· δὲν προσφέρει λοιπὸν τῇ μνηστῇ αὐτοῦ ὡς ἀρραβῶνα τὸν τόσον εὐκίνητον δακτύλιον, ἀλλ' ἐναποθέτει ἐν ἱερῷ συγκινήσει τὸ ἀνεξίτηλον τῆς μνηστείας φίλημα ἐπὶ τοῦ ἀγνοῦ καὶ καθαροῦ μετώπου τῆς φιλάτης μνηστῆς, φίλημα συνδέον αὐτὸν ἰσοβίως μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας του. Καὶ ἔζων ἐν ἀφάτῳ εὐδαιμονία τὴν καὶ καθ' ὕπνου ἐπὶ φαιδρῶν ὀνειρῶν καὶ ἐν ἐργηρόρει ὑπ' ὄνειροπολημάτων φαιδροτέρων βανκαλωμένην ζωὴν τῆς μνηστείας. Ἄλλ' ὁ βάσκανος καὶ μισόκαλος δαίμων φθονεῖ, μισεῖ τὴν χαρὰν, τὸ φαιδρὸν τῶν ὀμμάτων καὶ τῶν χειλέων μειδίαμα, θέλει νὰ φέρῃ τὴν συνοφρύωσιν ἐπὶ τοῦ ἐκ χαρᾶς διαλάμποντος μετώπου τῆς νεάνιδος καὶ ὑφορμῆ, τίς οἶδε, τίνα τῶν ποταπῶν ὑψηλῶν, τίνα τῶν εὐτελῶν θεραπόντων αὐτοῦ ὑποβαλὼν ἢ τὴν ὑπερθεμάτιον προικῶς ὕλης ἢ κέντρον ἄλλο διαβολῆς καὶ ἐπέφερε τὴν ψυχρότητα μεταξὺ τῶν μεμνηστυμένων καὶ τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάστασιν. καὶ ἤδη θρούλλος διέπταται πανταχοῦ, ὅτι ὁ Νάσος ἠρνήθη τὴν Δέσπων, διέλυσε τὸν ἀρραβῶνα· θρηῆνος μυστικὸς τῆς Δέσπως κατὰ πᾶσαν νύκτα καὶ αὐγὴν διὰ τὸν διαπευσθέντα ἔρωτα αὐτῆς καὶ τὴν σβέσιν τῶν τόσων φαιδρῶν ὀνειρῶν, εἰς τοὺς λιγεροὺς θρήνους καὶ εἰς τὰ παρεπονόμενα χεῖλη τῆς εὐστόχως θ' ἀπεδίδοντο καὶ θὰ ἐφηρμοζόντο δικαίως οἱ ὠραῖοι τοῦ πολυκλαύστου ποιητοῦ Ἑλίας Τανταλίδου στίχοι.

Ἡ Ἥπειρος

« Τὸν πόνον, ποῦ πονῶ
 ἀνέτως νὰ θρηνηῶ
 ὁ ἥλιος δὲν μ' ἐπιτρέπει
 τὰς νύκτας ἀδεῶς
 ὁπότε ὁ θεὸς
 μόνος μᾶς βλέπει
 νὰ κλαίω πρέπει. »

Δὲν ἐτόλμα ἡ δυστυχὴς ἐξ ἐντροπῆς ὡς ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ μνηστήρος, πράγμα τόσο σοβαρῶς κρινόμενον παρὰ τοῖς ἀπλοῖς τούτοις ἀνθρώποις, νὰ προσβλέψη πρὸς τὰς δηλίκους οὔτε νὰ συναναστρέφηται αὐτὰς οὔτε νὰ συνοδεύῃ εἰς τὰς πηγὰς πρὸς ὕδρευσιν οὔτε εἰς τὸ δάσος πρὸς ξύλεσιν, ἀλλ' ὄφειλεν ὡς πληγωθεῖσα δορκάς, ν' ἀποκρύπτῃ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν δηλίκων καὶ τῶν ἄλλων γυναικῶν τὴν πληγὴν τῆς καρδίας της καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου της φίλημα, τὸ ὁποῖον τέως μὲν ὡς ἀγνὸς ἀστήρ διέλαμπεν ἐμπίστου καὶ ἐν ὄρκου διατελοῦντος τοῦ μνηστήρος, σήμερον δὲ ἀμαυρότατον στίγμα ἐθεώρει· ὅση δροσὸς διὰ τοῦ φιλήματος τοῦ ἀγαπητοῦ μνηστήρος τέως ἐπεπλανᾶτο ἐπὶ τοῦ μετώπου της, τόσο ἤδη ὡς πικρὸν καυστήριον ἐπέκαιεν ἔξωθεν μὲν τὸ ὠραῖον καὶ κατάλευκον μέτωπόν της, ἔσωθεν δὲ τὸν νοῦν της· μελαγχολία λοιπὸν καὶ κατήφεια κατέτρωγε τὴν Δέσπω, δάκρυ δὲ καὶ στεναγμοὶ κατέτηκον τὸ ἀνθερὸν σῶμά της, ὡς ἡ Εὐριπίδειος Μήδεια « τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον »

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει βλέπουσα ἡ μήτηρ τὴν ἀγαπητὴν καὶ μόνην ὀρφανὴν θυγατέρα της, ἡ φυσικὴ αὐτῆ τῶν ὀρέων γυνὴ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν, τὴν ἐκ τῆς μορφώσεως, ὥστε νὰ συγκρατῇ, νὰ συγκαλύπτῃ τὸν διακαίοντα τὴν στοργικὴν καρδίαν της πόνον, νὰ πνίγῃ ἐν τῇ σιγῇ τὴν θλίβιν τῆς ψυχῆς

Ἡ Ἥπειρος

της, ἀλλ' ἀφιεμένη ἐλευθέρως εἰς τὴν φύσιν της ἤρξατο πικρῶς καταρωμένη τὸν ἀποστάτα Νάσον, τὸν ἐπίορκον μνηστήρα τῆς θυγατρὸς της, (οὔτε νὰ πῆς τῆς μάνας σου νὰ μὴ μὲ καταριέται.

Ἐπασχον λοιπὸν δευρὰ θυγάτηρ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ὁ Νάσος οὐχὶ ἤσυχον ἤγε βίον, οὐδ' ἀκύμαντον τὴν ψυχὴν εἶχεν ἀλλ' ἠσθάνετο οὗτος ἐν τῷ ἀνδρικῷ στήθει αὐτοῦ μείζω βάσανα ἐπάλαιεν, ἤθελε νὰ ἐλευθερωθῇ τοῦ ἐφιάλτου τούτου, τοῦ ἔρωτικῆς πάθους του, ὥστε νὰ λησμονήσῃ, ν' ἀρηθῇ τὴν ὠραῖαν βλαχοπούλαν Δέσπω, ὑπέικων εἴτε εἰς τὸν δελεαστικὸν τοῦ χρήματος δαίμονα εἴτε εἰς ἕτερον ἀθώοτερον ἔσως αἰσθημα εὐπειθείας καὶ ὑποταγῆς πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ θρησκείας, ἀπαξιοῦντας τὸν γάμον τοῦτον, τίς οἶδε διὰ τίνας λόγους, εἴτε ἀρχαιοτέρας πρὸς ἀλλήλους τῶν οἰκῶν ἐχθρότητος εἴτε ἀνισότητος κοινωνικῆς εἴτε διὰ λόγους προλήψεως, ἥτις δὲν ἀφίνει ἐλευθέρως τὰς τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀγνοῦ ἔρωτος πτήσεις οὐδὲ τὰς πρὸς τὸν ἱερὸν σκοπὸν τῆς συζυγίας ἐνεργείας αὐτοῦ. Καταρᾶται λοιπὸν αὐτὸν ἡ γοαῖα μήτηρ, τίς οἶδε, πόσον βαρείας κατάρας, τὸν ξεφλούδιζε, τὸ δὲ λεγόμενον, διὰ τῆς ὀξείας τῶν καταρῶν λειπίδος· ἀλλ' εἰς τὸν Νάσον δὲν ἐνεποίουν τοσαύτην αἰσθησιν αἰ τῆς γοαίας κατάρας τ' ἀσθενῆ ταῦτα τῆς ἀδυναμίας ὄπλα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατέκαιε τὰ στήθη του, κατέφλεγε τὴν καρδίαν του, ἦτο ἡ καυστικὴ ἀλλὰ καὶ γλυκεῖα φλόξ τοῦ ἔρωτος· ἡγάπα τὴν Δέσπω, τὸ φάσμα ἐκεῖνης ἀπανταχοῦ παρίστατο εἰς αὐτόν, ἡ γλυκεῖα μορφὴ τῆς ἄλλως ἀγαπητῆς του προσήρχετο ἡδέως παραπονομένη καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου της δεικνύουσα φίλημα ἤκουεν αὐτὴν ὡς ἀηδόνα μυρομένην ἐν τῇ γλυκεῖα τῶν κωδωνίσκων τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ μουσικῇ ἀρμονίᾳ καὶ ἐν τῷ κελαρίσματι τῆς καταρροῦσης πηγῆς.

Πόσας νύκτας καὶ ἡμέρας ἐπάλαιεν ὁ ἥρωας μας κατὰ τοῦ

Ἡ Ἥπειρος

ἔρωτός του ἡ Μοῦσα δὲν ἐμέτρησεν ἡμῖν, ὅτε δὲ ὡς ἰατρὸς τοῦ πάθους του προσῆλθεν, εὐρίσκειτο τοῦτο ἐν τῇ ὑπίσῃ ἀκμῇ, ἦτο, ἰατρικώτερον εἰπεῖν, ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως τῆς νόσου. ὁ δὲ νοσῶν εἰς τὰ παραληρηήματα αὐτοῦ, ἀλλὰ παραληρηήματα ἔλλογα, πολὺ καλῶς ἐνόει καὶ τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὰ λεγόμενα καὶ παρεβάλλεν ἑαυτὸν καὶ τὴν θέσιν του πρὸς τὰ κλαδιὰ τοῦ δάσους του, τὰ ὅποια ἐφαντάζετο καταβεβαρυνμένα ὑπὸ τῶν χιόνων, καταπεπονεμένα ὑπὸ τῆς παγερᾶς πνοῆς τοῦ Βορρᾶ, τοῦ ἀδυσωπήτου τούτου ἐχθροῦ τῆς ζωῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς νεκρᾶς ἔτι καταστροφέως· ναί! ποσάκις δὲν εἶδομεν βράχον ὑψηλόν, ἀγερώχως τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὑποῦντα, μετὰ παγερὸν χειμῶνα εἰς σωρὸν συντοιμιμάτων οἰκτρῶς καταρρεύσαντα, ὅτε ἡ παγερὰ σφὴν εἰς τὰ βάρη τῶν νεύρων αὐτοῦ εἰσεχώρησε, δις αὐτὸν κατανεκρώσασα!

Τούτων δὲ πάντων πείραν ἔχων ὁ ἔρωτύλος ἡμῶν Νάσος καὶ ἐν τῷ ἔρωτικῷ αὐτοῦ παραληρηήματι διατελὼν ἀναβοᾷ ἐκ τῶν ἀναβραζόντων στηθῶν.

Θέλουν ν' ἀνθίσουν τὰ κλαδιὰ
κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίνει,
θέλω κι' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ
κι' ὁ πόνος δὲν μ' ἀφίνει.

Ἡ παραβολὴ λαμπρὰ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ πάγου τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ πόνου τοῦ ἔρωτος, ἀλλ' ὑπολείπεται ὅμως τῶν ὀμηρικῶν παραβολῶν κατὰ τὴν λογικὴν ἀντίληψιν καὶ εὐλόγως, διότι ὁ μὲν ἦτο σοφώτατος καὶ πρῶτιστος τοῦ κόσμου καλλιτέχνης, ὁ δ' ἄπλοῦς τῶν ὀρέων ποιμὴν ἂν ὁ θεῖος τῆς Ἰωνίας ἀοιδὸς συνελάμβανεν ἐν τῇ μεγάλῃ διανοίᾳ του τὴν θέσιν τοῦ ποιμένου πάσχοντος τὸ ἐν λόγῳ πάθος, ἐξ οὗ ἐπεθύμει, ὡς λέγει, ν' ἀπαλλαγῇ, θὰ ἐποίει οὕτω τὴν παραβολὴν μεταχειριζόμενος τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τοῦ ποιμένου.

Ἡ Ἥπειρος

Θέλει νὰ πάψῃ τὸ νερὸ νὰ καίη, νὰ κοχλάξῃ,
μὰ ἡ φωτιά τὰ σπλάχνα του τὰ καίει, τὰ ταράζει.

Θέλω κι' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ κι' ὁ πόνος δὲν μ' ἀφίνει κ. τ. λ. Οὕτως ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ὁμοιότης καὶ ἀναλογία τις τῶν παραβαλλομένων, ἦγουν τὴν ψυχρότητα νὰ ἐπιζητῇ τὸ ἀναβράζον ὕδωρ, τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν γαλήνην τοῦ στήθους του ὁ ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ ἔρωτικοῦ διαφλεγόμενος· πῦρ αἰδηλον δὲν ἀφίνει τὸ ζέον ὕδωρ νὰ ψυχρανθῇ καὶ ἡρεμησῇ, πῦρ ἡδὺ ἔρωτικὸν δὲν ἀφίνει εἰς ψύχρανσιν καὶ ἡσυχίαν τὰ τοῦ ποιμένου στήθη· ὡς δ' ἔχει ἡ παραβολὴ ἐν τῷ δημοτικῷ τούτῳ ἄσματι εἶνε ἀντίθετος.

Ἀλλὰ μὲ τὰς φιλοσοφίας μας ἐλησμονήσαμεν, ἀσυλλογίστως τὸν δυστυχεῖ Νάσον εἰς τὰς φλόγας αὐτοῦ κατάκοιτον, ταχέας χρῆζοντα τῆς ἐπικουρίας καὶ θεραπείας. Ἀκούσωμεν προσεκτικῶς καὶ εὐλαβῶς, καθὼς οἱ Ἅγιοι Μαθηταὶ τὸν Σατῆρα διὰ μόνου τοῦ λόγου θεραπεύοντα πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν ἀκούσωμεν τὴν Μοῦσαν ἡμῶν διὰ τοῦ λόγου καὶ ταύτην ψυχιατρικῶς θεραπεύουσαν.

— α' Ἐγέρθητι, ταλαίπωρε Νᾶσε, ἐγέρθητι! τῷ λέγει ἡδη ἐξομολογησάμενος καθαρῶς [καὶ εἰλικρινῶς τὸ κατατρώχον σοι πάθος ὑγίης γέγονας καὶ μηκέτι ἀμάρτανε! ἄρον τὸν κραββατόν σου, τὸ γλυκύπικρον μαρτύριόν σου κατὰ τὸν ἐπίλοιπον βίον σου, καὶ στήσον αὐτὸν ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ ἀγνιζούσῃ καὶ ὑπὸ τῆς τιμότητος εὐωδιαζούσῃ πασταδί τῆς ἀγαπώσης καὶ ἀγαπητῆς σοι Δέσπως, ἀφεις πᾶσαν ἄλλην καὶ χαμαίζηλον καὶ ὕλιστικὴν σκέψιν ἢ ἄλλας προλήψεις, λυμαιομένας τὰς ἐλευθερίους καὶ ἀνδρικὰς σκέψεις καὶ πᾶν εὐγενὲς καὶ γενναῖον φρόνημα, μηδενὸς ἄλλου ἢ ἐμοῦ τὰς συμβουλὰς ἀκούων, σπεῦσον δέ, ἐν ὄσῳ καιρὸς· δὸς δὲ καὶ ἀσπασμόν... ᾶ! ὄχι πλέον τὸν δεύτερον εἰς τὴν Δέσπων! ὦ! ἦ, ἔσο βέβαιος

Ἡ Ἠπειρος

δὲν θὰ σοὶ ἐπιτρέψῃ τὸν δευτερον, οὐδεὶς ἐξαμαρτήσῃ, σοφὴν γὰρ κατέστησεν αὐτὴν ἢ πρώτη ἀπιστία σου! ἀλλ' ἐπάθες ἀσπασμὸν μετανοίας ἐπὶ τῆς θικνῆς καὶ τρεμούσης δεξιᾶς τῆς γραίας πενθερᾶς σου, φίλημα θερμὸν αἰτήσεως συγγνώμης, ἵνα διὰ τῶν θερμῶν ἤδη εὐχῶν τῆς λύση τοὺς κακοὺς δεσμοὺς τῶν καταρῶν καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ τε τούτων καὶ τῶν ἄλλων προλήψεων στεφανώθῃτι τὴν ὠραίαν καὶ τὴν ὑγιᾶ, τὴν ἐργατικὴν καὶ τὴν τιμίαν, τὴν ἐμπιστον καὶ ἀφρωσιωμένην τὴν εὐνότακτον καὶ συμπάσχουσαν ἐν παντὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ ἡμῖν ἤδη ἄσπιν εὐνόληπτον Δέσπων σου». Δῶμεν δὲ (παρακαλεῖται ἡμᾶς κ. **Κουμπάρα Μοῦσα**) δῶμεν καὶ ἡμεῖς ἅπαντες τὰς ἐλλικρινεστάτας εὐχὰς καὶ τὰ θερμώτατα συγκαρητήρια τοῖς νεονύμφοις· συγκρούσωμεν δὲ καὶ τὰ κρυστάλλινα εὐχηα ποτήρια τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ πίνωμεν οὐχὶ τὸν θεῖον οἶνον οὐδὲ τὸ θεϊότερον νέκταρ, ἀλλὰ τὴν θειοτάτην ἐδφοσύνην, ἣν ἀντλοῦμεν ἐκ τοῦ καθαρωτάτου καὶ ἀγιωτάτου κρατήρος τῆς εὐδαιμονίας τοῦ **ὄντως εὐαρμόστου** τούτου ζεύγους, οὗ τὴν δλβιότητα καὶ εὐαρμοσίαν ψάλλουσιν ὥσπερ ὑμένοιον ἱερὸν, αἱ τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς λιγόφθοργοι ἀηδόνες καὶ τῶν ὄρεων αἱ αἶραι καὶ οἱ ζέφυροι καὶ οὐχὶ ἡ ἀδιάφορος καὶ **τυπικὴ** Δημοσιογραφία.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ

*** Πρέπει νὰ θεωρῶμεν ὡς εὐγενεῖς ἐκείνους, οἵτινες μᾶς ἀνακουφίζουν ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ καὶ ὄχι ἐκείνους οἵτινες μᾶς εἶναι συγγενεῖς καὶ μᾶς ἐγκαταλείπουσιν.

*** Δύο πράγματα εἶναι ἀχώριστα τοῦ ψεύδους πολλαὶ ὑποσχέσεις καὶ πολλαὶ excuses.

*** Ἡ ὑποφέρουσα ἀρετὴ συγκρεῖ καὶ τὰς πλέον σκληρὰς καρδίας.

ΤΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

[Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς περὶ τοῦ «Φιλοκίτου» τοῦ Σοφοκλέους διαλέξεως γενομένης ἐν τῷ «Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ» Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Γ. Α. ΠΑΧΤΙΚΟΥ]

Ἀλλὰ τὰ ὑψιπετὴ καὶ ὑψηλόφρονα ταῦτα διδάγματα οἱ ἀρχαῖοι δραματικοὶ ποιηταὶ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν θεατῶν ἐνεστάλαζον οὐχὶ ἐν ψυχρῷ πεζῷ λόγῳ, ἀλλ' ἐν παικιλωτάτοις μέτροις καὶ ρυθμοῖς καὶ μετὰ μεγαλοπρεπεῦς καὶ ἡδυτάτου μουσικοῦ μέλους. Διὸ ἄς ἐπιτραπῇ πρὸς ἐμέ, ὅπως ὀλίγα τινὰ εἶπω καὶ περὶ τοῦ μουσικοῦ μέρους τῶν ἀρχαίων δραμάτων, τὰ ὅποια οὕτω προσλαμβάνουσι τὴν τεχνικὴν μορφήν τῶν μελοδραμάτων τῆς ἀρχαιότητος.

Αἱ ἀρχαῖαι τραγωδίαὶ ὡς καὶ αἱ κωμωδίαὶ εἶχον τοιοῦτον καὶ τηλικούτον μετὰ τῆς μουσικῆς στενότερον δεσμόν, ὥστε ἦσαν, τοῦτ' αὐτό, τὰ κλασικὰ τῆς ἀρχαιότητος μελοδράματα. Ἄνυψωθὲν τὸ ἀρχαῖον δράμα εἰς τὸ ὑψιστον τῆς τελειότητος σημεῖον ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου καὶ τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους, ἐγένετο καὶ τὸ μουσικὸν τῶν Ἑλλήνων δράμα, συνενοῦν ἐν ἑαυτῷ ἀρμονικώτατα μουσικὴν καὶ ποίησιν, μιμικὴν καὶ ὄρχησίν καὶ σκηνη-

‘Η ’Ηπειρος

κήν μεγαλοπρέπειαν. Ἄν και τὸ ζήτημα τοῦτο χρήζει ἰδιαιτέρως ὅλως εἰδικῆς ἀναπτύξεως, ἐν τούτοις γενικῶς ἐπισκοποῦντες λέγομεν, ὅτι ἡ μουσικὴ εἶχε σπουδαῖον καὶ ἐνεργὸν ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι μέρος. Τὰ λαμπρὰ ἰδίως καὶ πολυσύνθετα χορικά ἄσματα, ἦτοι αἱ **Πάροδοι**, τὰ μεγαλοπρεπέστατα **Στάσιμα**, οἱ **Κορμοὶ**, ἦτοι οἱ θρήνοι τῶν πρωταγωνιστῶν καὶ τοῦ χοροῦ, αἱ **διωδῖαι**, τὰ **ἀπὸ σκηνῆς μέλη**, τὰ **μεσῳδικὰ** μέρη, αἱ εἰσαγωγαὶ τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς **προσλήματα** καλούμεναι, τὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δράματος κρουόμενα ὀργανικὰ μέλη, ἅπαντα κατέχοντα τὸ ἥμισυ περίπου αὐτῶν, ἐνέχουσι τόσα πολλὰ μουσικὰ στοιχεῖα, ὥστε νὰ ἐμποιῶσι τὴν ἐντύπωσιν τῶν νεωτέρων μᾶλλον μελοδραμάτων, ἢ τῶν ἀνευ μέλους δραμάτων. Ὅταν λοιπὸν θαυμάζωμεν τὸν Αἰσχύλον, Σοφοκλέα καὶ Εὐριπίδην ὡς διασήμους δραματικούς ποιητάς, πρέπει ἐξ ἴσου νὰ θαυμάσωμεν αὐτοὺς καὶ ὡς ἐξόχους δραματικούς μουσικούς.

Τὸ ἀρχαῖον δράμα καὶ διὰ πανελληνίων ἐθνικῶν μουσικῶν στοιχείων πλουτισθέν, κατέστη πνίσιχρος κοινωνικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ δύναμις. Ὅλαι αἱ κατὰ τόπους ἐγκατεσπαρμέναι ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι τὸν πνευματικὸν τῆς ὁμογενείας καὶ ἀδελφότητος δεσμὸν πρὸς τὸ ὅλον ἑλληνικὸν μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ διετήρουν ἐν ταῖς πανηγυρικαῖς παραστάσεσι τῶν ἐθνικῶν τούτων τραγωδιῶν. Αἱ κατὰ τοὺς μεγάλους μάλιστα 4 Πανελληνίους ἀγῶνας κατὰ τριλογία γινόμεναι σκηνικαὶ διδασκαλαὶ, ἦσαν ὑποχρεωτικαὶ καὶ ἐπιβεβλημένα· ἀπετέλουν οὕτως εἰπεῖν θρησκευτικὴν ἐθνικὴν ἀνάγκην. Ὁ δῆμος μάλιστα τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Περικλέους διὰ Βάνχας, Φοινίσσας καὶ Οἰδίποδας, Ἀντιγόνην καὶ τὰ Μηδεῖας κακὰ καὶ Ἡλέκτρας κατεχορήγει πλείονα χρήματα, παρὰ εἰς στρατευμάτων ἐφόδια καὶ εἰς ἡγεμονίας καὶ ἐλευθερίας πολέμου. Ὅλαι δὲ αἱ θυσίαι αὗται ἐγένοντο διὰ τὴν πληρε-

‘Η ’Ηπειρος

στέραν, ὅσον ἐνεσσι, τοῦ ἤθους καὶ τοῦ φρονήματος τῶν πολιτῶν διατήρησιν καὶ προαγωγὴν.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀτομικοὺς καὶ ἐθνικοὺς κινδύνους τὰ ἀρχαῖα δράματα, χάρις εἰς τὸ μουσικὸν αὐτῶν μέρος, παρεῖχον σωτηρίαν. Ἰστορεῖται, ὅτι πολλοὶ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ ἐκστρατεῖαν ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς βαρείας αἰχμαλωσίας, διότι ἐγνώριζον νὰ μέλψωσι μελωδίας ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου. Ἐπίσης καὶ ὅτε Ἐρίανθος ὁ Θηβαῖος ἐπρότεινεν, ἵνα ἡ μὲν πόλις τῶν Ἀθηναίων κατασκαφῆ, ἢ δὲ χώρα μείνῃ μηλόδοτος, Φωκεὺς τις αἰοιδὸς ἐν συμποσίῳ τῶν ἡγεμόνων μέλψας τὴν Πάροδον τῆς **Ἡλέκτρας** τοῦ Εὐριπίδου «**Ἀγαμέμνονος, ὦ κόρα, ἤλυθον, Ἡλέκτρα**», τοσοῦτον τοὺς συμπότας συνεκίνησεν, ὥστε ἐφάνη λίαν σκληρὸν καὶ ἀποτρόπαιον εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς νὰ καταστρέψωσι τοιαύτην εὐκλεᾶ πόλιν, ἢ ὁποῖα ἐγέννησε τοιοῦτον ἐξοχὸν μελοποιόν, οἷος ἦτο ὁ ποιητὴς αὐτῆς Εὐριπίδης.

Ἄλλὰ καὶ τοὺς ἀγρίους καὶ αἰμοδόρους μέχρι δακρύων συνεκίνησε τὸ ἀρχαῖον δράμα. Αἰμοχαρῆς τις τοῦ Πελοπίδα καὶ Ἐπαμεινώνδα πολέμιος, Ἀλέξανδρος τὸ ὄνομα, τραγωδὸν ποτε θεώμενος Εὐριπίδου **Τρωάδας** ὑποκρινόμενος, τοσοῦτον συνεκινήθη, ὥστε ᾤχετο ἀπὸ τῆς πόλεως τοῦ θεάτρου. Ἐδικαιολόγησε δὲ τὴν αἰφνιδίαν ἀναχώρησίν του λέγων, ὅτι ἀπῆλθε τοῦ θεάτρου, ἵνα μὴ ὀφθῆ δακρύων ἐπὶ ταῖς Ἐκάβης καὶ Ἀνδρομάχης καιοῖς, αὐτὸς δὲ μηδένα ἐλεήσας τῶν ὑπ’ αὐτοῦ φονευομένων. Εἶχε δὲ οὗτος τοιαύτην ἀγρίαν ψυχὴν, ὥστε ζῶντας μὲν ἀνθρώπους κατώρυττεν, ἄλλους δὲ ἐγκλείσας ἐντὸς δερμάτων ἀγρίων θηρίων, χάριν παιδείας, διετέρα αὐτοὺς ἐν μαχαίρα καὶ κατηκόντιζε. Ἐν Μελιθοίᾳ δὲ καὶ Σικοτούσῃ, πόλεσιν ἐνσπόνδοις καὶ φίλαις, ἐν ὥρᾳ ἐκκλησίας (συναθροίσεως) περικυκλώσας διὰ τῶν δορυφόρων, ἅπαντας ἠβηδὸν ἀπέσφαξε.

Ἡ Ἥπειρος

Ἄλλὰ καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τὰ πλήθη τῶν κατακτωμένων ὑπ' αὐτοῦ λαῶν ἐξημέρωνε κυρίως διὰ τῶν ἐξανθρωπιστικῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Μετὰ ἐθνικῆς ὑπερηφανίας μνημονεύων τὸ τοιοῦτον ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι «*Ἀλεξάνδρου Ἀσίαν ἐξημεροῦντος, Ὁμηρος ἦν ἀνάγνωσμα καὶ Περσῶν καὶ Σουσιανῶν παῖδες τὰς Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους ἦδον τραγωδίας*».

Ἄλλὰ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος πᾶσα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας ὑπόμνησις ἐπλήρου πατριωτικοῦ φρονήματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων. Ὅτε ποτέ, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Νεμέων, κιθαρωδῶν ἀγωνιζομένων, ὁ στρατηγὸς Φιλοποίμην μετὰ τῶν ἀκμαίων στρατιωτῶν του ἐν παρατάξει εἰσήρχετο εἰς τὸ θέατρον, ὁ διάσημος κιθαρωδὸς Πυλάδης ἔμελλε τὸ περίφημον χορικὸν ἄσμα τῶν Περσῶν τοῦ Τιμοθέου.

Κλεινὸν ἐλευθερίας τεύχω μέγαν Ἑλλάδι κόσμον.

Τὸ ἀκρατήριον ἐκ τοῦ περὶ τὴν ποίησιν ὄγκου καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς φωνῆς τοῦ κιθαρωδοῦ ἐπιβλέπων πανταχόθεν εἰς τὸν Φιλοποίμην ἐνθουσιωδῶς αὐτὸν ἐχειροκρότει «τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὴν πλουταρχικὴν ρῆσιν, τὸ παλαιὸν ἀξίωμα ταῖς ἐλπίσιν ἀναλαμβάνοντων, καὶ τοῦ τότε φρονήματος ἔγγιστα τῷ θαρρεῖν γινομένων».

Κατὰ τινὰ μετριώτατον ὑπολογισμόν, ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἠκμασαν 150 δραματικοὶ ποιηταί, γράψαντες 3,350 πρωτότυπα δράματα, ἐν οἷς, ἐκτὸς τῆς πληθύος τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ διδαγμάτων, εἶχον ἐμφυτευθῆ καὶ γλυκύταται μελωδία γονιμωτάτης μουσικῆς ἐμπνεύσεως. Ἄλλὰ τὰ πάντα ἀπώλοντο! ἐκτὸς ἑνὸς μικροῦ ἀποσπάσματος τοῦ Ὁρέστου τοῦ Εὐριπίδου ὡς καὶ τινῶν ἄλλων ὕμνων, οὐδὲν ἄλλο μέλος ἐκ τῶν δραμάτων τούτων διεσώθη. Παρέμειναν δὲ μόνον αἱ γνωσταὶ ὀλίγαι τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου τρα-

Ἡ Ἥπειρος

γωδία ὡς καὶ τινες κωμῳδία τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους, ἀλλὰ καὶ αὗται ἄνευ μουσικοῦ μέλους.

Ἄλλὰ ἐν τῷ ποιητικῷ τούτων κειμένῳ, πρὸς μεγάλην ἡμῶν παρηγορίαν, ἐνυπάρχουσι τοιαῦτα τεχνικὰ ἔχνη τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν κάλλους καὶ μεγαλείου, ὥστε ἡ ἐκ νέου μουσικὴ αὐτῶν περιβολὴ νὰ μὴ θεωρῆται πλέον ἀδύνατος. Ἄλλ' ἂν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος δὲν διεσώθησαν ἐπαρκῆ μουσικὰ μέλη, διεσώθησαν ὅμως εὐτυχῶς βαρυσήμαντα θεωρητικὰ ἀποσπάσματα, ἐν οἷς ἐγκρύπτονται πολύτιμα τεχνικὰ στοιχεῖα, ρυθμικὰ τε καὶ μελικὰ. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα συνδυαζόμενα καὶ μετὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ἡμῶν μελωδιῶν, δύνανται μετὰ τινος ἀσφαλείας νὰ ὀδηγήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαιοπρεπῆ τῶν ἀρχαίων δραμάτων μελοποιίαν. Τίνες δ' οἱ τρόποι τῆς ταιαύτης μελοποιίας δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ ὀμιλήσω. Τοῦτο μόνον προσθέτω νῦν, ὅτι πρὸς ταιαύτην ἑλληνοπρεπῆ τῶν ἀρχαίων δραμάτων μελοποιίαν συνέστη ἐν Ἀθήναις καὶ εἰδικὴ ἐταιρεία ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐνθουσιωδῶς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καθηγητοῦ κ. Γ. Μιστριώτου. Ἡ ἐταιρεία αὕτη, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἐμὰς προσπάθειας, ἠδῶκεν εἰς δύο διαγωνισμοὺς νὰ βραβεύσῃ καὶ τὴν ἐμὴν μελοποιίαν *Ἰψηγενείας τῆς ἐν Ταύροις* τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὸν *Μαστιγοφόρον Αἶαντα* τοῦ Σοφοκλέους.

Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ «Φιλοκτῆτου» ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι καὶ προτοῦ ἔτι ἰδρυθῆ ἢ ἐν λόγῳ «Ἐταιρεία πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων» εἶχον ἤδη μελοποιήσει δύο αὐτοῦ χορικά, ἦτοι τὸ β' *Στάσιμον* καὶ τὴν *Ἐξοδον*. Τὰ χορικά ταῦτα ἔκδοθέντα ἐν Ἀθήναις, ἐπέστησαν τὸ πρῶτον τὴν 14 Φεβρουαρίου τοῦ 1893 ὑπὸ φοιτητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν πρώτην ἐπέτειον ἐορτῆν τοῦ ἐν Ἀθήναις Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἄ-

‘Η’ Ηπειρος

νατολής». ‘Η’ ιδέα της πρώτης ταύτης μελοποιίας ἐπήλθε μοι κατὰ τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ περὶ Φιλολογίας ἀνάλυσιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ μοι κ. Γ. Μιστριώτου. Εἶχον τοσοῦτον συγκινηθῆ ἔκ τῶν παθημάτων τοῦ ἀτυχοῦς ἤρωος τῆς Λήμνου, ὥστε τὸν μελικὸν σκελετὸν τῆς ἐμπνευσεῶς μου ἐχάραξα κάτωθεν αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀκροπόλεως βράχου, ὅπου ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου παριστάνετο. Τὸν Μάιον δὲ τοῦ 1901 ἐπελήφθη τῆς μελοποιίας καὶ τῶν ἄλλων τῆς τραγωδίας ταύτης χορικῶν. Ὅτε δὲ τὴν 11 Ἰουλίου τοῦ 1908 ἀνεκηρύχθησαν καὶ παρ’ ἡμῖν αἱ εὐεργετικώταται συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι, ἐπελήφθη τῆς τελείας διεκπεραιώσεως καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν μουσικῶν τῆς τραγωδίας μερῶν, τὰ ὅποια τὴν προσεχῆ Παρασκευῇ κατὰ τὴν σκηηνικὴν τοῦ δράματος διδασκαλίαν οἱ ἡμέτεροι φιλότιμοι καὶ φιλόδοξοι ἐρασίμοιλοι θὰ διερμηνεύσῃσι μετὰ τετραμήνου πρὸς τοῦτο ἄσκησιν. Δὲν γνωρίζω ὅποια ἔσεται ἡ ἔκ τῆς μελοποιίας μου ταύτης ἐντύπωσις τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἀρχαίου κάλλους. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τῶν ἀτομικῶν ἐκάστου προσπαθειῶν, ὀφείλω στεντορεῖα τῇ φωνῇ νὰ διακηρύξω, ὅτι τὰ ἀρχαῖα δράματα τότε μόνον θὰ ἐξασκήσωσι τὴν πλήρη αὐτῶν καλλιτεχνικὴν ἐπίδρασιν, τότε θὰ καταστῶσι κοινὸν πάντων ἡμῶν κτῆμα καὶ σέμνωμα, ὅταν περιδληθῶσι καὶ διὰ μελῶν ἀκραιφνῶς ἑλληνικῶν, ὁπότε οὐδεὶς πλέον θὰ αἰτιᾶται, ὅτι ταῦτα καταλείπουσιν ἡμᾶς ψυχρούς.

Ὅστις τὸ ἄψυχον μάρμαρον πειρᾶται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ νὰ ἐγγίξῃ θὰ αισθανθῆ βεβαίως οὗτος τὴν φυσικὴν τοῦ λίθου ψυχρότητα. Ἀλλὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας δραματικῆς τέχνης δὲν πρέπει ἀγροίκως διὰ τῶν χειρῶν νὰ φαύωμεν, ἀλλὰ πρεπόντως καὶ διὰ τοῦ νοῦ καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς, καὶ διὰ τῆς ὁράσεως καὶ διὰ παντὸς ἄλλου καλλιτεχνι-

‘Η’ Ηπειρος

κοῦ μέσου νὰ προσεγγίσωμεν. Καὶ τότε ἄς μὴ ἀμφιβάλλωμεν ποσῶς, ὅτι τὰ δραματικὰ ταῦτα ἀριστουργήματα τοσοῦτον μικρὸν κατὰ μικρὸν θὰ θερμάνωσιν ἡμᾶς, ὥστε, ὡς τὸ μυθολογούμενον ἐκεῖνο τοῦ Πυγμαλῖωνος ἄγαλμα ζῶντα καὶ ἀκμαῖα πρὸ ἡμῶν θὰ ἴστανται.

Ἄλλ’ αἱ τοιαῦται εὐγενεῖς προσπάθειαι ἔχουσιν ἀνάγκην οὐ μόνον ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐκρινεῶς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ γενναίας ἐνθαρτυκτικῆς χορηγίας. Μέχρι τοῦδε ἡ ἐθνικὴ χορηγία διὰ τοιαῦτα ἠθοποῖα καὶ ἐθνοποῖα διδάγματα ἐσίγα. Ἄλλὰ νῦν ὅτε διὰ τοῦ νέου φιλελευθέρου πολιτεύματος διανοίγεται πρὸ ἡμῶν νέος εὐγενεὺς τῶν ἐθνῶν ἀμίλλης δριζῶν καὶ εἰρηνικῶς ἀγῶν, φρονῶ ὅτι αὕτη πρέπει νὰ ἐπέλθῃ ἀρωγὸς καὶ διὰ τὴν ἀπὸ σκηνῆς ἐκλαΐκευσιν τῶν προγονικῶν τούτων ἀριστουργημάτων.

Καὶ πάντοτε μὲν, ἀλλὰ ὑπὸ τὰς νῦν ἰδίᾳ κρίσιμους περιστάσεις δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι «Αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις, ὡς λέγει καὶ ὁ κ. Μιστριώτης, ἡ θεία ἡμῶν γλῶσσα, ἡ δημιουργηθεῖσα ἐν τῇ νεότητι τοῦ κόσμου καὶ ἡ θρησκεία εἶναι αἱ τρεῖς ἐπάλξεις, ἐφ’ ὧν αἰωρεῖται ἡ τρισχιλιετής τοῦ ἔθνους σημαία. Αἱ ἐπάλξεις αὗται εἶναι ἀπόρθητοι, διότι ἔκτισεν αὐτὰς ὁ ἐν Γολγοθᾷ σταυρωθεὶς λυτρωτὴς τοῦ κόσμου καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ὑψηλοκρήμνων κορυφῶν τοῦ Καυκάσου προσηλωθεὶς Τитάν Προμηθεύς, ὁ ἥρωος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, οὗ τὸ κορυφῶμα εἶναι τὸ δράμα». Περὶ τὴν ἐνδοξον λοιπὸν σημαίαν τῆς τρισχιλιετοῦς ἐθνικῆς δόξης ἄς συσπειρωθῶμεν πάντες καὶ ἄς ἀγωνισθῶμεν τὸν εὐγενῆ τοῦ πολιτισμοῦ ἀγῶνα ἀναμνησκόμενοι καὶ τῶν βαρυσημάντων ρημάτων τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἐθνικοῦ ποιητοῦ Ὀμήρου.

**Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχοι ἔμμεναι ἄλλον
μηδὲ γένος αἰσχυνόμεν Πατέρων, οἳ μέγ’ ἀριστοί.**

Γ. Α. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

Διπλώνεται συγγενήσεις του έρωτος.

Ἡ πρώτη Ἑλληνίς μουσικοσυνθέτις κλειδοκμβάλιστρια
Δις ΤΙΤΗ ΧΕΑΜΗ

ΜΑΡΙΝΑ ΑΜΟΙΡΑΔΑΚΗ
Ζωγράφος

ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗ
Ζωγράφος

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
Γλύπτρια

ΤΑ ΤΕΚΝΑ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΩ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Τὸ περιβάλλον, ἡ οἰκογένεια, ἡ κοινωνία, ἡ ἐκκλησία, ἡ πολιτεία, ἡ δημοσιογραφία, τὸ κλίμα καὶ ἡ τροφή σπουδαίως συμβάλλονται πρὸς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀνάπτυξιν καὶ ἀνάδειξιν τοῦ χαρακτήρος τῶν ἀνθρώπων· ἢ κατ' οἶκον ὅμως ἀνατροφή εἶνε ἡ χαράπτουσα τὴν ὁδὸν ἐφ' ἧς πᾶσα ἀνθρωπίνη ὑπαρξις ζῆ καὶ κινεῖται καὶ τὸν κύκλον περὶ τὸν ὁποῖον περιστρέφεται καθορίζουσα τὸν τρόπον τῆς τε σωματικῆς καὶ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς. Οἷοσθήποτε καὶ ἂν ἦ ὁ ἀνθρώπος, ὄθενδήποτε καὶ ἂν κατάγεται εἴτε ἐκ βασιλέων εἴτε ἐκ δούλων, εἴτε ἐξ εὐγενῶν εἴτε ἐξ ἀγροίκων διὰ μόνης τῆς κατ' οἶκον ἀνατροφῆς διαπλάσσειται, μορφοῦται καὶ ἀναδείκνυται ἀληθῶς ἀνθρώπος.

Ἡ τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα στοργὴ εἶνε αἶσθημα ἔμφυτον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν προϋπάρχον καὶ πόθος πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν καὶ γεννώμενον ἐν τῇ προσδοκίᾳ αὐτῆς. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐγκληματικώτεροι τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδένα ἐπὶ τῆς γῆς ἀγαπῶσι, ἀλλ' εἶνε πλήρεις μίσους καὶ ἐπιβουλῆς κατὰ πάντων, ἔχουσιν ἐν τούτοις ἰσχυρὸν τὸ αἶσθημα τοῦτο, μετὰ περισσῆς ἀδυναμίας ἐκδηλοῦντες αὐτὸ πρὸς αὐτά. Ἄλλ' ὅπως πᾶν αἶσθημα οὕτως ἢ τῶν γονέων στοργὴ πρέπει νὰ εἶνε οὐχὶ τυφλὴ τις καὶ ἀλόγιστος ὁρμὴ ἀλλὰ συναισθημα ἠθικὸν καὶ πεφωτισμένον. Ἡ δὲ ἠθικὴ καὶ λελογι-

Ἡ Ἡπειρος

σμένη στοργὴ πρέπει νὰ ἔχη ὡς σκοπὸν τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων, ἀνατροφήν ἀξίαν τῆς θείας κλήσεως καὶ τοῦ μεγάλου αὐτῶν προορισμοῦ.

Ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ συμβαίνει ὅ,τι καὶ ἐν τῷ φυσικῷ βασιλείῳ τῶν ὕλικῶν ὄντων. Ἐξαρτᾶται μὲν ἡ βλάστησις τοῦ σπόρου ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν φυσικῶν στοιχείων, ἐκ τῆς ἰκμάδος τῆς γῆς καὶ τῆς θαλαπωρῆς τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἐξ ἐκείνου ὅστις καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν, παρασκευάζει τὸ ἔδαφος, ἐκβάλλει τὰ ζιζάνια, σύρει τὴν βαθεῖαν αὐλάκα καὶ σπείρει σπέρμα καλὸν ἐπ' ἀγαθῆς γῆς.

Εἶνε ἀλήθεια ἀδιαφιλονίκητος ὅτι τὸ κοινωνικὸν περιέχον ἔξασκεῖ οὐχὶ μικρὰν ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ ἠθους τῶν ἀτόμων, ἢ ἐπίδρασις ὅμως αὕτη ἀσκειται ἰσχυροτέρα εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν παιδῶν ψυχὰς ἐκ μέρους τῶν γονέων ἔνεκα τῆς συνεχοῦς συναφείας εἰς ἣν εὐρίσκονται καὶ ἔνεκα τοῦ ἀπλάστου ἔτι καὶ ἀδιαμορφώτου τῆς προσωπικότητος αὐτῶν, ἧτις σχηματίζεται συμφώνως τῷ τύπῳ, ὃν προσδίδουσιν εἰς αὐτὰ οἱ γονεῖς. Καὶ ἡ ἐπιρροὴ αὕτη τῶν πρώτων ἐπὶ τῶν δευτέρων γεννᾷ τὴν μεγάλην εὐθύνην, ἣν ὑπέχουσιν οἱ γονεῖς ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἀνατροφῇ ἔγκειται ἡ αἰτία τῆς ἀκμῆς ἢ παρακμῆς τῶν ἐθνῶν, τῆς πτώσεως ἢ ἀναστάσεως τῶν λαῶν, τῆς εὐδαιμονίας ἢ κακοδαιμονίας τῶν οἴκων, τῆς εὐπραγίας ἢ δυσπραγίας τῶν ἀτόμων, τῆς ὀπισθοδρομήσεως ἢ προόδου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐν τῷ παρ' ἡμῖν οἰκογενειακῷ βίῳ λείπει ἡ σαφὴς ἐπίγνωσις τῶν μεγάλων τούτων ὑποχρεώσεων τῶν γονέων ἐναντι τῶν τέκνων καὶ ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων σμικρὰ ἂν ὄχι οὐδεμία καταβάλλεται προσοχὴ πρὸς κανονικὴν τῶν παιδῶν ἀνατροφήν, διότι τὰ ἐν τῷ οἴκῳ παραδείγματα τῶν γονέων οὐ μόνον πρὸς ἠθικὴν ἐποικοδόμησιν αὐτῶν δὲν συντελοῦ-

‘Η ”Ηπειρος

σιν ἄλλα καὶ ἐπηρεάζουσιν εἰς ἀνώμαλον σχηματισμὸν τοῦ χαρακτήρος αὐτῶν καὶ τοῦ ἤθους. Ἡ μόνη δύναμις ἢ δυναμένη νὰ ἐπιδράσῃ εἰς ὑγιᾶ μόρφωσιν εἶναι ἢ διὰ τοῦ παραδείγματος ἀνατροφή, διότι τὸ παράδειγμα εἶναι δύναμις, εἰς ἣν τὸ τέκνον δὲν δύναται νὰ ἀντιστῆ καὶ εἰς ἣν ἀνεπαισθητὸς ἀναγκάζεται νὰ ὑποκύψῃ καὶ πρὶν ἢ τὰ τέκνα νοήσωσι τὸν λόγον τῶν γονέων νοοῦσι τὰ βλέμματα, τὰς κινήσεις, τὰ παραδείγματα καὶ διαπλάττονται κατὰ τὰς ἐντυπώσεις, ἃς δέχονται ἐν τῷ οἴκῳ. Καὶ τὸ ἄφωνον κήρυγμα τῶν ἔργων λαλεῖ εὐγλωττότερον παντὸς ρητορικοῦ λόγου καὶ ἰσχυρότερον ἐπιδροᾶ πάσης διαταγῆς καὶ ἀπαγορεύσεως.

Ἐκτὸς ἀθλίων τινῶν γονέων, οἵτινες εἰς τὰ τέκνα διαβλέπουνσι μέσα φαύλης ἐμπορείας καὶ αἰσχροῦς ἐκμεταλλεύσεως, οἱ λοιποὶ παρ’ οἷς κυριαρχεῖ τὸ αἰσθημα τῆς ἀγνῆς στοργῆς ἀνέχονται πολλάκις καὶ πλειστάκις προκαλοῦσι τὴν ἠθικὴν τῶν παιδῶν διαστροφὴν ἐκ τούτου ὅτι αὐτοὶ δουλεύουσιν εἰς τὰ πάθη ἐξ ἠθικῆς ἀδυναμίας καὶ ἐκ τούτου ὅτι πάσχοντες ἀσυνειδησίαν τινὰ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτῶν ἐξ ἠθικῆς ἀγνωσίας δὲν ὑπολογίζουν ὁπόσῃν ἐπιρροὴν ἀσκοῦσι ταῦτα ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως αὐτῶν.

Ἡ διὰ παραδειγμάτων διαμόρφωσις τῶν τέκνων γίνεται ὡςκαὶ πᾶσα ἄλλη ἐπίδρασις ἐν λόγοις καὶ ἔργοις. Περὶ ταῦτα πρέπει ἐπιμελημένη νὰ καταβάλληται προσοχὴ διότι καὶ ὁ ἐλάχιστος λόγος καὶ ἢ πλεον ἀσήμαντος φαινομενικῶς πρᾶξις τῶν γονέων, δύναται σπουδαίως ἢ νὰ ὠφελήσῃ ἢ νὰ παραβλάψῃ τὰς ἐξόχως παρατηρητικὰς καὶ μιμητικὰς τῶν τέκνων ψυχὰς.

Ὅταν λοιπὸν σύζυγοι οἱ ὑποσχεθέντες ἀδιάπτωτον πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἐν ρήμασιν ἀμοιβαίως ἐκτιμήσεως ἐκδηλουμένην, εἰς πρώτην αὐτῶν διαφωνίαν ἐξ ἀσημάντου τινὸς αἰτίας ἐκστομίζωσιν ὕβρεις χυδαίας καὶ βαρβάρους ὄνειδι-

‘Η ”Ηπειρος

σμούς, ποῖος ὁ ἐκ τοιούτων ἀκουσμάτων παραδειγματισμὸς τῶν τέκνων. Καὶ αὐτὰ κατ’ ἀπομίμησιν ὑβρίζουσι τοὺς διηλικίας καὶ συμπαίκτορας, καὶ αὐτὰ βραδύτερον βίον συζυγικὸν συνάπτοντα, συνεχίζουσι τὰς λοιδορίας αὐτῶν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν γονέων αὐτῶν. Ὅταν γονεῖς, οἵτινες ἐθίζουσιν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν τέκνων νὰ ἐπαινώσι τὰ ἄξια καταδίκης ἢ νὰ καταδικάζωσι τὰ ἐπαίνων ἄξια, ὅταν ἐπικρίνωσι καὶ δυσφημῶσι τοὺς ἀπόντας, ἐμβάλλουσι καὶ τὰς μιμητικὰς ψυχὰς τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τὰς αὐτὰς τάσεις, τὰ αὐτὰ ἔνστικτα, τὰς αὐτὰς ἕξεις καὶ καθιστῶσιν αὐτὰς καὶ ἐκείνους ἀργολόγους ψιθυριστὰς, κατηγοροῦς, διαβολεῖς καὶ συκοφάντας. Πολλοὶ νεάνιδες σήμερον ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἐσφαλμένην ἔχουσι περὶ τοῦ κόσμου ἀντίληψιν καὶ στρεβλὰς περὶ ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἀξιοπροσπείας καὶ εὐγενείας καὶ συμπεριφορᾶς καὶ περὶ μέλλοντος ιδέας μόνον καὶ μόνον διότι ἐπέδρασαν εἰς αὐτὰς ὀλεθρίως οἱ λόγοι τῶν μητέρων αὐτῶν ἐν ταῖς οἰκονομικαῖς συνδιαλέξεσι καὶ ταῖς μετ’ ἄλλων ματαιοσχόλων γυναικῶν συναναστροφαῖς.

Πολλοὶ νέοι ἀπέβησαν σήμερον βάνανσοι, ἀδυμπαθεῖς, ἀναιδεῖς, ἄσεμνοι καὶ ἐκδικητικοί, διότι τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐν λόγοις καὶ ἐκφράσεσιν παραδείγματα τῶν πατέρων αὐτῶν. Ὑπάρχουσι σύζυγοι οἱ ὅποιοι καὶ πέραν τοῦ μεσονυκτίου μένουσιν ἄγρυπνοι ἐὰν πρόκειται περὶ θεατρικῶν παραστάσεων, ἐν ἀπαύστῳ κινήσει οἱ πόδες αὐτῶν τροβιλίζουσι μέχρι πρωίας ἐὰν πρόκειται περὶ χορῶν, ἀκούραστοι δαπανῶσι ὥρας πολλὰς εἰς φλυαρίας, ἐπισκέψεις, ἐπιθεωρήσεις ἐμπορικῶν καταστημάτων, ἀφήνοντες τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸ ἔλεος τῶν παιδαγωγῶν ἢ ὑπηρετριῶν, αἵτινες μηδεμίαν πρὸς αὐτὰ αἰσθανόμενοι στοργὴν περὶ ἄλλα μᾶλλον αὐταῖς ἐνδιαφέροντα τυρβάζουσι ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ οἰκοδεσπότη. Προκειμένου ὁμως περὶ προσευχῆς, αὕτη εἶναι ἐνασχόλησις τῶν θρησκων

‘Η’ Ηπειρος

καὶ φανατικῶν γυναικῶν. Προκειμένου περὶ σταυροῦ, εἶναι ἔθος ἀρχαϊκόν. Προκειμένου περὶ ἀκροάσεως τοῦ εἰς ἐκκλησίαν κηρύγματος, εἶναι οὐ μόνον ἀπασχόλησις περιττὴ ἀλλὰ καὶ ἀνυπόφορος καὶ γελοία. Καὶ κατακλίνονται λοιπὸν οἱ γονεῖς χωρὶς μίαν λέξιν προσευχῆς τὰ χεῖλη νὰ ψελλίσωσι καὶ ἐξεγείρονται τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν διάθεσιν νὰ ὀδηγήσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸν ναὸν ὅπου ἐμφυτεύονται, ἐξεγείρονται, καλλιεργοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται τὰ εὐγενῆ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἠθους συναισθήματα τῶν τέκνων αὐτῶν. Καὶ κατόπιν τοῦ τοιούτου παραδείγματος τὰ τέκνα αὐξάνουσι μετέχοντα ψυχρᾶς μόνον καὶ τυπικῆς θρησκευτικότητος οὐδὲν ὠφελούσης αὐτά, αὐξάνουσι ἀναδεικνυόμενοι ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπικίνδυνοι, λυμεῶνες τῆς ἠθικῆς κοινωνικῆς τάξεως θρασέως καὶ αὐθαδῶς παραβιάζοντες αὐτήν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐν κακοδαιμονίᾳ ζῶσι ἀθλίως δὲ τελευτῶσιν ἐὰν εἶναι ἀληθές ὅτι οὐδεμία εὐπορία τοῦ βίου δύναται νὰ χορηγήσῃ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν εὐπραγίαν ἐκείνην, ἣν μόνον ἡ θρησκεία ἀφθόνως καὶ ἀσφαλῶς παρέχει. Τὰ πρῶτα παραδείγματα τοῦ οἴκου σπουδαίως ἐπιδρῶσιν εἰς τὰς ιδέας, εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ εἰς τὰ θελήματα τῶν τέκνων, ἀν δὲ κατόπιν ἡ πεφωτισμένη συνείδησις αὐτῶν ζητήσῃ ν’ ἀποσείσῃ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας αἱ παιδιόθεν συνήθειαι καὶ ἔξεις ἰσχυρὸν ἀσκοῦσαι κράτος θὰ ἐξαναγκάσουσιν αὐτὴν νὰ ὑποκύβῃ μετὰ πάλιν τραγικήν. Ἐξ ἧς ἐξέρχεται ἡ συνείδησις καθημαγμένη καὶ ἐρρυπωμένη μετὰ τὴν ἀγλὴν τῶν πλημμελημάτων.

Ἐὰν λοιπὸν ἔργον ἱερώτατον τὸ νὰ γεννήσῃ τις τέκνα εἰς τὰ ὁποῖα νὰ ἐμφυτεύσῃ ἰσχυρὸν ἠθικὸν φρόνημα καὶ νὰ τὰ διαπλάσῃ καθ’ ὁμοίωσιν θεῖαν καθιστῶν αὐτὰ φίλους τῆς ἀληθείας, τῆς πίστωσης, τῆς τιμιότητος, τῆς σωφροσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χρηστότητος, εἶναι τῶν ἐγκλημάτων τὸ βδε-

‘Η’ Ηπειρος

λυρώτατον καὶ τῶν κακουργημάτων τὸ τερατωδέστερον νὰ φέρῃ τις εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τέκνα καὶ τυφλωμένοι ὑπὸ τῶν παθῶν νὰ τ’ ἀφήσῃ γυμνὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἠθους καὶ νὰ τὰ καταστήσῃ παραβάτας καὶ ἀντάρτας τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων νόμων ὀδηγουμένους εἰς τὰς βαθμίδας τῆς λαιμητόμου ἢ σηπομένους εἰς τὰς σκοτεινάς τοῦ κράτους φυλακὰς. Ὑψίστην ὑπηρεσίαν παρέχουσιν οἱ γονεῖς καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν καὶ τῷ οἴκῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ καὶ ἀπάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι ἐὰν διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος ἐφοδιάζουσι τὰ τέκνα αὐτῶν μετ’ ἰσχυρὰν καὶ νικηφόρον δύναμιν δι’ ἧς ταῦτα ἀποβαίνουσι χρήσιμα ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις.

Ο Μ. Κατηχητής
ΑΛ. ΖΩΤΟΣ

*** Ὅστις περιποιεῖται ἐτοιμοθάνατον ἐπ’ ἐλπίδι κληρονομίας εἶναι γόνυ, ὅστις περιφέρεται περὶ πτώματος.

*** Ἡ παιδικὴ ἡλικία εἶναι τόσοσ ἐδνυχῆς, διότι δὲν γνωρίζει τίποτε καὶ τὸ γῆρας τόσοσ ἀθλιον, διότι γνωρίζει πολλά.

*** Αἱ εὐαίσθητοι καρδίαι ζητοῦσι νὰ τὰς ἀγαπῶσιν, αἱ μάταιαι νὰ τὰς προτιμῶσιν.

*** Τὸν φίλον τὸν ὁποῖον ἐπαυερῶσομεν εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ συμφορᾶς εἶναι ὁ περιπαθέστατος τῶν εὐεργετῶν.

*** Ὁ καιρὸς εἶναι ὅπως τὸ χρῆμα, μὴ χάνετε αὐτὸν, θὰ ἐχῆτε ἀρκετόν.

*** Μία θέλησις ὑπομονητικὴ δράττεται ὅλων τῶν περιστάσεων, δὲν ἀποθαρρύνεται ποτε, καὶ προβλέπει ὅτι θ’ ἀποκτήσῃ προσεχῶς, ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη ν’ ἀποκτήσῃ σήμερον.

*** Ζῶμεν μετὰ τῶν ἐλαττωμάτων μας ὅπως μετὰ τὰ μῦρα, τὰ ὁποῖα φορῶμεν, δὲν τὰ αἰσθανόμεθα πλέον, ἀλλ’ ἐνοχλῶσιν τοὺς ἄλλους.

Ο ΦΥΓΑΣ

Οὔτε λιθάρια κοφτερά, οὔτ' ἄγριο λαγκάδι
 τὸ Διάκο ἀνακρατούσανε νὰ τρέξη σὰν ζαρκάδι
 ποῦ ἔχει σφαῖρα κνηγοῦ τὰ στήθη του πληγώσει,
 ἀπὸ τὴν μάχην ἐφευγε ἀκόμα πρὶν νυχιώση,
 τὴ μάχην ποῦ ἐπέφτανε νεκροὶ οἱ σύντροφοὶ του
 ὁ γέροντας πατέρας του κ' οἱ δυὸ οἱ ἀδελφοὶ του.
 Τὸ αἷμα ἔτρεχε θερμὸ κ' ἐχύνετο στὸ χῶμα,
 κ' ἐκεῖνοι μὲ δροναίοχιο κ' αἱματωμένο στόμα
 λὲς καὶ ζητοῦν ἐκδίκησι ἀπ' τὸ δειλὸ ποῦ τρέχει
 καὶ γιὰ μονάχη σύντροφιά τὴν ἀτιμία ἔχει.
 Καὶ τὰ πριονάρια τ' ἄγρια καὶ τὰ πολλὰ ἐμπόδια
 θαρρεῖς πῶς ἔδιναν πτερὰ εἰς τοῦ δειλοῦ τὰ πόδια
 ποῦ γιὰ νὰ σέρηται εἰς τὴν γῆν γοργὰ τὰ βήματά του,
 τὰ ντροπιασμένα πέταξε στὸ χῶμα ἄρματα του
 καὶ μὲ γλωμάδα νεκρική σ' ὄλον τὸ πρόσωπόν του
 ξαρμάτωτος καὶ ἄνανδρος γυρίζει στὸ χωριὸ του.
 Οἱ μαχηταὶ μεσ' στές σκηνὲς χλωμοὶ καὶ ἀποσταμένοι
 κοιμοῦνται ὄλοι, νικηταὶ καθὼς καὶ νικημένοι
 ὡς ποῦ νὰ φέξη ἡ χαρραγὴ νὰ ξαναρχίσῃ πάλι·
 μόνος ὁ Διάκος ἀπερνᾷ μ' ὀλόσκυφτο κεφάλι
 βουνὰ καὶ δάση ἔρημα.— Σὲ λίγο τὸ φεγγάρι
 ἐπρόβαλε ἀπ' τὸ βουνὸ μὲ ὄλην του τὴν χάρι
 καὶ μέσ' τὸ φῶς τὸ ἀργυρὸ π' ὀλόγυρά του χύνει
 τ' ἀγαπημένο κι' ὄμορφο χωριὸ του διακρίνει
 ὁποῦ κοιμοῦνται ἤσυχα. Ἐπὸ τὴ μάχην ἀκόμα
 κανένας δὲν ἐγύρισε στὸ φτωχικὸ του δῶμα

καὶ μήτε μήτε εἰμπορεῖ κανένας νὰ γυρίσῃ
 πρὶν ὁ ἐχθρὸς τὰ χῶματα τὰ πατριὰ ν' ἀφήσῃ.
 Μόνος αὐτὸς ξαρμάτωτος μὲ μάτια τρομασμένα
 θαρρεῖ τοὺς δρόμους ἔρημους τὰ σπήττα σφαλισμένα
 καὶ μόνον φῶς ἀδύνατο σ' ἓνα καλύβι βλέπει
 καὶ σὰν πουλὶ τρομάμενο ἐκεῖ γυροῦσε σκέπη.

Ἐκεῖ ὁ γέροντας Κοσμᾶς στὰ χρόνια τὰ παλιὰ του
 παιδάκι τὸ ἐχόρευε γλυκὰ στὰ γόνάτα του
 κι' ὁ γέροντας ποῦ κοίτουσαν στὸ ἔρημο τὸ σιγῶμα
 τὸν εἶδε καὶ φωνὴ χαρᾶς τοῦ ξέφυγε ἀπ' τὸ στόμα :
 Μέγας νὰ εἶναι ὁ Θεός ! αὐτὸς θὰ σ' ἔχη στείλει
 γὰ νὰ μοῦ πῆ τὴ νίκη μας μὲ τὰ δικὰ σου χεῖλη
 καὶ πρὶν ἐρθῆ ὁ θάνατος τὰ μάτια μου νὰ κλείσῃ
 νὰ μάθω πῶς δὲν μπόρεσε ἐχθρὸς νὰ σᾶς νικήσῃ !
 Ὁ Διάκος ἔμεινε βουβὸς καὶ ἐμπροστά του τρέμει
 σὰν δένδρο ποῦ τὸ δέρονουν ἀλύπητα οἱ ἀνέμοι,
 μὰ δειλτασμένη ἡ φωνὴ βγῆκ' ἀπ' τὰ σωθικά του !
 «Δυὸ μέρες ἐχτυπιόμασταν, τοῦ λέγει, ἐκεῖ κάτω,
 δυὸ μέρες δὲν ἀφήσαμε ἤσυχο τὸν ἐχθρό,
 μὰ εἶδα τὸν πατέρα μου στὰ πόδια μου νεκρό,
 μὲ δυὸ πληγὲς στὰ στήθερα του μὲ κεφαλὴ κομμένη,
 εἶδα τοὺς δυὸ μου ἀδελφοὺς νὰ πέσουνε σφαγμένοι
 καὶ σέρνοντας τὸ βῆμά μου ἐπάνω σὲ κορμιά,
 κατωρθώσα καὶ κρύφτηκα νύχτα στὴν ἔρημιά.
 Ἐπέρασα δάση πυκνά, ποτάμια παγωμένα
 κνηγημένος, δροφανὸς μὲ πόδια ξεσχισμένα.
 Καὶ τώρα, τώρα ἐφθάσα στὴ φτωχικὴ φωλιὰ σου
 δέξου με γέρω, δέξου με πάλι στὴν ἀγκαλιὰ σου
 ὁ γέροντας δροθώνεται, τοῦ βράζει ἡ ψυχὴ του

Ἡ Ἡπειρος

καὶ μ' ὄσῃν εἶχε δύναμι μείνει εἰς τὴν φωνή του
τοῦ λέγει : Κρῖμα σ' ἐσέ ! Κρῖμα καὶ σὸ σπαθί σου
ποῦ στήν πατρίδα γύρισες νὰ φέρῃς τὴν ντροπή σου !
φύγε ἀπ' τὸ σπῆτι μου, ἄτιμε. Ποτέ σου μὴ τολμήσῃς
τῆς δοξασμένης μας γενεῆς τὸ χῶμα νὰ πατήσῃς !
κ' ἐσβύσῃς σὲ δάκρυα τοῦ γέροντα οἱ λόγοι !

Μὲ πόνο ποῦ ἀπόκρυφα τὰ σωθικά του τρώγει
ὁ Διάκος πάλι διάβαινε δλόσκυφτος τὸ δρόμο
σὰν τὴν κατάρα ν' ἄφερνε τὸν γέροντα στὸν ὄμο.
Σκυφτός, σκυφτός καὶ μὲ ντροπή τοὺς δρόμους βηματίζει,
μὰ ἓνα σπῆτι ἔξαφρα μπροστά του ἀντικρύζει.
Σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι κατοικεῖ μὴ δῶμορφη παρθένα,
ὁποῦ τοῦ ἔχει τὴν καρδιά ἀπὸ καιρὸ παρμένη.
Ἐσχμέται ὁ ταλαίπωρος καὶ μὲ φωνὴ κομμένη, λέγει
«Γιὰ μένα μόνο ζῆ καὶ μένα περιμένει !»
Θέλει τὲς σκάλες ν' ἀναιβῆ καὶ νὰ χιχθῆ μπροστά της
καὶ νὰ χυθοῦν τὰ δάκρυά του θεομὰ στὴν ἀγκαλιά της
μ' ἀπὸ τὸ σπῆτι τὸ μικρὸ σιγὰ σιγὰ γροικάει
τὴν ὄμορφη ἀγάπη του γλυκὰ νὰ τραγουδάη :
«Τὸ φεγγάρι ψηλὰ ἀπ' τὰ ὄρη προβαίνει
κι' ὁ καλὸς μαχητὴς εἰς τὴν μάχη πηγαίνει !
τὸ ντουφέκι κρατεῖ βροντερὸ σὸ δεξί του
καὶ στὴ μέση φορεῖ τ' ἀσημένιο σπαθί του.
Μ' ἄν φύγη δειλὸς κι' ἀπ' τὴ μάχη γυρίσῃ
τὴν ἀγάπη του πλὰ μὴν ἐλθῆ νὰ ζητήσῃ
γιατ' ἐδῶ κάθε κόρη τὴν ζωὴ της τὴν σβύνει,
τὴν ἀγάπη της ὅμως σὲ προδότῃ δὲν δίνει».
Κεραυνωμένος ἔμεινε, ἄχ ! ἡ φωνὴ ἐκείνη
κάθε ἐλπίδα μυοτικὴ ἀπ' τὴ καρδιά του σβύνει.

Ἡ Ἡπειρος

Μὰ νὰ μπροστά του τ' ὄμορφο τὸ πατρικό του σπῆτι
μὲ σφαλιστὴ τὴν πόρτα του, κλεισμένο τὸ φεγγίτη
στὰ τρομασμένα μάτια του κατάμαυρο προβάλλει.
Τὸ βλέπει κ' οἱ ἐλπίδες του ξαναγενῶνται πάλι.
«Ἄνοιξε, μάνα, γλύτωσα ἀπ' τοῦ ἐχθροῦ τὴ σφαῖρα
καὶ ἔτρεξα δλονυχτίς γιὰ νὰρθω ἐδῶ πέρα
τὸ δύστυχό σου τὸ παιδί : νὰ γύρω τὸ κεφάλι
σὲ μητρικὴ, σὲ ἄδολη, σ' ἀγαπημένη ἀγκάλῃ»
«Παιδί μου μόνος γύρισες ;
—Μόνος!
—Κ' οἱ ἀδελφοί σου
κι' ὁ γέροντας πατέρας σου δὲν ἤλθανε μαζί σου ;
Αὐτοὶ στὴ μάχη, μάνα μου, ἀφήσαν τὰ κορμιά τους,
μὰ τὴν ψυχὴν των ἄγγελοι πῆραν στὴν ἀγκαλιά τους !
—Ἐσὺ πῶς ζῆς ; ;»
—Ἐγὼ πῶς ζῶ ; ἔχω βουνὰ καὶ δάση
ὁ ἄμοιρος μανοῦλά μου, μονάχος μου περᾶσει.
κι' ἐπέταξα σὰν τὸ πουλί ἐδῶ στὴν ἀγκαλιά σου
γιὰ νὰ σφουγγίξω τὰ πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυά σου !
Ἡ μάνα τρέμει, ἡ ὄψις της ξαφνικὰ χλωμαίξει
καὶ μὲ λαχτάρῃ μητρικὴ στὰ στήθεια της, φωνάζει
καὶ λέγει :—Φύγε ἀπ' ἐδῶ προδότῃ τοῦ Χριστοῦ μας
μηδὲ γωνιὰ θὰ σὲ δεχθῆ τοῦ φτωχικοῦ σπητιοῦ μας !
νὰ φύγῃς ἀπ' τὸν κόσμον αὐτόν, νὰ μὴ σὲ δῶ ἔμπρός μου,
ἐσὺ δὲν εἶσαι αἱμά μου, ἐσὺ δὲν εἶσαι γυιὸς μου,
καταραμένος ἀπ' ἐμὲ κι' ἀπὸ τὸν κόσμον νᾶσαι
μέρα νὰ μὴ μπορῆς νὰ ἰδῆς, νύχτα νὰ μὴ κοιμᾶσαι !
ἀστροπελέκι τ' οὐρανοῦ τὸ σῶμά σου νὰ κάψῃ
καὶ μάτι ἀνθρώπου μὴ βρεθῆ τὰ νεῖατά σου νὰ κλάψῃ !!

Εἰς τὴν κατάρα ἔγειρεν αὐτὸς τὴν κεφαλὴ του

‘Η Ήπειρος

και φλογεροί έβγαίνανε κι’ άργά οί στεναγμοί του
 μ’ έξαφνα έσήκωσε σαν άστραπή τ’ ό χέρι
 κι’ έβύθισε στα στήθια του τ’ κοφτερό μαχαίρι
 ‘Η μάνα είδε πώπεσε ό γυιός νεκρός μπροστά της
 κι’ άδάκρυτη έσφάλισε τ’ άδυ παράθυρά της.

Ματάκια δέν έβρέθηκαν τ’ νεράτα του ν’ κλάφουν
 τ’ παλληκάρια τ’ χωριού δάν πήγαν ν’ τόν θάφουν
 και τής βαθειάς του τής πληγής τ’ άνοιγμένα χέιλη
 πρωί, πρωί έγλύφανε τής μάνας του οί σκύλοι.

Και τώρα ή μάρη του ψυχή έρημη πλανιέται μόνη,
 και εις τ’ Χριστού τ’ πρόσωπο τρομάζει και παγώνει
 και κρύβεται από βουνό σ’ άλλου βουνού τή ράχη
 σαν τή νυχτιά πού έφευγε δειλός από τή μάχη.

**

Ο ΤΖΑΤΖΟ-ΣΕΛΙΑΜΗΣ *

“Όπως είχανε συμφωνήση από βραδύς, τήν Δευτέρα ση-
 κώθηκαν πρωί πρωί και με τ’ χαράματα πήρανε δρόμο για
 τ’ Λεσκοβίκι, πριν άκόμα ν’ καλοξυπνήση τ’ χωριό. Προ-
 σπαθούσανε με κάθε τρόπο ν’ κρατήσουνε μυστικό τ’ τα-
 ξείδι αυτή τή φορά, γιατί δέν πήγαιναν για ψούνισμα στο
 παζάρι, αλλά για τόν γιατρό και δέν θέλανε ν’ μαθευτή
 πώς ή Ρήγκω, κοπέλλα δεκαέξη χρονώ ήτανε άρρωστη.

“Ήτανε πέντε όλο όλο στόν δρόμο, ή Ρήγκω με τή μάνα
 της, τήν κυρά Άποστόλαινα, ή Ποίνα με τόν κύρ Βαγγέλη τόν
 άντρα της, και ό δραγάτης τ’ χωριού. Δύο μουλάρια, πού
 με κόπο τραβούσαν τ’ πόδια, κακομοιριασμένα από τήν πε-
 ρασμένη βαρυχειμωνιά έχρησίμευσαν για ν’ μεταφέρουν
 τής δύο άρρωστες* γιατί μαζί με τήν Ρίγκω ήθελε ν’ κυτ-
 ταχτή και ή Ποίνα. Και ή μι’ και ή άλλη είχαν πάση κάμ-
 ποσα γιατρικά και όμως μήτε ή πληγές τής Ρίγκως έλεγαν
 ν’ κλείσουν μήτε ή κοιλιά τής Ποίνας έπαυε ν’ μεγαλώνη
 κάθε μέρα. ‘Η καυμένη ή γυναίκα, ύπόφερενε έλευινά στο
 μουλάρι άπάνω και ή κοιλιά της ξεχείλιζε από τ’ ένα και τ’
 άλλο μέρος. Τρία χρόνια άρρωστη!... Είχε πει’ άπελλι-
 σθή από τήν θεραπεία της όταν μι’ μέρα μαθαίνει από ένα
 γέρο, πού έρχονταν στο χωριό για ν’ πουλήση τ’ δαδί του,
 πώς αυτό είνε σπλήνα, πώς είνε και αυτός ό ίδιος και έγινε

* ‘Η λέξις Τζάτζο σημαίνει θεός, προτασσομένη δέ όνομάτων γε-
 ρόντων σημαίνει σεβασμόν άντιστοιχούσα πρὸς τὸ κοινὸν *μπάρμπα*.

Ἡ Ἠπειρος

καλά ἀπὸ τὰ Τζάτζο-Σελιάμη ἀπ' τὸ Ραδάτι. Ἡ Ποίνα ἀναθάροσε καὶ δὲν χάνει καιρό· ἀποφάσισε τὴν ἐρχομένη Δευτέρα νὰ βρῆ τὸν Τζάτζο-Σελιάμη. Τὴν ἴδια μέρα ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ἢ φήμη τοῦ θαματουργοῦ γιατροῦ ἀνοίχτηκε σ' ὄλο τὸ χωριό· τῶμαθε καὶ ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα καὶ ἤλπισε ἀπὸ τὸν ἴδιο νὰ βρῆ θεραπεία καὶ ἡ κόρη της.

Στὸ δρόμο ἐλέγανε γιὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ Τζάτζο-Σελιάμη, γιὰτὶ πολλὰ καλὰ ἀκούσανε γιὰ τὸ ὄνομά του, καὶ προσπαθοῦσαν ποιά νὰ πῆ τῆς περισσότερες κατάρες στοὺς γιατροὺς, πού ἀφοῦ δὲν νοιώθουν γιὰ ἀχελῶνες καὶ γιὰ σπλήνα παίρνουν τὸν κόσμο στὸ λαιμό τους. « Ἐγὼ τὸ ξέρω πού οἱ γιανοὶ εἶνε μονάχα γιὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀρρώστειες ἔλεγε μὲ παράπονο ἢ μάννα τῆς Ρήγκως· μὰ τί νὰ κάμω πού ἀπὸ τὸ σπῆτι δὲν μ' ἀκούουν καὶ μὲ τρέχουν ἕνα χρόνο τώρα ἀπὸ γιαντὸ σὲ γιαντὸ καὶ φαρμάκωσα τὸ παιδί μου μὲ τὰ γιαντριά τους. » — « Ἔχεις δίκαιο, τῆς ἔλεγε ὁ ἄντρας τῆς Ποίνας· αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν στὰ βιβλία, αὐτὰ εἶνε πραχτικά καὶ οἱ γιανοὶ δὲν τὰ πιστεύουν, μὰ ἔλα πού οἱ πραχτικοὶ τὰ κάνουν καλὰ! . . . Ἐγὼ εἶχα διῆ ἕνα παλληκάρι, πού εἶχε, νά! μιὰ πρήξη στὸ λαιμό του καὶ μόνο ἕνας χότζας μὲ τὸ διάβασμα τὸ ἔκανε καλὰ· ζήτηξε μόνο μιὰ ὄρνιθα γιὰ νὰ πάρη τὸ ἄλειμά της, παράδες δὲν ἔπαιρνε, τῶκανε γιὰ τὴν ψυχὴ του. »

Ἔτσι μιλῶντας φτάσανε στὸ Λεσκοβίκι. Σταματήσανε στὸ πρῶτο τὸ χάνι, πού εἶνε μπαίνοντας στὴν πολιτεία. Μὲ κόπο μεγάλο ὁ κύρ Βαγγέλης ξεφόρτωσε τὴν Ποίνα ἀπὸ τὸ μολάρι γιὰ νὰ τὴν ἀποθέσῃ ἐπάνω στὸν μπαγάο. Ὑστερα ἀπὸ τὸν καφέ ὁ κύρ Βαγγέλης ἐπῆρε κατὰ μέρος τὸν χαντζῆ καὶ μὲ τρόπο κ' ἐμπιστευτικά τὸν ῥώτησε πῶς μποροῦσαν νὰ βροῦν τὸν Τζάτζο-Σελιάμη, πού ξέρει γιὰ σπλήνα καὶ γιὰ ἀχελῶνες. Προθυμότατα ὁ κύρ Τόλης ὑποσχέθηκε μ' ἕνα πεν-

Ἡ Ἠπειρος

τάρη νὰ βρῆ ἄνθρωπο νὰ πάη νὰ φέρῃ τὸ Τζάτζο-Σελιάμη. Σὲ μιὰ ὥρα θὰ ἦταν στὸ χάνι.

Μὰ ἡ μιὰ ὥρα πέρασε, πάει καὶ ἡ δεύτερη κι' ἀκόμη νὰ φανῆ ὁ Τζάτζο-Σελιάμης. Ἡ Ποίνα ἄρχισε ν' ἀνησυχῆ ἢ κακομοίρα. Μὰ ἐπὶ τέλους ἦρθε. Ἐνας γέρος μὲ ἄσπρα γένεια κουτσοφαλισμένα μ' ἕνα σαρίκι ἄσπρο στὸ κεφάλι καὶ μ' ἕνα ῥαβδί ἀπὸ ἀκρανιά στὸ δεξί του χέρι, τυραννισμένος καὶ κακοπερασμένος ἄνθρωπος.

— « Τουγκιάτ. ¹⁾ — Τουγκιάτ μὲ ντέρ. » ἦταν ὁ χαιρετισμός, ἐν ᾧ ὁ ἄντρας τῆς Ποίνας ἔκαμνε θέση τοῦ γιαντροῦ, τοῦ πραχτικοῦ. Ὁ Τζάτζο-Σελιάμης κύτταξε τὴν Ποίνα καὶ κουνῶντας τὸ κεφάλι εἶπε: « Τί κῆριμα νὰ μὴ μοῦ τὴν φέρετε προτιήτερα! . . . » — « Μὰς πήρανε οἱ γιανοὶ στὸ λαιμό τους, τουγκιάτ γιέτα ²⁾ » εἶπε δειλὰ δειλὰ ὁ κύρ Βαγγέλης.

« Ὁ ἕνας μὰς ἔλεγε ἔχει μαζέψη νερὸ στὴν κοιλιά, ὁ ἄλλος ὅτι ἔχει μιὰ φούσκα κοντὰ στὴ μήτρα της κι' ἄλλος ξέρω γὼ τί μὰς μολογοῦσε! »

— « Μὰ δὲν τὰ ξέρουν οἱ γιανοὶ αὐτά. Οἱ γιανοὶ ξέρουν γιὰ κανένα τύφο, γιὰ καμμιά ποῦντα. Αὐτὸ εἶνε σπλήνα. Ἐγὼ θὰ τὴν νοματήσω, θὰ τὴν κόψω καὶ θὰ διαλυθῆ. Ἐδούλεψα εἴκοσι χρόνια κοντὰ στὸν Τζάτζο-Μπέκιο γιὰ νὰ μάθω αὐτὴ τὴν τέχνη, κι' ἀπὸ τότε ἔχω κἀνη καλὰ τὴν Κώσταينا ἀπὸ τὸ Σάλεισι, τὴν κόρη τοῦ Μούρτου ἀπὸ τὸ Μπαρμάσι, τὸν Ἰζζέτη Στάρια, τὸν Γιάννο Ραδίμ . . . » — Ἐμεῖς τὰ ξέρομε αὐτά, εἶπε ὁ Βαγγέλης, γιὰ αὐτὸ ἦρθαμε σ' Ἐσένα. Μήπως θὰ τὴν κόψης τὴν σπλήνα » — « Μὲ τὸ ξουράφι, νά, θὰ διῆς. » — « Μὰ δὲν θὰ πονέσῃ; δὲν θὰ βγάλλῃ αἷμα; »

¹⁾ Συνήθης χαιρετισμὸς μεταξὺ τῶν ἀρβανιτῶν ἰδίως τῶν μωαμεθανῶν, σημαίνων *πολύχρονος*, τὸ δὲ τουγκιάτ μὲ ντέρ σημαίνει *πολύχρονος ἐντίμως*.

²⁾ Ἡ προηγουμένη φράσις συμπληρωμένη.

‘Η Ήπειρος

— « Όχι· ἐγὼ θὰ τὴν νοματίσω » καὶ ἀμέσως ὁ Τζάτζο-Σελιάμης τράβηξε ἀπὸ τὴν κόκκινη ζώνη τοῦ δεμένο μ' ἓνα λουρί, ἓνα ἐργαλεῖο, ποῦ φαίνεται στὰ καλά τὰ χρόνια, στὰ νειάτά του νὰ ποῦμε, ἦτανε γιὰ ξούρισμα, ἀλλ' ἄρα εἶχε τὴν πεζότατη δουλειὰ νὰ κόβη λάχανα, νὰ καθαρίζει τὰ νύχια τοῦ ὁ Τζάτζο-Σελιάμης, τὰ κόψη τὸ ψομί του, νὰ παστρέψη κανεὶς κόκκαλο καὶ νὰ . . . νοματίζη, νὰ κἀνη ἐγχειρήσεις χωρὶς νὰ στᾶξη αἷμα.

Πολὺ κουράγιο χρειάστηκε στὴν καϋμένη τὴν Ποίνα γιὰ νὰ ξαπλωθῆ στὸ μιντέρι καὶ νὰ ἐμπιστευτῆ τὸν ἑαυτὸ της σὸν Τζάτζο Σελιάμη καὶ στὸ παληοξούραφὸ του. Τὶ τρομερὸ πρᾶμα ἐκείνη ἢ κοιλιά της· ἦταν πεσμένη ἀνάσκελα ἢ ἄρρωστη καὶ ἢ κοιλιά της ἀκκουμβοῦσε καταγῆς ἀπὸ τὰ πλάγια. Σοβαρὰ σοβαρὰ πῆγε κοντά της ὁ Τζάτζο-Σελιάμης καὶ γονατιστὸς ἄρχισε νὰ χτυπάη τὴν κοιλιὰ τῆς Ποίνας πότε μὲ τὴν κόψη καὶ πότε μὲ τὴ ράχη τοῦ ξουραφιοῦ, ἔλαφρὰ καὶ μὲ τάξι σὰν ραμαζανιάτικο νταούλι, ἐνῶ τὰ χεῖλια τοῦ παίζανε κᾶτι ἀκατανόητα λόγια. Ἐδιάβαζε ξορκισμὸν μέσα ἀπ' τὸ φαφούτικὸ τοῦ στόμα. Σὲ πέντε λεπτά ἢ δουλιὰ αὐτὴ εἶχε τελειώση καὶ ὕστερα σηκώνει τὴν Ποίναν καὶ βαστώντας τὴν ἀπὸ τὸ χέρι τὴν βοηθάει νὰ πηδάη ἀψηλά, γιὰ νὰ σπάση ἢ σπλῆνα. Αὐτὸ ἦταν ὅλο καὶ ἢ Ποίνα σιγουρευτῆκε πὼς σ' ἓνα μῆνα δὲν θὰ τῆς ἔμενε τίποτα.

Ἦρτε ἢ ἀράδα τῆς Ρήγκως. — « Γιὰ ἀχελῶνες καταλαβαίνεις, τοῦ λόγου σου, μωρὲ Τζάτζο! » ἐρώτηξε ἢ κυρὰ Ἀποστόλαινα. — « Πῶ! πῶ! καὶ ποιά εἶνε ἢ τέχνη μου! » ἐμούγκρισε ὁ Τζάτζο-Σελιάμης καὶ ἔστρεψε γῦρα τὸ βαθουλό του μάτι γιὰ νὰ φανερώση πὼς μπορεῖ κανεὶς ν' ἀμφιβάλλη γι' αὐτὸ τὸ πρᾶμα. « Ἄν δὲν πιστεύετε, πηγαίνετε, ρωτήστε στὸ Κούικεσι, στήν. . . νὰ μάθετε πόσους γέρεψα. Ὅλοι αὐτοὶ θὰ περάσουν ἀπὸ τὰ χέρια μου. »

‘Η Ήπειρος

Ὁ Τζάτζο-Σελιάμης δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ κἀμη περισσότερη ρεκλάμα γιὰ νὰ πείση τὴν κυρὰ Ἀποστόλαινα ὅτι ἦταν ὁ μόνος εἰδικὸς γιὰ τῆς ἀχελῶνες. Ἐπειτα ἦταν τόσο γνωστὸς καὶ ξακουστὸς ὁ Τζάτζο-Σελιάμης σ' ὅλη τὴ Σκεριά! — « Θὰ γείνη καλά τὸ κορίτσι μου, μωρὲ Τζάτζο; » — « Τὸ δὶχως ἄλλο, κυρὰ μου, μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλλάχ· ὅταν ὁ Τζάτζο Σελιάμης σοῦ τὸ λέη, δὲν ἔχεις παρὰ νὰ τὸ πιστέψης. Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε μόνον γιὰ σήμερον· θὰ ἰδοῦμε κι' ἄλλη φορὰ τὰ μοῦτρα ὁ ἓνας τοῦ ἄλλουνοῦ. Τώρα θέλω νὰ μοῦ φέρετε ἓνα μῆλο . . . ὄχι στάσου· πόσες ἀχιλῶνες ἔχει ἢ κόρη σου, κυρὰ μου; » καὶ ὁ Τζάτζο Σελιάμης ἐψηλάφησε τὸν λαιμὸ τῆς ἄρρωστης: « Ἄ, ἔχει δύο ἀχελῶνες, λοιπὸν θέλω νὰ μοῦ βρῆτε δύο μῆλα ξυνά. » Καλὰ ποῦ εἶχε ὁ χαντζῆς φυλαγμένα ὅλο τὸ χεμιῶνα μέσ' στὸ ἄχυρο. « Καλὰ εἶνε » εἶπεν ὁ Τζάτζο Σελιάμης· « δὲν εἶνε σκουληκιασμένα. » Ἐπειτα ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τζέπη του μιὰ χουῖφτα ἀγκάθια καὶ ἀφοῦ ἐγύρισε τὴν Ρήγκω ἀπὸ κᾶι ποῦ βγαίνει ὁ ἥλιος, τῆς ξεσκέπασε τὸν λαιμό, ποῦ εἶχε γείνη ἓνα μὲ τοὺς ὄμους, τὸν ἔφαξε καὶ ἄρχεψε μ' ἓνα ἀγκάθι νὰ τζιμπάη τὸ ἓνα μῆλο: ὁ Τζάτζο Σελιάμης νοματίζε τὸ μῆλο κι' οἱ ἄλλοι μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια ἐπρόσεχαν τὸ πηγοῦνί του, ποῦ κουνούσε μπρὸς καὶ πίσω μαζῆ μὲ τὰ γέρικα τοῦ χεῖλια, μὰ δὲν καταλάβαινε κανένας τὸ τί ἔλεγε μέσα στὸ στόμα του. Τὸ τρύπησε, τὸ τρύπησε παντοῦ τὸ μῆλο καὶ ὕστερα τοῦ ἔμπηξε τέσσαρα ἀγκάθια ἀπὸ τὸ μέρος τῆς οὐρᾶς ἀντικρουστὰ σὲ σχῆμα σταυροῦ καὶ τὸ ἄφησε στὸ μιντέρι. Ἐπειτα ἔκαμε τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἄλλο δεῦτερο μῆλο. — « Τώρα, κυρὰ μου, » εἶπε ὁ Τζάτζο-Σελιάμης στὴν μητέρα τῆς Ρήγκως, « αὐτὰ τὰ δύο μῆλα θὰ τὰ κρεμάσης μέσα σὲ μιὰ σακκουλίτσα στὴν γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ ἀψηλά γιὰ νὰ μὴ τὰ φτάνη κανένας καὶ προσεκτικὰ γιὰ νὰ μὴν τύχη καὶ βραχοῦν καμμιά φορὰ ἀπὸ τὴν βροχῆ. Αὐτὰ θὰ ξεραθοῦν

καὶ ὅπως θὰ ξεραθοῦν αὐτὰ τὰ δύο μῆλα, ἔτσι θὰ ξεραθοῦνε καὶ ἡ ἀχελῶνες τῆς κόρης σου. Μὰ πρόσεχε μὴ βραχοῦνε, γιατί ὕστερα χαλνᾷει τὸ διάβασμα. Ἔμα περάση κάμποσος καιρὸς, μαζὶ μὲ τὸ καινούριο φεγγάρι πάλι μοῦ τὴν φέρῃς νὰ τὴν διαβάσω· γιατί χρειάζεται νὰ γείνη τὸ νομάτισμα σὲ τρία φεγγάρια στὴ σειρά.» Ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα ἀποκρίθηκε μ' ἕνα βαθὺ στεναγμὸς: «Καλὰ! νὰ γείνη καλὰ ἡ κόρη μου κι' ἐγὼ δὲν θὰ σὲ ἀφήσω ἔτσι, θὰ σοῦ τὸ ξεπλερώσω τὸ καλό, ποῦ μοῦ κάνεις.» Σηκώθηκε νὰ φύγῃ ὁ Τζάτζο-Σελιάμης. Ἡ μάνα τῆς Ρήγκως καὶ ὁ κύρ Βαγγέλης τοῦ ἔδωκαν ἀπὸ δύο κάρτα. «Τὴν ἄλλη φορὰ θὰ σᾶς πάρω ἀπὸ ἕνα ἄσπρο· τώρα ἄς εἶνε γιατί εἴμαστε φίλοι. Ἐγὼ γιὰ τὸ χατήρη σας ἄφησα τὰ βόδια στὸ χωράφι καὶ ἤρθα!» — «Εὐχαριστοῦμε, Τζάτζο.»

Μὰ δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς κι' ἡ κοιλιά τῆς Ποίνας γένηκε τόση, ποῦ δὲν μπορούσε πειὰ νὰ σηκωθῇ ἀπ' τὸ κρεββάτι της καὶ σὲ λίγες μέρες τὴν πῆρε στὸ μνήμα.

Ἡ Ρήγκω ξαναπῆγε καὶ δευτέρη καὶ τρίτη φορὰ καὶ ἡ ἀχελῶνες μεγάλωναν ὀλοένα καὶ μαλάκωναν, ἐνῶ τὰ μῆλα ξεράθηκαν ὀλότελα. Ὁ Τζάτζο Σελιάμης δὲν ἔχανε τῆς ἐλπίδες του, κι' ὅταν ἡ Ρήγκω δὲν ξαναπῆγε πλειά, ἐπρόσθεσε στὴς θεραπευμένες του καὶ μιὰ ἄλλη χελωνισμένη.

Ὁ Τζάτζο Σελιάμης ἦταν μοναδικὸς γιὰ σπλῆνα κι' ἀχελῶνες.!

X.

Ἡ ἀγαθοεργία εἶνε ἡδεῖά τις κλίσις, οὐρανία τις ἀρετή, ἄγουσα ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ παρέχωμεν ὑπηρεσίας, εἰς τὸ νὰ εὐεργετοῦμεν.

Blanchard.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ἘΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

Ἡ ἐνδυμασία εἶναι τεχνητή, ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐπινοηθεῖσα, ἀνάγκη, τὴν αὐτὴν ἔχουσα σημασίαν πρὸς τὴν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς τροφῆς. Διὰ τῶν ἐνδυμάτων προφυλάσσομεν τὸ σῶμά μας ἀπὸ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς τῶν περιβαλλόντων ἡμᾶς στοιχείων ἐπιδράσεις. Πρὸς τὴν χρησιμότητα τῆς ἐνδυμασίας διὰ τὴν τήρησιν τῆς φυσικῆς τοῦ σώματος θερμοκρασίας καὶ τὴν κανονικὴν τοῦ δερματος ἐκκριτικὴν λειτουργίαν, ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ κομποῦ τῆς ἐνδυμασίας ἐπιδεικνύει καὶ τὴν πρὸς τὸν καλλωπισμὸν καλαισθησίαν του ἔστιν ὅτε καὶ διορθώνει ἢ προσλαμβάνει σωματικὰς τινὰς παραλλαγὰς. Ἱστορικῶς αἱ Αἰγύπτιοι γυναῖκες ἀνέπτυξαν τὰς τάσεις πρὸς τὸν καλλωπισμὸν δαφιλέστερον τῶν Ἀσιανῶν. Αἱ ἀμαζόνες, αἵτινες ἀπήρτιζον καθαρὸν γυναικεῖον ἔθνος εἶχον τὰ ἐνδύματά των πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς εὐκίνησιος. Ἡ δὲ Ἑλληνὶς τοῦ Περικλέους ἐδημιούργησε τὸν τύπον τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Καρυάτιδος πρότυπα γυναικεῖου καλλωπισμοῦ ἀποδεικνύοντα μετὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς σεμνότητος καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος· τὰ πρότυπα ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς Ρώμην. Ἡ Ρωμαία Δέσποινα οὐδὲν ἴδιον δημιουργεῖ, ἀλλὰ μιμεῖται ἢ τὴν Ἑλληνίδα ἢ ἄλλην τινὰ γυναῖκα ἐκ τῶν θεοτεταγμένων παντοδαπῶν ἔθνων. Πάντως ὁμως ἡ Κορινθία γυνὴ ἐκράτει τὰ σκῆπτρα τοῦ γυναικεῖου καλλωπισμοῦ κατὰ

‘Η Ήπειρος

την Ρωμαϊκήν κοσμοκρατορίαν. Ὡς πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἡ δρᾶσις τῆς γυναικὸς ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων σπανίως ἐξέρχεται τοῦ γυναικείου κύκλου. Ἄλλως τε τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ νῦν ἀκόμη ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ εἰς φυλάς τινας οἱ ἄνδρες εἶναι ἐπιρροεπέστεροι τῶν γυναικῶν εἰς τὸν καλλωπισμὸν, ὅπερ συνηθέστερον ἐν τῇ ζωικῇ κλίμακι καὶ ἰδίως τῶν πτηνῶν τὸ πτέρωμα στιλπνότερον τῶν ἀρρένων τοῦ τῶν θηλέων.

Τὸ καθ’ ἡμᾶς ἐν τῇ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πανταχόθεν διαφημιζομένη ἐλευθερία, μετ’ ἀπορίας βλέπομεν τὸ ὠραῖον φῦλον ὑπόδουλον εἰς τῆς Μόδας τὴν τυραννίαν. Τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ἐπαρχιώτιδος εἰς τὴν Πρωτεύουσαν ἢ τῆς χθὲς μαθητρίας εἰς τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις εἶναι πῶς νὰ ἐνδυθῆ κατὰ τὴν μόδαν, ἡ ὁποία ἀλλάσσει ὡς ὁ καιρὸς τὸν Φεβρουάριον. Σκοπὸς δὲ τῶν συχνῶν αὐτῶν μεταβολῶν πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἀφελὴς ἀπλοποίησις καὶ ἡ προοδευτικὴ τῆς ἐνδυμασίας συναρμογὴ πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας κατὰ τῆς ὑγιεινῆς τὰ παραγγέλματα.

Διὰ τοῦ ἐνδύματος ἐγκλείεται εἰς τοὺς πόρους αὐτοῦ ἢ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ δέρματος ποσότης τις ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος κακοῦ ἀγωγῶ τῆς θερμοκρασίας καὶ ἀρίστου μέσου πρὸς διατήρησιν τῆς ἐν τῷ σώματί μας ἀναπτυσσομένης, ὅταν μάλιστα ἡ θερμοκρασία τοῦ περιβάλλοντος εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς τοῦ σώματός μας καὶ ἐκ ταύτης τὸ ἐνδυμα μᾶς προφυλάσσει ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐπικαθήσεως τῆς ἐπιβλαβοῦς τῶν ὁδῶν κόνεως καὶ ἐκ τῶν δηγμάτων τῶν ἐντόμων, τῶν συνήθων αὐτῶν φορέων πολλῶν μικροβίων. Εἰς τὰ ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐνδύματα ἐναποτίθενται καὶ τῆς ἀδήλου διαπνοῆς αἱ ἐκκρίσεις καταστρεφόμεναι διὰ τῆς πλύσεως καὶ τῆς ἐκθέσεως εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὁποῖα πρὸ παντὸς πρέπει εὐχερῶς καὶ ἀκόπως νὰ ἐφαρμόζονται ἐπὶ τοῦ σώματος. Πᾶσα περί-

‘Η Ήπειρος

σφιγξίς εἶναι πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐπιβλαβής, συνηθέστατα αἱ διὰ τοῦ κακῶς ἐφαρμοζομένου στηθοδέσμου ἐκτοπίσεις τῶν σπλάγγνων τῶν γυναικῶν καθὼς καὶ τῶν ἀνδρῶν διὰ τῆς ὀπλοφόρου ζώνης τῶν φουστανελάδων, ἢ ἐπὶ τοῦ στομάχου πίεσις πρὸς τοὺς παλμούς τὴν δυσπεψίαν καὶ τὴν εὐθυμίαν συχνὰ ἀφαιρεῖ. Ὁ τράχηλος καὶ τὸ πρόσωπον εὐτυχῶς μένουں ἀκάλυπτα ὡς πρὸς τὴν κεφαλὴν ὅμως ἢ περὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῆς γυναικεία ἐκλογή εἶναι εἰς τέλειον διαζύγιον πρὸς τὴν κομψότητα καὶ τὴν φιλοκαλίαν μετὰ καθημερινῶν παραλλαγῶν εἰς βάρος τῆς οἰκογενειακῆς οἰκονομίας καὶ προαγωγῆς τῆς πολυτελείας πρὸς ὠφέλειαν ἄλλων. Εἶναι δὲ περιέργον ὅτι καὶ οἱ ἐκ τῆς διαδόσεως τῆς πολυτελείας ὠφελοῦμενοι ξένοι μᾶς ἐπικρίνουσι. Διάσημον τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς Σχολῆς μέλος ἐν τῇ «περὶ τῆς ἐν Ἐνατολῇ ἰατρικῆς» πραγματείας του, ὁ Marcel Labé, γράφει ὅτι οἱ Ἐνατολίται ἀγαπῶσι τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐντύπωσιν. Θὰ εἴμεθα πολὺ περισσότερον εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς χρήσιμοι μετριάζοντες τὰς τῶν ἐπιδείξεων αὐτῶν δαπάνας καὶ τὰς ἐκ τούτων ἐκνευρωτικὰς κοπώσεις.

Ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ τῶν δερμάτων τῶν ζώων κατεσκευάζοντο τὰ πρωτογενῆ ἐνδύματα, τό γε νῦν γίνεται χρῆσις πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν τοῦ βάμβακος, τῆς μετάξης, τοῦ ἐρίου, διαφόρων κατὰ τὰς διαφορὰς τοῦ ἔτους ὥρας, τοῦ κλίματος, τῆς ἀμέσου ἐπὶ τοῦ σώματος περιβολῆς ἢ ἐπὶ ἄλλου τινὸς ἐνδύματος. Τὰ ἰδιαίχοντα ἐκάστης πρὸς ἐνδυμασίαν ὕλης καθὼς καὶ τοῦ χρωματισμοῦ εἰς τὸ περιληπτικὸν αὐτὸ ἄρθρον δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ὑποδείξωμεν· τὰ μάλλινα ἐνδύματα ἀπορροφῶσιν εὐκολώτερον τὰς ἐκκρίσεις τοῦ δέρματος, τὸ φαιδὸν δὲ χρῶμα καὶ τὸ λευκὸν εἶναι οἱ χειρότεροι τῆς θερμοκρασίας ἀγωγοί, δι’ αὐτὸ καὶ προτιμητέα.

Ἐπὶ τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς αἱ γυναῖκες ὕφαινον τοὺς διὰ

‘Η Ἦπειρος

τὰς ἐνδυμασίας των καὶ τὰς ἐνδυμασίας τῶν τέκνων των ἱστούς· αἱ σήμερον προστρέχουσιν εἰς τὰ ἔτοιμα παραγωγίζουσαι τοὺς διὰ τὰ τέκνα των κινδύνους ἐκ τῆς τυχόν παρ’ ἄλλων ἀγνώστου ὑγείας δοκιμασίας, δι’ αὐτὸ προτιμότερα τὰ κατὰ παραγγελίαν τῶν ἐτοιμῶν, ἢ δὲ διάδοσις τῆς ραπτικής θὰ ἦτον εὐχάριστος ἀσχολία καὶ ἀκριβῆς τῆς καλαισθησίας γνώμων τῶν δεσποινίδων ἐκείνων, αἵτινες μόναι των ἠθελον ἐπιστατήσῃ ἢ παρασκευάσει τὰς ἐσθῆτάς των ἢ τὰ τῶν τέκνων των κομψὰ καὶ ὑγιεινὰ ἐνδύματα. Τίς καὶ ποία θ’ ἀρνηθῆ τὸ ἀνθυγεινὸν τῶν νέων καλυμμάτων τῆς γυναικείας κεφαλῆς διὰ τοῦ βάρους των καὶ τῶν διαστάσεων των, ἅτινα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν θρέψιν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς βλάπτουσιν εἰς τὴν πτώσιν καὶ βραχύτητα αὐτῶν συντελοῦντα. Εὐτυχῶς ἢ ἄλλοτε τῶν ψυμυθίων χρήσις σχεδὸν ἐξέλιπεν, ἐνῶ ἦτον εἰς χρῆσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων καὶ εἰς τὰς πρὸ 5 χιλιάδων ἐτῶν Αἰγυπτιακᾶς μούμιας εὐρίσκονται τοιαῦτα.

Ἡ τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας περιβολὴ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καθὼς καὶ τῶν παιδίων πρέπει νὰ γίνηται μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ προφύλαξιν ἀπὸ τὰς τῶν περισφίξεων δυσμορφίας καὶ τῆς ἐπὶ τῶν σπλάγγνων κακώσεως καὶ ἀνισορροπίας. Ὁ μαλθακὸς βίος καὶ ἡ περὶ τὴν διαίταν ἀπροσεξία ἐπαγάγουσιν τὰς προγαστρορίας, πλὴν ἢ ἐκ τούτων ἀπαλλαγὴ καὶ πρόληψις ἐπιτυγχάνεται μᾶλλον διὰ τῆς τοῦ στομάχου περιποιήσεως καὶ οὐχὶ διὰ τῶν διὰ βαλένης πιέσεων καὶ περισφίξεων. Ἡ περιβολὴ τῶν σκελῶν ἀτελής εἰς τὰ παιδιά, εἰς τὰ ὁποῖα ἠθέλησαν διὰ νὰ δόσουν δυσπάθειαν ν’ ἀφήσουν γυμνὰς τὰς κνήμας· τοῦτο ἴσως ἐπιτρέπεται εἰς τὴν καθαριότητα τῶν ὁδῶν τῶν ξένων πόλεων, ἀλλὰ παρ’ ἡμῖν ἀπαιτεῖται νὰ προηγηθῆ ἢ τῶν ὁδῶν καθαριότης, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ λάβουν ὑπ’ ὄψει καὶ ὄσαι τῶν Κυριῶν πρὸς ἐπίδειξιν

‘Η Ἦπειρος

θὰ ἔκαμον χρῆσιν μακρῶν καὶ συρομένων ἐσθῆτων,— πρὸς τὴν ἐπ’ αὐτῶν ἐπικάθισιν τῆς κόνεως καὶ τοῦ βορβοῦρου ἔχομεν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν διὰ τῆς ἀνακινήσεως αὐτῶν παθογόνων μικροβίων, ὥστε, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἢ κανονικότης καὶ ἢ ἀρμονικὴ ἀναλογία τῶν διαστάσεων τῶν ἐνδυμάτων πρὸς τὸ σῶμα ἐπιβάλλεται, ὡς ἐπιβάλλεται αὕτη διὰ τῶν κάλων εἰς τοὺς ἄκρους πόδας.

Ἐκ τῶν ὑλῶν πρὸς βαφὴν τῶν ἐνδυμάτων παρατηροῦνται ἐνίοτε ἐξανθήματά τινα εὐδιάγνωστα καὶ εὐθεράπευτα. Πρὸς τὴν διὰ τῶν φυσικῶν ἀτελειῶν τῶν ἐνδυμάτων προφύλαξιν καὶ τὴν ἀπὸ τὰς ἐκ τῆς βαφῆς βλάβας μεγάλη προσοχὴ ἀπαιτεῖται, προσπάθεια καὶ προσοχὴ καὶ εἰς τὴν τῶν ἐνδυμάτων καθαριότητα, ἥτις ἐπὶ τῶν ὑπὸ ὑγιῶν ὀργανισμῶν φερόμενων φορεμάτων ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς πλύσεως, τοῦ ἀερισμοῦ εἰς εὐήλιον μέρος καὶ τοῦ σιδερώματος. Προκειμένου ὅμως περὶ ἐμφανίσεως νόσου τινὸς μολυσματικῆς ἐν τῇ οἰκογενεῖα τότε ἀναγκαῖα ἢ ἀπολύμανσις εἴτε εἰς τὰ δημόσια ἀπολυμαντήρια εἴτε εἰς εἰδιωτικὰ φορητὰ διὰ φορμολῆς ἀπολυμαντήρια εὐχεροῦς καὶ οὐχὶ πολὺ δαπανηρᾶς χρήσεως. Πρὸ τῆς γενικεύσεως τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων οἱ περὶ τῆς ὑγείας των κηδόμενοι τὰ ἐνδύματα τῶν ὑπὸ τῆς φθίσεως ἢ ἄλλων κολλητικῶν νοσημάτων θνησκόντων τινὲς μὲν ἔκαιον, πολλοὶ τὰ ἐπώλουσαν καὶ τὰ πωλοῦσιν ἀκόμη, οἱ μεταπράται ὅμως μεταχειρισμένων φορεμάτων βάμβακος καὶ μαλλίου ὀφείλουσιν νὰ τὰ τηρῶσιν εἰς τὰ κρατητήριά των ὑπὸ τὴν σφραγίδα τῶν ἀπολυμαντικῶν κλιβάνων. Ἄλλοι τέλος εὐσπλαχνία κακῶς ἐννοουμένη κινούμενοι δωροῦσι τὰ ὑποπτα αὐτὰ φορέματα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ συντελοῦσι δυστυχῶς οὕτω εἰς τὴν διάδοσιν τῶν κολλητικῶν νόσων, τῶν ὁποίων ἐνδέχεται νὰ γίνουσι θύματα βραδύτερον καὶ αὐτοὶ οἱ φιλοδωροῦντες. Ἡ πρὸ τῆς πωλήσεως λοιπὸν καὶ τῆς δωρεᾶς μολυσμένου ἐνδύμα-

Ἡ Ἑπειρος

τος ἀπολύμανσις ἐπιβάλλεται καὶ συνιστάται οὐ μόνον πρὸς προφύλαξιν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ πρὸς προφύλαξιν ἡμῶν αὐτῶν διὰ τῆς προλήψεως ἐπεκτάσεως πάσης ἐπιδημικῆς ἢ ἐνδημικῆς νόσου ἐν τῇ γενέσει τῆς. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν μικροβίων ἐλπίζεται πολλὰ τῶν νοσημάτων νὰ κατορθωθῇ νὰ ἐκλείψουν· ἐν μεταξὺ τῶν πολλῶν εἶναι καὶ ἡ φθίσις ταύτης τὰ θύματα διὰ τῆς κατ' αὐτῆς πάλης ἀπὸ 10-30 τοῖς ἑκατὸν ἐλαττώθησαν, ἐν ἑκ τῶν καλλιτέρων μέσων τῆς ἐλαττώσεως ταύτης εἶναι καὶ ἡ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν προσοχή. Ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τῶν ἄλλων κολητικῶν νόσων, ἰλαρᾶς, ὄστρακιᾶς, εὐλογίας, κοκύτου βηχὸς διὰ τῶν μεταχειρισμένων ἐνδυμάτων οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ὁ εἰς τὴν ἀπολύμανσιν προστρέχων τὴν τε ἰδιωτικὴν ὡς καὶ τὴν τοῦ Δημοσίου δωρεὰν προσφερομένην. Τὸ παρ' ἡμῖν κοινὸν εἰς τὴν πρὸς τὴν Εὐρώπην μιμητικότητα διὰ τὴν μόδαν τῶν ἐπὶ κεφαλῆς κανίστρων ὑπερέβη καὶ ὑπερηκόντισε πᾶσαν πρωτοτυπίαν. Διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ὑγείας ἐξ Εὐρώπης συστάσεις καὶ πρωτοτυπίας κωφεύει εἰς βᾶρος τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνεκτιμήτου ἀπολαύσεως τῆς διὰ τῆς ὑγείας εὐεξίας.

Συνοψίζοντες λοιπὸν τὰ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων ὑγιεινὰ παραγέματα πρὸς τὴν καθαριότητα, λατρευτὴν πάντοτε, συνιστῶμεν καὶ τὴν ἀπολύμανσιν ἐν περιπτώσει ἐμφανίσεως ἢ καὶ ἀπλῆς ὑποψίας κολητικῆς παθήσεως. Βον. Τὴν προαγωγὴν καὶ ἐπίδειξιν τῆς καλαισθησίας διὰ τῆς κομψότητος καὶ οὐχὶ διὰ τῆς πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὰ ἥθη καὶ τὴν ὑγίαν ὑποσκαπτούσης πολυτελείας. Γον. Τὸ ἐνδυμα πρέπει νὰ προφυλάσῃ τὸ σῶμά μας καὶ οὐχὶ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτὸ μηχανικὰς βλάβας καὶ ἀνισορροπίας τῶν ὀργάνων.

Πέραν Κων)πόλεως τῆ 19 Μαρτίου 1910

Ὁ Ἴατρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΝΟΥΛΗΣ

ΠΟΙΟΣ ΦΤΑΙΕΙ;

(ἐκ τοῦ φυσικοῦ)

Ἀκοῦστε αὐτὸ ποὺ θὰ σᾶς πῶ γιὰτ' εἶναι θλιβερὸ σὰν ἀνοίξει θλιμμένη.

Εἶν' ἱστορία μιᾶς φωλιάς, πραγματικῆ, δὲν εἶναι φαντασίας πλάνη.

Τὴν ἔχουν δεῖ τὴν ζωντανὴ αὐτὴ ἱστορία δυὸ μάτια περιέργω, ποὺ διαβάξουν ὅσα ἡ φύσις κρύβει μυστικά μέσα σὲ πράγματα συνειθισμένα.

Ὡς τώρα ἐπίστευα πῶς τὸ ψέμμα κι' ἡ ἀπάτη εἶναι γέννημα τῆς ἀνθρωπίνης καρδιάς, ἀπὸ σήμερα ὁμως ἐβεβαιώθηκα περὶ πῶς καὶ τὰ πουλιὰ ἐγνώρισαν τὴν ἀπονιὰ τῆς ἀδιαφορίας. Ὡ ἀνθρώπε, μὴ τοῖς μετέδωκες ἐσὺ τὸ ψέμμα μαζὺ μὲ τὰ φιλιὰ καὶ τὰ χάρδια σου; Μὴν τοῖς ἐφύσησες μὲ τὸ δόλιο σου στόμα τὸ φαρμάκι τῆς ἀπιστίας στὴν καρδιά;

Ἀκοῦστε λοιπὸν. Δύο δεκοχτοῦρες ἦλθαν κι' ἔκτισαν φωλιὰ ἐπάνω σ' ἓνα δένδρο μέσα σὲ γειτονικὸ κῆπο. Πῶς βρέθηκαν ἐκεῖ; Μυστήριο! Θαρρεῖς πῶς κάτι τοὺς ἀνάγκασε γιὰ ν' ἄρθουν μυστικά, μὲ βία, νὰ κορνιάσουν ἔτσι ἀπροφύλαχτα ἐπάνω σ' ἓνα δένδρο ὅχι πολὺ ἀψηλὸ μέσα σὲ μιὰ ξερὴ αὐλή, τόσο κοντὰ σ' ἀνθρώπους. Ὁ Μάρτης μὲ τῆς πρώταις ζέσαις του, μὲ τὴν γλυκερὰ πνοή του, μὴν τῆς ἐξάλισε κι' ἐγελαστήθηκαν μὲ τῆς ὑποσχέσεις του καὶ θάρραψαν πῶς ἔτσι ἀφοβα κανεὶς ὅπου κι' ἂν βρῆ στηρίζει τὴν ἀγάπη του! Μιὰ μέρα δλόκληρη ἐργάσθηκαν τὰ δυὸ πουλιὰ ὡμορφα καὶ καλά, ἀχώριστα κ' ἐψάλανε μαζὺ, σιγά, πνιγμένα τὸ

Ἡ Ἠπειρος

θλιβερό ἐρωτικό τραγοῦδι τους: γιατί ἡ δεχοχοῦρες σάν ἀγαποῦν βογγοῦνε παραπονεμένα.

Ἐτέλειωσ' ἡ φωλιά, ἐκάθησε τὸ θηλυκὸ κι' ὁ σύντροφός του ἐτριγυροῦσε γύρω του κι' ἐγόγγυζε λυπητερά και μὲ χίλια δυὸ χάρδια τρυφερά προσπαθοῦσε νὰ δείξῃ τὴ λαχάρα του γιὰ τὴ φωλιά ἐκείνη πού ἔκλειε τοὺς θησαυρούς του. Ὅλη ἐκείνη ἡ μέρα ἐπέρασε μὲ χάρδια, μὲ φιλιὰ, μὲ ἀφοσίωσι τῶν δυὸ ἐρωτεμένων. Ὅταν ἐβράδυνασεν, ἡ φωλιά εἶχε μέσα ἓνα ὠραῖο αὐγό, τὴν ἄλλη μέρα ἄλλο ἓνα. Τὴ νύχτα ἐκείνη ὁ Μάρτης περὶ δὲν ἐγελοῦσε, μόν' ἀγοίεψε και θεριεμένος ἄγριος βορηᾶς θαρρεῖς κι' ἐγύρευε νὰ πάρῃ πίσω τῆς ψεύτικες ἐλπίδες πού ἔδωκε τὸ φωτεινὸ ἠλιόκαμμα. Ἀχ ἐκοντέψαν νὰ παγώσουνε κι' ἡ δεχοχοῦρες στὴ φωλιά. Τὰ νερά τῆς βροχῆς ἐπλημμυρήσανε τὴν κούνια, πού ἐκτισεν ἡ ἀγάπη.

Ἡ κλωσσα ἔτρεμε στὸ παγερὸ τοῦ βορηᾶ φύσημα κι' ἐπάσχιζε νὰ ζεστάνῃ μὲ τὸ στεγνὸ τοῦ στήθους τῆς μέρος τὰ δυὸ αὐγά. Ποῦ βρέθηκαν κι' αὐτὰ νὰ γεννηθοῦνε σὲ τέτοια ἀνεμοζάλη.

Ἦταν ἡ ὥρα τῆς θυσίας, ἐπέρασαν τὰ ψεύτικα τοῦ Μάρτη γέλοια, ἐπέρασαν ὅμως και τὰ χάρδια κι' ἡ χαρὰς μαζί!

Ἐξημέρωσε και τὸ θηλυκὸ ἔμεινε μοναχό. Ὁ σύντροφός του εἶχε πετάξῃ μακριά, ποῖος ξέρει ποῦ;

Ἐπερνοῦσαν, ἡ ὥραις μιὰ, μιὰ, θλιβεραῖς.

Ἡ βροχή, ὁ ἀέρας ἔδερναν ἀσπλαγχνα τὴ λησμονημένη μητέρα. Αὐτὴ ἐπείνασεν, ἔτρεμεν ἀπὸ τὸ κρύο, ἔσταζαν τὰ νερά ἀπὸ τῆς φτεροῦγες και τὴν οὐρά τῆς, μὰ ἔμενε πάντα πιστὴ στὴ θέσι τῆς σάν μάρτυς. Τί νὰ ἐγεινεν ὁ σύντροφός τῆς; Ποῦ νὰ ἐπῆγε; Πῶς ἐξέχασε τὴ φωλιά; Ποῦ πᾶν τὰ χάρδια; Τί ἐγεινεν ἡ τόση ἀφοσίωσις; Τί μυστήριον νὰ ἐνέκλειεν αὐτὴ ἡ φοβερὴ ἐγκατάλειψις, ἡ ἀπιστία, ἡ προδοσία;